

Bundel van de Overdracht College-Raad van 4 oktober 2018

- 1 Internationale samenwerking
Raadsplein besluitvorming d.d. 29-10-2018 / Lijst ingekomen stukken
Informatienota Internationale samenwerking
- 2 Green Deal Autodelen 2
Raadsplein besluitvorming d.d. 29-10-2018 / Lijst ingekomen stukken
Informatienota Green Deal Autodelen 2
Green Deal Autodelen 2
- 3 Plan van Aanpak Duurzaamheid Hessenpoort
Raadsplein besluitvorming d.d. 29-10-2018 / Lijst ingekomen stukken
Informatienota Plan van Aanpak Duurzaamheid Hessenpoort
Plan van aanpak Duurzaamheid Hessenpoort
- 4 Actieplan Toegankelijkheid (beantwoording motie)
Raadsplein besluitvorming d.d. 29-10-2018 / Lijst ingekomen stukken
Informatienota Actieplan Toegankelijkheid
 1. Plan van Aanpak Toegankelijkheid
 2. Actieplan Toegankelijkheid
 3. Juryrapport Zwolle verkiezing Meest Toegankelijke gemeente 2018
 4. Rapport Verdiepingsonderzoek Zwolle verkiezing Meest Toegankelijke gemeente 2018
 5. Acties voor Fracties
- 5 Uitkomsten septembercirculaire 2018 gemeentefonds
Raadsplein besluitvorming d.d. 29-10-2018 / Lijst ingekomen stukken
Informatienota Uitkomsten septembercirculaire 2018 gemeentefonds
Septembercirculaire 2018 gemeentefonds
- 6 Beantwoording artikel 45 vragen GroenLinks over de walstroomvoorziening aan de Prinses Margriethaven
Raadsplein besluitvorming d.d. 29-10-2018 / Lijst ingekomen stukken
Informatienota Beantwoording artikel 45 vragen GroenLinks over de walstroomvoorziening aan de Prinses Margriethaven
Artikel 45 vragen groen links walstroom Margriethaven
- 7 Visie en randvoorwaarden Weezenlanden-Noord (19.40 – 21.00 uur)
Wijze van agendering wordt besproken in de agenda commissie
Beslisnota Visie en randvoorwaarden Weezenlanden-Noord
Bijlage 1 Visie Centrum-Oost en globale project-ontwikkelingsopgave Weezenlanden-Noord d.d. 18-09-2018
Bijlage 2a Definitieve reactie van belanghebbenden op Concept-visie_12 april 2018
Bijlage 2b 20180911 twee kolommenstuk weezenlanden noord reactie omwonenden
Bijlage 3 20180619 verslag gesprek omwonenden Groot Wezenland
Bijlage 3b Randvoorwaarden die door omwonenden worden benoemd 3
Bijlage 4 Reacties belanghebbenden partijen op concept-visie
Bijlage 5 Verwijzing naar participatietraject van Woningbouwcorporatie Openbaar Belang
- 8 Plan van aanpak energietransitie 2018-2022
Raadsplein debatronde d.d. 05-11-2018
Beslisnota Plan van aanpak energietransitie 2018-2022
Energieprogramma 2018-2022
- 9 Deelname experiment centrale stemopneming
Raadsplein besluitvorming d.d. 29-10-2018 / A-voorstel rechtstreeks
Beslisnota Deelname aan Experiment Centrale Stemopneming

Overdracht College-Raad

Datum 4 oktober 2018

onderwerp	Internationale samenwerking
portefeuillehouder	Henk Jan Meijer
informant	Boot - Maris, Annelies (2896)
medeopstellers	Agterhuis, Henriette (2622)
afdeling	Ruimte en Economie
bijlagen	Voorstel: Informatienota Internationale samenwerking

Voorgesteld besluit raad

kennis te nemen van:

1. Het besluit van het college over internationale samenwerking.

Informatienota voor de raad

Datum 25 september 2018

Onderwerp	Internationale samenwerking
Versienummer	V1.

Portefeuillehouder H.J. Meijer

Informant A.E. Boot-Maris
Afdeling Ruimte en Economie / ZWRE
Telefoon 038 498 2896
Email A.Boot-Maris@zwolle.nl
Bijlagen

Wij stellen u voor kennis te nemen van:

1. Het besluit van het college over internationale samenwerking.

Datum 25 september 2018

[Toelichting op het voorstel](#)

Inleiding

In het Coalitieakkoord 2018-2022 wordt benoemd dat Zwolle meer wil investeren in externe contacten, lobby en regionale en landelijke vertegenwoordigingen. Om zo het nationale en internationale profiel van Zwolle te versterken. Er komen op dit moment meerdere verzoeken richting Zwolle voor bijvoorbeeld het creëren van nieuwe stedenbanden. Daarnaast zijn er thema's waarop we zien dat er internationaal kansen liggen voor samenwerking, maar waarbij we dit nu nog op basis van losstaande initiatieven doen.

Kernboodschap

Het college heeft besloten:

1. Om als stad bij internationale activiteiten en internationale samenwerkingen te kiezen voor een thematische insteek. Hierbij een duidelijke focus te leggen op de volgende thema's die verbonden zijn aan maatschappelijke uitdagingen en waarbij internationale samenwerking mogelijk een bijdrage kan leveren om tot toekomstbestendige oplossingen te komen voor stad en regio:
 - klimaatadaptatie
 - Zwolle fietsstad (duurzame mobiliteit)
 - Smart Cities/Smart Zwolle
2. Waar we uitgesproken kansen zien op andere thema's een afweging te maken op basis van de meerwaarde die het kan bieden binnen gestelde prioriteiten en de beschikbare capaciteit.
3. Voor het thema internationalisering vanuit economie, onderwijs en arbeidsmarkt de gezamenlijke aanpak met de partners binnen de Regio Zwolle te continueren en zelf een actieve bijdrage te leveren in het meedenken over verdere uitwerking van het thema binnen de Regio.

Collegebesluit d.d.:

2 oktober 2018

Consequenties

Het aanbrengen van focus en maken van strategische keuzes in kansrijke samenwerkingen kan bijdragen aan onze profilering en in het behalen van gestelde ambities. Dit vraagt om duidelijke keuzes in hoe we als gemeente internationale samenwerking vorm willen geven. Er zijn drie thema's die gekoppeld zijn aan maatschappelijke uitdagingen en waarbij internationale samenwerking mogelijk een bijdrage kan leveren om tot toekomstbestendige oplossingen te komen. Het gaat om klimaatadaptatie, Zwolle fietsstad (duurzame mobiliteit) en Smart Cities/Smart Zwolle. Het zijn thema's waar we ook nu al oog hebben voor de internationale kansen. Maar waarbij het kijken voorbij losstaande initiatieven en het in beeld brengen van de ambities op middellange termijn bij zou kunnen dragen aan een meer doelgerichte aanpak. Uiteraard kunnen de gekozen thema's ook veranderen, wanneer met de tijd andere thema's kansrijk lijken en een hogere prioriteit krijgen. Het gaat in dit voorstel met nadruk niet op internationalisering gericht op inkomende bezoekers en bedrijven. Hiervoor ligt al een helder profiel en een sterke samenwerking binnen de Regio Zwolle.

Communicatie

Vanuit elk thema zal worden gekeken wat de doelstellingen zijn en op welke manier internationale samenwerking aan deze doelstellingen bij kan dragen. Het thema internationalisering wordt standaard

Datum 25 september 2018

betrokken bij bestaande gesprekken die met partners plaatsvinden. Waar mogelijk vragen we andere partners aan te sluiten bij initiatieven, of sluiten we zelf aan bij initiatieven van partners in de stad, regio, provincie of het Rijk. Na een periode van twee jaar zullen we deze aanpak evalueren en de Raad informeren.

Vervolg

Na keuze voor de thema's zal er van elk onderwerp een plan van aanpak worden gevraagd, hoe de internationale profilering in de komende twee jaar vorm zou moeten krijgen. Hierbij worden vanzelfsprekend ook de regionale en lokale partners aangehaakt. De vraag die voor elk thema centraal zal staan is wat de ambities zijn, wat geografisch gezien de meest interessante partners zijn om mee samen te werken of wat de podia en congressen zijn die het meest interessant zijn in het kader van kennisuitwisseling. Dit bundelen we in één notitie. Hierin geven we aan hoe we ons in het internationale speelveld willen inzetten; zowel kijkend naar Europa als naar mogelijke interessante internationale partners om mee samen op te trekken.

Openbaarheid

Ja.

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

Datum

25 september 2018

Overdracht College-Raad

Datum 4 oktober 2018

onderwerp	Green Deal Autodelen 2
portefeuillehouder	William Dogger
informant	Schrooten, Alfred (4264)
medeopstellers	Tjepkema, Syb (2133)
afdeling	Wijk en Beheermanagement
bijlagen	Voorstel: Informatienota Green Deal Autodelen 2 Bijlage: Green Deal Autodelen 2

Voorgesteld besluit raad

kennis te nemen van:

Het collegebesluit om in te stemmen met de Green Deal Autodelen 2.

Informatienota voor de raad

Datum 26 september 2018

Onderwerp	Green Deal Autodelen 2
Versienummer	V1.0

Portefeuillehouder W. Dogger

Informant SH Tjepkema
Afdeling Ruimte en Economie / OW
Telefoon 038 498 2133
Email S.Tjepkema@zwolle.nl
Bijlagen Green Deal Autodelen 2

Wij stellen u voor kennis te nemen van:

Het collegebesluit om in te stemmen met de Green Deal Autodelen 2.

Datum

26 september 2018

Inleiding

In Zwolle wordt de afgelopen jaren al actief aan autodelen gedaan. Zo groeit het aantal autodelers sterk en zijn er naast autodeelprojecten van grote aanbieders ook steeds meer buurtinitiatieven op dit gebied. De gemeente wil dit de komende jaren verder ondersteunen in het kader van onder andere het lopende programma Slim en Duurzaam, parkeerbeleid en in het kader van de herijking van het openbaar vervoer. In 2015 heeft Zwolle zich aangesloten bij de Green Deal Autodelen in het kader van het SER-Energieakkoord. De gemeente is gevraagd om ook weer deel te nemen aan de nieuwe Green Deal Autodelen.

Er zijn een aantal verschillen met de huidige Green Deal.

De huidige doelstelling was gericht op groei van het aantal deelauto's. Hiermee werd aangesloten op het SER-Energieakkoord, waarin de wens om autodelen te bevorderen in zo'n doel werd verwoord. Daar waren niet alle partijen gelukkig mee. Want een hoog *aantal* deelauto's is eigenlijk niet primair wenselijk, maar een hoog *gebruik* van deelauto's. Omdat het (ambitieuze) doel van 100.000 nog niet gehaald is, en omdat het een goed middel is om te komen tot meer gebruik blijft dit doel nog wel staan (mogelijk met een ander aantal). Er wordt echter ook een doel aan toegevoegd dat is gericht op gebruik, namelijk een groei in het aantal gebruikers van deelauto's.

Ten tweede wordt ingezet op CO2-reductie. Op dit moment vinden er intensieve onderhandelingen plaats voor een klimaatakkoord tussen bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden aan de zogenaamde klimaattafels. Zoals bij de vorige Green Deal werd aangesloten op het SER Energieakkoord, sluiten we voor de nieuwe Green Deal graag aan op dit Klimaatakkoord. Immers, autodelen leidt bewezen tot minder autogebruik en daarmee minder CO2-uitstoot.

Tot slot wordt ingezet op leefbaarheid. Voor steden is hierin luchtkwaliteit en gezondheid van belang. Bovendien gaat het om het meer ruimte voor lopen, fietsen, OV en ruimte voor groen of recreatie. Met de verdichting van steden is hier meer en meer behoefte aan. Met autodelen daalt ook het autobezit, waardoor de ruimte daarvoor vrij komt en een verschuiving kan plaatsvinden naar modaliteiten die geen of minder schadelijke gassen uitstoten.

Kernboodschap

Doel van deze Green Deal is bedrijven, overheden en burgers te stimuleren en te faciliteren om hun mobiliteitsbehoefte in te vullen op een manier die maximaal gebruik maakt van de mogelijkheden die autodeelconcepten bieden.

De gemeente Zwolle wil door deel te nemen aan de Green Deal Autodelen 2 haar actieve rol op het gebied van het stimuleren van deelauto's benadrukken. Door deel te nemen zal het aantal deelauto's in Zwolle toenemen met alle positieve gevolgen van dien. Zo levert deze opschaling van autodelen een aantal voordelen op:

- a. bewuster autogebruik leidend tot vermindering van autokilometers (door meer fiets en OV-gebruik), resulterend in minder CO2 uitstoot en betere luchtkwaliteit.
- b. betere benutting en efficiënter gebruik van bestaande infrastructuur en vermindering filedruk.
- c. verbetering van leefomgeving (minder parkeerdruk, parkeerplaatsen).
- d. er komt in de stad meer ruimte beschikbaar voor groen en recreatie en voor modaliteiten die geen schadelijke gassen uitstoten, door vermindering van het aantal parkeerplaatsen.

Datum 26 september 2018

Consequenties

Specifiek voor Zwolle zijn de volgende doelstellingen afgesproken:

1. De Gemeente Zwolle zal de tips uit de Rode Loper ([Link Rode Loper Autodelen](#)) opnemen in haar Mobiliteitsagenda 2030
2. De Gemeente Zwolle spant zich in om het aantal deelauto's de komende jaren te laten toenemen van 183 (bron: www.ritjeweg.nl) nu naar 400 in 2021 en 1000 in 2025, door autodelen actief in te zetten als een van de instrumenten om bereikbaarheid en leefbaarheid te vergroten.

Communicatie

Het ondertekenen van de Green Deal vindt bij een landelijk congres autodelen op 4 oktober plaats met vertegenwoordigers van de deelnemende partners. De verwachting is dat dit de nodige publiciteit zal genereren. Zwolle kan hierbij niet vertegenwoordigd zijn. Ook in Zwolle zal het deelnemen aan de Green Deal van publiciteit worden voorzien. In het kader van de uitvoering van de activiteiten zal actief met doelgroepen worden gecommuniceerd.

Vervolg

De activiteiten van de Green Deal zullen voor een belangrijk deel worden gekoppeld aan het programma Slim en Duurzaam, de nieuwe concessie van het openbaar vervoer in Zwolle en het zwolse parkeerbeleid.

Openbaarheid

Het voorstel is openbaar.

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

GREEN DEAL Autodelen II

Partijen:

1. de Minister van Economische Zaken en Klimaat, de heer E.D. Wiebes, hierna te noemen: EZK;
2. de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, mevrouw S. van Veldhoven, hierna te noemen: IenW, ieder handelend in zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, samen hierna te noemen: Rijksoverheid;
3. Advier B.V., te dezen vertegenwoordigd door mevrouw E.C.M. Kroft, hierna te noemen: Advier;
4. Amber Nederland B.V., te dezen vertegenwoordigd door CFO de heer J.P. Penning, hierna te noemen: Amber;
5. BOVAG, te dezen vertegenwoordigd door de heer P. Niesink, algemeen directeur, hierna te noemen: BOVAG;
6. Buurauto B.V., te dezen vertegenwoordigd door directeur de heer A.B. van der Woerd, hierna te noemen: Buurauto;
7. Carshare Ventures B.V. (SnappCar), te dezen vertegenwoordigd door de heer V.R.A. van Tol, hierna te noemen: SnappCar;
8. Collect car B.V. (Greenwheels), te dezen vertegenwoordigd door directeur de heer A. Berkhout, hierna te noemen: Greenwheels;
9. het college van burgemeester en wethouders van gemeente Arnhem, handelend als bestuursorgaan, namens deze mevrouw C. Bouwkamp, wethouder van Duurzaamheid en ruimtelijke ordening, hierna te noemen: gemeente Arnhem;
10. het college van burgemeester en wethouders van gemeente Delft, handelend als bestuursorgaan, namens deze wethouder van Ruimtelijke ordening, Mobiliteit en Dienstverlening mevrouw M.A. Huijsmans, hierna te noemen: Gemeente Delft;
11. het college van burgemeester en wethouders van gemeente Den Haag, handelend als bestuursorgaan, namens deze de wethouder van Mobiliteit, Cultuur en Strategie de heer R. van Asten, hierna te noemen: Gemeente Den Haag;
12. het college van burgemeester en wethouders van gemeente 's-Hertogenbosch, handelend als bestuursorgaan, namens de heer U. Kâhya, wethouder duurzame mobiliteit, hierna te noemen: Gemeente 's-Hertogenbosch;
13. het college van burgemeester en wethouders van gemeente Rotterdam, handelend als bestuursorgaan, namens deze mevrouw J. Bokhove, Wethouder Mobiliteit, Jeugd en Taal, hierna te noemen: Gemeente Rotterdam;
14. het college van burgemeester en wethouders van gemeente Utrecht, handelend als bestuursorgaan, namens deze de wethouder Energie, Mobiliteit, Groen en Dierenwelzijn mevrouw L.H.L. van Hooijdonk, hierna te noemen: Gemeente Utrecht;
15. Het college van burgemeester en wethouders van gemeente Zwolle, handelend als bestuursorgaan, namens deze de heer W. Dogger, wethouder van Beheer, openbare ruimte, milieu en afval, Groenbeleid, Mobiliteit en bereikbaarheid, Vitaal en waardig ouder worden, Toegankelijkheid, Toezicht en Handhaving en Dierenwelzijn hierna te noemen: Gemeente Zwolle;
16. eMobilityToolbox B.V. (GoodMoovs), te dezen vertegenwoordigd door de heer P.B. Oude Weernink, hierna te noemen: GoodMoovs;
17. EMODZ B.V., te dezen vertegenwoordigd door de heer T.J.D. Velthuis, hierna te noemen: Emodz;
18. Gedeputeerde staten van provincie Drenthe, handelend als bestuursorgaan, namens deze de gedeputeerde van verkeer en vervoer, de heer H. Brink hierna te noemen: Provincie Drenthe
19. Gedeputeerde staten van provincie Zuid-Holland, handelend als bestuursorgaan, namens deze de gedeputeerde van Ruimtelijke ordening en wonen, Economie en innovatie, Luchtvaart en Grondzaken, Mevrouw A.W. Bom-Lemstra, hierna te noemen: Provincie Zuid-Holland
20. Juuve Carsharing B.V., te dezen vertegenwoordigd door de heer N.R. Sie, hierna te noemen: Juuve;
21. KAV Autoverhuur B.V., te dezen vertegenwoordigd door dhr. H.K. Kerklingh, hierna te noemen: KAV Autoverhuur;
22. KAV ConnectCar B.V., te dezen vertegenwoordigd door dhr. H.K. Kerklingh, hierna te noemen: ConnectCar;

23. MobielRijden.Software B.V., te dezen vertegenwoordigd door dhr. H.K. Kerklingh, hierna te noemen: MobielRijden.Software BV;
24. POP-UP-CAR B.V., te dezen vertegenwoordigd door dhr. H.K. Kerklingh, hierna te noemen: POP-UP-CAR;
25. PrivateShare B.V., te dezen vertegenwoordigd door dhr. H.K. Kerklingh, hierna te noemen: PrivateShare;
26. Studentcar B.V., te dezen vertegenwoordigd door dhr. H.K. Kerklingh, hierna te noemen: StudentCar;
27. Witkar B.V., te dezen vertegenwoordigd door dhr. H.K. Kerklingh, hierna te noemen: Witkar;
28. Multilease B.V., te dezen vertegenwoordigd door algemeen directeur de heer L.C.W. Hanou, hierna te noemen: Multilease;
29. Vereniging van Nederlandse Projectontwikkeling Maatschappijen, te dezen vertegenwoordigd door, directeur de heer J. Fokkema, hierna te noemen: NEPROM;
30. OnzeAuto B.V., te dezen vertegenwoordigd door de heer H.O. Smit, hierna te noemen: OnzeAuto;
31. Het Regionaal Mobiliteitsoverleg Noord-Limburg zijnde het samenwerkingsverband van de gemeenten Mook en Middelaar, Gennep, Bergen, Venray, Peel en Maas, Beesel, Horst aan de Maas en Venlo, hierna te noemen: RMO-gemeenten, alsmede van de colleges van burgemeester en wethouders van de RMO-gemeenten, ieder handelend als bestuursorgaan, op grond van de Samenwerkingsovereenkomst RMO Noord-Limburg 2015-2019, namens deze: de heer H.J.A.C. Beurskens, wethouder van de gemeente Horst aan de Maas en voorzitter van Regionaal Mobiliteitsoverleg Noord-Limburg, hierna te noemen: RMO;
32. Sixt B.V., te dezen vertegenwoordigd mevrouw K.E. van den Boom, hierna te noemen: Sixt;
33. Stapp.in Nederland B.V., te dezen vertegenwoordigd directeur de heer R.A. Bronkhorst, hierna te noemen: Stapp.in;
34. Stichting Natuur en Milieu, te dezen vertegenwoordigd door directeur mevrouw M. Demmers, hierna te noemen: Natuur & Milieu;
35. Sweco Nederland B.V., te dezen vertegenwoordigd door de heer E.P. van Schie, hierna te noemen: Sweco;
36. Terberg Leasing B.V., te dezen vertegenwoordigd door de heer P.A. Wassenaar, hierna te noemen: Terberg Leasing;
37. Vereniging Gemeentelijk Netwerk voor Mobiliteit en Infrastructuur (GNMI), te dezen vertegenwoordigd door, lid van het Dagelijks Bestuur de heer H. van der Linden, hierna te noemen: GNMI;
38. Vereniging voor Gedeeld Autogebruik (VGA), te dezen vertegenwoordigd door waarnemend voorzitter de heer C.J. van Soest, hierna te noemen VGA;
39. Autodelen.net vzw, Vlaamse Netwerk Autodelen, te dezen vertegenwoordigd door voorzitter de heer B. Dousselaere, hierna te noemen: Autodelen.net;
40. WeGo B.V., te dezen vertegenwoordigd door algemeen directeur de heer P.M. de Jong , hierna te noemen: WeGo;
41. Wheels4all B.V. (MyWheels), te dezen vertegenwoordigd door directeur mevrouw K.A.E. Tiekstra, hierna te noemen: MyWheels;

Hierna samen te noemen: Partijen;

Algemene overwegingen:

1. Om onze welvaart ook voor toekomstige generaties te behouden is het nodig om het concurrentievermogen van onze economie te versterken en tegelijkertijd de belasting van het milieu en de afhankelijkheid van fossiele energie en schaarse grondstoffen te verminderen.
2. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn essentieel om deze omslag naar groene groei mogelijk te maken. Bedrijven, burgers en maatschappelijke organisaties nemen volop concrete initiatieven voor vergroening van economie en samenleving. Met de Green Deal Aanpak wil het kabinet deze dynamiek in de samenleving op groene groei optimaal benutten.
3. Green Deals bieden bedrijven, burgers en organisaties een laagdrempelige mogelijkheid om samen met de overheid te werken aan groene groei. Initiatieven uit de samenleving staan daarbij aan de basis. Daar waar deze tegen belemmeringen aanlopen die volgens initiatiefnemers kunnen worden aangepakt op rijksniveau, wil het kabinet zich inzetten deze weg te nemen of op te lossen om zo deze initiatieven te faciliteren en te versnellen. In een Green Deal leggen partijen hierover concrete afspraken schriftelijk vast.
4. De resultaten van een Green Deal kunnen gebruikt worden bij andere, vergelijkbare projecten, waardoor er navolging kan plaatsvinden en de reikwijdte van een Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de Rijksoverheid tegenover staat.

Specifieke overwegingen Green Deal Autodelen II:

1. Toegang tot duurzame en betrouwbare mobiliteit wordt in de toekomst waarschijnlijk steeds minder afhankelijk van het bezit van de eigen auto.
2. De deeleconomie biedt kansen om burgers maximale toegang tot mobiliteit te verschaffen.
3. Van 2015 tot 2018 hebben 42 partners in het kader van de Green Deal Autodelen I gezamenlijk gewerkt aan verdere ontwikkeling van autodelen. Daarbij is gestreefd naar het opschalen van autodelen tot 100.000 deelauto's. Alhoewel het aantal deelauto's sinds maart 2015 is gegroeid met [pm]%,¹ is het streefdoel ambitieus gebleken. Tegelijkertijd is geconstateerd dat het samenwerkingsverband gestart met de Green Deal Autodelen I een grotere bekendheid heeft opgeleverd met autodelen en geleid heeft tot meer kennis over de effecten van autodelen op onder meer autogebruik en autobezit. Deze kennis is op de website Autodelen.info verzameld, die daarmee meer en meer als kennisbank is gaan fungeren. Ook is begrip tussen de partners ontstaan voor elkaars belangen. Daardoor is de samenwerking verbeterd. Een resultaat van de samenwerking tussen gemeenten en autodeelaanbieders vormen de publicaties 'de Rode Loper voor autodelen' voor gemeenten respectievelijk voor de Rijksoverheid, waarin staat aangegeven met welke concrete acties de overheid autodelen kan stimuleren. In de onderhavige Green Deal Autodelen II wordt de samenwerking voor de ontwikkeling van autodelen voortgezet.
4. Alhoewel er grote verschillen zijn tussen de markten van het zakelijke en het privégebruik van deelauto's, zijn Partijen er immer van doordrongen dat een sectorbrede aanpak noodzakelijk is.
5. Partijen beseffen dat autodelen voor hun organisatie potentiële voordelen biedt. Door een gezamenlijke afstemming en versterking van acties wordt autodelen bekender en vergroot dit de kansen voor rendabele *business cases*.

¹ CROW/KpVV, 2018, "Dashboard duurzame en slimme mobiliteit; editie Autodelen".

6. Partijen willen bij hun streven aanhaken bij het Voorstel voor hoofdlijnen van het Klimaatakkoord (Voorstel Klimaatakkoord)² dat in de zomer van 2018 is gepresenteerd door de voorzitter van het Klimaatberaad, de heer Nijpels. De deelnemers aan de sectortafel Mobiliteit geven daarin een inspirerende visie op mobiliteit: zorgeloze mobiliteit, voor alles en iedereen in 2050. Om dit te bereiken wordt onder meer ingezet op verduurzaming van personenmobiliteit. Hierbij zijn gedragsmaatregelen nodig om mensen te bewegen zich anders te verplaatsen. Autodelen is een van de gedragsmaatregelen. Enerzijds leidt autodelen ertoe dat minder voertuigen nodig zijn, waardoor ook het ruimtebeslag vermindert, anderzijds leidt het naar verwachting per saldo tot minder autogebruik resulterend in minder CO₂-uitstoot en betere luchtkwaliteit.³
7. Zoals ook in het Voorstel Klimaatakkoord ter sprake komt, is het aannemelijk dat ons mobiliteitsgedrag gaat veranderen. Naar verwachting komt meer en meer de reis centraal te staan in plaats van het voertuig. Er ontwikkelt zich een systeem waarbij mensen per reis kiezen voor een of meer modaliteiten. *Mobility as a Service* (MaaS) zal zijn intrede doen waarbij de consument een reis koopt, in plaats van betaalt voor alle afzonderlijke transportmiddelen. Partijen beogen dat autodelen zich ontwikkelt tot een robuuste mobiliteitsoptie in dit mobiliteitssysteem.
8. Schaalvergroting door groei van het aantal deelauto's blijft hiervoor van belang, maar is niet voldoende. Ook groei van het gebruik is nodig. Om dit te bewerkstelligen wordt tevens ingezet op het laten groeien van het aantal gebruikers.
9. Met de groei van het aantal gebruikers wordt bovendien CO₂-reductie bereikt. Uit eerder onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving komt naar voren dat door de daling van autogebruik en autobezit, autodelers 8 tot 13% minder CO₂ uitstoten.³
10. Als autodelen zich verder ontwikkelt, daalt naar verwachting de vraag naar straatparkeren. Hierdoor ontstaan betere mogelijkheden om ruimte toe te delen aan fietsparkeren, fietsinfrastructuur, ruimte voor voetgangers en aan stedelijk groen (klimaatadaptatie). Autodelen maakt het mogelijk de parkeernorm omlaag te brengen vooral in stedelijke gebieden waar gebouwd wordt met hoge dichtheid vlakbij een treinstation of andere openbaarvervoervoorzieningen.
11. De Green Deal Autodelen II heeft verwantschap met de 'City Deal Elektrische deelmobiliteit in stedelijke gebiedsontwikkeling' (hierna te noemen 'City Deal'). Beiden zetten in op de ontwikkeling van autodelen. Maar waar de City Deal zich exclusief richt op elektrische deelauto's in stedelijke nieuwbouwprojecten, richt de Green Deal Autodelen II zich ook op ontwikkeling in landelijke gebieden en op personenauto's rijdend op fossiele brandstoffen.
12. Dat neemt niet weg dat Partijen belang hechten aan de ontwikkeling van elektrisch rijden. Met autodelen kan de ontwikkeling van elektrisch rijden worden bespoedigd. Een aantal nieuwe autodeelpartijen stelt hun vloot samen met elektrische auto's, andere autodeelpartijen voegen geleidelijk elektrische auto's toe aan hun vloot.⁴ Daarnaast is de deelauto een uitkomst voor particulieren die graag elektrisch willen rijden maar daar niet voldoende middelen voor hebben. Dit geldt ook voor innovatieve auto's rijdend op andere, niet-fossiele energiedragers zoals waterstof.
13. Ritten delen, individuele leaseconstructies en taxidiensten hebben een eigen functie in het mobiliteitsaanbod, maar vallen niet onder het concept autodelen en maken daarom geen onderdeel uit van deze Green Deal Autodelen II.
14. Partijen constateren dat er nog steeds een beperkt aantal verzekeringsproducten voor deelauto's op de markt is en dat de hoge prijs van de verzekering voor deelauto's de prijs van autodelen onnodig hoog maakt. Zij achten het wenselijk dat de huidige verzekeringsproducten voor autodelen verder worden ontwikkeld.

² Zie <https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2018/07/10/hoofdlijnen-compleet>

³ Planbureau voor de Leefomgeving, 2015, Effecten van autodelen op mobiliteit en CO₂ uitstoot

⁴ Zoals blijkt uit de publicatie van CROW/KpVV, 2018, "Dashboard duurzame en slimme mobiliteit; editie Autodelen". Het aandeel elektrische auto's onder deelauto's stijgt sneller dan het aandeel elektrische auto's in Nederland. Van alle deelauto's is in 2018 [pm]% elektrisch, terwijl van alle auto's in Nederland 1,3% elektrisch is

Komen het volgende overeen:

1. Definities en doel

Artikel 1 Definities

Partijen verstaan in deze Green Deal Autodelen II onder:

Rode Loper voor autodelen: een publicatie gericht op de overheid, waarin concrete tips worden gegeven hoe de overheid autodelen kan versnellen. Er is een versie voor gemeenten en een versie voor de Rijksoverheid. De publicaties zijn een resultaat van de Green Deal Autodelen I en zijn te vinden op www.autodelen.info.

Mobility as a Service (hierna: MaaS): een mobiliteitsconcept waarbij de gebruiker mobiliteit inkoopt in plaats van te investeren in transportmiddelen. Voor reizigers betekent dit dat zij eenvoudig met een app op hun smartphone hun volledige reis kunnen plannen, boeken en betalen. Het reisadvies is gebaseerd op persoonlijke voorkeuren.

Pilot Vrijstraat: een pilotproject in Den Haag waarbij een groepje bewoners tijdelijk (3-6 maanden) hun auto in een parkeergarage verderop in de stad zet en indien nodig gebruik gaat maken van deelauto's. De vrijgekomen plekken in hun straat worden in die proefperiode door de gemeente in overleg met de bewoners anders ingericht. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is dat de bewoners voldoende draagvlak van hun straatgenoten hebben voor deze pilot. Op deze wijze kunnen bewoners ervaren hoe hun straat is met minder auto's. Na de proefperiode mogen de bewoners bepalen of ze de nieuwe situatie structureel willen laten aanleggen en hun auto verkopen/laten slopen of dat ze terug gaan naar de oude situatie. Meer informatie is te vinden op www.vrijstraat.nl.

Hubs: overstappunten van openbaar vervoer naar publiek vervoer, waarbij publiek vervoer staat voor zorgvervoer dat gemeenten aanbieden. Daarbij worden laadpalen geplaatst voor elektrische auto's waar de deelautoaanbieders gebruik van kunnen maken, zodat de deelauto's elektrisch kunnen zijn.

Mobipunten: knooppunten voor verschillende vervoerswijzen op buurtniveau. Een Mobipunt bestaat tenminste uit enkele parkeerplaatsen voor autodelen, een fietsparking en een nabije halte van openbaar vervoer. Naargelang de situatie wordt dit uitgebreid met andere vormen van (gedeelde) mobiliteit en voorzieningen (zoals gratis Wifi of lockers voor de levering van pakjes).

Artikel 2 Doel

Doel van deze Green Deal is bedrijven, overheden en burgers te stimuleren om hun mobiliteitsbehoefte in te vullen op een manier die maximaal gebruikmaakt van de mogelijkheden die autodeelconcepten bieden. Partijen willen komen tot een netwerk van 100.000 deelauto's in 2021 en een populatie van 700.000 gebruikers van deelauto's. Dit kan een CO2-reductie opleveren van 8 tot 13% per autodeler.⁵

Partijen streven tevens naar vermindering van het aantal parkeerplaatsen waardoor in stedelijke gebieden meer ruimte beschikbaar komt voor groen en recreatie en voor mobiliteitsmodaliteiten die geen schadelijke gassen uitstoten.

2. Inzet en acties per thema

Artikel 3

⁵ Planbureau voor de Leefomgeving, 2015, Effecten van autodelen op mobiliteit en CO2 uitstoot

Partijen werken in verschillende samenstellingen aan het bevorderen van autodelen aan de hand van de hierna volgende 9 thema's.

1. Rode Loper uitvoeren

Gemeente Arnhem, Gemeente Delft, Gemeente Den Haag, Gemeente 's-Hertogenbosch, Gemeente Rotterdam, Gemeente Utrecht, gemeente Zwolle en RMO zetten zich in om de aanbevelingen uit de Rode Loper voor autodelen, versie gemeenten, uit te voeren die nog niet onderdeel zijn van hun staand beleid.

2. Kennis verspreiden onder gemeenten

Amber, Buurauto, Greenwheels, GoodMoovs, Emodz, Juuve, Witkar, MobielRijden.Software BV, KAV Autoverhuur, KAV ConnectCar, Studentcar, POP-UP-CAR, PrivateShare, Provincie Drenthe, Provincie Zuid-Holland, Multilease, OnzeAuto, SnappCar, Stapp.in, Terberg Leasing en MyWheels spannen zich in om de kennis die beschikbaar is op de kennisbank Autodelen.info, zoals de Rode Loper voor autodelen - gemeenten, te verspreiden onder gemeenten. Bij elke gemeente met wie zij contact hebben over autodelen brengen zij de kennisbank Autodelen.info onder de aandacht. Partijen zorgen op de hoogte te blijven van de inhoud van de kennis op de kennisbank Autodelen.info.

3. Resultaten uit klantenonderzoek delen

Amber, Buurauto, GoodMoovs, SnappCar, Greenwheels, Juuve, Multilease, OnzeAuto, SnappCar, Stapp.in, Terberg Leasing en MyWheels zullen zoveel mogelijk de relevante resultaten uit eigen klantenonderzoek, zoals het effect van autodelen op autobezit, jaarlijks delen met de Partijen die dit ook delen. Hierbij wordt de Algemene Verordening Gegevensbescherming in acht genomen.

4. Onderzoeksvragen uitzetten in eigen klantenonderzoek

Buurauto, Greenwheels, SnappCar, GoodMoovs, Juuve, OnzeAuto, Terberg Leasing en MyWheels zullen onderzoeksvragen die in het kader van de Green Deal Autodelen II worden geformuleerd waar mogelijk jaarlijks uitzetten in eigen klantenonderzoek en de resultaten hieruit delen met de andere Partijen. Hierbij wordt de Algemene Verordening Gegevensbescherming in acht genomen. De onderzoeksvragen hebben betrekking op het effect van autodelen, zoals het effect op autobezit.

5. Data voor monitoring

Amber, Buurauto, Greenwheels, GoodMoovs, Juuve, Witkar, MobielRijden.Software BV, KAV Autoverhuur, KAV ConnectCar, Studentcar, POP-UP-CAR, PrivateShare, OnzeAuto, SnappCar, Stapp.in, Terberg Leasing en MyWheels spreken in 2018 af, na gezamenlijk overleg, op welke wijze data voor de monitoring van het behalen van de doelen worden uitgewisseld met Kennisplatform CROW. Hierbij wordt de Algemene Verordening Gegevensbescherming in acht genomen. Bovendien spreken zij af op welke manier deze informatie op geaggregeerd niveau wordt gecommuniceerd. Daarbij worden minimaal de aantallen deelauto's en gebruikers op nationaal niveau gedeeld. Tegelijkertijd wordt gestreefd naar een informatieniveau dat decentrale overheden ondersteunt bij het maken van beleidskeuzes om autodelen te versnellen en te verankeren in het lokale ruimtelijk beleid. Deze uit te wisselen informatie heeft betrekking op de gehele looptijd van de Green Deal Autodelen II.

6. Faciliteren bijeenkomsten

Advier, Amber, Buurauto, Greenwheels, Gemeente Delft, Gemeente Den Haag, Gemeente 's-Hertogenbosch, Gemeente Rotterdam, Gemeente Utrecht, Gemeente Zwolle, Emodz, Juuve, EZK, IenW, Provincie Zuid-Holland, Multilease, RMO, Sixt, SnappCar, Stapp.in, Sweco, Terberg Leasing en WeGo zullen bijeenkomsten van de Green Deal Autodelen II faciliteren wanneer er hiertoe een verzoek komt van de voorzitter van de Stuurgroep bedoeld in artikel 45. Dit houdt in dat een locatie beschikbaar wordt gesteld en dat de catering wordt verzorgd.

7. Bundelen van kennis

Advier, Amber, Buurauto, Greenwheels, Gemeente Delft, Gemeente Den Haag, Gemeente 's-Hertogenbosch, Gemeente Rotterdam, Gemeente Utrecht, Gemeente Zwolle, Emodz, Juuve, EZK, IenW, Provincie Drenthe, Provincie Zuid-Holland, Witkar BV, MobielRijden.Software BV, KAV Autoverhuur BV, KAV ConnectCar BV, Studentcar BV, POP-UP-CAR BV, PrivateShare BV, Multilease, NEPROM, OnzeAuto, RMO, Sixt, SnappCar, Stapp.in, Natuur & Milieu, Sweco, Terberg Leasing, GNMI, VGA, Autodelen.net, WeGo en MyWheels bundelen en delen hun kennis van hetzij business cases, hetzij *best practices*. Daarbij nemen zij in acht hetgeen vermeld staat bij artikel 49 over gegevensverstrekking.

8. Promoties & evenementen richting (zakelijke)eindgebruikers

Buurauto, Greenwheels, Gemeente Delft, Gemeente 's-Hertogenbosch, Gemeente Utrecht, Gemeente Zwolle, Emodz, EZK, IenW, Provincie Drenthe, Provincie Zuid-Holland, Witkar BV, MobielRijden.Software BV, KAV Autoverhuur BV, KAV ConnectCar BV, Studentcar BV, POP-UP-CAR BV, PrivateShare BV, Sixt, Natuur & Milieu, RMO, Sweco, Terberg Leasing, VGA, Autodelen.net, WeGo en MyWheels ondernemen concrete activiteiten ter promotie van autodelen in het algemeen, bijvoorbeeld deelname aan evenementen of online promotieacties.

9. Gemeentelijk beleid

Advier, Amber, Buurauto, Greenwheels, Gemeente Arnhem, Gemeente Delft, Gemeente Den Haag, Gemeente 's-Hertogenbosch, Gemeente Rotterdam, Gemeente Utrecht, Gemeente Zwolle, GoodMoovs, Emodz, Juuve, Witkar BV, MobielRijden.Software BV, KAV Autoverhuur BV, KAV ConnectCar BV, Studentcar BV, POP-UP-CAR BV, PrivateShare BV, OnzeAuto, RMO, SnappCar, Sweco, Terberg Leasing, GNMI, WeGo en MyWheels blijven de dialoog voeren over autodelen in gemeenten in de Werkgroep gemeenten.

3. Inzet en acties

Artikel 4 Inzet en acties Partijen gezamenlijk

Partijen zetten zich gezamenlijk in om autodelen te bevorderen. Deze samenwerking (uitvoering van de Green Deal) richt zich onder meer op de volgende speerpunten:

1. Het vergroten van de bekendheid van autodelen.
2. Het inventariseren en waar nodig verlagen van drempels voor de eindgebruiker (zakelijk of particulier).
3. Het inventariseren en agenderen van barrières en belemmeringen voortkomend uit regelgeving.
4. Het stimuleren van een consistent en uniform gemeentelijk beleid met betrekking tot autodelen (indien mogelijk met stimulerende werking).
5. Het aandacht blijven vragen bij de verzekeringssector voor de verzekeringsvraagstukken bij autodelen.

Artikel 5 Inzet en acties Rijksoverheid

1. De Rijksoverheid zet zich in om de aanbevelingen te realiseren uit de Rode Loper voor autodelen, versie Rijksoverheid. Het einddoel is dat autodelen een robuust onderdeel zal zijn van het (in ontwikkeling zijnde) integrale mobiliteitsbeleid. Deze inzet is erop gericht om autodelen een volwaardig, bereikbaar en betaalbaar alternatief te laten zijn voor het zelf bezitten van een auto.

2. De Rijksoverheid spant zich in om samen met stakeholders barrières en belemmeringen voortkomend uit regelgeving voor autodelen te inventariseren, tegen het licht te houden en oplossingen te vinden.
3. De Rijksoverheid spant zich in voor het opzetten en uitvoeren van beleidsexperimenten – als de overige Partijen daartoe gezamenlijk actie ondernemen – om ruimte in de regels te vinden voor innovatieve autodeelconcepten zoals “inter-city free floating”.
4. De Rijksoverheid verbindt zijn inzet op autodelen met relevante andere beleidsontwikkelingen zoals klimaatbeleid, energietransitie, circulaire economie, deeleconomie, duurzame verstedelijking, innovatie en luchtkwaliteit.
5. De Rijksoverheid zet zich in om de bekendheid van autodelen te vergroten door autodelen uit te dragen in daarvoor geschikte (communicatie-)uitingen. Tevens wil de Rijksoverheid de mogelijkheden onderzoeken van een – mede door de overige Partijen gezamenlijk op te zetten – promotiecampagne om de bekendheid van autodelen in het algemeen bij het grote publiek te vergroten en een positieve beeldvorming bij potentiële delers en gebruikers te bevorderen.
6. IenW faciliteert de bekendheid en het gebruik van deelauto’s via lopend mobiliteitsbeleid, zoals inzet op MaaS (MaaS-pilots), *Smart Mobility*, Programma Duurzame Mobiliteit en Kortetermijnaanpak Files.
7. IenW draagt actief bij aan kennisontwikkeling en kennisverspreiding over autodelen, via de onder het ministerie van IenW ressorterende kennis- en uitvoeringsorganisaties zoals het Kennisinstituut voor Mobiliteit (KiM), het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en Rijkswaterstaat (RWS) en in samenwerking met Kennisplatform CROW.
8. IenW draagt zorg voor de coördinatie bij de uitvoering van de Green Deal Autodelen II en wijst hiervoor een coördinator aan.
9. EZK spant zich in voor goede randvoorwaarden voor het optimaal functioneren van de markt voor autodelen, zoals het bevorderen van voldoende aanbod van betaalbare verzekeringen.

Artikel 6 Inzet en acties Advier

1. Advier zet zich in om kennis te delen over autodelen. Daartoe schrijft Advier onder meer jaarlijks minimaal twee artikelen over autodelen.
2. Advier zet zich in om de kennis en ervaring over en met autodelen die het opdoet in EU-projecten te delen en in te zetten bij autodeelprojecten in Nederland.
3. Advier en Autodelen.net organiseren minstens een keer een *Shared Mobility Rocks* evenement in samenwerking in Nederland. Een *Shared Mobility Rocks* evenement is een internationale conferentie met als thema alle vormen van gedeelde mobiliteit, met een belangrijke rol voor autodelen en innovatie.
4. Advier en Autodelen.net zetten zich in om een internationale Green Deal gedeelde mobiliteit of autodelen tot stand te brengen. Daartoe introduceert Autodelen.net onder meer dit concept op het evenement WoCoMoCo in november 2018 in Rotterdam.
5. Advier zet zich in om het concept Mobipunten te promoten en realiseren. Daartoe zoekt Advier vijf partners zoals gemeenten of provincies om Mobipunten mee op te zetten.

Artikel 7 Inzet en acties Amber

1. Amber zet zich in om in de dialoog met gemeenten openbare parkeerplaatsen met laadpalen te realiseren op locaties waar behoefte is aan een deelauto. Amber onderzoekt de behoefte door gesprekken te voeren met potentiële gebruikers, zoals zakelijke partijen die een deelauto willen inzetten voor dienstreizen, bewonerscollectieven, projectontwikkelaars en overheidsinstanties en brengt de waargenomen behoefte in de dialoog in.
2. Amber stimuleert gemeenten om het goede voorbeeld te geven en hun ambtenaren zelf gebruik te laten maken van deelauto's in plaats van hun zakelijke kilometers met privéauto te declareren.
3. Amber zet zich in om vanaf de ontwerpfase van nieuwbouwprojecten integraal onderdeel te worden van het nieuwe gebouw of complex, zodat er minder parkeerplaatsen benodigd zijn.

Artikel 8 Inzet en acties BOVAG

1. BOVAG gaat in 2019 een onderzoek onder consumenten en leden uitzetten om te bepalen in welke mate er behoefte is aan deelmobiliteit. Deze bevindingen vormen de basis voor de op stellen visie op deeleconomie. De onderzoeksresultaten als ook de visie deelt BOVAG met de aangesloten partijen van de Green Deal Autodelen II en draagt deze actief uit onder haar leden en stakeholders.

Artikel 9 Inzet en acties Buurauto

1. Buurauto komt in 2019 met een voorstel voor gemeenten en ontwikkelaars om een praktische invulling te geven aan lagere parkeernormen bij nieuwbouwlocaties in combinatie met elektrische deelauto's. Hiervoor stelt Buurauto een *white paper* op, die via de eigen website en Autodelen.info beschikbaar wordt gesteld.
2. Buurauto zet zich in om in een middelgrote stad 300 auto's te realiseren in 2021 zodat er voor gebruikers altijd een Buurauto op loopafstand (200 meter) beschikbaar is.

Artikel 10 Inzet en acties SnappCar

SnappCar werkt aan het bevorderen van autodelen middels de inzet en acties per thema beschreven in Artikel 3, lid 2, 3, 4, 5, 6, 7 en 9.

Artikel 11 Inzet en acties Greenwheels

Greenwheels werkt aan het bevorderen van autodelen middels de inzet en acties per thema beschreven in Artikel 3, lid 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 9.

Artikel 12 Inzet en acties Gemeente Arnhem

Gemeente Arnhem spant zich in om:

1. Parkeernorm te verlagen en elektrisch autodelen te realiseren in Ecowijk de Kiem door hier financieel aan bij te dragen
2. Parkeernorm te verlagen en elektrisch autodelen te stimuleren in de ontwikkeling De Melkfabriek;
3. Parkeernorm te verlagen en elektrisch autodelen te stimuleren in de ontwikkeling Stadsblokken-Meinerswijk. Hiertoe zet de gemeente Arnhem zich ervoor in om in overleg met projectmanager en projectontwikkelaar dit vast te leggen in de grondexploitatie (GREX).

Artikel 13 Inzet en acties Gemeente Delft

1. De Gemeente Delft spant zich in om te komen tot een set van *best practices* en een voorbeeldaanpak voor gemeenten die autodelen willen inzetten bij nieuwbouwprojecten. Dit doet

- zij o.a. door de parkeernorm te verlagen in niet gereguleerd gebied, of gereguleerd gebied waar geen beleid is voor uitsluiting van vergunningen voor parkeren op eigen terrein ('po.e.t. – beleid'). De *best practices* hebben betrekking op monitoring van reductie-effecten per doelgroep, ligging etc. en borging van terugvalopties met de projectontwikkelaar.
2. De Gemeente Delft zal de informatievoorziening voor zowel bewoners als autodeelaanbieders up to date houden door onder meer de pagina's over autodelen op de eigen website te vernieuwen.
 3. De Gemeente Delft spant zich in om samen met Bereikbaar Haaglanden bedrijven in de gemeente te stimuleren om bedrijfsdeelauto's als alternatief in te zetten voor de leaseauto of de privé-auto. Bij het aanspreken van bedrijven op hun mobiliteitsbeleid wordt autodelen telkens actief benoemd als mogelijk alternatief.
 4. De Gemeente Delft onderzoekt de mogelijkheid om autodelen te stimuleren door bewoners die een rijbewijs aanvragen actief te informeren over autodelen.

Artikel 14 Inzet en acties Gemeente Den Haag

1. De Gemeente Den Haag zet zich onverminderd in om autodelen – naast andere vormen van mobiliteit – een reële mobiliteitskeuze voor bewoners en bedrijven te laten zijn. Daartoe spant de Gemeente Den Haag zich in om in 2021 in elk van de 114 Haagse buurten minimaal 10 *station-based of peer to peer* deelauto's te hebben staan.
2. De Gemeente Den Haag komt met een nieuw stimuleringsprogramma autodelen. In buurten met hoge parkeerdruk wordt een extra stimulans gegeven aan deelauto's om de parkeerdruk te verlagen, bijvoorbeeld door via een aanbesteding aanbieders uit te dagen om met een autodeelplan te komen.
3. De Gemeente Den Haag zal een vervolg geven aan de pilot Vrijstraat. In 2019 zullen er 5 extra Vrijstaten zijn en in 2020 nog eens 10 extra. Daarmee laat de gemeente Den Haag bewoners direct profijt zien van het gebruik van deelauto's in de eigen woonstraat.
4. De Gemeente Den Haag streeft er naar om in 2020 binnen 8 weken na aanvraag van een parkeervergunning voor een gereserveerde parkeerplek voor een deelauto, een gereserveerde parkeerplek aan te leggen of vrij te geven. In geval van een parkeerplek met laadpaal voor een elektrische deelauto, streeft de Gemeente Den Haag naar een termijn van maximaal 12 weken.
5. De Gemeente Den Haag streeft ernaar om de prijs van de autodeelvergunning voor een gereserveerde parkeerplek gelijk te trekken met die van bewonersvergunningen, om zoveel mogelijk de belemmering om te gaan delen weg te nemen en het autodelen nog aantrekkelijker te maken.
6. De Gemeente Den Haag stimuleert onverminderd dat autodelen wordt betrokken bij de (her)ontwikkelingsprojecten van woningen in de stad. Daartoe stelt de Gemeente Den Haag in 2019 een beleidsregel vast voor het inzetten van deelauto's bij bouwontwikkeling.
7. De Gemeente Den Haag zet zich in om autodelen ook in haar buurgemeenten te laten groeien, door hen te informeren over en te ondersteunen bij de ontwikkeling van autodeelmaatregelen en -beleid.

Artikel 15 Inzet en acties Gemeente 's-Hertogenbosch

1. De Gemeente 's-Hertogenbosch zet zich in om autodelen – naast andere vormen van mobiliteit – een reële mobiliteitskeuze voor bewoners en bedrijven te laten zijn;
2. De Gemeente 's-Hertogenbosch ziet erop toe dat het stimuleren van (zero-emissie) deelauto's onderdeel is van het Actieplan Duurzame Mobiliteit;
3. De Gemeente 's-Hertogenbosch blijft, als onderdeel van haar parkeerbeleid, parkeerplaatsen ten behoeve van aanbieders van deelauto's beschikbaar stellen;
4. De Gemeente 's-Hertogenbosch betreft (zero-emissie) autodelen bij de (her)ontwikkelingsprojecten van ruimtelijke omwikkelingen in de stad;

5. De Gemeente 's-Hertogenbosch zal door actieve communicatie en gedragsstimulering het gebruik van (zero-emissie) deelauto's stimuleren.

Artikel 16 Inzet en acties Gemeente Rotterdam

1. De Gemeente Rotterdam maakt een beleidsvisie voor deelmobiliteit. Autodelen wordt een onderdeel van deze beleidsvisie en de Gemeente Rotterdam maakt hiervoor een Actieplan Autodelen.
2. De Gemeente Rotterdam stimuleert autodelen in de potentiële bebouwingsgebieden waar de verdichtingsopgave (50.000 nieuwbouwwoningen) zal plaatsvinden. De Gemeente Rotterdam maakt hierbij een koppeling met de bestaande Beleidsregeling parkeernormen voor de auto en fiets gemeente Rotterdam.
3. De Gemeente Rotterdam verbetert de informatie over autodelen door de webpagina uit te breiden met specifieke informatie over de parkeervergunningen voor de bewoners en aanbieders van deelauto's.
4. De Gemeente Rotterdam onderzoekt door middel van pilots de mogelijkheden voor het verlenen van speciale parkeervergunningen aan particuliere autodelers.
5. De Gemeente Rotterdam bevordert het ontstaan van mobiliteitshubs in woonwijken (Centrum: Maasboulevard 80, Feijenoord: Nassauhaven) of op OV-knooppunten waarin deelauto's worden aangeboden naast minimaal een andere vorm van deelmobiliteit zoals fiets, step of scooter. Daarbij wordt doorgepakt op de huidige parkeernormering die voor ontwikkelaars mogelijk maakt om minder parkeerplaatsen te realiseren wanneer deelauto's worden aangeboden, en wanneer zij in de buurt van OV ontwikkelen.
6. De Gemeente Rotterdam zet een gedragsveranderingsactie op in samenwerking met de Rotterdamse beweging van bewoners genaamd Happy Streets, om bewoners te bewegen te gaan autodelen. Hierdoor ontstaat er in de buitenruimte vrije ruimte voor bijvoorbeeld een meer groene inrichting van de wijk.
7. De Gemeente Rotterdam onderzoekt de mogelijkheden om door middel van gedragsmaatregelen autodelen op lokaalniveau te bevorderen.

Artikel 17 Inzet en acties Gemeente Utrecht

De Gemeente Utrecht spant zich in om:

1. Barrières weg te nemen voor autodelen. Dit doet de gemeente Utrecht door de opening van een multimodale deelhub, het instellen van een spijtoptantenregeling (waar autobezitters hun vergunning kunnen inleveren in ruil voor deeltegoed, en deze binnen een bepaalde periode weer terug kunnen krijgen indien het delen niet bevalt), en door samen met verhuurders van studenten- en starterswoningen en autodeelorganisaties te onderzoeken bij welke studenten- en starterscomplexen meer deelauto's kunnen worden geplaatst.
2. Te communiceren over autodelen. Dit doet de gemeente door in samenwerking met autodeelorganisaties gerichte campagnes in buurten en wijken te houden, en door de zakelijke markt te benaderen om ook daar autodelen te stimuleren.
3. Autodelen verder te stimuleren door autodelers te bedanken. Dit doet de gemeente door straten waarin bewoners dat willen, parkeerplekken op te heffen. Dit geeft ruimte voor bijvoorbeeld groen, ontmoeting en spelen. Ook verkent de gemeente deelautotegoed voor mensen die net hun rijbewijs of hun diploma halen om zo jonge mensen direct kennis te laten maken met autodelen.

Artikel 18 Inzet en acties Gemeente Zwolle

1. De Gemeente Zwolle zal de tips uit de Rode Loper opnemen in haar Mobiliteitsagenda 2030⁶
2. De Gemeente Zwolle spant zich in om het aantal deelauto's de komende jaren te laten toenemen van 183 (bron: www.ritjeweg.nl) nu naar 400 in 2021 en 1000 in 2025, door autodelen actief in te zetten als een van de instrumenten om bereikbaarheid en leefbaarheid te vergroten.
3. De Gemeente Zwolle streeft ernaar om de elektrische dienstauto's te delen, zodat in 2019 bewoners en werknemers (mede)gebruik hiervan kunnen maken.

Artikel 19 Inzet en acties GoodMoovs

1. GoodMoovs zet zich in om elektrisch autodelen in Europa op de kaart te zetten via Europese projecten waaraan GoodMoovs deelneemt. Relevante ontwikkelingen in elektrisch autodelen in Europa deelt GoodMoovs minimaal jaarlijks met andere Partijen en met de vrienden van de Green Deal Autodelen II, bijvoorbeeld door middel van een presentatie.

Artikel 20 Inzet en acties Emodz

3. Emodz inspireert en motiveert het bedrijfsleven door individuele businesscases van autodelen als concept te publiceren
4. Emodz maakt binnen bedrijven de urgentie van structurele gedragsverandering duidelijk omdat zonder deze verandering de kans van slagen bij een autodeel-initiatief lager is
5. Emodz moedigt het bedrijfsleven aan om aan te sluiten bij bestaande autodeel-initiatieven van bijvoorbeeld de gemeentelijke overheden
6. Emodz spant zich in dat producenten en ontwikkelaars uit Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland van *proven technologies* hun vindingen gebruiksklaar aan bieden voor autodeel-initiatieven op de Nederlandse markt
7. Emodz zet zich in om autodeel-projecten optimaal gebruik te kunnen laten maken van de electrificering van het wagenpark
8. Emodz deelt kennis en praktijkvoorbeelden over het inpassen van autodelen binnen MaaS-initiatieven
9. Emodz voert een permanente campagne om importeurs en dealers in de *automotive* sector te overtuigen van het feit dat ook zij een belangrijke opgave hebben in het verduurzamen van de mobiliteit in Nederland en daarmee in moeten spelen op de vraag naar autodeel-initiatieven
10. Emodz stimuleert Overheden en bedrijfsleven te laten samenwerken bij autodeel-initiatieven door de Overheden te laten faciliteren en het bedrijfsleven te laten ondernemen
11. Emodz levert een bijdrage aan de promotie van autodelen door bij spreekbeurten, gastcolleges en presentaties autodelen te benoemen als één van de componenten voor een succesvolle verduurzaming van bedrijven of leefomgevingen.

Artikel 21 Inzet en acties Provincie Drenthe

1. De Provincie Drenthe onderzoekt de mogelijkheid om deelauto's toe te voegen aan de 20 Hubs in haar provincie.

⁶ Zie hiervoor: <http://ibabsonline.eu/Agenda.aspx?site=Zwolle&agendaId=94138363-bfa3-443f-9757-08ac350d77fd&FoundIDs=D1d224475-8636-435b-81a1-bfc627d2cf37,D6139d4a3-2238-47fd-b652-d5d70e4b3328,D306a6aae-0335-4a73-ae72-59c9ff0703da>

2. De Provincie Drenthe bespreekt autodelen in het Verkeer en Vervoersberaad en zet zich ervoor in om de gemeenten in de provincie Drenthe te enthousiasmeren om het plaatsen van deelauto's bij Hubs mogelijk te maken. Gemeenten die zelf komen met een initiatief om deelauto's mogelijk te maken bij een Hub, ondersteunt de Provincie Drenthe actief met de uitrol van de deelsystemen.
3. De Provincie Drenthe neemt autodelen op in het nieuw te schrijven Verkeers- en Vervoersbeleid.

Artikel 22 Inzet en acties Provincie Zuid-Holland

2. De Provincie Zuid-Holland onderzoekt in 2018 de mogelijkheid om de eigen elektrische auto's als deelauto beschikbaar te stellen voor burgers in de omliggende wijken.
3. De Provincie Zuid-Holland bespreekt autodelen zowel in het Verstedelijkings Ruimtelijke Ordening Overleg als in het Verkeer en Vervoersberaad en zet zich ervoor in om de gemeenten in de provincie Zuid-Holland te enthousiasmeren om het plaatsen van deelauto's in de gemeente mogelijk te maken.
4. De Provincie Zuid-Holland brengt bij alle gemeenten onder de aandacht welke maatregelen door het inzetten van deelauto's genomen kunnen worden om autobezit te verlagen. Het resultaat, in de vorm van deelautoinitiatieven genomen door gemeenten na de promotie van de maatregelen, zal in 2019 in een artikel worden gedeeld op Autodelen.info.

Artikel 23 Inzet en acties Juuve

1. Juuve spant zich ervoor in om samenwerking tussen deelautoaanbieders te bevorderen, zodat deelautogebruikers veel makkelijker toegang kunnen krijgen tot alle deelauto's in Nederland. Daartoe streeft Juuve ernaar dat deelautoaanbieders gaan samenwerken aan een gebundeld aanbod van minimaal 1.000 auto's in de tien grootste steden, vanuit dezelfde app.
2. Juuve spant zich ervoor in om mensen die verhuizen naar een nieuwe woning te verleiden om gebruik te gaan maken van een deelauto door deelauto's integraal onderdeel te maken van nieuwbouwwoningen, in samenwerking met gemeenten en projectontwikkelaars. Juuve spant zich ervoor in om 2021 bij 21 woningbouwprojecten deelauto's te integreren.
3. Juuve spant zich ervoor in om samen met andere deelautoaanbieders en verzekeringsmaatschappijen ervoor te zorgen dat de verzekering geen reden meer is om de auto niet te gaan delen in samenwerking. Daarbij onderzoekt het hoe het verzekeren van deelauto's goedkoper kan, waarbij het onder meer kijkt naar risicoprofielen.

Artikel 24 Inzet en acties KAV Autoverhuur

1. KAV Autoverhuur ontwikkelt samen met de deelnemende zusterbedrijven van KAV een landelijk netwerk, inclusief grensoverschrijdend autodelen.
2. KAV Autoverhuur ontwikkelt met partners bestaande vormen van round-trip autodelen door voor de zakelijke markt.
3. KAV Autoverhuur zoekt met partners naar mogelijke oplossingen voor handhaving en voor fiscale vraagstukken van deelauto-parkeren op de openbare weg.

Artikel 25 Inzet en acties ConnectCar

1. ConnectCar ontwikkelt samen met de deelnemende zusterbedrijven een landelijk netwerk, inclusief grensoverschrijdend autodelen.
2. ConnectCar ontwikkelt met regionale (OV-)partners faciliteiten voor grotere (boven)regionale deelauto-netwerken.

3. ConnectCar spant zich in voor het door-ontwikkelen van een betere bezetting van bestaande deelauto's.
4. ConnectCar spant zich in voor het met partners door-ontwikkelen van bestaand round-trip autodelen (waarbij de deelauto van punt A vertrekt en op punt A terugkeert) voor de zakelijke markt.

Artikel 26 Inzet en acties MobielRijden.Software BV

1. MobielRijden.Software BV ontwikkelt een platform (o.a. software) ten behoeve van een landelijk netwerk voor autodelen, inclusief grensoverschrijdend autodelen, bestaand round-trip autodelen en free-floating autodelen (waarbij de deelauto die van punt A vertrekt op een ander punt B kan worden achtergelaten).
2. MobielRijden.Software BV ontwikkelt een platform (o.a. software) voor vervolmaken van autodelen/pooldiensten voor de zakelijke markt.
3. MobielRijden.Software BV ontwikkelt software ter ondersteuning van handhaving en fiscale vraagstukken in relatie tot autodelen.
4. MobielRijden.Software BV incorporeert verzekeringsoplossingen voor autodelen in haar platform.
5. MobielRijden.Software BV biedt individuele autobezitters mogelijkheden voor fiscaal transparant autodelen door een platform met hardware in de auto.

Artikel 27 Inzet en acties POP-UP-CAR

1. POP-UP-CAR ontwikkelt samen met de deelnemende zusterbedrijven een landelijk netwerk, inclusief grensoverschrijdend autodelen.
2. POP-UP-CAR ontwikkelt met regionale (OV-)partners faciliteiten voor grotere (boven)regionale deelauto-netwerken.
3. POP-UP-CAR spant zich in voor het door-ontwikkelen van een betere bezetting van bestaande deelauto's.
4. POP-UP-CAR spant zich in voor het met partners door-ontwikkelen van bestaand round-trip autodelen voor de zakelijke markt.

Artikel 28 Inzet en acties PrivateShare

1. PrivateShare ontwikkelt een netwerk van individueel gedeelde voertuigen als volwaardig alternatief voor eigen auto.
2. PrivateShare ontwikkelt met partners autodelen voor de zakelijke markt.

Artikel 29 Inzet en acties Studentcar

1. Studentcar ontwikkelt samen met deelnemende zusterbedrijven een landelijk netwerk, inclusief grensoverschrijdend autodelen.
2. Studentcar ontwikkelt met regionale (OV-)partners faciliteiten voor grotere (boven)regionale deelauto-netwerken.
3. Studentcar spant zich in voor het door-ontwikkelen van een betere bezetting van bestaande deelauto's.
4. Studentcar spant zich in voor het met partners door-ontwikkelen van bestaand round-trip autodelen voor jongeren/studenten.

Artikel 30 Inzet en acties Witkar

1. Witkar ontwikkelt een netwerk voor *free-floating (one-way)* autodelen (waarbij de deelauto die van punt A vertrekt op een ander punt B kan worden achtergelaten) als volwaardig alternatief voor eigen auto.
2. Witkar ontwikkelt samen met deelnemende zusterbedrijven een landelijk netwerk, inclusief grensoverschrijdend autodelen.
3. Witkar ontwikkelt samen met deelnemende zusterbedrijven landsgrensoverschrijdend autodelen.
4. Witkar ontwikkelt met regionale (OV-)partners faciliteiten voor grotere (boven)regionale deelauto-netwerken.
5. Witkar ontwikkelt samen met partners *free-floating (one-way)* autodelen tot volwaardige aanvulling bij Openbaar Vervoer.
6. Witkar spant zich in voor het met partners door-ontwikkelen van bestaande round-trip autodelen voor de zakelijke markt.
7. Witkar zoekt met partners naar mogelijke oplossingen voor handhaving en voor fiscale vraagstukken van deelauto-parkeren op de openbare weg.

Artikel 31 Inzet en acties Multilease

1. Multilease zal het huidige leasepark optimaliseren en efficiënter inzetten waardoor er minder auto's geproduceerd worden en waardoor de parkeerdruk verlaagd wordt. Concreet betekent dit dat voor hetzelfde aantal gebruikers minder auto's worden ingezet.
2. Multilease gaat projectontwikkelaars benaderen met een deelauto-propositie om hen te bewegen bij appartementencomplexen en andere woningbouw minder parkeerplaatsen aan te leggen en in ruil daarvoor te voorzien van deelauto's.

Artikel 32 Inzet en acties NEPROM

1. NEPROM zet zich in om de kennis die beschikbaar komt via de kennisbank Autodelen.info minimaal 2x per jaar te delen met haar leden, middels berichtgeving in de wekelijkse nieuwsbrief.
2. NEPROM zet zich in om de bekendheid van autodelen onder (potentiële) kopers en huurders van nieuwbouwwoningen te vergroten door minimaal één keer per jaar een artikel te plaatsen op de website bewustnieuwbouw.nl.
3. NEPROM zet zich in om deze Green Deal Autodelen II te verbinden met diverse initiatieven waarbij zij betrokken is op het gebied van mobiliteit en project-/gebiedsontwikkeling, bijvoorbeeld door kennis vanuit deze Green Deal in te brengen bij andere initiatieven en vice versa.

Artikel 33 Inzet en acties OnzeAuto

1. OnzeAuto inspireert en informeert (potentiële) autodelers, door de CO2-besparing t.o.v. andere vervoerskeuzen te visualiseren met behulp van een simpel dashboard. OnzeAuto produceert hiertoe bovendien korte reportages over spraakmakende initiatieven.
2. OnzeAuto deelt met Partijen en Vrienden van de Green Deal inzichten met betrekking tot de kansrijkheid van het delen van elektrische auto's op postcodeniveau. De kansrijkheid wordt in beeld gebracht met behulp van een gedragsverklarende analyse op basis van een groot aantal variabelen en een psychosociaal model. OnzeAuto zal gedurende de looptijd van de Green Deal nieuwe inzichten, bijvoorbeeld met betrekking tot doelgroepen, opnieuw delen met alle belangstellenden. OnzeAuto zal hierover ook publiceren op Autodelen.info.

3. OnzeAuto deelt met Partijen haar praktijkervaringen met betrekking tot werkwijzen waarmee reizigers tot een bewust keuzegedrag t.a.v. verschillende duurzame vervoersmogelijkheden verleid kunnen worden. OnzeAuto baseert zich daarbij op de combinatie van het delen van elektrische auto's met o.a. (elektrische) fietsen en OV aanbod.
4. OnzeAuto spant zich in om in de periode tot 2021 in heel Nederland lokale gemeenschappen te stimuleren en te faciliteren om elektrische auto's met elkaar te delen, in combinatie met het gebruik van andere vervoerssystemen.

Artikel 34 Inzet en acties RMO

1. Het RMO is een samenwerkingsverband van de gemeenten Mook en Middelaar, Genneep, Bergen, Venray, Peel en Maas, Beesel, Horst aan de Maas en Venlo (RMO-gemeenten) dat in het kader van de Green Deal Autodelen II zich inspant om in fasen te komen tot een breed concept van duurzaam deelvervoer in die gemeenten zoals dat:
 - a. de RMO-gemeenten de ambitie hebben en streven naar een optreden als initiator en *launching customer* waarbij de eigen zakelijke vervoersbehoefte maximaal zal worden verduurzaamd door de inzet van meer OV, (elektrische) fietsen en elektrische deelauto's;
 - b. de RMO-gemeenten in een eerste fase in 2018 de eerste elektrische deelauto's en elektrische deelfietsen inzetten. De RMO-gemeenten spannen zich in om op basis van de opgedane ervaringen dit vanaf 2019 verder op te schalen naar een grootschalig en structureel aanbod van elektrisch duurvervoer in de regio;
 - c. de RMO-gemeenten zich inspennen om - samen met te betrekken partners - inwoners, bedrijven en andere organisaties, aan te laten sluiten en gebruik te laten maken van duurzaam deelvervoer;
 - d. de RMO-gemeenten de ambitie hebben om met het concept van duurzaam deelvervoer een antwoord te geven op de toenemende mobiliteitsarmoede in de kleine kernen.

Artikel 35 Inzet en acties Sixt

Sixt werkt aan het bevorderen van autodelen middels de inzet en acties per thema beschreven in Artikel 3, lid 6, 7 en 8.

Artikel 36 Inzet en acties Stapp.in

4. Stapp.in gaat zich ervoor inzetten om samen met enkele Partijen in de Green Deal een Academy op te zetten die de transitie naar deelmobiliteit bij corporate bedrijven versnelt. De Academy biedt minimaal op *e-learning* niveau kennis en *know-how* van het concept autodelen in het algemeen met als doel de onwetendheid/weerstand tegen het delen weg te nemen op elk niveau (zoals op het niveau van directie, beheer, hr en uitvoerend personeel). Stapp.in onderzoekt daartoe de mogelijkheid om een project op te zetten in 2018.
5. Stapp.in spant zich in om het aantal benodigde apps voor een deelautogebruiker te beperken door *connected boxen* van zoveel mogelijk merken te koppelen aan het platform van Stapp.in met als doel om in 2021 20.000 deelauto's technisch te kunnen ontsluiten op een platform. Daartoe gaat Stapp.in partnerships aan met leasebedrijven, autoverhuurbedrijven en deelautoaanbieders.

Artikel 37 Inzet en acties Natuur & Milieu

1. Natuur & Milieu spant zich in om de bekendheid over autodelen te vergroten bij het publiek, in het bijzonder over elektrisch en zakelijk autodelen. Hiertoe informeert Natuur & Milieu geïnteresseerden in elektrisch rijden over de mogelijkheid van elektrisch autodelen via de website rijelektrisch.nl.
2. Natuur & Milieu laat mensen kennismaken met autodelen door middel van het project Testrijders. Het project loopt tot eind 2020. In dit project kunnen consumenten in enkele gemeenten tegen een voordelig lease tarief, op een laagdrempelige manier, kennismaken met elektrisch rijden. Daarbij wordt het delen van de auto met kennissen, vrienden, burens, verenigingen en via een online deelplatform gestimuleerd.
3. Natuur & Milieu ondersteunt lobbyactiviteiten om belemmeringen rondom (zakelijk/elektrisch) autodelen hoger op de beleidsagenda te krijgen en oplossingen dichterbij te brengen. Hiertoe zullen medewerkers de voordelen van autodelen actief onder de aandacht brengen in gremia als Anders Reizen en bij organisaties waarmee wordt samengewerkt.

Artikel 38 Inzet en acties Sweco

1. Sweco spant zich samen met andere Partijen ervoor in om belemmeringen die ontstaan door de fiscale wetgeving, zoals de bijtelling van zakelijke deelauto's waardoor deze niet buiten werktijd kunnen worden ingezet, vóór eind 2019 onder de aandacht te brengen van de Minister van Financiën.
2. Sweco zet zich ervoor in om het wagenpark te delen met bedrijven in de omgeving van haar Nederlandse vestigingen. Daartoe onderzoekt Sweco in 2018 hoe een aanbod aan andere bedrijven kan worden gedaan en spant het zich in om in 2019 zo'n aanbod te doen als onderdeel van lokale initiatieven zoals Samen Duurzaam De Bilt en Moves in Zwolle Hanzeland.
3. Sweco gaat jaarlijks bij minimaal 5 opdrachtgevers autodelen actief promoten, door autodelen voor te stellen als oplossingsrichting bij ruimtelijke opgaves.

Artikel 39 Inzet en acties Terberg Leasing

1. Terberg Leasing zet zich in om marktonderzoek uit te voeren naar wat particulieren tegenhoudt te gaan autodelen, in aanvulling op reeds bestaande onderzoeken.
2. Terberg Leasing deelt na elk kwartaal de resultaten van het reserverings- en reisinformatiesysteem de Servicebus, dat 1 januari 2019 in werking treedt, waaronder de concrete resultaten met betrekking tot de mate waarin deze heeft bijgedragen aan een toename in het autodelen. Ook deelt Terberg Leasing de api-documentatie met andere Partijen en stelt de Servicebus gratis ter beschikking aan andere Partijen.

Artikel 40 Inzet en acties GNMI

1. Het GNMI spant zich in om bij te dragen om de kennisdeling over autodelen onder gemeenten te bevorderen. Dit wordt gedaan door te wijzen op de beschikbare informatie op autodelen.info. Binnen de bestaande werkvormen wordt aandacht besteed aan het onderwerp autodelen, bijvoorbeeld in relatie tot parkeervraagstukken en verduurzaming van de mobiliteit.
2. Het GNMI spant zich ervoor in om het onderwerp autodelen onderdeel te maken van de programmering van bijeenkomsten over de omgevingswet en verkeer die door GNMI en CROW-KpVV worden georganiseerd."
3. GNMI kan in de bespreking van vragen van gemeenten over autodelen gebruik maken van de kennis die beschikbaar is op autodelen.nl en gemeenten hiernaar verwijzen.
4. GNMI wijst gemeenten in het eigen netwerk op de informatiebronnen die beschikbaar zijn over de maatschappelijke voordelen van autodelen zodat de ambtelijke ondersteuning hier gebruik van kan maken bij de advisering van het College van B&W.

Artikel 41 Inzet en acties Vereniging Gedeeld Autogebruik (VGA)

1. De VGA inventariseert bij andere Partijen of zij belang hechten aan persoonlijke advisering van geïnteresseerde burgers in autodelen.
2. Bij gebleken interesse zet de VGA zich ervoor in om samen met andere Partijen de wenselijkheid en haalbaarheid van persoonlijke advisering te onderzoeken, alsmede hoe deze persoonlijke advisering het beste onpartijdig en onafhankelijk kan worden georganiseerd.
3. Bij gebleken interesse zet de VGA zich in voor een pilot op het gebied van persoonlijke advisering.
4. De VGA zet zich er tevens voor in om samen met andere Partijen te onderzoeken of het voortbestaan en de actualisering van bestaande, onpartijdige informatiekanalen, zoals [Autodelen.info](https://autodelen.info), voldoende gewaarborgd zijn.

Artikel 42 Inzet en acties Autodelen.net

- 1) Autodelen.net promoot onverminderd alle vormen van autodelen en zal ook Nederlandse autodeelinitiatieven ondersteunen indien zij een werking ambiëren op het Belgisch grondgebied.
- 2) Autodelen.net blijft zich inzetten om kennis te delen over de landsgrenzen heen. Daartoe schrijft Autodelen.net onder meer jaarlijks minimaals 6 artikelen waarin voor Nederland bruikbare kennis over autodelen in België gedeeld wordt.
- 3) Advier en Autodelen.net organiseren minstens een keer een Shared Mobility Rocks evenement in samenwerking in Nederland. Een Shared Mobility Rocks evenement is een internationale conferentie met als thema alle vormen van gedeelde mobiliteit, met een belangrijke rol voor autodelen en innovatie.
- 4) Advier en Autodelen.net zetten zich in om een internationale Green Deal gedeelde mobiliteit of autodelen tot stand te brengen. Daartoe introduceert Autodelen.net onder meer dit concept op het evenement WoCoMoCo in november 2018 in Rotterdam.
- 5) Autodelen.net helpt autodelen in Nederland te promoten door op aanvraag Nederlandse gemeenten te informeren over hoe je een autodeelsalon opzet. Dit is een 'belevings'beurs voor jong en oud waar bezoekers verschillende autodeelsystemen kunnen ontdekken, alsook andere vormen van gedeelde mobiliteit zoals carpoolen en fietsdelen.
- 6) Autodelen.net zet zich in om het evenement Gluren bij de Buren (uitwisseling tussen Nederland en België betreffende gedeelde mobiliteit en autodelen) jaarlijks te herhalen, afwisselend in België en in Nederland, mits een Nederlandse partij gevonden wordt om het samen mee te organiseren.
- 7) Autodelen.net spant zich in om het concept Mobipunten te promoten in Nederland.

Artikel 43 Inzet en acties WeGo

1. WeGo spant zich in om in 2018 2000 auto's van het wagenpark van diverse bedrijven en organisaties te voorzien van haar ritadministratie en reserveringssysteem.
2. WeGo spant zich in om bij gemeenten het delen van het eigen wagenpark op de agenda te zetten onder meer door dit te agenderen in de Werkgroep gemeenten. Bovendien door in 2019 hierover ten minste twee maal te publiceren aan de hand van een *best practice*.
3. WeGo zet zich ervoor in om de tweede eigen auto in het huishouden van zorgverleners te vervangen door een pool-deelauto van de zorginstelling, door minimaal vijf zorginstellingen van pooldeelauto's te laten voorzien.

Artikel 44 Inzet en acties MyWheels

1. MyWheels spant zich in om bekendheid te creëren met de Rode Loper voor Autodelen bij gemeenten uit een top 25 kansrijke autodeelgemeenten die autodelen nog niet in hun beleid hebben opgenomen of onvoldoende geïmplementeerd. Bovendien om deze gemeenten aan te zetten om autodelen in hun beleid op te nemen en te implementeren conform de tips in de Rode

- Loper voor autodelen. Welke gemeenten worden opgenomen in de top 25 wordt bepaald in de Werkgroep gemeenten. Wanneer voor het einde van de looptijd van deze Green Deal de 25 gemeenten bereikt zijn, wordt het doel vergroot naar 50 gemeenten. Dit wordt in de Werkgroep gemeenten gemonitord.
2. MyWheels werkt actief mee aan een nationale campagne voor autodelen (aanbeveling Rode Loper voor autodelen - versie Rijksoverheid) door de gezamenlijke briefing vorm te geven en door er met eigen inzet op aan te sluiten met bijvoorbeeld een eigen campagne of kortingsacties.
 3. MyWheels werkt mee aan het inzetten van de deelauto in Mobility as a Service.
 4. MyWheels gaat de barrières voor zakelijk autodelen bij peer 2 peer in kaart brengen door barrières die de organisatie ter ore komen te verzamelen.

4. Governance

Artikel 45 Stuurgroep, projectgroepen en werkgroep

1. Binnen twee maanden na ondertekening van deze Green Deal Autodelen II wordt door Partijen een Stuurgroep ingesteld. Deze Stuurgroep zal uit maximaal 10 leden bestaan waarbij een verdeelsleutel wordt gehanteerd per geleding van Partijen. Deze Stuurgroep bewaakt de algehele voortgang van de uitvoering van de deal, waarbij zij stuurt op het realiseren van de doelen en eventuele knelpunten bespreekt. De Stuurgroep komt tweemaal per jaar bijeen. Door IenW wordt een onafhankelijke voorzitter van de Stuurgroep aangewezen.
2. Binnen twee maanden na ondertekening van deze Green Deal komen door Partijen aangewezen vertegenwoordigers bij elkaar voor een plenair overleg. Gedurende de looptijd van de Green Deal Autodelen II zullen zij minimaal driemaal per jaar bijeenkomen. Zij richten projectgroepen in behorend bij de in artikel 3 uiteengezette thema's of rondom andere thema's tijdens de eerste plenaire bijeenkomst. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de aanwezige kracht en expertise van Partijen.
3. De projectgroepen richten zich op het behalen van een concreet resultaat en kunnen aldus van tijdelijke aard zijn en worden opgeheven zodra het beoogde resultaat is behaald. Gedurende de looptijd van de Green Deal kunnen op elk moment projectgroepen worden ingericht door (een aantal) Partijen.
4. De Werkgroep gemeenten die was ingesteld in het kader van de eerdere Green Deal Autodelen zet zijn werkzaamheden voort, met dien verstande dat alleen Partijen kunnen deelnemen.
5. Binnen twee maanden na ondertekening wordt door IenW een coördinator aangewezen die als aanspreekpunt fungeert en de dagelijkse uitvoering van de Green Deal Autodelen II mogelijk maakt.

Artikel 46 Vrienden van de Green Deal Autodelen II

1. Voor zover er organisaties zijn die de Green Deal Autodelen II een warm hart toedragen kunnen zij als Vrienden betrokken worden bij deze deal. Als Vriend zijn zij weliswaar geen Partij bij de deal, maar zij kunnen aangegeven dat zij betrokken willen worden en blijven bij de voortgang van de uitvoering van de Green Deal Autodelen II.
2. Een nieuwe Vriend kan zich aanmelden bij de coördinator. Elke Vriend ontvangt minimaal 4x per jaar een nieuwsbrief met de laatste ontwikkelingen op het gebied van autodelen en wordt in ieder geval 1x per jaar uitgenodigd voor een netwerkbijeenkomst met Partijen.

Artikel 47 Evaluatie

1. Partijen evalueren de uitvoering en werking van deze Green Deal voor 31 oktober 2019, voor 31 oktober 2020 en voor 31 oktober 2021.
2. De evaluatie wordt gecoördineerd door de Stuurgroep en door de Stuurgroep besproken.
3. Partijen spreken af dat landelijke voortgang van het aantal deelauto's en het aantal gebruikers van deelauto's jaarlijks wordt gemonitord met inachtneming van de Algemene Verordening

5. Slotbepalingen

Artikel 48 Uitvoering in overeenstemming met het Unierecht

De afspraken van deze Green Deal en de nadere uitwerking daarvan zullen in overeenstemming met het internationale recht, het Unierecht en het Nederlandse recht worden uitgevoerd in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de internationale, Europese en Nederlandse regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technisch normen en voorschriften.

Artikel 49 Gegevensverstrekking

1. Over eventueel in het kader van deze Green Deal te verstrekken persoonsgegevens of andere gegevens, zoals bedrijfsgegevens, concurrentiegevoelige informatie, en de verwerking daarvan maken Partijen zodanige afspraken dat wordt voldaan aan de eisen die de van toepassing zijnde wet- en regelgeving daaraan stelt.
2. De onderlinge gegevensverstrekking mag niet leiden tot uitwisseling van concurrentiegevoelige informatie tussen Partijen, rechtstreeks dan wel indirect door tussenkomst van de Stuurgroep, projectgroepen of Werkgroep gemeenten.
3. Bij de nakoming van deze Green Deal zullen Partijen zijnde private deelnemers een mededingingsrechtelijk geschoolde jurist laten meekijken met als doel te waarborgen dat specifieke handelingen niet in strijd zullen zijn met het mededingingsrecht.
4. Partijen zullen in het kader van gegevensverstrekking een of meer protocollen opstellen waarin afspraken worden neergelegd over het delen van informatie en de naleving van de daarop van toepassing zijnde wet- en regelgeving zoals de Algemene Verordening Gegevensbescherming en de Wet Openbaarheid van Bestuur.

Artikel 50 Wijzigingen

1. Elke Partij kan de andere Partijen schriftelijk verzoeken de Green Deal te wijzigen. De wijziging behoeft de schriftelijke instemming van alle Partijen.
2. Partijen treden in overleg binnen zes weken nadat een Partij de wens daartoe aan de andere Partijen schriftelijk heeft medegedeeld.
3. De wijziging en de verklaringen tot instemming worden in afschrift als bijlagen aan de Green Deal gehecht.

Artikel 51 Toetreding van nieuwe partijen

1. Er kunnen nieuwe partijen toetreden tot deze Green Deal.
2. De Stuurgroep kan namens Partijen, uitgezonderd EZK en IenW, beslissen over de toetreding van nieuwe partijen
3. Een nieuwe partij maakt haar verzoek tot toetreding schriftelijk bekend aan de coördinator of de Stuurgroep. Zodra de Stuurgroep EZK en IenW schriftelijk of per e-mail hebben ingestemd met het verzoek tot toetreding, ontvangt de toetredende partij de status van Partij van de Green Deal en gelden voor die Partij de voor haar uit de Green Deal voortvloeiende rechten en verplichtingen.
4. Partijen, uitgezonderd EZK en IenW, geven hierbij de Stuurgroep toestemming om namens hen te beslissen over toetreding van nieuwe partijen. Het verzoek tot toetreding en de verklaringen tot instemming worden in afschrift als bijlagen aan de Green Deal Autodelen II gehecht.

Artikel 52 Citeertitel

De Green Deal kan worden aangehaald als Green Deal Autodelen II.

Artikel 53 Opzegging

Elke Partij kan deze Green Deal (te allen tijde) schriftelijk opzeggen. Een Partij kan vanaf moment van opzegging niet meer deelnemen aan de uitvoering van de Green Deal en de organisatie daarvan als bedoeld in artikel 45.

Artikel 54 Nakoming

Partijen komen overeen dat de nakoming van de afspraken van deze Green Deal niet in rechte afdwingbaar is.

Artikel 55 Inwerkingtreding

1. Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening door alle Partijen en loopt tot en met 31 oktober 2021.
2. Partijen nemen de uitvoering van alle in deze Green Deal genoemde afspraken zo snel mogelijk ter hand.

Artikel 56 Openbaarmaking

Deze Green Deal zal net als andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, onder andere in de Staatscourant, waardoor anderen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals, zodat navolging hiervan kan worden bevorderd.

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,

.....
S. Van Veldhoven

te (plaats) op (datum).....

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,

.....
de heer E.D. Wiebes

te (plaats) op (datum).....

Advier B.V.

.....

E.C.M. Kroft
te (plaats) op (datum).....

Amber Nederland B.V.
J.P. Penning

BOVAG
P. Niesink

Buurauto B.V.
A.B. van der Woerd

Carshare Ventures B.V. (SnappCar)
V.R.A. van Tol

Collect Car B.V. (Greenwheels)
A. Berkhout

Gemeente Arnhem
C. Bouwkamp

Gemeente Delft
mevrouw M.A. Huijsmans

Gemeente Den Haag
R. van Asten

Gemeente 's-Hertogenbosch
U. Kâhya

Gemeente Rotterdam
J. Bokhove

Gemeente Utrecht
L.H.L. van Hooijdonk

Gemeente Zwolle
W. Dogger

eMobilityToolbox B.V. (GoodMoovs)
P.B. Oude Weernink

EMODZ B.V.
T.J.D. Velthuis

Provincie Drenthe
H. Brink

Provincie Zuid-Holland
Mevrouw A.W. Bom-Lemstra

Juuve Carsharing B.V.
heer N.R. Sie

KAV Autoverhuur B.V.
H.K. Kerklingh

ConnectCar B.V.
H.K. Kerklingh

MobielRijden.Software B.V.
H.K. Kerklingh

POP-UP-CAR B.V.
H.K. Kerklingh

PrivateShare B.V.
H.K. Kerklingh

Studentcar B.V.
H.K. Kerklingh

Witkar B.V.
H.K. Kerklingh

Multilease B.V.
L.C.W. Hanou

Vereniging van Nederlandse Projectontwikkeling Maatschappijen (NEPROM)
J. Fokkema

OnzeAuto B.V.
vertegenwoordigd door de heer H.O. Smit

Het Regionaal Mobiliteitsoverleg Noord-Limburg zijnde de gemeenten Mook en Middelaar, Gennep, Bergen, Venray, Peel en Maas, Beesel, Horst aan de Maas en Venlo en de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Mook en Middelaar, Gennep, Bergen, Venray, Peel en Maas, Beesel, Horst aan de Maas en Venlo

H.J.A.C. Beurskens

Sixt B.V.
K.E. van den Boom

Stapp.in Nederland B.V.
R.A. Bronkhorst

Stichting Natuur en Milieu
M. Demmers

Sweco Nederland B.V.
E.P. van Schie

Terberg Leasing B.V.
P.A. Wassenaar

Vereniging Gemeentelijk Netwerk voor Mobiliteit en Infrastructuur (GNMI)
H. van der Linden

Vereniging voor Gedeeld Autogebruik (VGA)
C.J. van Soest

Autodelen.net vzw, Vlaamse Netwerk Autodelen
B. Dousselaere

WeGo B.V.
P.M. de Jong

Wheels4All B.V. (MyWheels)
K.A.E. Tiekstra

Overdracht College-Raad

Datum 4 oktober 2018

onderwerp	Plan van Aanpak Duurzaamheid Hessenpoort
portefeuillehouder	René de Heer
informant	Blanken, Cor (4181)
medeopstellers	Scheper, Michiel (2193)
afdeling	Leefomgeving en Mobiliteit
bijlagen	Voorstel: Informatienota Plan van Aanpak Duurzaamheid Hessenpoort Bijlage: Plan van aanpak Duurzaamheid Hessenpoort

Voorgesteld besluit raad

Kennis te nemen van het plan van aanpak Duurzaamheid Hessenpoort

Informatienota voor de raad

Datum 12 september 2018

Onderwerp	Plan van Aanpak Duurzaamheid Hessenpoort
Versienummer	Definitief 0.2

Portefeuillehouder Rene de Heer

Informant C.H. Blanken/Michiel Scheper
Afdeling Afdeling Leefomgeving en Mobiliteit
Telefoon 038 498 4181/3173
Email C.Blanken@zwolle.nl
Bijlagen Plan van aanpak Duurzaamheid Hessenpoort

Wij stellen u voor kennis te nemen van:

Het plan van aanpak Duurzaamheid Hessenpoort

Datum 7 september 2018

[Toelichting op het voorstel](#)

Inleiding

Duurzaamheid is een belangrijk thema voor de gemeente Zwolle. In het coalitieakkoord hebben we afgesproken dat we met bedrijven en instellingen samen willen werken aan de transitie naar een duurzame en circulaire stad. Deze ambitie en de daarbij behorende urgentie zijn de aanleiding geweest om voor Hessenpoort een plan van aanpak duurzaamheid op te stellen. Naast energietransitie is ook het thema klimaatadaptatie opgenomen. Op termijn zal circulariteit verder worden uitgewerkt (KEC: Klimaat, Energie en Circulariteit). Het doel van het plan aanpak is een duidelijke koers aan te geven voor de activiteiten die op Hessenpoort bijdragen aan de verdere verduurzaming van Hessenpoort. Dit plan van aanpak is tevens een gebiedsgerichte uitwerking van het energieprogramma 2018-2022.

Daarnaast draagt dit plan van aanpak bij aan de verdere ontwikkeling van Hessenpoort als topwerklocatie (i.s.m. provincie Overijssel). In dit programma is duurzaamheid ook een van de thema's die bijdragen aan de verdere ontwikkeling als topwerklocatie.

We constateren dat duurzaamheid bij bedrijven en de ondernemers op Hessenpoort al een belangrijk thema is waar hard aan wordt gewerkt. Recente voorbeelden zijn: Hessenpoort natuurlijk en het voornemen voor de ontwikkeling en realisatie van een zonnepark op Hessenpoort. Het plan van aanpak vormt tevens een koers en kader voor de verschillende initiatieven die vanuit de ondernemers - al dan niet in wisselwerking met de omgeving - ontstaan. Omdat het plan van aanpak in nauw overleg met de ondernemers tot stand is gekomen vormt het ook een goede basis voor intensievere samenwerking op dit thema. Het plan van aanpak is toegesneden op het specifieke gebied van Hessenpoort en de directe omgeving, waarmee het een kader voor een duurzame gebiedsontwikkeling geeft.

Kernboodschap

We willen met de uitvoering van het plan van aanpak de volgende doelen bereiken:

- We dragen bij aan de ambitie van de gemeente om in 2050 energieneutraal, waterrobuust en klimaatbestendig te zijn.
- Het plan van aanpak is in samenspraak met de Ondernemersvereniging Hessenpoort (OVH) tot stand gekomen. Hierdoor ontstaat een goede basis om meer samen te werken aan duurzaamheid op Hessenpoort.
- We willen dat duurzaamheid een positieve bijdrage zal leveren aan het imago van Hessenpoort en daarmee de aantrekkelijkheid voor bedrijven en hun werknemers vergroten.
- We willen bedrijven ondersteunen door het ontwikkelen van interessante aanbod op het gebied van duurzame energie. Lokaal opgewekte duurzame energie tegen marktconforme kosten.
- We willen maatregelen op het juiste schaalniveau uitvoeren. Collectief daar waar dit meerwaarde oplevert voor de ondernemers en de gemeente.

Datum 7 september 2018

- We verschaffen helderheid over de wettelijke eisen die o.a. op het gebied van gasaansluitingen en energiemaatregelen met een terugverdientijd van minder dan 5 jaar.

Aanpak

Om bovenstaande doelen te bereiken bestaat onze aanpak uit de volgende drie hoofdlijnen:

1. We helpen nieuw te vestigen bedrijven in een vroeg stadium bij het ontwikkelen van een duurzame bedrijfsvestiging. We streven naar energieneutraliteit en klimaatrobuustheid.
2. Gevestigde en nieuwe bedrijven worden gestimuleerd om duurzaamheidsmaatregelen te treffen. We zetten daarbij in op het opwekken en afnemen van lokaal opgewekte duurzame energie (stroom, warmte-koude). Klimaatmaatregelen op gebieds-, kavel- of gebouwniveau worden gestimuleerd. Tenslotte verzamelen we “good practices” op het gebied van energie, klimaat en circulariteit.
3. We richten ons op collectieve energie- en klimaatmaatregelen. In de eerste instantie richten we ons op het onderzoek van de mogelijkheden en haalbaarheid van een collectief warmte systeem.

Deze hoofdlijnen zijn uitgewerkt in een 10-tal projecten (zie het plan van aanpak). De belangrijkste projecten zijn:

- Bedrijven kunnen gebruik maken van een KEC – adviseur.
- Onderzoek naar de haalbaarheid collectief warmtesysteem en het aanbieden van duurzame energie.
- Civiele maatregelen die bijdragen aan een klimaat robuuster Hessenpoort.

Consequenties

Het beoogde effect is een gebiedsgerichte uitwerking van het energieprogramma 2018 – 2022 en het gemeentelijk beleid ten aanzien van klimaat en circulariteit.

Financiën

Voor de uitvoering van het plan van aanpak is € 188.000 geraamd over een periode van drie jaar (2018-2020).

Dit bedrag zal voor het grootste deel gedekt worden uit de grondexploitatie Hessenpoort. In 2019 en mogelijk 2020 zal vanuit het gemeentelijke programma Klimaat Energie en Circulariteit (KEC) een financiële bijdrage worden geleverd aan het plan.

Wij streven er ook naar dat er vanuit het provinciale programma Topwerklocaties een substantiële bijdrage wordt geleverd. Duurzaamheid is hierin een belangrijk thema, de planvorming hiervoor is nog niet gereed. Hiervoor volgt een separaat voorstel.

Dit betekent dat de investering van € 188.000, voor de periode 2018 - 2020, als volgt wordt gedekt:

- €163.000 ten laste van de grondexploitatie Hessenpoort
- €25.000 ten laste van het programma Klimaat Energie en Circulariteit (KEC)

Datum 7 september 2018

Binnen het plan zijn een tweetal onderzoeksprojecten (1.2 en 3.1) die kunnen leiden tot aanvullende investeringen. Indien nodig wordt hierover separaat besluitvorming voorgelegd. Tevens willen we in de loop van 2019 het plan evalueren en daarmee zullen we de planbegroting voor 2020 herijken.

Communicatie

Via de website van Hessenpoort

Vervolg

Omdat de ontwikkelingen op het gebied van energietransitie snel gaan zullen we ons plan in de loop van 2019 evalueren. Dit kan mogelijk leiden tot herijking van het plan van aanpak. Hierover zullen wij uw raad informeren.

Openbaarheid

Openbaar

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

Plan van Aanpak

Duurzaamheid Hessenpoort

Definitief, versie 25 september 2018

Inhoud

1	Inleiding.....	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Methode	4
2	Opgave	4
3	Omgevingsmanagement.....	5
4	Uitgangspunten.....	5
5	Context.....	6
6	Stakeholders	6
7	Kansen.....	7
8	Issues.....	7
9	Strategie.....	8
10	Organisatie.....	12
11	Planning.....	12
12	Financiën.....	13
	Uitvoeringsplan.....	14
	Bijlage Canvas methode.....	16

1 Inleiding

Duurzaamheid is een belangrijk thema voor de gemeente Zwolle. Met het belang van energietransitie, klimaatadaptatie en een circulaire economie wordt het overkoepelende thema steeds belangrijker en ontstaat de noodzaak om dit concreet te maken voor Hessenpoort. Duurzaamheid is geen thema “erbij”. Duurzaamheid is het resultaat van ons handelen en een maat voor kwaliteit. In alles wat we doen willen we bijdragen aan een waardevolle omgeving, een bloeiende lokale economie en een sterke sociale cohesie.

Daarnaast hebben de gemeente Zwolle en de provincie Overijssel de ambitie om Hessenpoort te profileren als topwerklocatie. Het integraal verwoorden van ambities op het gebied van duurzaamheid, vitaliteit en circulaire economie maken daar een belangrijk onderdeel van uit.

Ook bedrijven willen en moeten in de toekomst duurzamer en gezonder werken en een bedrijventerrein kan daar een belangrijke bijdrage aan leveren. Op Hessenpoort gebeurt al veel op het gebied van duurzaamheid. Er is een aantal duurzame gebouwen die de landelijke pers hebben gehaald waaronder Bonfix en het gebouw van Wehkamp. Ook werken de bedrijven intensief samen om een zonnepark op het bedrijventerrein te realiseren. Verder werken de bedrijven samen met natuurorganisaties en de gemeente om het bedrijventerrein natuurlijker en groener te maken.

Door Hessenpoort duurzamer te maken willen we het bedrijventerrein (nog) aantrekkelijker maken voor zowel de nieuw te vestigen bedrijven als ook de zittende bedrijven.

Duurzaamheidsthema's zijn: Energie, Klimaatadaptatie, Natuur, Milieu, Gezondheid en Circulariteit. In deze versie ligt de nadruk op klimaat en energie en minder op circulariteit. In de loop van de jaren zal, na concretisering van het gemeentelijk beleid op dit thema, meer aandacht gegeven worden aan circulariteit.

1.1 Aanleiding

Hessenpoort is al vele jaren met duurzaamheid bezig: voorbeelden zijn; bedrijven ontvangen een financiële incentive bij een hoge BREEAM-score, een groot deel van Hessenpoort wordt (aard)gasloos ontwikkeld, het plan Hessenpoort Natuurlijk! en de ontwikkeling van een Zonnepark op Hessenpoort. De ondernemersvereniging Hessenpoort (OVH) is actief om de duurzaamheid op Hessenpoort te vergroten en werkt daarbij samen met de gemeente en andere partijen, zoals lokale natuur- en milieu-/energieorganisaties.

In het collegeakkoord van 2018-2022 is duurzaamheid een belangrijk uitgangspunt. Dat vraagt veel van de stad en we willen bedrijven en instellingen verleiden om samen met ons te werken aan de transitie naar een duurzame en circulaire stad. Binnen Hessenpoort gaat het om de inzet van slimme aardgasloze energieconcepten bij nieuwvestiging of verduurzamingsacties, het besparen van energie door gevestigde bedrijven en het stimuleren van de opwekking van duurzame energie. Deze maatregelen sluiten naadloos aan op de speerpunten uit het energieprogramma 2018-2022. Samenwerking tussen alle betrokkenen is daarbij cruciaal. Aandachtspunt is het vergroten van de bewustwording bij bedrijven.

In 2018 heeft de projectgroep Hessenpoort het initiatief genomen een plan van aanpak duurzaamheid op te stellen.

Aanleiding vormt de ambitie die de gemeente Zwolle heeft ten aanzien van duurzame energie en klimaatadaptatie. Ook ten aanzien van circulariteit zal de ambitie naar verwachting de komende jaren stijgen en zijn duurzaamheid en gezondheid steeds vaker vestigingseisen van bedrijven. We willen doelgerichter samenwerken met partijen op en rondom Hessenpoort om samen Hessenpoort duurzamer te maken.

Dit plan van aanpak beschrijft de opgave, het doel en de strategie die gevolgd wordt om te komen tot een duurzaam Hessenpoort in 2030.

In het plan worden ook de uitgangspunten, context, stakeholders, kansen en issues beschreven. Deze leiden samen met de opgave, het doel en de uitgangspunten tot een uitvoeringsprogramma. Met dit Plan van aanpak wordt de komende twee jaren extra inzet gepleegd om Hessenpoort verder te verduurzamen.

1.2 Methode

Voor het opstellen van dit plan van aanpak is bij de start de Canvas methode toegepast. In de canvas methode wordt uitgegaan van:

- De opgave
- Doel omgevingsmanagement
- Uitgangspunten
- Context
- Stakeholders
- Kansen
- Issues
- Strategie

Nadat deze aspecten zijn vastgesteld zullen concrete acties worden geformuleerd en vastgelegd in een uitvoeringsplan.

2 Opgave

De opgave voor een duurzaam Hessenpoort komt voort uit de omgevingsvisie van de gemeente Zwolle. Op dit moment is de omgevingsvisie 1.0 vastgesteld door de gemeenteraad. In deze omgevingsvisie worden de stedelijke opgaves op het gebied van duurzaamheid geformuleerd. Deze opgaves zullen vertaald worden naar Hessenpoort.

Het gaat om de volgende opgaves:

- Zwolle wil in 2050 Energieneutraal zijn. Als tussendoel wil Zwolle in 2025 25 % van haar energiegebruik duurzaam opwekken en een CO2-reductie bewerkstelligen van 25 % ten opzichte van 1990.
- Zwolle wil in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig zijn. In 2020 wil de gemeente Zwolle klimaatadaptief handelen, dat betekent dat in al haar besluiten klimaatadaptatie een leidend principe is.

- Circulariteit is een belangrijk thema waarvoor nog geen strategische beleidsdoelen zijn geformuleerd. Het college onderschrijft het belang van een circulaire economie en wil daar haar bijdrage aan leveren.
- Gezondheid is een belangrijk thema in de omgevingsvisie. Dat betekent dat het leven en werken in Zwolle comfortabel, veilig en duurzaam is. Ten aanzien van werklocaties is het belangrijk dat deze in de nabijheid van de stad liggen zodat ze per fiets bereikbaar zijn. Ze moeten uitnodigen om te bewegen.

3 Omgevingsmanagement

Duurzaamheid van Hessenpoort speelt op verschillende schaalniveaus. Van het totale bedrijventerrein en zijn omgeving tot de individuele kavels. Het doel van het omgevingsmanagement is om deze verschillende schaalniveaus met elkaar te verbinden.

Een voorbeeld is de duurzame energievoorziening. Het kan veel effectiever, efficiënter en duurzamer zijn om duurzame energieopwekking op het niveau van het gehele bedrijventerrein te organiseren en niet op kavelniveau. Ook bij klimaatadaptatie kunnen maatregelen op gebiedsniveau ervoor zorgen dat individuele bedrijven minder of geen maatregelen hoeven te nemen.

We onderscheiden verschillende doelen van het omgevingsmanagement:

- Bij het binnenhalen van nieuwe bedrijven zorgen we ervoor dat deze bedrijven optimaal bijdragen aan de opgave. Maar we helpen de bedrijven ook door duurzame energie aan te bieden op een bedrijventerrein dat klimaatadaptief is.
- We gaan slim om met de verschillende schaalniveaus: Van Hessenpoort en omgeving tot op kavelniveau. We bekijken op welk niveau de opgave het best kan worden gerealiseerd.
- We zorgen dat duurzaamheid een positieve bijdrage zal leveren aan de marketing en promotie van Hessenpoort.
- We werken zoveel als mogelijk samen met de partijen die op en rondom Hessenpoort met duurzaamheid bezig zijn. Daarbij is de traditionele top down benadering niet het uitgangspunt maar gaan we uit van de wensen van de ondernemers zelf op het gebied van duurzaamheid en zoeken naar inspirerende voorbeelden om te verbinden.

4 Uitgangspunten

Bij het plan van aanpak duurzaamheid Hessenpoort gaan we uit van de volgende uitgangspunten:

- Voor nieuwe bedrijven geldt: “geen aardgas, tenzij ..” (wet Voortgang Energie Transitie).
- We streven ernaar dat alle nieuwe gebouwen minimaal energieneutraal zijn waarbij de potentie van het dakoppervlak, de buitenruimte (overkapte parkeerterreinen) en collectieve PV opstellingen, op zowel de grond als op het water, op en nabij Hessenpoort worden ingezet bij de energieopwekking.
- Nieuwe gebouwen en nog aan te leggen openbare ruimte worden waterrobuust en klimaatbestendig ontwikkeld. Extreem weer - hoosbuien, hitte, droogte en overstromingen – leiden niet tot overlast en fysieke schade. Er wordt zodanig ontworpen en ingericht dat er na extreem weer, weer snel kan worden opgestart.

- Een waterrobuuste en klimaatbestendige inrichting is een samenspel van inrichting tussen de bedrijfskavels en de openbare ruimte. Hierbij wordt ingezet op een maximale bedrijfseconomische verantwoord bijdrage van bedrijfsterreinen. Als voorbeeld kan gedacht worden aan waterberging op daken of water passerende verharding. Niet duurder, wel een andere keuze dan traditioneel.
- We zoeken naar synergievoordelen.
- Maatregelen zijn onderbouwd en we houden maatregelen regelmatig tegen het licht (evaluatie en monitoring).
- Bedrijven die passen binnen het bestemmingsplan worden toegelaten.
- We onderzoeken of we het planologisch kader kunnen verruimen zodat energietransitie en klimaatadaptatie optimaal worden gefaciliteerd. Ook benutten we optimaal de mogelijke overeenkomstvormen. Een voorbeeld is tijdelijke huur.
- We richten ons ook op de reeds aanwezige bedrijven.

5 Context

Het plan van aanpak is tot stand gekomen binnen de volgende context:

- Energieprogramma 2018-2022 (speerpunten 1: besparen in de gebouwde omgeving en speerpunt 2: grootschalige opwek)
- Gemeentelijke omgevingsvisie 2.0. (in ontwikkeling)
- De omgevingswet.
- Coalitieakkoord 2018-2020: Het college stelt de komende vier jaren de duurzame groei en ontwikkeling van de stad centraal. Duurzaamheid is een uitgangspunt bij al het handelen van het college.
- Energietransitie komt landelijk op stoom. Het gebruik van aardgas gebruik wordt uit gefaseerd. Uitvoering geven aan ambitedocument energietransitie gemeente Zwolle van 17 juli 2017.
- Wet VET (wetsvoorstel Voortgang Energie Transitie) is van toepassing: vanaf 1 juli 2018 is er geen aansluitplicht meer voor kleinverbruikers (een kleinverbruiker gebruikt minder dan 40 m³ gas/uur).
- Strategische klimaatagenda van de gemeente Zwolle.
- Deltaplan Ruimtelijke adaptatie: deze is vertaald in de Zwolse adaptatie strategie waarbij klimaatstresstesten en een risicodialoog belangrijke instrumenten zijn.
- Economie: provinciale economische agenda Hessenpoort Topwerklocatie.
- In 2040 wordt de grondexploitatie afgesloten.

6 Stakeholders

Bij de totstandkoming en de uitvoering zijn de volgende stakeholders van belang:

- Gemeente Zwolle / omgevingsdienst IJsselland.
- Ondernemersvereniging Hessenpoort (OVH)
- Enexis en Tennet.
- Waterschap Drents Overijsselse Delta.
- Lokale energiecorporatie(s) o.a. Nuts & Co, Blauwvinger energie.

- Nieuwe bedrijven.
- Vastgoed eigenaren.
- (toekomstige) ontwikkelaars zonne- en windparken

Shareholders zijn:

- Provincie Overijssel
- Omwonenden
- Burgemeenten

7 Kansen

Welke kansen biedt het verder verduurzamen van het bedrijventerrein Hessenpoort ?

- Innovatieve bedrijven op het gebied van duurzaamheid kunnen zich vestigen op Hessenpoort.
- Het realiseren van toekomstbestendige (op het gebied van KEC) gebouwen die daarmee hun waarde langer behouden.
- Het zoeken naar synergie levert win win situaties op voor bedrijven.
- Aanbod duurzame en lokaal opgewekt stroom en koude/warmte als vestigingsargument vanuit MVO en PR belang
- Door het toepassen van collectieve systemen en concepten kan er kostenreductie ontstaan.
- Energie hub Hessenpoort, kansen voor waterstofeconomie.
- Watercasco realiseren.
- Hessenpoort Natuurlijk!
- Vestigingscondities zijn goed. Denk aan een goed bereikbaar , gezond werkgebied dat waterrobuust is uitgevoerd, effecten van hoosbuien zijn beperkt.
- Kennis opdoen ten aanzien van duurzaamheidsveranderingen.
- Samenwerken met omliggende bedrijventerreinen ten aanzien van kennisvermeerdering.
- Het bewustzijn bij bedrijven ten aanzien van klimaatverandering wordt vergroot en het handelingsperspectief neemt toe. Risico's worden door bedrijven zelf gereduceerd.

8 Issues

Bij het verder verduurzamen kunnen de volgende issues een rol gaan spelen. Het is van belang hier rekening mee te houden.

- Kennisachterstand bij bedrijven ten aanzien van duurzaamheid in de gebouwde omgeving.
- Het plan van aanpak kan leiden tot maatregelen die verder gaan de wettelijke norm. We realiseren ons dat de opgave op het gebied van energietransitie kan leiden tot bovenwettelijke maatregelen. We zullen deze maatregelen niet opleggen maar altijd in overleg bepalen met de bedrijven welk (bovenwettelijke) maatregelen wel haalbaar zijn en actief op zoek gaan naar cofinanciering vanuit RVO en bijvoorbeeld de Alliantie Nieuwe Energie Overijssel.
- Wij willen in eerste instantie transitie bewerkstelligen door verleiden en samenwerken. Stimuleren en faciliteren passen ook in de werkwijze om een samen een transitie te

realiseren. Verplichten wordt pas in de laatste instantie toegepast als de andere methoden niet werken.

- Omwonenden kunnen de impact van duurzaam opgewekte energie ervaren op de kwaliteit van hun leefomgeving. Dit aspect speelt met name bij windmolens. Daarom is draagvlak en het vergroten van de betrokkenheid van omwonenden zeer belangrijk bij deze energievorm.
- Onvoldoende capaciteit binnen het ambtelijk apparaat waardoor focus en prioritering nodig is. Het energieprogramma 2018-2022 zorgt binnen het ambtelijk apparaat voor focus en prioritering op energietransitie.
- PAS- stikstof depositieruimte kan afnemen.

9 Strategie

De hoofdstukken 2 tot en met 8 leiden tot de volgende strategie. Hessenpoort is een reeds bestaand bedrijventerrein. De hoofdstructuur en het bestemmingsplan ligt vast en er zijn inmiddels een groot aantal bedrijven gevestigd. Grote ruimtelijke structuurveranderingen zijn voor het huidige Hessenpoort niet mogelijk. Bij toekomstige uitbreidingen, Hessenpoort 3 en 4, is dit wel mogelijk. Deze valt buiten de scope van dit plan van aanpak.

Het betekent ook dat we niet een blauwdruk maken waarin we aangeven hoe een duurzaam Hessenpoort er exact uit ziet. Inzichten, beschikbare technieken en maatschappelijke wensen zullen steeds veranderen. De uitdaging is daar slim en goed op in te spelen en deze inzichten ook voor nieuwe bedrijven te ontsluiten en mee te bewegen met doel Hessenpoort als vestigingslocatie aantrekkelijk en toekomstbestendig te houden.

Onze strategie bestaat uit de volgende hoofdlijnen:

1. We helpen nieuw te vestigen bedrijven in een vroeg stadium bij het ontwikkelen van een duurzame bedrijfsvestiging. We streven naar energieneutraliteit en klimaatrobustheid.
2. Gevestigde bedrijven en nieuwe bedrijven worden gestimuleerd om duurzaamheidsmaatregelen te treffen. We zetten daarbij in op het opwekken en het afnemen van lokaal opgewekte duurzame energie (stroom, koude, warmte). Klimaatmaatregelen op gebieds-, kavel- of gebouwniveau worden gestimuleerd. Tenslotte verzamelen we “good practices” op het gebied van energie, klimaat en circulariteit.
3. We richten ons op collectieve energie en klimaatmaatregelen

De hoofdlijnen toegelicht:

1. We helpen nieuw te vestigen bedrijven in een vroeg stadium bij het ontwikkelen van een duurzame bedrijfsvestiging. Het streven daarbij is energieneutraliteit en klimaatrobustheid.

Voor veel bedrijven is het ontwikkelen van een nieuwe vestiging geen dagelijks werk. We willen de bedrijven ondersteunen bij het meenemen van duurzaamheidsmaatregelen in de beginfase van de nieuwbouwontwikkeling.

Dit doen we door in een vroeg stadium een zogenaamde KEC adviseur ter beschikking te stellen aan het bedrijf (**project 1.1**). Deze adviseur zal energie- en klimaatmaatregelen in een vroeg stadium kunnen inbrengen. De adviseur zal ook op de hoogte zijn van de ontwikkelingen ten

aanzien van duurzame energieopwekking in de nabije omgeving en deze vertalen naar de nieuwbouwontwikkeling. Ook collectieve systemen in de nabijheid van Hessenpoort die kunnen zorgen voor marktconforme propositie worden door de adviseur in een vroeg stadium ingebracht.

In de afgelopen jaren hebben een aantal nieuwe gevestigde bedrijven een stimuleringsbijdrage duurzaamheid ontvangen. Deze bijdrage is verkregen na het behalen van een hoge BREEAM score. We willen onderzoeken of deze certificering in combinatie met een stimuleringsbijdrage gebruikt kan worden om bedrijven aan te zetten tot het nemen van duurzaamheidsmaatregelen **(project 1.2)**.

2. Gevestigde bedrijven en nieuwe bedrijven worden gestimuleerd om duurzaamheidsmaatregelen te treffen. We zetten daarbij in op het opwekken of het afnemen van lokaal opgewekte duurzame energie. Klimaatmaatregelen op gebieds-, kavel- of gebouwniveau worden gestimuleerd. Tenslotte verzamelen we “good practices” op het gebied van energie, klimaat en circulariteit.

Wij willen intensiever samen werken met de diverse partijen op het gebied van duurzame energie op en rondom Hessenpoort. Het oprichten van een regiegroep duurzame energie kan ervoor zorgen dat projecten optimaal worden afgestemd en de opgewekte duurzame energie zoveel mogelijk ten goede komt aan de Zwolse bedrijven op Hessenpoort. De gemeente Zwolle, de Ondernemersvereniging Hessenpoort (OVH), Enexis, de provincie Overijssel en actieve energie coöperaties in en nabij het gebied zullen deelnemen aan deze regiegroep **(project 2.1)**. Dit zal echter niet moeten leiden tot een gesloten groep. De ontwikkelingen op het gebied zijn zo dynamisch en maken het daarom noodzakelijk steeds te bekijken of de gekozen samenwerkingsvorm nog werkt. De behoefte aan samenwerking en het werken aan duurzame oplossingen blijft voorop staan.

De regiegroep zal ook aantrekkelijke arrangementen op het gebied van duurzame energie(proposities) ontwikkelen voor zowel nieuwe als reeds gevestigde bedrijven.

Een voorbeeld is het opwekken van duurzame energie op Hessenpoort of in de directe omgeving en deze aan te bieden, tegen marktconforme prijzen aan bedrijven. Hiermee worden meerdere doelen bereikt, het bedrijf gebruikt duurzame energie, de CO2 uitstoot van Zwolle zal niet toenemen en de duurzaam opgewekte energie blijft binnen de gemeente Zwolle. Ook de stikstofdepositie naar omliggende natuurgebieden zal niet toenemen.

We willen ook onderzoeken op welke manier Hessenpoort geschikter gemaakt kan worden voor (tijdelijke) opwekking van energie **(project 2.2)** Op dit moment zijn bijv. zonnenvelden op de grond of op het water (bijv. Markteplas) niet inpasbaar binnen het bestemmingsplan. We willen onderzoeken welke gebieden op en rondom Hessenpoort geschikt gemaakt kunnen worden voor duurzame energieopwekking en op welke wijze we dat contractueel kunnen stimuleren. Een voorbeeld is tijdelijke verhuur van gronden voor het gebruik als zonnenveld of benutten van thermische energie (koude en warmte) uit de aanwezige diepe plassen.

Naast het stroomlijnen van het proces in en rondom Hessenpoort willen we “best practices” verzamelen en ter beschikking stellen aan de bedrijven. Ook nieuwe regelgeving op het gebied

van Klimaat Energie en Circulariteit zal actiever worden gestimuleerd. Daartoe willen we de volgende projecten opstarten.

KEC (Klimaat, Energie, Circulariteit) maatregelen bestaande bedrijven **(project 2.3)**

Bedrijven verschillen in de kennis die zij hebben over duurzaamheid. Er zijn ontwikkelaars die een duurzaam bedrijfsgebouw ontwikkelen, voorbeelden zijn de gebouwen van Wehkamp of Bonfix. Andere bedrijven hebben de kennis niet in huis. Voor veel bedrijven is een bedrijfsverplaatsing een unieke gebeurtenis.

We willen de kennis die er is toegankelijk maken voor de nieuwe bedrijven. Dit doen we door in een vroeg stadium goede voorbeelden (het 'nieuwe normaal') in beeld te brengen. Bij voorkeur door collega bedrijven op Hessenpoort. Het gaat om energie, klimaat en circulariteit.

We willen dit doen samenwerking met de provincie Overijssel, de OVH en betrokken bedrijven en we ontwikkelen een toolbox "klimaatmaatregelen, energie en circulariteit voor bedrijven en bedrijventerreinen".

Naast het verzamelen van uitgevoerde maatregelen zal er een klimaat adaptatie scan op terrein- en gebouwniveau worden ontwikkeld **(project 2.3.1.)**. In 2018 zal daartoe een pilot worden uitgevoerd bij een drietal bedrijven op Hessenpoort. Naast klimaateffecten op terrein- en gebouwniveau ligt de nadruk ook op meekoppelpkansen. Hiermee wordt op gebouwniveau bij gedragen aan de Zwolse Adaptatie Strategie (ZAS).

Overzicht alternatieven voor aardgas **(project 2.4)**

Nieuw te vestigen bedrijven die behoren tot de kleinverbruikers zullen per 1 juli 2018 geen aardgas meer kunnen toepassen. We willen deze bedrijven helpen door een overzicht te maken van de alternatieven die er, op Hessenpoort, zijn voor aardgas. Daarbij zullen we inzoomen op het soort bedrijven en gebouwen die veel voorkomen op Hessenpoort en daarmee een specifiek overzicht maken dat praktisch bruikbaar is voor nieuwe vestigers. Dit doen we op basis van gebruikte methoden elders in het land.

Energiebesparing bij bedrijven **(project 2.5)**

We willen samen met de omgevingsdienst (OD) en de OVH voorlichting geven over nieuwe regelgeving op het gebied van energiebesparing. Voorbeelden zijn de meldingsplicht die per 1 juli 2019 van kracht wordt, de doorwerking van de Wet VET en de verplichting dat in 2023 ieder kantoor in Nederland (groter dan 100 m²) een label C moet hebben.

Bedrijven die vallen onder de algemene regels van het Activiteitenbesluit hebben de verplichting om energiebesparende maatregelen te nemen die binnen vijf jaar zijn terug te verdienen. Om het ondernemers gemakkelijk te maken zijn voor verschillende branches zogenoemde Erkende Maatregelen Lijsten (EML) opgesteld. Deze maatregelen hebben een wettelijke status en zijn van toepassing voor bedrijven die jaarlijks meer dan 50.000 kWh elektriciteit of meer dan 25.000 m³ aardgas gebruiken. Bedrijven die minder elektriciteit of aardgas verbruiken (kleinverbruikers) vallen niet onder deze wettelijke regeling. Bij grootverbruikers die meer dan 200.000 kWh elektriciteit of meer dan 75.000m³ gas verbruiken kan een energieonderzoek worden afgedwongen. Meer informatie over deze regeling en de Erkende Maatregelen Lijsten voor diverse branches is te vinden op de website van InfoMil (www.infomil.nl). Volgend jaar komt er een meldingsplicht. Bedrijven dienen dan vierjaarlijks

het bevoegd gezag te informeren over de genomen maatregelen via een digitaal systeem. De Omgevingsdienst IJsselland houdt toezicht op de uitvoering van energiebesparende maatregelen.

3. Onderzoeken van collectieve maatregelen

Collectieve maatregelen op het gebied van energieproductie of het voorkomen van wateroverlast kunnen effectief zijn en er voor zorgen dat individuele bedrijven geen of minder maatregelen hoeven te nemen.

Ten aanzien van de duurzame opwekking van elektriciteit is er al een groot aantal ontwikkelingen op of in de directe nabijheid van Hessenpoort. Omdat bedrijven ook warmte nodig hebben voor ruimteverwarming en warm tapwater en een collectief systeem dat hier mogelijk geschikt voor zou kunnen zijn wordt een verkenning gestart om de haalbaarheid van collectieve warmtevoorziening te bepalen (**project 3.1**). Ook is de gemeente verantwoordelijk voor het aanleggen van de infrastructuur en het bouwrijp maken van de kavels. Het klimaatteam en het energieteam zal de projectleider civiele techniek adviseren om te komen tot klimaatbestendige en energiezuinige infrastructuur en kavels. Daarbij wordt gestreefd naar het realiseren van meekoppelkansen om klimaatbestendigheid te vergroten. Meerkosten zullen in beeld worden gebracht, waarover besluitvorming plaatsvindt (**project 3.2**).

3.1 Verkenning haalbaarheid collectieve warmtevoorziening.

Duurzame opwekking van elektriciteit is in ontwikkeling op en rondom Hessenpoort (zie bij 2.). Het ontwikkelen van collectieve warmtevoorziening zou kunnen voorzien in een behoefte en wordt op dit moment niet opgepakt door andere partijen. Per 1 juli 2018 krijgen nieuwe kleinverbruikers geen gasaansluiting meer van hun bedrijfsgebouw (Wet VET) zal er behoefte kunnen ontstaan aan collectieve warmtevoorziening.

Om deze vraag te beantwoorden zal een verkenning worden uitgevoerd met de vraag of een collectief warmtesysteem wenselijk en haalbaar is voor Hessenpoort.

- Centrale vraag: Welke collectieve warmtesystemen kunnen qua prijs concurreren met individuele systemen op kavel niveau ?
- Concurrerend systeem eventueel verder uitwerken: technisch, economisch ruimtelijke en organisatorisch
- Indien haalbaar en realiseerbaar aanbieden aan nieuwe bedrijven.

3.2 Nieuwleusenerdijk/Paderbornstraat

Om Hessenpoort klimaatbestendiger te maken worden fietspaden bij voorkeur verhoogd aangelegd. Daarnaast wordt op termijn de compartimenterende werking van de huidige spoorlijn vergroot. Dit zorgt voor extra bescherming van Hessenpoort bij doorbraak en overlopen Vechtdijken. De gevolgen voor Hessenpoort en de bedrijven worden daarmee beperkt. De extra kosten zijn opgevoerd binnen het programma IJssel Vechtdelta.

Uitvoering zal, na een positief besluit, uitgevoerd worden in 2019. Resultaten worden gepubliceerd in een inspiratieboek IJssel Vecht Delta.

10 Organisatie

De programmamanager Hessenpoort, is opdrachtgever voor de uitvoering van het plan van aanpak duurzaamheid Hessenpoort.

De werkgroep duurzaamheid Hessenpoort zal het plan van aanpak uitvoeren. De werkgroep omvat de volgende disciplines: Milieuplanologie, Klimaatadviseurs, Civiele techniek en Vastgoed.

Er zal bij de uitvoering van het plan en de verschillende deelprojecten intensief overleg plaatsvinden met de Ondernemersvereniging Hessenpoort.

11 Planning

Vaststelling door het college

oktober 2018

Planning op hoofdlijnen:

	2 ^e helft 2018	1 ^e helft 2019	2 ^e helft 2019	1 ^e helft 2020	2 ^e helft 2020
Hoofdlijn 1: faciliteren duurzaamheid nieuwe bedrijven					
1.1.KEC adviseur					
1.2.BREAAM evalueren					
Hoofdlijn 2: stimuleren duurzaamheid bij gevestigde en nieuwe bedrijven					
2.1. Regiegroep duurzame energie HP					
2.2. Planologische ruimte en contractvormen					
2.3. KEC maatregelen (toolbox)					
2.3.1 Pilot klimaatadaptatie op terrein- en gebouwniveau					
2.4. alternatieve aardgas					
2.5. EED richtlijn, erkende maatregelen					
Hoofdlijn 3: collectieve maatregelen					
3.1. Verkenning collectieve warmtevoorziening					
3.2. Klimaatmaatregelen infra					

12 Financiën

Benodigde dekking voor de uitvoering is € 188.000 .

Financiële dekking:

	GREX Hessenpoort	Programma KEC	Provinciale subsidie topwerklocaties
2018 (45.000 eur0	45.000 euro	Niet van toepassing	Niet van toepassing
2019 109.000 euro	84.000 euro	25.000 eur0	Nog niet bekend
2020 34.000 euro	34.000 euro	Nog niet bekend	Nog niet bekend

Uitvoeringsplan

Nr.	Naam	Omschrijving	Planning	Fin. 2018	Fin. 2019	Fin. 2020
1.1	KEC adviseur	KEC adviseur aanbieden aan nieuwe bedrijven	2018-2020	0	40.000	Pm **
1.2	BREEAM-regeling	Onderzoek effectiviteit van de regeling.	2019	0	10.000	p.m.*
2.1	Regiegroep duurzame energie Hessenpoort.	Samenwerking stroomlijnen en ontwikkelen van proposities.	2018-2020	5.000	10.000	10.000
2.2	Verkenning Planologische ruimte voor Duurzame energie	Planologische en contractuele ruimte voor vergroten	2018 – 2020	0	10.000	p.m.*
2.3	KEC maatregelen bestaande bedrijven (toolbox)	Maatregelen en ervaringen KEC beschrijven en ontsluiten. Ter beschikking stellen aan nieuwe bedrijven.	4e kw. 2018-1 ^e kw. 2019	5.000	10.000	0
2.3.1	Pilot klimaatadaptatie op terrein- en gebouwniveau	Klimaat effecten op terrein- en gebouwniveau in kaart brengen en meekoppelkansen	2018	p.m.	0	0
2.4	Overzicht alternatieven aardgas	Ieder jaar actualiseren	2018-4 ^e kw.- 2019-1 ^e kw.	5.000	2.000	2.000
2.5	EED richtlijn, Erkende maatregelen.	Voorlichting en stimuleren van EED richtlijn	2019	5.000	5.000	0
3.1	Onderzoek haalbaarheid collectieve warmtevoorziening HP	Verkenkend onderzoek naar collectieve warmtesystemen die mogelijk concurrerend zijn met individuele systemen.	3 ^e kw. 2018	20.000	p.m.*	p.m.*

3.2	Nieuwleusenerdijk/ Paderbornstraat	Klimaatmaatregelen meenemen in ontwerp infrastructuur en versterken waterkerende infrastructuur (wegen, fietspaden, spoorlijnen en waterwegen)	2019 e.v.	0***	0***	0***
4.1	Coördinatie		2018-2020	0	12.000	12.000
4.2	Onvoorzien		2018-2020	5.000	10.000	10.000
	Totaal			45.000	109.000	34.000

* project 1.2, 2.2 en 3.1: de uitkomsten van deze onderzoeken/verkenningen kunnen leiden tot investeringsvoorstellen.

** in de loop van 2019 zal project 1.1 (KEC adviseur) worden geëvalueerd. Op basis daarvan zal beslist worden of deze werkwijze in 2020 wordt voortgezet.

*** dekkingsvoorstel extra kosten is ingebracht in programma IJssel-Vecht-Delta (IJVD). Definitieve beslissing nog niet bekend (24 sept. 2018)

Bijlage Canvas methode

Overdracht College-Raad

Datum 4 oktober 2018

onderwerp	Actieplan Toegankelijkheid (beantwoording motie)
portefeuillehouder	William Dogger
informant	Doorne, Jeroen van (3248)
medeopstellers	Brussel, Marieke van (4068)
afdeling	Ruimte en Economie
bijlagen	Voorstel: Informatienota Actieplan Toegankelijkheid Bijlage: 1. Plan van Aanpak Toegankelijkheid Bijlage: 2. Actieplan Toegankelijkheid Bijlage: 3. Juryrapport Zwolle verkiezing Meest Toegankelijke gemeente 2018 Bijlage: 4. Rapport Verdiepingsonderzoek Zwolle verkiezing Meest Toegankelijke gemeente 2018 Bijlage: 5. Acties voor Fracties

Voorgesteld besluit raad

Kennisnemen van:

- 1) Het Plan van Aanpak en Actieplan Toegankelijkheid dat als bijlage bij dit voorstel zijn gevoegd.
- 2) De overige bijlagen bij dit voorstel, te weten:
 1. Het juryrapport van Zwolle in het kader van de verkiezing Meest Toegankelijke gemeente 2018.
 2. Het rapport Verdiepingsonderzoek in het kader van de verkiezing Meest Toegankelijke gemeente 2018.
 3. Het overzicht 'Acties voor Fracties' van Toegankelijk Zwolle.
- 3) De beantwoording van de motie 'Actieplan Toegankelijkheid' van de PvdA, ChristenUnie en het CDA van 3 juli 2017.

Informatienota voor de raad

Datum 25 september 2018

Onderwerp	Actieplan Toegankelijkheid
Versienummer	V2.0

Portefeuillehouder W. Dogger

Informant J. van Doorne
Afdeling Ruimte en Economie / ZWRE
Telefoon 038 498 32 48
Email J.van.Doorne@zwolle.nl
Bijlagen 1) Plan van Aanpak Toegankelijkheid
2) Actieplan Toegankelijkheid
3) Juryrapport Zwolle verkiezing Meest Toegankelijke gemeente 2018
4) Rapport Verdiepingsonderzoek Zwolle verkiezing Meest Toegankelijke gemeente 2018
5) Acties voor Fracties

Wij stellen u voor kennis te nemen van:

- 1) Het Plan van Aanpak en Actieplan Toegankelijkheid dat als bijlage bij dit voorstel zijn gevoegd.
- 2) De overige bijlagen bij dit voorstel, te weten:
 - a) Het juryrapport van Zwolle in het kader van de verkiezing Meest Toegankelijke gemeente 2018.
 - b) Het rapport Verdiepingsonderzoek in het kader van de verkiezing Meest Toegankelijke gemeente 2018.
 - c) Het overzicht 'Acties voor Fracties' van Toegankelijk Zwolle.
- 3) De beantwoording van de motie 'Actieplan Toegankelijkheid' van de PvdA, ChristenUnie en het CDA van 3 juli 2017.

Datum 25 september 2018

[Toelichting op het voorstel](#)

Inleiding

Tijdens de gemeenteraadsvergadering van 3 juli 2017 in het kader van de perspectiefnota 2018 hebben de PvdA, ChristenUnie en het CDA de motie 'Actieplan Toegankelijkheid' ingediend.

In deze motie verzoeken de partijen het college om:

- 1) In een jaarlijks actieplan de uit te voeren activiteiten weer te geven en uit te werken
- 2) Middels het actieplan de Zwolse bevolking te informeren over de concrete ingrepen die worden gedaan om te komen tot een nog toegankelijker Zwolle.

Deze motie is met algemene stemmen aangenomen.

Bijgevoegde Plan van Aanpak en Actieplan zijn het resultaat van de uitvoering van deze motie.

Kernboodschap

Op heel veel terreinen wordt op dit moment al gewerkt aan toegankelijkheid. Zo wordt toegankelijkheid zoveel mogelijk integraal meegenomen in reguliere werkzaamheden en lopende projecten. In het kader van het VN Verdrag worden ook verschillende acties opgepakt die extra zijn op terreinen waar nu geen projecten zijn gepland. Deze acties zijn opgenomen in het actieplan voor 2018 en 2019. De acties sluiten wel zoveel mogelijk aan bij bestaande initiatieven en projecten (werk-met-werk maken), omdat er geen (structureel) budget beschikbaar is voor de aanpak van knelpunten. Bij het opstellen van het actieplan voor 2020 wordt tevens bekeken of er bij het opstellen van de begroting voor 2020 ook financiële middelen moeten worden aangevraagd.

Consequenties

Het Actieplan 2018/ 2019 heeft geen (financiële) consequenties. Waar mogelijk wordt er werk met werk gemaakt, worden reguliere uren van medewerkers ingezet voor het uitvoeren van werkzaamheden, of wordt gebruik gemaakt van de kennis, kunde en uren van de mensen van Toegankelijk Zwolle. Wel kan het zijn dat er nieuwe acties, met mogelijk (financiële) consequenties voortkomen uit de in het Actieplan 2018/ 2019 opgenomen acties. Deze acties en consequenties worden in dat geval meegenomen in het Actieplan 2020 en bij de begroting van 2020.

Communicatie

Het Plan van Aanpak en het Actieplan worden ter kennisgeving naar uw Raad. Daarnaast is Toegankelijk Zwolle betrokken bij de totstandkoming van beide documenten. Desgevraagd hebben zij aangegeven positief te staan tegenover het Actieplan. Tot slot wordt per actie bekeken op welke wijze communicatie in algemene zin, of richting specifieke doelgroepen kan/ moet worden ingezet.

Vervolg

Met het vaststellen van het Actieplan 2018/ 2019 wordt er de komende ruime jaar uitvoering gegeven aan deze acties. Tevens worden de uitkomsten van de acties waar nodig meegenomen bij het Actieplan 2020.

Datum 25 september 2018

Openbaarheid

Openbaar

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

Datum

25 september 2018

Plan van Aanpak Toegankelijk Zwolle

"Niet praten, maar doen"

Datum 25 september 2018
Titel Plan van Aanpak Toegankelijk Zwolle

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Doel	3
1.3	Acties voor fracties	4
1.4	Leeswijzer	4
2	VN verdrag	5
2.1	Zelfstandigheid en zeggenschap	5
2.2	Toegankelijkheid	6
2.3	Gelijkheid	6
3	Inclusie	7
3.1	Wat verstaan wij onder inclusie?	Error! Bookmark not defined.
3.2	Werkwijze	7
4	Aanpak en Prioritering	8
4.1	Fysiek	8
4.2	Sociaal	9
4.3	Informatie en Communicatie	9
4.4	Prioritering	10
4.5	Doorkijk naar 2020	10

1 Inleiding

Medio december 2006 hebben de Verenigde Naties het 'Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap' aangenomen. Artikel 1 van dit verdrag schrijft voor dat personen met een handicap in een 'inclusieve samenleving' niet worden belet volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving.

Het college van B&W heeft het VN verdrag op 9 april 2013 namens de gemeente Zwolle ondertekend. 'Inclusief beleid' gaat over non-discriminatie, participatie, gelijke kansen, toegankelijkheid en persoonlijke autonomie. Om de omslag naar een inclusieve samenleving te bevorderen, stelt het rijk voor dat gemeenten met 'lokale agenda's voor inclusie' gaan werken.

Naar aanleiding van het VN verdrag heeft Zwolle in 2016 allereerst een Visie op de toegankelijkheid van de openbare ruimte opgesteld. Na vaststelling van deze Visie door de raad is de visie vertaald in een handboek met ontwerprichtlijnen ter bevordering van de toegankelijkheid van de openbare ruimte. Dit handboek is in mei 2017 gepubliceerd via <https://toegankelijkestad.zwolle.nl/>

1.1 Aanleiding

In de Perspectiefnota 2018 – 2021 is beschreven hoe de gemeente Zwolle wil bouwen aan de toekomst van de stad en regio, met als motto 'Werken aan het Zwolle van morgen'.

Op 3 juli 2017 heeft de toenmalige gemeenteraad van de gemeente Zwolle bij het behandelen van de Perspectiefnota 2018 een motie aangenomen, waarin zij het college het volgende verzoekt:

- In een jaarlijks actieplan de uit te voeren activiteiten weer te geven en uit te werken.
- Middels het actieplan de Zwolse bevolking te informeren over de concrete ingrepen die worden gedaan om te komen tot een nog toegankelijker Zwolle.

1.2 Doel

In Zwolle kiezen we er voor om toegankelijkheid zo pragmatisch mogelijk aan te pakken, maar niet zonder daarbij de grote lijnen uit het oog te verliezen. Om te komen tot een afgewogen jaarlijks actieplan is daarom gestart met het opstellen met een overkoepelend Plan van Aanpak. De grote lijnen uit dit Plan van Aanpak worden in een jaarlijks actieplan vertaald in concrete acties. Het actieplan vertaalt het grote verhaal van het VN verdrag in concrete behapbare acties. Daarbij wordt zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij bestaande ontwikkelingen. Lopende en/of reguliere werkzaamheden zijn niet in dit het actieplan opgenomen.

Het VN-verdrag zegt bewust *“Nothing about us, without us”*. De Zwolse belangenorganisatie Toegankelijk Zwolle heeft een belangrijke rol in de uitvoering van het VN-verdrag. Zij schrijft en denkt mee aan de acties en heeft ook een belangrijke rol in de uitvoering ervan en is dan ook actief betrokken bij de totstandkoming van dit Plan van Aanpak en het actieplan

1.3 Acties voor fracties

Rondom de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 heeft Toegankelijk Zwolle een lijst met 9 concrete acties gemaakt om de lokale politiek te inspireren op het gebied van toegankelijkheid. Deze 9 acties voor een Toegankelijk Zwolle zijn als uitgangspunt genomen bij het opstellen van het Actieplan. Voor de volledigheid is het document ‘Acties voor Fracties’ als bijlage bij dit plan van Aanpak gevoegd. Tevens zijn hieronder de 9 punten kort weergegeven:

- 1) Zet in op bewustwording
- 2) Realiseer een stimuleringsfonds
- 3) Geef het goede voorbeeld
- 4) Verbeter de informatie over toegankelijkheid
- 5) Gebruik de kennis van ervaringsdeskundigen
- 6) Verbeter de informatie over voorzieningen en regelingen voor mensen met een beperking
- 7) Maak ruimte voor experiment
- 8) Integreer toegankelijkheid in het beleid
- 9) Reserveer geld voor toegankelijkheid.

1.4 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk geeft hoofdstuk 2 een beschrijving van het VN-verdrag weer. In hoofdstuk 3 staan we stil bij de aanpak en prioritering. Tot slot wordt in hoofdstuk 4 de aanpak en de prioritering geschetst en wordt een doorkijk naar 2020 gegeven. Het Actieplan met daarin de activiteiten voor 2018 is opgenomen in bijlage 1 bij dit Plan van Aanpak. Naast dit Actieplan zijn tevens het juryrapport voor Zwolle van de ‘Verkiezing meest toegankelijke gemeente 2018’, het rapport ‘Verdiepingsonderzoek Zwolle, Verkiezing Meest toegankelijke gemeente 2018’ en het document ‘Acties voor Fracties’ als bijlage bijgevoegd.

2 VN verdrag

Het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap is de basis voor dit plan van aanpak. Nederland heeft dit verdrag in juli 2016 geratificeerd. Het verdrag moet zorgen voor een betere positie van mensen met een handicap in de samenleving. Want mensen zijn allemaal verschillend maar wel gelijkwaardig, en iedereen moet gewoon onbeperkt mee kunnen doen.

Het VN-Verdrag voor de rechten van mensen met een handicap gaat onder andere over gelijkheid, doeltreffendheid en redelijkheid, toegankelijkheid en zelfstandigheid. De drie belangrijkste onderwerpen zijn:

- Zelfstandigheid en zeggenschap;
- Toegankelijkheid en
- Gelijkheid.

Uitgangspunten VN-Verdrag inzake personen met een handicap:

2.1 Zelfstandigheid en zeggenschap

Volledige zelfstandigheid voor mensen, ook voor mensen met een handicap, vormt de basis van het Verdrag. Niet de mate van ondersteuning die iemand nodig heeft, bepaalt hoe zelfstandig iemand is. Maar iemand is zelfstandig op het moment dat een persoon zelf vorm en inhoud kan geven aan zijn leven en daarbij de ondersteuning krijgt die nodig is.

De hoofdambitie van het VN-verdrag is dat mensen met een handicap meer naar eigen wens en vermogen kunnen meedoen aan de samenleving, net als ieder ander. Mensen met een handicap willen zoveel mogelijk zelf de regie over hun eigen leven houden.

De mate van ondersteuning die iemand nodig heeft, bepaalt niet hoe zelfstandig iemand kan zijn.

2.2

Toegankelijkheid

Om naar vermogen mee te kunnen doen is het van belang dat de samenleving toegankelijk is. Hierbij gaat het om bereikbaarheid, bruikbaarheid en begrijpelijkheid.

Bereikbaarheid:

- De omgeving en het vervoer dient zo ingericht te zijn dat iedereen zo zelfstandig mogelijk overal kan komen.

Bruikbaarheid:

- Gebouwen, diensten en voorzieningen moeten door iedereen zo zelfstandig mogelijk gebruikt kunnen worden.

Begrijpelijkheid:

- Informatie moet voor iedereen beschikbaar en begrijpelijk zijn.

Alle mensen moeten volledig en op voet van gelijkheid mee kunnen doen aan alle aspecten van het leven. Ook de mensen met een handicap. Een land moet er voor zorgen dat er toegang is tot de omgeving, tot vervoer, informatie, de werkplek en toegang tot openbare faciliteiten en diensten. Knelpunten zijn bijvoorbeeld:

- ontoegankelijke voorzieningen, zoals stations, kantoren, winkels en horeca,
- betaalautomaten,
- maar ook websites op internet.

Het Verdrag verplicht ons voortaan na te denken over vragen als:

- Is de informatie die ik aanbied wel toegankelijk voor mensen met een verstandelijke handicap?
- Kunnen mensen met een rolstoel zelf bij ons gebouw naar binnen en er weer uit?
- Heb ik er rekening mee gehouden dat mensen met een hulphond kunnen komen?
- Hebben wij onze verkiezingsinformatie zo ingericht, dat ook mensen met een verstandelijke handicap er gebruik van kunnen maken?

2.3

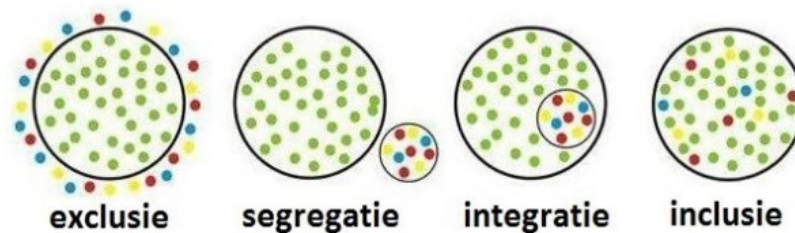
Gelijkheid

Alle mensen hebben recht op gelijkheid. Soms zijn er aanpassingen nodig om voor mensen hetzelfde te kunnen bereiken. Het is belangrijk te kijken naar wat iemand nodig heeft. Het kan dan zijn dat je mensen ongelijk moet behandelen, om gelijkheid te bereiken in bijvoorbeeld levenskwaliteit, maatschappelijke deelname of onderwijs. Als je vooraf rekening houdt met een grote diversiteit van mensen, hoef je achteraf geen aanpassingen voor een specifieke groep te maken en sluit je niemand buiten.

Achteraf blijkt vaak dat aanpassingen voor veel meer mensen prettig zijn.

3 Inclusie

Inclusie is een begrip dat op diverse manieren geïnterpreteerd kan worden. Letterlijk betekent het: *“Insluiting, het tegenovergestelde van exclusie”* (Bron: Van Dale). Dit wordt mooi verbeeld in onderstaande afbeelding.

Afbeelding 1: Verschil tussen exclusie, segregatie, integratie en inclusie

Als het gaat om participatie wordt inclusie vaak omschreven als: “De insluiting in de samenleving van achtergestelde groepen op basis van gelijkwaardige rechten en plichten”

In Zwolle streven we er naar om iedereen zo optimaal deel te kunnen laten nemen en niemand uit te sluiten. Daarbij gaat het wel om maatwerk. Inclusie mag daarom nooit een doel op zich zijn, de mens zelf staat centraal.

Onder inclusie verstaan wij dan ook het volgende:

Iedereen kan naar eigen keuze meedoen.

3.1 Werkwijze

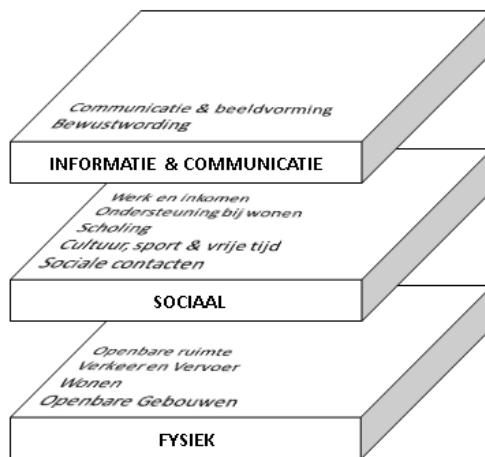
Bij het opstellen van het bijgevoegde Plan van Aanpak is niet alleen naar het Fysieke Domein gekeken. Mede gelet op de aanbeveling uit het juryrapport van de verkiezing ‘Meest toegankelijke gemeente 2018’ en de Acties voor Fracties is ook actief gekeken naar acties binnen de pijlers Sociaal en Informatie & Communicatie.

4 Aanpak en Prioritering

Binnen de aanpak van toegankelijkheid onderscheiden we drie pijlers:

- Fysiek
- Sociaal
- Informatie en Communicatie

In afbeelding 2 zijn de drie pijlers weergegeven met daarbinnen hun concrete aandachtsgebieden.

Afbeelding 2: Pijlers waarbinnen toegankelijkheid een rol speelt

4.1 Fysiek

De fysieke pijler is de eerste drempel die gelijkwaardige deelname aan de samenleving in de weg staat of juist kan bewerkstelligen. Deze pijler vormt dan ook de basis, ofwel het fundament voor mensen met een handicap om gelijkwaardig te kunnen participeren. Je dient immers een locatie te kunnen bereiken om er vervolgens onderwijs te kunnen volgen en om ergens te kunnen werken is het noodzakelijk dat je een gebouw in kan en voorzieningen als het toilet bijvoorbeeld kunt gebruiken.

In het fysieke domein dient toegankelijkheid gerealiseerd te worden van:

- Openbare ruimte
- Gebouwen
- Woningen
- Openbaar Vervoer

De aanpassingen binnen de fysieke ruimte zijn van directe invloed op de sociale pijler. Dit betekent dat aanpassingen binnen de fysieke pijler op het gebied van toegankelijkheid gunstige effecten hebben voor de sociale pijler, ook financieel.

Een voorbeeld hiervan zijn de aanpassingen van de bushaltes en de laagdrempelige bussen. Door deze aanpassingen zijn minder reizigers aangewezen op het (duurdere) WMO-vervoer. Deze aanpassing in de fysieke pijler betekent niet alleen dat mensen met een handicap beter deel kunnen nemen aan de maatschappij, maar tevens een besparing binnen de sociale pijler.

4.2 Sociaal

Onder de sociale pijler verstaan we zaken als werk en inkomen, ondersteuning bij wonen, scholing, cultuur, sport & vrije tijd en sociale contacten. Het belangrijkste onderdeel van deze pijler is het bieden van ondersteuning, hulp of subsidies zodat mensen met een handicap naar eigen wens en vermogen mee kunnen doen aan de samenleving. Desgewenst kunnen ze zodoende langer op een reguliere sportvereniging, werkgever of bijvoorbeeld school blijven.

Het doel van deze sociale pijler is om mensen met een handicap door middel van (beperkte) hulp langer thuis kunnen laten wonen, begeleiden naar (betaald) werk of bijvoorbeeld hulp bieden bij het op orde brengen of houden van hun financiële situatie. Enerzijds zorgen we hiermee dat mensen langer zelfstandig kunnen blijven wonen, werken of deelnemen aan de maatschappij. Anderzijds voorkomen we hiermee dat deze groep mensen aanspraak moet maken op specialistische of specifieke (vaak individuele) en dus duurdere voorzieningen.

Thema's die landelijk genoemd worden zijn:

- Werk
- Onderwijs
- Participatie
- Zorg en ondersteuning

4.3 Informatie en Communicatie

De laatste pijler betreft Informatie en Communicatie. Niet alleen de openbare ruimte, maar ook de informatie en communicatie-uitingen moeten voor iedereen toegankelijk zijn. Dit betekent dat websites, brieven en andere informatie en communicatie-uitingen zodanig moeten zijn opgesteld dat ze voor iedereen technische bereikbaar, begrijpelijk en leesbaar zijn.

Voorbeelden hiervan zijn websites met voorleessoftware, gebruik van teksten op een bepaald niveau waardoor deze voor de meerderheid van de Nederlandse bevolking te begrijpen zijn en het gebruik van kleuren met een groot contrast.

4.4 Prioritering

Binnen deze drie pijlers is de eerste winst te behalen bij acties binnen het Fysieke Domein, omdat het Fysieke Domein de eerste drempel tot deelname aan de maatschappij vormt. Wanneer mensen met een handicap langer zelfstandig kunnen blijven wonen, verplaatsen en toegang hebben tot openbare gebouwen zijn de eerste randvoorwaarden voor een inclusieve samenleving aanwezig. Hier ligt dan ook onze focus voor de te ondernemen acties. Daar komt bij dat, zoals eerder onder hoofdstuk 4.1 al gesteld is, een aanpassing binnen de fysieke pijler ook een direct invloed heeft op het realiseren van inclusie binnen de sociale pijler.

Dit betekent uiteraard niet dat we acties binnen het sociale Domein of op het gebied van Informatie en Communicatie uitsluiten. Wanneer binnen een van deze pijlers concrete acties mogelijk zijn om te komen tot een inclusieve(re) samenleving, dan pakken we deze met beide handen aan.

In bijlage 1 vindt u een overzicht van de lopende en geplande acties voor 2018, gebaseerd op een van de drie pijlers. Voor een aantal van deze acties geldt dat ze ook in 2019 (en verder) doorlopen. Denk hierbij aan een meldpunt of het schouwen van de openbare ruimte. Voor andere acties geldt dat de concrete uitwerking mogelijk niet in 2018 kan plaatsvinden. Hierbij kan gedacht worden aan de aanpassing van de openbare ruimte op basis van een nog uit te voeren scan.

4.5 Doorkijk naar 2020

In navolging van dit Plan van Aanpak en Actieplan gaan we komend jaar werken aan een Actieplan voor 2020. Om de implementatie van het VN-verdrag goed door te voeren dient er geïnvesteerd te worden in toegankelijkheid. Hier is de komende jaren structureel geld voor nodig. Bij het opstellen van het Actieplan 2020 wordt bekeken hoe hier invulling aan gegeven kan worden, zodat bij het opstellen van de begroting van 2020 hier een afweging in gemaakt kan worden.

Actieplan Toegankelijkheid 2018/ 2019

Opdrachtgever	W. Dogger
Opdrachtnemer	J. van Doorne
Versie	2
Datum	25 september 2018

Datum 25 september 2018
Titel Actieplan Toegankelijkheid 2018/ 2019

Inhoud

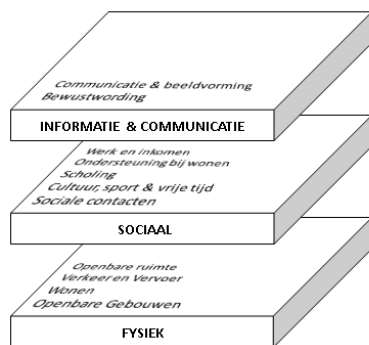
1	Actieplan Toegankelijkheid	3
2	Algemeen	3
2.1	Koplopergemeente	3
3	Fysiek	4
3.1	Openbare Gebouwen	4
3.1.1	Schouwen van gebouwen in gemeentelijk beheer	4
3.1.2	Toegankelijkheid stemlokalen	4
3.2	Wonen	5
3.2.1	Woningcorporaties checklist	5
3.2.2	T-Huis aangepaste woning/ informatiecentrum	5
3.3	Verkeer en Vervoer	6
3.3.1	Pilot Voetganger centraal	6
3.3.2	Fietssticker	6
3.3.3	Verkeerslichten	7
3.4	Openbare ruimte	7
3.4.1	Meldpunt Toegankelijke stad	7
3.4.2	Beeldmeetlat CROW	8
3.4.3	Verdiepingslag geleidenlijnen	8
3.4.4	Dementie en de openbare ruimte	8
3.4.5	Toegankelijke speeltuinen	9
3.4.6	Eurosleutel	9
3.4.7	Informatie voor (oudere) bezoekers binnenstad	9
4	Sociaal	10
4.1	Beleid	10
4.1.1	Lokale inclusie agenda	10
4.2	Cultuur, Sport & Vrije tijd	10
4.2.1	Zorgeloos Vechtdal	10
4.2.2	Wheelmap	11
5	Informatie en Communicatie	12
5.1	Bewustwording	12
5.1.1	Week van de Toegankelijkheid	12
5.1.2	Stadsexpedities	12
5.1.3	Vergunningen	13

1 Actieplan Toegankelijkheid

Op heel veel terreinen wordt op dit moment al gewerkt aan toegankelijkheid. Zo wordt toegankelijkheid zoveel mogelijk integraal meegenomen in reguliere werkzaamheden en lopende projecten. Deze werkzaamheden zijn in dit actieplan niet opgenomen.

In het kader van het VN Verdrag worden ook verschillende acties opgepakt die extra zijn op terreinen waar nu geen projecten zijn gepland. Dit actieplan beschrijft deze acties voor 2018 en 2019.

De acties sluiten wel zoveel mogelijk aan bij bestaande initiatieven en projecten (werk-met-werk maken) omdat er geen (structureel) budget beschikbaar is voor de aanpak van knelpunten. Zoals aangegeven in Plan van Aanpak ligt de nadruk nog altijd op acties in het Fysiek Domein, omdat hier de vrij snel concrete acties kunnen worden gerealiseerd.

Afbeelding 1: Pijlers waarbinnen toegankelijkheid een rol speelt

2 Algemeen

2.1 Koplopergemeente

De gemeente Zwolle is één van de 25 gemeentes die mee doet aan het koploper-programma van de VNG voor de implementatie van VN-verdrag voor mensen met een beperking. Het koploper programma is bedoeld om een extra impuls te geven aan al lopende initiatieven van gemeenten op het gebied van toegankelijkheid. Binnen dit koploperprogramma kan informatie gedeeld worden, kunnen we leren van goede voorbeelden en kunnen bestaande initiatieven groter gemaakt worden.

Financiën

Geen consequenties.

Toelichting:

- De stadsergonoom is eerste aanspreekpunt voor het programma en coördineert eventuele acties. Deze uren zijn gedekt vanuit de structurele uren die hier voor beschikbaar zijn. De uren van overige medewerkers worden gedekt vanuit de lopende projecten waarmee zij deel nemen aan het koploperprogramma.

3 Fysiek

3.1 Openbare Gebouwen

3.1.1 Schouwen van gebouwen in gemeentelijk beheer

Als gemeente beheren we ongeveer 170 objecten. Een deel van de objecten zijn publieke gebouwen zoals als het stadskantoor en het stadhuis. Maar ook gebouwen zoals Hedon, de Spiegel of de commerciële ruimtes onder het stadskantoor zijn gemeentelijk vastgoed. In kader van het VN-verdrag moeten alle openbaar toegankelijke gebouwen ook echt toegankelijk zijn. Als gemeente hebben we een hierin een voorbeeldrol. Op dit moment hebben we geen helder beeld van hoe toegankelijk de door de gemeente Zwolle beheerde gebouwen zijn.

Dit betekent in de praktijk dat onder andere de scholen, wijkgebouwen, musea en de openbare invalidentoiletten moeten worden geschouwd en waar nodig worden aangepast. Samen met Toegankelijk Zwolle worden de gemeentelijke gebouwen geschouwd om te bepalen welke aanpassingen (met bijbehorende kosten) nodig zijn en met welke prioritering. Hiervoor is al een Plan van Aanpak opgesteld. Voor de uitvoering van de aanpassingen zijn echter ook (financiële) middelen nodig.

Financiën

Op dit moment is er nog geen zicht op de noodzakelijke aanpassingen en daarmee ook niet op de benodigde kosten. Waar mogelijk maken wij werk met werk in het kader van bijvoorbeeld regulier onderhoud. Samen met onder andere de afdeling Vastgoed, Beheer Gebouwen en externe huurders gaan we op zoek naar middelen om de benodigde aanpassingen te (kunnen) financieren.

Toelichting:

- Het schouwen van de gebouwen vindt plaats door belangenorganisatie Toegankelijk Zwolle. Ondersteuning van Toegankelijk Zwolle vindt plaats op basis van een subsidie aan Travers.
- Voor de uitvoering van aanpassingen zijn momenteel nog geen middelen beschikbaar. Dit wordt in overleg met de afdeling Vastgoed opgepakt.

3.1.2 Toegankelijkheid stemlokalen

Eind maart 2018 heeft de minister van BZK aangekondigd dat op 1 januari 2019 een wijziging van de Kieswet in werking treedt. Vanaf die datum worden de volgende twee onderdelen opgenomen:

- *“Burgemeester en wethouders dragen er zorg voor dat alle in de gemeente aangewezen stemlokalen zodanig zijn gelegen en zo zijn ingericht en uitgerust dat kiezers met lichamelijke beperkingen zoveel mogelijk hun stem zelfstandig kunnen uitbrengen.*
- *Indien burgemeester en wethouders niet voldoen aan het tweede lid informeren zij de gemeenteraad over de reden hiervoor.”*

Financiën

Op dit moment is er nog geen zicht op de noodzakelijke aanpassingen en daarmee ook niet op de benodigde kosten.

Toelichting:

- Op dit moment is onbekend wat deze Kieswetswijziging voor concrete consequenties heeft. De verwachting is dat een aantal van de huidige stemlokalen niet (voldoende) toegankelijk is voor kiezers met een lichamelijke beperking.
- Voor de uitvoering van aanpassingen zijn momenteel nog geen middelen beschikbaar.

3.2 Wonen

3.2.1 Woningcorporaties checklist

Voor veel aanpassingen aan woningen die nodig zijn voor mensen met een beperking, geldt dat ze vaak al zonder meerkosten vanaf het begin van het (bouw)project meegenomen kunnen worden. Dit gebeurt in de praktijk vaak niet, waardoor dure (WMO) aanpassingen achteraf nodig zijn. Toegankelijk Zwolle wil daarom een checklist opstellen die woningbouwcoöperaties kunnen gebruiken bij de woningbouwontwikkeling.

Financiën

Geen consequenties.

Toelichting:

- De checklist wordt opgesteld door belangenorganisatie Toegankelijk Zwolle. Ondersteuning van Toegankelijk Zwolle vindt plaats op basis van een subsidie aan Travers.

3.2.2 T-Huis aangepaste woning/ informatiecentrum

Toegankelijk Zwolle werkt aan een initiatief om te komen tot een woning-/ informatiecentrum waar (informatie over) aanpassingsmogelijkheden en voorzieningen in kader van wonen bekeken en geprobeerd kunnen worden. Dit initiatief wordt meegenomen in het project Wonen en Zorg.

Financiën

(Vooralsnog) geen consequenties.

Toelichting:

- Het voorstel wordt opgesteld door belangenorganisatie Toegankelijk Zwolle. Ondersteuning van Toegankelijk Zwolle vindt plaats op basis van een subsidie aan Travers.
- Wanneer vanuit het project Wonen en Zorg het initiatief als kansrijk wordt bestempeld, zullen extra middelen nodig zijn voor de realisatie.

Datum	25 september 2018
Titel	Actieplan Toegankelijkheid 2018/ 2019

3.3 Verkeer en Vervoer

3.3.1 Pilot Voetganger centraal

In samenwerking met VVN, Toegankelijk Zwolle en Windesheim, wordt in het kader van de mobiliteitsvisie een onderzoek voorbereid waarmee zowel de objectieve als subjectieve (verkeers-) veiligheid van voetgangers op specifieke (probleem)locaties kan worden bepaald. Daarbij is ook specifieke aandacht voor de voetganger met een beperking. Op basis van het onderzoek worden aanbevelingen gedaan voor zowel fysieke als sociale maatregelen om de verkeerssituatie te verbeteren. Met deze actie sluiten we aan op de Mobiliteitsvisie die momenteel wordt opgesteld.

Financiën

(Vooralsnog) geen consequenties.

Toelichting:

- De pilot is onderdeel van de Mobiliteitsvisie.
- Voor eventuele fysieke of sociale maatregelen om de verkeerssituatie te verbeteren zijn geen financiële middelen beschikbaar. Deels kunnen deze in reguliere werkzaamheden en/ of projecten meegenomen worden. Daar waar dit niet kan zijn extra middelen nodig.

3.3.2 Fietssticker

Geparkeerde fietsen in de binnenstad zorgen voor chaos, een verminderde uitstraling en belemmeren de toegankelijkheid van het gebied. Daarom geldt in een steeds groter deel van de binnenstad een fietsparkeerverbod. Voor sommige mensen is de afstand vanaf de fietsenstalling tot aan het winkelgebied echter een te grote afstand om te lopen. Voor deze mensen starten we met een pilot met een fietssticker. Deze sticker maakt (aan de handhaver) duidelijk dat de gebruiker een beperking heeft en daarom wel in het winkelgebied mag parkeren. Om misbruik van de sticker tegen te gaan wordt de sticker in eerste instantie alleen aangeboden aan mensen die in aanmerking komen voor of in het bezit zijn van een invalideparkeerkaart.

Financiën

Geen consequenties.

Toelichting:

- De kosten voor de communicatie en drukken en versturen de sticker van worden gedekt vanuit de reserve parkeren.

3.3.3 Verkeerslichten

Verkeerslichten zijn voor mensen met een beperking soms een groot obstakel. Voor blinden en slechthzienden is het feit dat rateltickers meestal niet meer aanstaan erg lastig. Mensen die gebruik maken van een scootmobiel kunnen lang niet altijd goed bij de knop. En voor ouderen of mensen in een rolstoel is de oversteektijd soms erg kort. Samen met Toegankelijk Zwolle gaan we kijken naar welke knelpunten er zijn rondom verkeerslichten en welke (innovatieve) oplossingen er voor zijn. Met deze actie sluiten we aan op de Mobiliteitsvisie.

Financiën

Geen consequenties.

Toelichting:

- De uren komen deels ten laste van de structurele uren die beschikbaar zijn voor het onderhoud van verkeerslichten.
- Eventuele pilot worden meegenomen in het uitvoeringsprogramma van de Mobiliteitsvisie.

3.4 Openbare ruimte

3.4.1 Meldpunt Toegankelijke stad

Sinds twee jaar is het meldpunt voor toegankelijkheidsknelpunten actief. Een deel van het jaarlijks onderhoudsbudget van de gemeente Zwolle is bestemd voor het oplossen van knelpunten in de openbare ruimte. Een uitvoeringsteam gaat op basis van meldingen aan de slag om zo de stad toegankelijker te maken. Naast de meldingen via het meldpunt gaat ook Toegankelijk Zwolle actief aan de slag met het schouwen van routes.

Financiën

Geen consequenties.

Toelichting:

- De kosten voor de uren van de medewerkers en de uitvoering worden gedekt vanuit project- en/ of onderhoudsbudgetten.

Datum 25 september 2018
Titel Actieplan Toegankelijkheid 2018/ 2019

3.4.2 Beeldmeetlat CROW

Vanuit Zwolle nemen we deel aan een landelijke werkgroep van het CROW voor het opstellen van beeldmeetlatten voor looproutes. Deze beeldmeetlatten geven concrete beoordelingscriteria waarmee looproutes beoordeelt kunnen worden op hun kwaliteit.

Financiën

Geen consequenties.

Toelichting:

- De kosten voor de uren van de medewerker worden gedekt vanuit de reguliere adviesuren voor verkeer.

3.4.3 Verdiepingslag geleidenlijnen

Voor geleidenlijnen zijn sinds enkele jaren nieuwe landelijke richtlijnen. Bij het toepassen van deze geleidenlijnen in de praktijk blijkt dat dit regelmatig leidt tot onduidelijkheden, waardoor ook regelmatig aanpassingen nodig zijn. In overleg met de Toegankelijk Zwolle en de landelijke oogvereniging willen we de richtlijnen verder verdiepen.

Financiën

Geen consequenties.

Toelichting:

- Dit wordt voornamelijk vanuit Toegankelijk Zwolle opgepakt. Als gemeente blijven we aangehaakt bij het proces en leveren we waar nodig/ mogelijk input

3.4.4 Dementie en de openbare ruimte

In opdracht van verschillende gemeentes, waaronder de gemeente Zwolle is door een extern onderzoeksbureau onderzocht wat er in de openbare ruimte gedaan kan worden voor mensen met dementie. De eerste resultaten van dit onderzoek zijn bekend. In de komende periode gaan de verschillende gemeentes de aanbevelingen toetsen door deze toe te passen op een pilot route. De uitkomsten van deze pilots worden vervolgens verwerkt in definitieve aanbevelingen. Deze aanbevelingen worden door de gemeente Zwolle overgenomen in de richtlijnen voor de inrichting van de openbare ruimte, zoals ze staan vermeld op de website <https://toegankelijkestad.zwolle.nl/>.

Financiën

Geen consequenties.

Toelichting:

- De Zwolse pilot wordt in Holtenbroek (nabij Fermmate) uitgevoerd. De voorbereiding van de pilot vindt in 2018 plaats. De uitvoering in 2019.
- De kosten voor de uren van de Stadsergonoom zijn gedekt vanuit een meerjarig incidenteel budget dat voor de Stadsergonome beschikbaar is.
- Het verwerken van de aanbevelingen in de richtlijnen wordt bekostigd vanuit reguliere ureninzet.

3.4.5 Toegankelijke speeltuinen

Er wordt een scan uitgevoerd van de bestaande speelvoorzieningen in de stad om te kijken in welke mate kinderen met en zonder beperking samen kunnen spelen. We doen dat samen met de doelgroep. In 2018 wordt de centrale speelplek in park Weezenlanden aangepast om samen spelen van kinderen met en zonder beperking mogelijk te maken.

Financiën

(Vooralsnog) geen consequenties.

Toelichting:

- De kosten voor zowel het uitvoeren van de scan, als de uren van toegankelijke speeltuinen, worden gedekt vanuit het reguliere budget voor spelen.
- De kosten voor uitvoering van de overige aanpassingen zijn nog niet bekend.

3.4.6 Eurosleutel

In de stad hebben we een beperkt aantal openbare (invalide) toiletten, deze zijn te vinden bij de bewaakte fietsenstalling. De openingstijden van de toiletten zijn gekoppeld aan die van de fietsenstalling. Dit betekent dat de toiletten nu 's avonds en 's nachts niet beschikbaar zijn. Door de sloten op de toiletten te vervangen door eurosloten, kunnen mensen die in het bezit zijn van een Eurosleutel ook buiten openingstijden van de fietsen stalling gebruik maken van deze toiletten.

Financiën

Geen consequenties.

Toelichting:

- De kosten voor het aanpassen van de sloten worden gedekt vanuit de reserve parkeren.

3.4.7 Informatie voor (oudere) bezoekers binnenstad

We gaan de informatievoorziening over de bereikbaarheid van de binnenstad voor senioren en minder validen verbeteren. Bijvoorbeeld: welke busroutes rijden er, waar zijn invaliden parkeerplekken, waar zijn openbare toiletten, etc. Met een goede informatievoorziening willen we aangeven dat de binnenstad (ook) voor senioren en minder validen goed bereikbaar en toegankelijk is.

Financiën

Geen consequenties.

Toelichting:

- De kosten voor het aanpassen van de sloten worden gedekt vanuit de reserve parkeren.
- Dit betreft een actiepoint als gevolg van een brief die Driezorg eind januari 2017 aan de Raadsgriffie heeft gestuurd met als onderwerp 'parkeren in Zwolle'.

4 Sociaal

4.1 Beleid

4.1.1 Lokale inclusie agenda

Een sociaal en inclusief beleid is één van de uitgangspunten voor de werkzaamheden binnen het sociaal domein. Vanuit deze doelstelling worden al veel verschillende acties gerealiseerd die allemaal als doel hebben de maatschappelijk participatie van Zwollenaren te vergroten. Daarnaast ligt de focus op het er voor zorgen dat het zorgsysteem ook op langere termijn financieel houdbaar blijft. Vanuit Toegankelijkheid worden dit jaar geen aanvullende acties opgenomen. Er vindt wel regelmatig afstemming plaats.

Financiën

Niet van toepassing

4.2 Cultuur, Sport & Vrije tijd

4.2.1 Zorgeloos Vechtdal

Zwolle neemt deel aan de toeristische samenwerking van de Vechtdalgemeenten. Zwolle heeft als grote gemeente daar aangejaagd dat productontwikkeling en marketing op een ander level moeten worden aangevlogen. Daartoe zijn een paar thema's gekozen, waarop het Vechtdal zich wil onderscheiden en vermarkten. Zorgtoerisme is daarbij een speerpunt. Zorg klinkt als medisch. Dat is het niet (alleen). Om te beginnen wil het Vechtdal de meest toegankelijke regio worden. Daartoe wordt nu gewerkt aan een aanpak en realisatie. Daarnaast wordt gewerkt aan het verbinden van verblijftoerisme met zorgaanbieders, zodat iedereen op vakantie kan. Door het aanjagen door gemeenten hebben zich al verscheidene ondernemers gemeld.

Financiën

Geen consequenties.

Toelichting:

- De uitvoering van dit project ligt bij Vechtdal Marketing.

Datum	25 september 2018
Titel	Actieplan Toegankelijkheid 2018/ 2019

4.2.2

Wheelmap

Toegankelijk Zwolle heeft het initiatief genomen om (de binnenstad van) Zwolle toe te (laten) voegen aan de app 'Wheelmap'. Wheelmap is een internationale app die de toegankelijkheid van gebouwen weergeeft voor mensen met een beperking. Deze app is gratis, internationaal en ervaringsdeskundigen kunnen zelf locaties toevoegen.

Financiën

Geen consequenties.

Toelichting:

- Belangenorganisatie Toegankelijk Zwolle onderzoekt dit. Ondersteuning van Toegankelijk Zwolle vindt plaats op basis van een subsidie aan Travers.

5 Informatie en Communicatie

De acties binnen het thema informatie en communicatie zijn met name ondersteunend aan andere acties. Communicatie rondom concrete punten versterkt het effect. De bewustwordingscampagnes worden vooral door Toegankelijke Zwolle geïnitieerd en uitgevoerd in nauw overleg met de gemeente.

5.1 Bewustwording

5.1.1 Week van de Toegankelijkheid

De Week van de Toegankelijkheid is een landelijke actie, waarbij aandacht wordt gevraagd voor toegankelijkheid. In Zwolle organiseert Toegankelijk Zwolle verschillende activiteiten rondom het thema toegankelijke recreatie. Hierbij wordt een inspiratiebijeenkomst georganiseerd en meerdere bewustwordingsactiviteiten.

Financiën

Geen consequenties.

Toelichting:

- De week van de Toegankelijkheid vindt meestal plaats in de eerste week van oktober. Dit jaar is de week van 1 t/m 6 oktober. Voor 2019 is deze nog niet gepland.
- Belangenorganisatie Toegankelijk Zwolle heeft hier een belangrijk aandeel in.

5.1.2 Stadsexpedities

Een paar keer per jaar organiseert Toegankelijk Zwolle stadsexpedities waarbij ontwerpers, uitvoerders, beleidsmakers en andere geïnteresseerden kunnen ervaren hoe het is om in een rolstoel te zitten of met beperkt zicht door de stad te bewegen.

Financiën

Geen consequenties.

Toelichting:

- Vanuit de gemeente wordt deelgenomen aan deze expedities om te ervaren waar zich in de openbare ruimte knelpunten voordoen

Datum	25 september 2018
Titel	Actieplan Toegankelijkheid 2018/ 2019

5.1.3 Vergunningen

Bij terrasvergunningen wordt toegankelijkheid integraal meegenomen. Om ook bij horecaondernemers het begrip voor de regels te vergroten, gaat Toegankelijke Zwolle langs bij deze ondernemers om ze bewust te maken van waarom de regels er zijn.

Toegankelijkheid bij vergunningsaanvragen. Er kan veel bereikt worden door toegankelijkheid al vanaf het begin van het proces mee te nemen. In overleg met de afdeling Vergunningen gaan we kijken wat de mogelijkheden zijn om Toegankelijk Zwolle als adviseur al vanaf het begin aan te haken bij bouwaanvragen of evenementen die in onze stad plaats vinden. Om verdere bewustwording te creëren zal Toegankelijk Zwolle ook een Inspiratiebijeenkomst toegankelijke festivals en sportevenementen organiseren.

Financiën

Interne uren

Toelichting:

- Belangenorganisatie Toegankelijk Zwolle onderzoekt dit.

Juryrapport Zwolle

Zwolle heeft de tweede plaats bemachtigd in de verkiezing 'Meest Toegankelijke Gemeente 2018'.

De gemeente Zwolle is erg actief om ervoor te zorgen dat de stad toegankelijk is voor iedereen. Zo is er een stadsergonoom aangesteld die de stad beter toegankelijk moet maken voor alle inwoners en bezoekers. Daar kunnen andere gemeenten een voorbeeld aan nemen! Zwolle werkt ook nauw samen met de werkgroep 'Toegankelijk Zwolle' die zich inzet voor een inclusieve samenleving.

De jury is gecharmeerd van de informatie die de gemeente beschikbaar stelt op de website toegankelijkestad.zwolle.nl. Ontwerpers, aannemers en uitvoerders die werken aan de openbare ruimte worden via de website geattendeerd op de ontwerprichtlijnen die Zwolle heeft opgesteld. En inwoners kunnen een melding doen van een ontoegankelijke locatie of een idee/innovatie doorgeven. De gemeente houdt actief bij welke meldingen ze oplossen. Zwolle maakt op die manier heel zichtbaar dat toegankelijkheid hoog op de agenda staat.

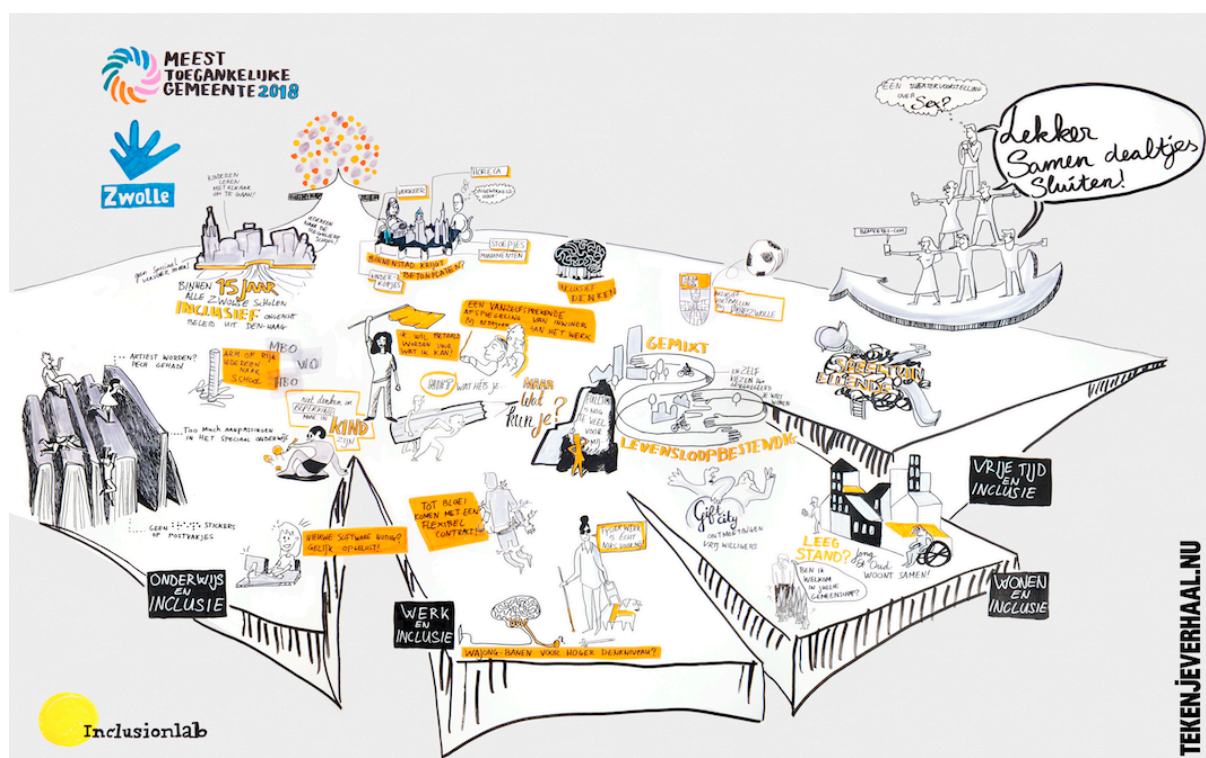
Zwolle lijkt zich erg te concentreren op fysieke toegankelijkheid. In de verkiezing van de 'Meest Toegankelijke Gemeente 2018' is het bredere thema 'inclusie' onder de loep genomen. Op dit terrein kan Zwolle nog verdere stappen zetten. Bijvoorbeeld door een grotere diversiteit aan inwoners, bedrijven, scholen, clubs, verenigingen, maatschappelijke organisaties en buurtinitiatieven bij het werken aan een inclusieve samenleving te betrekken.

De jury vindt het dapper dat Zwolle zich kwetsbaar opstelt; dat ze zelf aangeeft dat er nog een slag te winnen is. Bijvoorbeeld dat er nog meer ingezet kan worden op sociale cohesie. De jury realiseert zich dat dit in een grote stad moeilijker is dan op het platteland.

Ook staat de jury nadrukkelijk stil bij het feit dat Zwolle een historische binnenstad heeft, wat niet altijd bevorderlijk is als je bouwt aan toegankelijkheid. Zwolle verschuilt zich hier echter niet achter, maar blijft aan de slag om de stad toegankelijk te maken voor iedereen... Hulde!

RAPPORT

Verdiepingsonderzoek

Colofon

Meest Toegankelijke Gemeente 2018 is een initiatief van:

Nederland Onbeperkt (campagne van Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland)

Met als teamleden:

- Johan van Ruijven – woordvoerder
- Lianne Smits – assistent communicatie
- Nik van Hoogstraten – panellid en lid jury Meest Toegankelijke Gemeente 2018
- Inge Wichink-Kruit – communicatieadviseur

Ongehinderd (www.ongehinderd.nl):

- Gerard de Nooij – directeur
- Renée Houwen – adviseur
- Keurmeesters

Het verdiepingsonderzoek is uitgevoerd door:

Inclusionlab, met als onderzoeksteam:

- Andrea Naphegyi (thema vrije tijd)
- Anouk Bolsenbroek (thema onderwijs)
- Marieke van Noort (thema wonen)
- Paul Imthorn (thema arbeid)

Het VN-Vertelpunt van de Coalitie voor Inclusie heeft verhalen verzameld onder inwoners van de vijf gemeenten, met als contactpersoon:

- Douwe Dronkert

Met dank aan de **gemeente Zwolle** en de **contactpersoon**:

- Marieke van Brussel, Stadsergonoom & Adviseur verkeersontwerp

Met plezier en heel veel dank!

Met heel veel plezier bieden wij de gemeente Zwolle dit rapport aan. Samen met Ongehinderd en de organisatie van Nederland Onbeperkt zijn wij het avontuur aangegaan om in sneltreinvaart de stand van zaken op het gebied van inclusie in de vijf genomineerde gemeenten voor de verkiezing van 'Meest Toegankelijke Gemeente 2018' te onderzoeken.

We hebben in Zwolle veel energie en medewerking ontmoet om de verkiezing samen tot een succes te maken. We bedanken de gemeente en vooral ook onze contactpersoon, hartelijk voor hun flexibele houding en inzet!

Ook bedanken wij de keurmeesters van ongehinderd voor hun objectieve oordeel van de fysieke toegankelijkheid van elk van de gemeenten en Marcel Westra voor het oordeel over de digitale toegankelijkheid van elk van de gemeenten voor mensen met visuele beperkingen. En niet te vergeten de mensen van het VN-vertelpunt voor het ophalen van verhalen die wij deels in deze rapportage konden verwerken.

Tot slot een woord van dank voor de mensen achter de campagne van Nederland Onbeperkt. Zij hebben ons bijgestaan bij de communicatie en organisatie en brachten als sprekers inspiratie op de werkconferenties.

Leeswijzer

De kern van dit rapport wordt gevormd door een beschrijving van de gemeente Zwolle. Het eerste hoofdstuk gaat over het algemene beeld van de gemeente, met de conclusie over de fysieke toegankelijkheid van de keurmeesters van Ongehinderd en een oordeel over de digitale toegankelijkheid. Daarna volgen vier hoofdstukken over de thema's onderwijs, werk, vrije tijd en wonen. Elke hoofdstuk bevat de belangrijkste en meest opvallende onderwerpen met een duiding vanuit zowel de praktijk als het beleid en – uitgelicht – een aantal voorbeelden en quotes. Elk hoofdstuk wordt afgesloten door een conclusie.

De grove input voor de rapportage zit in de bijlagen:

Bijlage 1: een samenvatting van de in de deskresearch bestudeerde documenten

Bijlage 2: de input uit de werkconferenties (uitgewerkte flappen)

Bijlage 3: keurmeestersrapport van Ongehinderd, in samenvattende tekst.

De rapportages van Ongehinderd over de 5 gemeenten worden separaat toegezonden:

- Samenvatting verdiepingsonderzoek MTG2018.pdf

- Naslagwerk bevindingen toegankelijkheidstoets verdiepingsonderzoek MTG2018.pdf

Bijlage 4: foto impressie werkconferentie

INTRODUCTIE

Het verdiepingsonderzoek

Aanleiding

Het onderzoek naar inclusie in de campagne 'Meest Toegankelijke Gemeente 2018' is een verdieping op het onderzoek naar de ervaringen met de fysieke toegankelijkheid van de gemeenten door inwoners via de website van Ongehinderd¹. Het verdiepingsonderzoek van Inclusionlab is langs de thema's van de campagne Nederland Onbeperkt² uitgevoerd: onderwijs, werk, wonen en vrije tijd. Mobiliteit (o.a. toegankelijkheid van openbare ruimte, gebouwen, openbaar vervoer) is meegenomen onder alle thema's. Inclusionlab heeft het onderzoek in samenwerking met een (beleids)ambtenaar van elk van de Top 5 gemeenten – Ermelo, Goes, Hardenberg, Katwijk en Zwolle – uitgevoerd.

Onderzoeksmethode

Voor het verdiepingsonderzoek zijn de volgende instrumenten voor informatieverzameling ingezet:

- In de **deskresearch** is een inhoudelijke scan gemaakt van (beleids)documenten van relevante partijen zoals gemeente, adviesraden en belangenbehartigers.
- Het **sleutelfiguren onderzoek** geeft via telefoon en/of email snel toegang tot inwoners, bedrijven, scholen, wethouders, beleidsadviseurs, raadsleden, adviesraden, verenigingen. Eerste verhalen kunnen hiermee worden opgehaald.
- De **werkconferentie** is georganiseerd over de vier thema's: onderwijs, werk, wonen en vrije tijd. Tijdens de werkconferentie is met de inwoners de stip op de horizon geformuleerd: hoe zou onze gemeente er idealiter uitzien? Mooie voorbeelden en knelpunten in de gemeente zijn verzameld en eerste stappen op weg naar de stip op de horizon zijn bedacht. De werkconferentie geeft de mogelijkheid om met elkaar dieper in te gaan op thema's en activeert gelijk de lokale samenleving richting inclusie. Hiermee heeft Inclusionlab de werkwijze van waarderend onderzoek gevolgd.
- Samenwerking met **het VN-vertelpunt** van de Coalitie voor Inclusie biedt de mogelijkheid om naast de vragenlijsten over fysieke toegankelijkheid ook de verhalen vanuit de levensthema's op te halen. Het VN-vertelpunt komt voort uit de ratificatie in Nederland van het VN-verdrag over de rechten van mensen met een beperking.

Resultaat

Op basis van alle uitkomsten heeft Inclusionlab een onderzoeksrapport opgesteld ten aanzien van het inclusieve beeld van de vijf gemeenten. Dit rapport heeft als onderbouwing gediend voor de jury van de 'Meest toegankelijke gemeente van 2018'.

Gemeenterapport

Op verzoek vanuit de vijf gemeenten heeft Inclusionlab ook per gemeente een rapport opgesteld, zodat men de opgehaalde informatie kan gebruiken voor het werken aan een inclusieve gemeente.

¹ <http://www.ongehinderd.nl/>

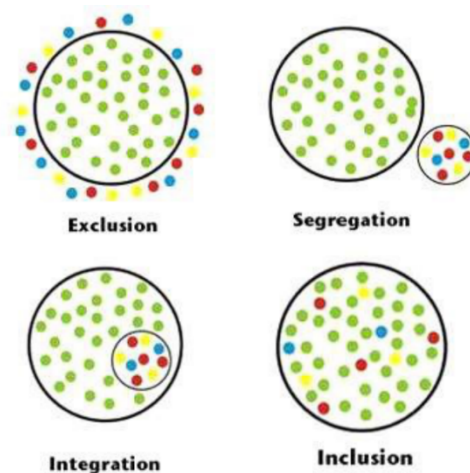
² <http://www.nederlandonbeperkt.nu/de-campagne/>

Inclusie

Wat is inclusie?

Inclusie betekent toenemende participatie van elk individu in de samenleving, ongeacht leeftijd, culturele achtergrond, gender, inkomen, talenten en beperkingen. De inclusieve samenleving is een samenleving waaraan iedereen optimaal kan deelnemen (Bolsenbroek & Van Houten, 2010).

Inclusie kan worden gezien als onderdeel van een continuüm waarvan de andere pool uitsluiting is (Unesco, 2005). Toegepast op bijvoorbeeld onderwijs is er sprake van uitsluiting als kinderen helemaal geen onderwijs volgen. Segregatie gebeurt als kinderen wel onderwijs volgen, maar apart van andere kinderen, bijvoorbeeld in speciale scholen. Van integratie is sprake als individuen worden bijgespijkerd om in een specifieke samenleving, school of werkplek te functioneren. Bij inclusie gaat het om de omgekeerde beweging. Werken aan een inclusieve samenleving betekent het gezamenlijk vormgeven aan een samenleving, scholen, wijken, clubs en arbeidsmarkt waar iedereen optimaal kan deelnemen.

Visie van Inclusionlab

Inclusionlab geeft haar onderzoek en projecten vorm vanuit een inclusieve visie en de volgende vijf ontwerpprincipes: vanuit het leven van mensen, inclusie in brede zin, co-creatie vanuit de samenleving, van praktijk naar beleid en stapsgewijs groeien in inclusie. Zij kiest daarbij niet voor een doelgroepenbenadering, maar voor het werken aan een inclusieve samenleving in brede zin: in samenwerking met inwoners, gemeenten, werkgevers, scholen, verenigingen, maatschappelijke organisaties. Daarnaast zijn mensen die zelf dagelijks te maken hebben met de grenzen van de toegankelijke (inclusieve) samenleving als onderzoeker, trainer of veranderaar betrokken.

Hoe werkt Zwolle aan een inclusieve samenleving?

De gemeente Zwolle gaat ervan uit dat er geen beperkingen mogen zijn in deelname aan de samenleving. Dit geldt voor alle terreinen in het leven. Inclusief denken en doen is uitgangspunt van het sociaal beleid in de gemeente Zwolle. De gemeente heeft een stadsergonoom aangesteld die een ambassadeursrol binnen de organisatie vervult. De stadsergonoom zorgt voor bewustwording en enthousiasme voor het onderwerp, zodat ieder vanuit zijn eigen functie een bijdrage kan leveren aan toegankelijkheid.

Toegankelijkheid is in de gemeente Zwolle al sinds langere tijd een apart onderwerp in de portefeuille van één van de wethouders. Zwolle is daarbij pragmatisch, zij zijn vooral van het doen. Uitgangspunt is dat elke inwoner moet kunnen meedoen. Binnen de gemeente zijn veel mensen bezig met toegankelijkheid en inclusie, in samenwerking met de belangenorganisatie Toegankelijk Zwolle. De werkgroep Toegankelijk Zwolle vindt dat er goede contacten zijn binnen de gemeente en zijn er dan ook van overtuigd dat de gemeente Zwolle zijn bijdrage aan toegankelijkheid, bereikbaarheid en bruikbaarheid zal blijven geven.

Digitale toegankelijkheid

De gemeente website <https://www.zwolle.nl/> met informatie over producten, diensten, projecten en bestuur van de gemeente Zwolle is voor iedereen toegankelijk. Ook voor mensen met een functionele beperking (blind, slechthorend, motorisch beperkt, laaggeletterd, woordblind) is deze informatie toegankelijk: technisch bereikbaar en begrijpelijk (leesbaar). Tegelijkertijd werkt de gemeente onverminderd door aan de verdere toegankelijkheid (technisch en redactioneel) van de website.

Conclusie digitale toegankelijkheid

Marcel Westra, ervaringsdeskundig op het gebied van visuele toegankelijkheid, heeft de digitale toegankelijkheid van de Top 5 gemeente websites getoetst. Zijn conclusie is dat alle vijf prima toegankelijk zijn met spraaksoftware. Gebaseerd op gebruiksvriendelijkheid staat Gemeente Zwolle op plek 5.

Fysieke toegankelijkheid

Zwolle is een historische stad, waarvan lang niet alle stadsdelen even goed toegankelijk zijn. De gemeente streeft er echter naar de stad zo toegankelijk mogelijk te maken. In dit kader is in 2016 de

Conclusie keurmeesters

De getrainde keurmeesters van Ongehinderd hebben binnen de gemeente bij zes publieke locaties Toegankelijkheidstoetsen uitgevoerd aan de hand van de criteria van het Nederlands Keurmerk voor Toegankelijkheid en aanvullende internationale normeringen. Op basis van de resultaten staat Gemeente Zwolle op plek 3.

visie op de toegankelijkheid van de openbare ruimte vastgesteld:

<https://toegankelijkestad.zwolle.nl/achtergrond/visie-toegankelijkheid>. Deze visie is in 2017 vertaald in richtlijnen, die te vinden zijn op <https://toegankelijkestad.zwolle.nl/>. Door de richtlijnen via een website te ontsluiten zijn deze zowel te gebruiken door ontwerpers van de gemeente als door derden (zoals bijvoorbeeld projectontwikkelaars). Daarbij biedt een website als deze de mogelijkheid om richtlijnen op eenvoudige wijze aan te passen of aan te vullen.

INCLUSIE IN HET ONDERWIJS

“In een periode van vijf á vijftien jaar werken we naar een systeem van inclusief onderwijs in Zwolle, ongeacht landelijk beleid. Eerst een gezamenlijk gesprek, dan een plan maken, dan doen.”

Wat is inclusie in het onderwijs?

Bij inclusie in het onderwijs leren alle kinderen samen, maar ieder op zijn of haar eigen niveau. Het gaat erom een leeromgeving te creëren waar elk kind optimaal kan leren, maakt niet uit wat je culturele achtergrond, status, taal, inkomen, talenten en beperkingen zijn.

Bij inclusie in het onderwijs kunnen alle kinderen uit de buurt samen naar school. Maar het is meer dan dat. Het is een specifiek onderwijsconcept, waarbij veel aandacht is voor het pedagogisch klimaat en waarbij de schoolprestaties van de kinderen worden gebruikt als uitgangspunt om de manier van lesgeven te verbeteren. Het kind wordt niet aangepast aan de school, maar de school wordt aangepast aan alle kinderen. Heel actief wordt gezocht naar manieren om aan te sluiten bij interesses en talenten. Hiermee gaat inclusie in het onderwijs ook verder dan passend onderwijs. Niet alleen omdat elk kind naar de buurtschool kan. Maar ook omdat je de school, met haar manier van lesgeven en de leerdoelen, aanpast aan één kind. Zo wordt bij binnenkomst elk kind gevraagd wat het wil leren, wat het wil bijdragen aan de school en waar het support bij nodig heeft. In projectonderwijs werken alle kinderen samen, maar vervullen zij afhankelijk van hun eigen leerdoelen, interesses en talenten hun eigen taken (coöperatief leren). Diversiteit wordt gezien als bron van leren, in plaats van iets waar een oplossing voor moet worden gezocht.

Stip op de horizon

‘In een periode van vijf á vijftien jaar werken we naar een systeem van inclusief onderwijs in Zwolle, ongeacht wat het landelijk beleid doet. Eerst een gesprek, dan een plan maken en dan doen’, zeggen de deelnemers aan de werkconferentie. Met externe

Een hbo-opleiding volgen

“Ik heb voor een groot deel van mijn middelbare schooltijd op een gewone havo gezeten. In elke klas stond een TV voor me klaar en ik had A3 boeken. Toen ik steeds minder kon zien (ik heb nu nog maar 5% zicht) heb ik mijn havo in het speciaal onderwijs afgemaakt. Ik leerde daar beter omgaan met mijn beperking en het gebruik van een stok. Ik ben daarna naar Windesheim gegaan. Na wat aanpassingen was het goed te doen. Een voorbeeld: ik kon de docentenpostbakjes niet goed vinden als ik op het laatste moment mijn tentamens wilde inleveren. Ik heb toen braillestickers op de postvakjes geplakt. Ik vind dat er in Zwolle (ook in Windesheim) snel en goed wordt ingespeeld op wat je nodig hebt als je het aangeeft, maar nog wel op persoonlijk niveau. Zodat echt goed onderwijs nog niet voor iedereen binnen bereik ligt.”

begeleiding (extern, niet door de school gefinancierd). Over vijf jaar kun je hierin al veel bereikt hebben. We willen naar een systeem waarin alle leerlingen uit de wijk welkom zijn op de reguliere school. Zo leer je al vroeg met elkaar om te gaan en niet te denken in beperkingen, maar in mogelijkheden, kind zijn en wie je bent als persoon. Het kan heel stimulerend zijn om ook als kinderen en jongeren van verschillende leeftijden bij elkaar in de klas te zitten. Zo kun je leren van elkaar. Ook door met verschillende culturen in een klas te zitten, krijg je een andere beeldvorming. 'Voor mij was het heel vanzelfsprekend dat ik met Marokkaanse of Turkse kinderen in de klas zat en bij hen ging spelen. Ik maakte op een heel natuurlijke manier kennis met hun cultuur en kreeg daar ook een vanzelfsprekend respect voor.' Lesgeven aan een groep kinderen met diverse culturele achtergronden vraagt wel goede leerkrachten die goed sturen. Soft skills vormen een belangrijk onderdeel van het lesprogramma. Bijvoorbeeld in een vak inclusie: hoe ga je met elkaar om? Hebben we in de toekomst geen leerlingenvervoer meer nodig?

In de gemeente Zwolle is de visie op onderwijs uitgewerkt in de ontwikkelagenda passend onderwijs en jeugdhulp 'Krachten bundelen voor de toekomst van Zwolle'. Het gezamenlijke doel: 'Alle kinderen in Zwolle kunnen veilig en gezond opgroeien en zich positief ontwikkelen. Kinderen en jongeren en hun ouders werken zoveel mogelijk in een gewone setting (met name gezin en school) aan ontwikkeling, meedoen en welbevinden. Een ononderbroken schoolloopbaan is daarbij van groot belang. Als dit om welke reden dan ook niet lukt, organiseert Zwolle passende ondersteuning waardoor de draagkracht en het oplossingsvermogen van leerling, gezin en school en/of andere omgevingen versterkt wordt. Zodanig dat er een positief opvoedklimaat ontstaat voor alle kinderen. De inzet van gespecialiseerde jeugdhulp is zo licht als kan en zo zwaar als nodig. Zwolle werkt aan goede verbindingen tussen een kind en zijn/haar gezin, school en andere plekken. Aansluiting wordt gezocht bij de eigen kracht van kinderen, gezinnen en scholen, om opgroeien en opvoeden van alle kinderen optimaal te laten verlopen.

Daarvoor brengt Zwolle onderwijs en jeugdhulp dicht bij elkaar, werken we aan nieuwe samenwerkingsvormen en betere vormen van ondersteuning om het (speciaal) onderwijs én jeugdhulp zo effectief en efficiënt mogelijk hun taken te laten vervullen in aanvulling op de inzet van ouders en andere mede-opvoeders.'

Aandachtspunten

'Ik ben blij met Zwolle, als je iets aangeeft wordt er gelijk iets mee gedaan.'

"Mijn zoon heeft door een ernstig auto-ongeluk erg weinig concentratievermogen. Zijn middelbare school heeft daar heel goed op ingespeeld. Hij heeft in de klas een aangepaste stoel. Ook is er een aangepast lesrooster en heeft hij leestijden zodat de belasting over een dag wordt verdeeld. Het gaat nu goed met hem en hij mag volledig examen doen." Inwoners zeggen dat als je iets aangeeft in Zwolle, dat er gelijk iets mee wordt gedaan. Het Greijdanus denkt erg mee over aanpassingen, het CIBAB ook. Er zijn maatjes en er wordt meegedacht over aanpassingen in lesrooster of tentamens. "Een keer was er verkeerde software geïnstalleerd op de computer op het tentamen. Dat werd gelijk ter plekke opgelost."

Passende ondersteuning

Kinderen en jongeren en hun ouders werken zoveel mogelijk in een gewone setting (met name gezin en school) aan ontwikkeling, meedoen en welbevinden. Een ononderbroken schoolloopbaan is daarbij van groot belang. Als dit om welke reden dan ook niet lukt, organiseert Zwolle passende ondersteuning die de draagkracht en het oplossingsvermogen van leerling, gezin en school actief versterkt.

Gebruik maken van goede voorbeelden in de vormgeving aan inclusief onderwijs

In Zwolle zijn al veel mooie ervaringen opgedaan in de vormgeving aan onderwijs aan een diversiteit van leerlingen. Er zijn een aantal vernieuwende initiatieven in het onderwijs zoals bijvoorbeeld Route 10-14, waarbij jongeren met verschillen samen regulier onderwijs volgen. Ook is er in het verleden al wat kennis opgedaan over inclusie in het onderwijs door samenwerkingsverband 'De Brug'. In de vormgeving aan inclusief onderwijs kan gebruik gemaakt worden van al deze inzichten en ervaringen, zodat regulier onderwijs voor elk kind mogelijk wordt. De deelnemers van de werkconferentie geven aan dat je kansen als kind op dit moment nog iets te afhankelijk zijn van of jij en je ouders goed kunnen aangeven wat je nodig hebt.

Mindset

Op sommige scholen is veel mogelijk, anderen scholen hebben een nog wat beperkte mindset: 'Je moet deze opleiding niet willen doen als je slechtiend bent.'

"Mijn kleinzoon is nu vijftien jaar en heeft inmiddels op vijf scholen gezeten. Geen enkele school houdt hem binnenboord. Met zijn verstandelijke beperking stopt hij al zijn energie in het aanpassen aan de mensen om zich heen, maar zodra hij thuiskomt breekt hem dat op. Ook op een werkervaringsplaats gaat dat niet goed: b.v. als hij iemand ziet roken, wil hij dat ook. Hij heeft zijn plaats in de maatschappij dus nog niet gevonden."

Mogelijke stappen

Gewoon beginnen

De deelnemers van de werkconferentie willen het liefst gewoon beginnen in de vormgeving aan inclusief onderwijs met een aantal enthousiaste ouders en docenten op een aantal scholen. Onder andere het wijkteam en externe begeleiders spelen een faciliterende rol. Het is van belang dat dit project extern wordt gefinancierd, bijvoorbeeld door de gemeente, in ieder geval niet vanuit het schoolbudget.

Inclusief onderwijs is ook een vervolgopleiding kunnen doen!

'Ik ben verpleegkundig docent en soms moet je leerlingen weigeren. Ze denken dan dat ze worden geweigerd omdat ze een beperking hebben. Maar als leerlingen bepaalde eigenschappen of kwaliteiten missen, zoals gebrek aan empathie of weinig energie, dan past het beroep van verpleegkundige niet bij hen. Wij kijken niet naar de beperking, maar of het beroep aansluit bij de talenten. Wel vind ik dat beroepsopleidingen toegankelijk, ook financieel, zouden moeten zijn voor elke leeftijd.' Meerdere deelnemers op de werkconferentie noemen het belang dat iedereen vervolgonderwijs kan volgen op basis van zijn eigen interesses en talenten. Ongeacht leeftijd en inkomen. Niet alleen een universiteit of hbo-studie, maar ook een beroepsopleiding. In Zwolle bestaat nieuw beleid voor 'Een leven lang leren.' Ook als je veertig of vijftig bent kun je nu een opleiding volgen, inkomen vormt daarvoor geen belemmering. Het wordt van belang gevonden dit beleid uit te breiden.

Zorg dat ook minder mondige ouders kunnen kiezen voor regulier onderwijs voor hun kind

Op dit moment heb je als kind van ouders met weinig geld of een lage opleiding minder kans om een reguliere opleiding te volgen dan kinderen van hooggeschoolde ouders. Biedt ouders ondersteuning in de keuze voor regulier onderwijs voor hun kind en blijf deze ondersteuning ook bieden tijdens de schoolcarrière. Dit geeft elk kind meer mogelijkheden voor de toekomst.

Nu? Fysieke toegankelijkheid moet geregeld zijn

De deelnemers van de werkconferentie geven aan dat fysieke toegankelijkheid een belangrijke voorwaarde is om inclusief onderwijs te realiseren.

Andere voorbeelden, tips, ideeën en aandachtspunten

- Hoe kun je een kind binnen de school houden die medische of dagelijkse persoonlijke ondersteuning nodig heeft? Door een wijkverpleegkundige te laten rondfietsen.
- Ouders worden sterk betrokken bij het onderwijs in Zwolle, bijvoorbeeld als pleinwacht.
- Er is al een goede signalering en actiebereidheid in Zwolle als het gaat om mishandeling, pesten of radicalisering door schoolmaatschappelijk werk en docenten.
- De aanpassingen op speciaal onderwijs waren too much. Ik leerde eigenlijk niet echt meedoen in de gewone maatschappij.

Conclusie

Veel scholen in Zwolle denken met je mee. Als je iets aangeeft wordt er echt iets mee gedaan. Dat is de ervaring van inwoners. Daardoor is er veel mogelijk. Wel wordt aangegeven dat dit niet voor iedereen geldt. Als je minder mondig bent, heb je minder kans. Door alle goede voorbeelden en inzichten te gebruiken in de vormgeving aan inclusief onderwijs, krijgt elk kind de kans om zich optimaal te ontwikkelen. Het geformuleerde beleid in Zwolle is nog te weinig concreet om hier goede handvatten voor te bieden. Hoewel inclusie in het onderwijs voor de deelnemers aan de thematafel nog geen bekend gegeven was, kon de verdieping in denken over inclusief onderwijs snel worden gemaakt. Dat betekent dat er een mooie stip op de horizon is gezet en dat er zeer bruikbaar materiaal is verzameld voor vervolgstappen richting inclusief onderwijs.

THEMA INCLUSIE OP DE ARBEIDSMARKT

“Het is vanzelfsprekend dat een afspiegeling van inwoners in alle bedrijven werkt.”

Wat is een inclusieve arbeidsmarkt?

Een inclusieve arbeidsmarkt is zodanig ingericht dat iedereen door middel van betaald werk optimaal kan participeren en bijdragen aan de maatschappij. Iedereen, oud, jong, ongeacht culturele achtergrond, gender, inkomen, talenten en beperkingen kan tot zijn recht komen door zijn talent in te zetten op plekken waar dat nodig is. Het betekent iets voor hoe we de werkvloer en ondernemerschap vormgeven, voor hoe we geldstromen organiseren en voor hoe we de arbeidsmarkt inrichten. Wie ondersteuning nodig heeft bij het vinden of uitvoeren van werk, kan deze krijgen.

Vormgeven aan een inclusieve werkvloer betekent vormgeven aan inclusief ondernemerschap. Een inclusieve werkvloer is geen plek waar vooral mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werken. Het gaat er juist om dat de werknemers in het bedrijf de diversiteit van de omringende gemeenschap weerspiegelen.

“UWV zoekt mensen voor werk. Ik kan niet werken zeggen ze, want ik heb geen arbeidsvermogen.”

Stip op de horizon

Wat formuleren de deelnemers aan de thematafel als stip op de horizon? Dat het in de toekomst vanzelfsprekend is dat een afspiegeling van inwoners in alle bedrijven werkt. Er is sprake van een trotse cultuur van inclusiviteit op de arbeidsmarkt. Iedereen wordt ingezet op zijn/haar talenten en wordt betaald voor wat hij/zij kan en heeft dus niet meer alleen vrijwilligerswerk.

Er wordt uitgegaan van wie je bent en niet van wat je hebt. Er zijn geen etiketten, stempels of plakkertjes meer. Daardoor kennen we geen uitsluiting van mensen op de arbeidsmarkt.

Er is ook oog voor het welbevinden in het werk voor iedereen.

Aandachtspunten

De lat is met fulltime banen te hoog voor sommige inwoners

Er zijn inwoners op de werkconferentie die graag hun kwaliteiten voor werk inzetten, maar vanwege hun energieniveau geen fulltimebaan kunnen invullen. Deze inwoners geven aan dat werkgevers vaak niet bereid zijn om te komen tot meer flexibelere contracten. Hierdoor vervalt hun kans op werk.

Verschillende ervaringen met werkgevers

Verschillende deelnemers geven op de werkconferentie aan dat zij ervaring hebben met uitsluiting door werkgevers. De extra kosten voor aanpassing van de werkplek vanwege een beperking bleek bijvoorbeeld een belemmering te vormen. Sommige werkgevers betalen nog liever een boete.

Maar er zijn ook positieve ervaringen van inwoners met bereidwillige werkgevers. Maar soms lopen werkgevers en mensen met een beperking er in de praktijk tegen aan dat collega's niet bereid zijn om even bij te springen of je op weg te helpen. Ook hierdoor kan een nieuwe baan spaak lopen.

Op de conferentie bleek ook dat er gelukkig er ook veel verschillende bedrijven zijn die mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kansen bieden in Zwolle zoals: Provincie, Ikea, Hornbach, Primark, Breeman. Er zijn bij deze bedrijven tientallen mensen aan een baan geholpen die eerst een uitkering hadden of ondersteuning van het UWV.

Er is een mooie samenwerking met PEC United (businessclub van PEC Zwolle) waarbij inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt worden toegeleid naar intermediairs voor trainingen en via het businessnetwerk van PECUnited naar werk.

En bij de Albert Heijn werd onlangs een medewerker met een beperking in het zonnetje gezet voor vijf jaar dienstverband.

UWV zit kansen in de weg

Op de werkconferentie werd gezegd dat UWV-regelgeving kansen in de weg kan zitten. Men vindt het jammer dat mensen met een visuele beperking buiten de regelingen van de landelijke banenafpraak vallen. Één inwoner geeft aan dat het UWV een herkeuring weigert vanwege de aard van de beperking. Hij zou geen kans op werk hebben, terwijl hij wel aan het werk wil.

Mogelijke stappen

Diversiteit wordt de nieuwe cultuur

Op de werkconferentie is het klip en klaar: Zwollenaren willen werken aan een cultuur waarin het niet past dat werkgevers geen mensen met een beperking of andere achtergrond in dienst hebben. Dat vraagt om anders denken: bedrijven zijn degenen die afstand hebben tot de 'arbeid van mensen', net de mensen hebben afstand tot de arbeidsmarkt. Dat is een andere taal en dus is er werk aan de winkel wat betreft het gedrag van bedrijven en overheid.

De gemeente werkt zelf aan een inclusieve arbeidsorganisatie

Naast inzet van diverse instrumenten bouwt de gemeente aan een cultuur waarin zij professioneel (willen leren) samenwerken in een divers samengestelde groep mensen, met of zonder zichtbare beperking.

Het beleid in Zwolle sluit hier al wel bij aan. Zwolle wil vormgeven aan een inclusieve werkvloer en heeft hier met het opzetten van het netwerk '99vanZwolle' van De Normaalste Zaak een eerste stap toe gedaan. Eind 2016 heeft De Normaalste Zaak een workshop verzorgd over wat werkgevers gezamenlijk kunnen bereiken rond inclusief werkgeven. Het doel van de 99vanZwolle is om elkaar praktisch verder te helpen rond kennis, ervaring, motivatie en ambassadeurschap. Ook gaan de werkgevers in het netwerk samen aan de slag met het oplossen van gemeenschappelijke knelpunten. In Zwolle bijvoorbeeld met de vindbaarheid van kandidaten, het delen van kennis en ervaring, het beïnvloeden van wet- en regelgeving, het opzetten van een ambassadeurskring voor inclusief werkgeverschap, het vergroten van kansen voor SROI en het van het aantal inclusieve werkgevers in de regio Zwolle.

Denken in kansen

Onderdeel van die nieuwe cultuur is wat de werkconferentie betreft dat er voortaan in kansen gedacht wordt. Kijk naar de mogelijkheden van mensen als uitgangspunt voor hun rol op de arbeidsmarkt. Als je doorredeneert zullen werkgevers flexibelere contracten mogelijk gaan maken en de mogelijkheden van jobcarving beter benutten.

Het beleid sluit daar wel aardig op aan: "Om mensen die meer tijd nodig hebben om aan de slag te komen te ondersteunen, zorgt het Sociaal Wijkteam voor ondersteuning in het kader van maatschappelijke participatie als opmaat naar werk. Bijzondere aandacht is er voor mensen met een

arbeidsbeperking waarbij een speciaal team van consultants hen ondersteunt naar werkgevers en zorgt ervoor dat subsidies, andere ondersteuning en jobcoaching worden geregeld.”

Rol gemeente

De werkconferentie wil graag dat de gemeente Zwolle zelf het voorbeeld geeft als werkgever, liefst in gewone banen. De gemeente Zwolle werkt daar ook hard aan. De gemeente wil de afstand tussen mens en arbeidsmarkt onder andere opheffen door het creëren van werkervaringsplaatsen of leerwerkplekken bij de gemeente zelf. Daardoor kunnen mensen arbeidsontwikkeling op doen en gebruik maken van de professionele en persoonlijke netwerken van de gemeente om de volgende stap op de arbeidsmarkt te gaan zetten. Het effect is moeilijk meetbaar omdat deze aantallen daarvoor te klein zijn.

Maar inmiddels is er een kleine groep die ten gevolge van een werkervaringsplaats bij de gemeente in een betaalde baan elders terecht kwamen. De gemeente werkt verder aan de inclusieve arbeidsorganisatie door:

- Invulling te geven aan de Wet banenafpraak;
- Het inzetten van Social Return On Investment
- In het werving- en selectieproces aandacht te hebben voor diversiteit
- De manier waarop Zwolle zich als werkgever profileert op jobsite.

Andere tips, ideeën en aandachtspunten

- Perspectief nodig richting werk – werkgevers die open staan
- Laten zien dat er mogelijkheden zijn voor een bedrijf
- Regelingen beter bekend maken ‘ambassadeurs’ voor inclusief werken, werkgever én werknemer
- Cultuuromslag
- Baan moet niet betekenen dat iemand moet inleveren op zijn financiële situatie
- Meer begeleiding op de werkvloer
- Als iedereen vanaf het onderwijs met elkaar optrekt bevordert dat het omgaan met diversiteit op de werkvloer.
- Mooi voorbeeld: jongeren die een terugval in inkomen hebben door werkaanvaarding worden hiervoor gecompenseerd door de gemeente.
- De gemeente experimenteert met het geven van ruimte aan inwoners om het arbeidsparticipatieproces zelf vorm te geven (al dan niet met ondersteuning).

“Ik wil graag werken maar het UWV ziet alleen maar mijn beperking.”

Conclusie

In Zwolle ziet men graag een trotse cultuur van inclusiviteit op de arbeidsmarkt, waarin talent en kracht benut worden. Een diversiteit, wat al begint met samen naar school gaan. Inwoners met een beperking ervaren dat dit nog lang geen praktijk is en dat bij hun zoektocht naar een baan hun talenten er niet toe doen. Diverse bedrijven bieden al kansen voor werk. Met aansluiting bij de 99 van Zwolle (De Normaalste Zaak) laat de gemeente zien dat zij actief werkt aan het opheffen van de afstand tussen individu en arbeidsmarkt.

THEMA INCLUSIE IN CULTUUR, SPORT EN VRIJE TIJD

“Zorg voor gelijkwaardigheid en inclusief denken!”

Wat is inclusieve vrije tijd, cultuur en sport?

Wil je op een laagdrempelige manier beginnen met het vormgeven aan een inclusieve samenleving? Dan is werken aan inclusieve vrije tijd een erg mooi startpunt. Wat nou als elke kroeg, elke muziekvereniging, sportclub of concertzaal open staat voor iedereen? Dan ontmoet je veel gemakkelijker nieuwe mensen. En als je elkaar tegenkomt maak je nieuwe vrienden en kun je gemakkelijk met jouw talenten een bijdrage leveren aan de samenleving.

De een gaat naar de voetbalvereniging of schilderclub. De ander speelt piano en geeft een concert. Of je ontmoet vrienden in het café of het restaurant. Voor iedereen is er wel een gewone, reguliere club te vinden die aansluit bij zijn of haar interesses en talenten. Voorwaarde is natuurlijk dat je naar binnen kunt, en dat de plek zo is ingericht dat je binnen jouw club een gewaardeerde rol kunt vervullen. Kun jij bijvoorbeeld in je rolstoel een bardienst draaien of docent zijn? Is er op de feestjes ook halal en/of vegetarisch eten? Kun je apart douchen? Is het mogelijk mee te doen als je een laag inkomen hebt?

Stip op de horizon

De deelnemers aan de thematafel doen een oproep aan de gemeente, instellingen en verenigingen: Zorg voor inclusief denken! Creëer plekken waar gezamenlijk aan kunst kan worden gewerkt. Organiseer culturele activiteiten waar iedereen aan deel kan nemen. Bied de kans aan iedereen om samen uit eten te gaan. Laat inwoners samen sporten!

Uit eten met je vrienden

“Het is toch normaal dat je met elkaar uit eten moet kunnen gaan, ongeacht je beperking. Het is mooi dat de gemeente Zwolle heeft gezegd hier aandacht aan te besteden.”

Het streven is erop gericht om elke inwoner van Zwolle de mogelijkheid te bieden om te kunnen sporten en bewegen. Naast de reguliere sportverenigingen kan dat ook bij een aantal sportverenigingen die specifiek gericht zijn op sporters met een beperking. De gemeente stimuleert zoveel mogelijk het doorstromen van sporters naar de reguliere sportvereniging.

Meest toegankelijke regio

De gemeente Zwolle neemt deel aan de toeristische samenwerking van de Vechtdalgemeenten. Het Vechtdal wil zich onderscheiden. Zorgtoerisme is daarbij een speerpunt. Om te beginnen wil het Vechtdal in 2022 de meest toegankelijke regio worden. Er wordt nu gewerkt aan een aanpak en realisatie. Daarnaast wordt gewerkt aan het verbinden van verblijftoerisme met zorgaanbieders, zodat iedereen op vakantie kan. Door het aanjagen door gemeenten hebben zich al verscheidene ondernemers gemeld.

Aandachtspunten

Historische stad

Toegankelijkheid is in de gemeente Zwolle al sinds langere tijd een apart onderwerp in de portefeuille van één van de wethouders. Zwolle is daarbij pragmatisch, zij zijn vooral van het doen. Uitgangspunt is dat elke inwoner moet kunnen meedoen. Binnen de organisatie zijn veel mensen bezig met toegankelijkheid en inclusie, in samenwerking met de belangenorganisatie Toegankelijk Zwolle. Zoals aangegeven bij de werkconferentie, is Toegankelijk Zwolle tevreden over de samenwerking met de gemeente. Een van de aandachtspunten is het zoeken naar balans tussen terrassen, stoep en verkeer. De ervaringsdeskundigen zijn ervan bewust dat het in een historische stad soms ingewikkeld kan zijn om een balans te vinden. Goede samenwerking speelt daarbij een cruciale rol. Zwolle heeft een kunstroute die vanaf het Stationsplein de bezoekers naar de binnenstad leidt. Langs die route staan ook een paar audioscopen. Deze zijn niet alleen op sta hoogte gemaakt, maar ook zo dat mensen in een rolstoel er ook gebruik van kunnen maken. Ook hier werkte de Stichting Toegankelijk Zwolle aan mee.

"Academiehuis"

"De grote kerk op de markt wordt verbouwd tot "Academiehuis". Het academiehuis van Zwolle biedt programma's aan inwoners en bezoekers van de stad op cultureel en creatief gebied. Ook hier zal Toegankelijk Zwolle bij betrokken worden."

Toegankelijke horeca

Het terrassenbeleid van de gemeente Zwolle wordt gewaardeerd door de inwoners. Het is gericht op toegankelijkheid. Bij de werkconferentie is duidelijk geworden dat het in de praktijk nog niet werkt. Er is te weinig ruimte, dus er moeten de hele tijd keuzes gemaakt worden. Zelfs als dat lukt is de toegankelijkheid in de horeca niet voldoende. Horeca-instellingen moeten volgens de deelnemers aan de thematafel ook voor toegankelijke toiletten zorgen.

Terrassenbeleid

Bij met het maken van het terrassenbeleid van de gemeente is integraal rekening gehouden met toegankelijkheid door het toepassen van algemene normen en het opnemen van de toegankelijkheidsroutes op de terrassenkaart. In individuele situaties wordt toegankelijkheid integraal opgepakt en ingepast.

Samen spelen

De gemeente Zwolle zal in 2018 een scan uitvoeren op de bestaande speelvoorzieningen in de stad naar in welke mate kinderen met en zonder beperking samen kunnen spelen. Hiervoor heeft de gemeente de Speeltuimbende ingeschakeld.

Gelijkwaardigheid

Gelijkwaardigheid is belangrijk voor Zwollenaren. Er is een goede basis hiervoor m.b.t. vrijetijdsbesteding: begeleiding in theater en musea, meerdere verenigingen staan open voor iedereen, voetbalclub PEC Zwolle denkt en handelt inclusief. De deelnemers van de werkconferentie gaan een stap verder: zij willen – waar mogelijk – onafhankelijk zijn. De vraagstelling is dus: hoe kan je zo onafhankelijk mogelijk meedoen in de samenleving? Door hiervoor te zorgen lever je een bijdrage aan het gelijkwaardigheidsgevoel van elke inwoner van de stad.

Mogelijke stappen

Handboek toegankelijkheid

In 2017 is er een handboek ontwikkeld waarin de toegankelijkheidseisen aan de openbare ruimte voor verkeerskundigen, werkvoorbereiders en uitvoerders is opgesteld. Om ervoor te zorgen dat de informatie in het handboek toegankelijk en actueel blijft, is er een website opgezet:

<https://toegankelijkestad.zwolle.nl/>. De deelnemers van de werkconferentie vinden het een goed middel om aan toegankelijkheid te werken. Het is aan de ene kant een uitdaging om aan de eisen te voldoen, aan de andere kant is het een handvat voor het gemeentebestuur. Dankzij het handboek weet elke inwoner welke locaties voor vrijetijdsbesteding toegankelijk zijn.

Ludieke acties

De Zwollenaren willen ludieke acties organiseren om hun stad toegankelijker te maken. Zij willen het onderwerp toegankelijkheid en inclusie zichtbaar maken. De communicatie rondom de activiteiten van Toegankelijk Zwolle moet versterkt worden. Aandacht is gevraagd voor de principes gelijkheid en gelijkwaardigheid. Iedereen wil de mogelijkheid hebben deel te nemen aan activiteiten op het gebied van kunst, cultuur, sport en vrije tijd.

Kust en cultuur op aparte plekken

“In de sector kunst en cultuur wordt er steeds een verschil gemaakt tussen mensen met en zonder beperking. Voor de mensen met een beperking zijn er aparte plekken gecreëerd terwijl de kunst geen beperkingen kent. Activiteiten moeten op een natuurlijke, vanzelfsprekende manier door elkaar heen plaatsvinden.”

Toegankelijk Zwolle

“Wij doen ons uiterste beste om onze oren en ogen de kost te geven van wat er leeft in de stad en waar behoefte aan is. Wij hebben verschillende cluster groepjes die zich met bepaalde onderwerpen bezig houden. Een groepje beleid, bereikbaarheid, bewustwording, bruikbaarheid, visueel. Verder kan ik melden dat we bezig zijn om met leden van de werkgroep gebarentaal te leren, om zo straks ook een groep doven aan onze cluster groepjes toe te voegen. U ziet, u hoort, Zwolle is volop in beweging!”

Conclusie

De gemeente Zwolle is praktijkgericht. Fysieke toegankelijkheid is een van de speerpunten in de samenwerking van de gemeente met belangenbehartigers. Zodra een gebouw, plek of plein toegankelijk is, is het van iedereen! Stichting Toegankelijk Zwolle is vanaf beleidsontwikkeling tot uitvoering betrokken bij de werkzaamheden van de gemeente. Zij streven samen naar een inclusieve samenleving waarin kunst, cultuur, sport voor iedereen toegankelijk is en mensen daarvan samen

kunnen genieten. De gemeente en de belangenbehartigers werken samen aan bewustwording m.b.t. toegankelijkheid. Zij willen gelijkwaardigheid creëren en aan iedereen gelijke kansen bieden.

THEMA WONEN IN EEN INCLUSIEVE BUURT

“Verschillend zijn zou vanzelfsprekend moeten zijn!”

Wat is wonen in een inclusieve buurt?

Wat is jouw ideale wijk? Wil jij een buurt met een open podium, of een plek waar je kunt skateboarden? Wil je meebouwen aan een nieuwe wijk waar een grote diversiteit aan mensen in één buurt kan wonen? Wil je met je rolstoel of geleidehond elke winkel of café in? Zie jij een kleine oase in de stad wel zitten? Met een vijvertje en veel bomen en planten om je heen en waar je stil in de zon even tot rust kan komen? Wil je een buurt waar mensen elkaar aanspreken? Of een plek waar alle kinderen samen spelen als vanzelf, en zo spelenderwijs ontdekken wat anders en hetzelfde is? Als dit niet voorhanden is, kunnen buurtinitiatieven erop gericht zijn dit te realiseren. Gezamenlijke actie is een van de best werkzame bestanddelen voor de versterking van de relaties in de wijk.

Een inclusieve buurt is gebouwd op de interesses en talenten van alle inwoners. Mensen in de buurt maken hem samen. Het is een plek waar iedereen, oud, jong, ongeacht culturele achtergrond, talenten of beperkingen optimaal mee kan doen. Een inclusieve buurt kenmerkt zich door een inclusief ontwerp van de buitenruimte, een divers huizenaanbod, buurtinitiatieven die aansluiten bij de interesses en talenten van alle inwoners in de wijk en een fijne, open sfeer.

Vormgeven aan inclusief wonen betekent ook dat je kan wonen met wie je wil, op de plek die je wil en met de eigenheid van je eigen thuis. Dat je zelf kiest of je rommel maakt of elke dag schoonmaakt, of je uitgebreid kookt of een pizza met de brommer laat komen en hoe laat je naar bed gaat.

“Toen ik net bij de ingang van het stadhuis van Zwolle was, zag ik een man die blind was. Toen merkte ik bij mezelf de twijfel of ik wel of niet moest helpen bij het poortje, dat duidelijk een obstakel voor hem was. Ik was achteraf zelf verrast over mijn twijfel. Daarom wil ik nu zeggen dat we altijd zonder enige twijfel onze hulp moeten aanbieden als we zien dat iemand die hulp nodig heeft.”

Stip op de horizon

Zwollenaren willen dat je in Zwolle gemixt woont: allerlei mensen met allerlei achtergronden, talenten, levensstijlen door elkaar. En daardoor heb je keuzevrijheid, want wat of wie je ook bent, je kunt in de wijk van je keuze wonen. Er zijn dus allemaal levensloopbestendige woningen. En de matching tussen wijk, huis en individu is maatwerk.

Aandachtspunten

Verbinding maken

Er zijn mooie initiatieven in Zwolle waar mensen gestimuleerd worden om verbinding met elkaar te maken, juist ook doordat er gemixt gebouwd is. In de Krasse Knarrenhof, een bewonersinitiatief, wordt ontmoeting gestimuleerd tussen jong en oud. Huur en koop is door elkaar gebouwd, en als je er gaat wonen weet je dat 'omzien naar elkaar' verwacht wordt. Ook in Stadshagen is door elkaar heen gebouwd, inclusief aangepaste woningen. En de Molenhof is een gemengd wijkje waar jong en oud samenwonen in kleine woningen. Ook bij nieuwbouw zien bezoekers van de werkconferentie mooie kansen om woningen te mixen. Zo leren mensen elkaar kennen om beter verbindingen te maken.

Blind zijn in Oud-Berkum

Toen een inwoner van Oud-Berkum steeds minder zicht kreeg en wist dat ze een hulphond zou gaan krijgen, ging ze naar de supermarktmanager om over haar hond te vertellen. De supermarktmanager vond het beter als de inwoner niet met hond voor 17.00 uur in de winkel zou zijn omdat andere klanten er last van zouden hebben. Een ontoelaatbare reactie vanuit het VN-verdrag voor rechten van mensen met een beperking, maar de inwoner had toch liever dat de manager het eerlijk zegt, in plaats van dat je het merkt aan de bejegening.

Heterogene wijken met homogene leefstijl

Een flink discussiepunt op de werkconferentie, met als praktijkvoorbeeld Oud-Berkum waar mensen met eenzelfde levensstijl en religieuze achtergrond bij elkaar in de buurt wonen. De samenstelling van de wijk, zorgt volgens de deelnemers, echter wel een grote sociale samenhang, waardoor omzien naar elkaar heel gewoon is, en mensen binnen die gemeenschap voor elkaar zorgen. De vraag komt dan op, of het erg is dat mensen met een andere leefstijl zich niet thuis voelen in deze wijk.

Veranderen van gedrag

Hoe verander je nou gedrag van mensen om begrip te vergroten en connecties te verbeteren? Samenwerken in wijkinitiatieven, bijvoorbeeld tussen mensen met en zonder beperking, wordt als een goede stap gezien. Elkaar aanspreken op kwetsend of bevooroordeeld gedrag is een andere. En mensen met een beperking moeten zelf ook initiatief nemen om mee te gaan doen. En daarbij niet forceren, niet op basis van 'je recht halen' handelen, maar in verbinding blijven met de ander. Én: begin bij kinderen. Geef prioriteit aan inclusieve speelplekken en scholen! Daar zijn ook al wat goede voorbeelden van: in Educatief Centrum de Nooterhof is zeer gemengd aanbod. Doe-boerderij de stadshoeve is een biologische en groene plek, middenin de wijk, die uitnodigt om samen te spelen. En de Schelledriehoek is een inclusieve speelplek. Er wordt opgemerkt dat veel Zwolse jongeren ook al zeer behulpzaam zijn.

Mogelijke stappen

Ga óók voor mixen in leefstijl

De woningbouwvereniging aan tafel van de werkconferentie was overtuigd dat 'heterogene wijken met een homogene leefstijl' een goede stap is naar inclusie. De onderzoekers zijn het daar niet mee eens. Homogene leefstijlen zorgen voor uitsluiting van andersdenkenden. De vrouw uit het voorbeeld voelde zich bijvoorbeeld niet thuis in Oud-Berkum, ook doordat zij een andere leefstijl heeft. Verken met de woningbouwvereniging, en ook met eigen beleid op het gebied van bouwen en wonen of de leefstijlen in Zwolle ook meer gemixt kunnen worden.

Sociale woningbouw

Op de werkconferentie wordt van alle kanten aangegeven dat er te weinig sociale woningbouw is in Zwolle. Mensen moeten lang wachten op een plekje op de woningmarkt en kunnen niet 'wonen in de wijk waar ze willen wonen'.

Verder inspireren over inclusie

Op het gebied van inclusief wonen hebben nog niet alle mensen op de werkconferentie scherp wat wel of niet inclusief is. Bij vrij veel 'goede voorbeelden' gaat het om integratie, omgekeerde integratie of zorgzaamheid. En daar waar het gaat om echt meedoen, gaat het vaak over mensen voor wie dat al bijna vanzelfsprekend is, niet zozeer over mensen die bijvoorbeeld mentale uitdagingen hebben. De onderzoekers adviseren mensen die echt interesse hebben (zoals de deelnemers van de werkconferentie) verder te inspireren, waardoor een grotere voorlopersgroep kan ontstaan.

Openbare ruimte en gebouwen

In de gemeente Zwolle willen zij dat iedereen de openbare ruimte op een zelfstandige, gelijkwaardige en zo onafhankelijk mogelijke manier kan gebruiken. Door de openbare ruimte zo in te richten dat iedereen er gebruik van kan maken, wordt de openbare ruimte van iedereen en zijn aparte voorzieningen minder nodig. De uitgangspunten voor het toegankelijk maken van de openbare ruimte zijn in 2015 vastgelegd in de 'Visie op de toegankelijkheid van de openbare ruimte' die vertaald is in richtlijnen 'toegankelijke stad Zwolle'. Voor gebouwen in gemeentelijk beheer vragen zij altijd dat deze aan deze richtlijnen voldoen. Bij het (ver)bouwen van openbare gebouwen wordt de lokale belangenorganisatie altijd betrokken.

Andere tips, ideeën en aandachtspunten

- Goed voorbeeld: Gift-City: iedereen kan binnen lopen, werken, leren, ontmoeten en cultuur. Gerund door vrijwilligers
- Gemengd dweilorkest (maar wel heel veel mensen met een beperking)
- IJsselheem is aan het aanpassen richting meer inclusie
- "Triest als mensen die alleen wonen te weinig begeleiding krijgen en vereenzamen"
- Openbaar vervoer: de routes tussen wijken zijn niet te doen voor mensen met een visuele beperking door te vaak overstappen.
- Aanpassingen in huis moeten soms zelf betaald worden
- Soms lopen mensen met een boog om je heen als je een geleidehond hebt.
- Er moet toegankelijk voetpadenbeleid komen om mensen met een visuele beperking mee te kunnen laten doen. Vergeet de rateltickers niet!

"Er is een zeker spanningsveld tussen je streven naar onafhankelijkheid en het afhankelijk zijn."

Conclusie

Zwollenaren zijn zeker gemotiveerd om te werken aan meer inclusie in de Zwolse samenleving, maar het begrip "inclusief wonen" moet nog meer handen en voeten krijgen. De stap van 'omzien naar elkaar in de eigen wijk, met een homogene leefstijl' naar inclusie zal nog best veel inspanning vragen van een brede groep voorlopers. Die brede groep voorlopers is in de maak, er zijn zeker Zwollenaren die inclusie nastreven. Maar die groep mag nog breder worden.

Bijlage 1: Deskresearch

Visie en beleid inclusieve samenleving

De gemeente Zwolle gaat ervan uit dat er geen beperkingen mogen zijn in deelname aan de samenleving. Dit geldt voor alle terreinen in het leven. Inclusief denken en doen is uitgangspunt van het sociaal beleid in de gemeente Zwolle. De gemeente heeft een stadsergonoom aangesteld die een ambassadeursrol binnen de organisatie vervult. De stadsergonoom zorgt voor bewustwording en enthousiasme voor het onderwerp, zodat ieder vanuit zijn eigen functie een bijdrage kan leveren aan toegankelijkheid.

Toegankelijkheid is in de gemeente Zwolle al sinds langere tijd een thema waar alle wethouders in hun portefeuille rekening mee houden. Een van de wethouders is overkoepelend verantwoordelijk. Zwolle is daarbij pragmatisch, zij zijn vooral van het doen. Uitgangspunt is dat elke inwoner moet kunnen meedoen. Binnen de organisatie zijn veel mensen bezig met toegankelijkheid en inclusie, in samenwerking met de belangenorganisatie Toegankelijk Zwolle³. De gemeente is bezig met een quickscan in het sociaal domein. Daarnaast werken zij samen met Toegankelijk Zwolle aan een (nieuw) Plan van Aanpak. De basis van nieuw beleid is de praktijk.

Digitale toegankelijkheid

De gemeentewebsite <https://www.zwolle.nl/> met informatie over producten, diensten, projecten en bestuur van de gemeente Zwolle is voor iedereen toegankelijk. Ook voor mensen met een functionele beperking (blind, slechthorend, motorisch beperkt, laaggeletterd, woordblind) is deze informatie toegankelijk: technisch bereikbaar en begrijpelijk (leesbaar). Tegelijkertijd werkt de gemeente door aan de verdere toegankelijkheid (technisch en redactioneel) van de website.

Marcel Westra, ervaringsdeskundig op het gebied van visuele toegankelijkheid, heeft op verzoek van Inclusionlab de digitale toegankelijkheid van de Top 5 gemeente websites getoetst. Zijn conclusie is dat alle vijf prima toegankelijk zijn met spraaksoftware. Gebaseerd op gebruiksvriendelijkheid staat de gemeente Zwolle op de vijfde plaats.

Zwolle is een historische stad, waarbij lang niet alle stadsdelen even goed toegankelijk zijn. De gemeente streeft er echter naar de stad zo toegankelijk mogelijk te maken. In dit kader is in 2016 de visie op de toegankelijkheid van de openbare ruimte vastgesteld: <https://toegankelijkestad.zwolle.nl/achtergrond/visie-toegankelijkheid>. Deze visie is in 2017 vertaald in richtlijnen, die te vinden zijn op <https://toegankelijkestad.zwolle.nl/>. Door de richtlijnen via een website te ontsluiten zijn deze zowel te gebruiken door ontwerpers van de gemeente als door derden (zoals bijvoorbeeld projectontwikkelaars). Daarbij biedt een website de mogelijkheid om richtlijnen op eenvoudige wijze aan te passen of aan te vullen.

Onderwijs

In de gemeente Zwolle is de visie op onderwijs uitgewerkt in de ontwikkelagenda passend onderwijs en jeugdhulp 'Krachten bundelen voor de toekomst van Zwolle'.⁴ Scholen, gemeente en jeugdhulp werken met elkaar in een proces van doen en leren gericht op het behalen van hun doelstelling. Het gezamenlijke doel is: 'Alle kinderen in Zwolle kunnen veilig en gezond opgroeien en zich positief ontwikkelen. Kinderen en jongeren en hun ouders werken zoveel mogelijk in een gewone setting (met name gezin en school) aan ontwikkeling, meedoen en welbevinden. Een ononderbroken schoolloopbaan is daarbij van groot belang. Als dit om welke reden dan ook niet lukt, organiseren zij

³ <https://www.toegankelijkzwolle.nl/>

⁴ <https://www.zwolle.nl/sites/default/files/samenvatting-ontwikkelagenda-passend-onderwijs-en-jeugdhulp-def2.pdf>

passende ondersteuning. Dit is erop gericht dat draagkracht en het oplossingsvermogen van leerling, gezin en school en/of andere omgevingen waarin kinderen actief zijn zodanig versterkt worden, dat er een positief opvoedklimaat ontstaat voor alle kinderen. Jeugdhulp wordt ingezet zo licht als kan, en zo zwaar als nodig. Daarbij werkt Zwolle aan goede verbindingen tussen een kind in zijn/haar gezin, op school en/of andere plekken en sluit zij aan bij de eigen kracht van kinderen, gezinnen en scholen om opgroeien en opvoeden van alle kinderen optimaal te laten verlopen. Daarvoor brengen zij onderwijs en jeugdhulp dicht bij elkaar, werken ze aan nieuwe samenwerkingsvormen en betere vormen van ondersteuning om het (speciaal) onderwijs én jeugdhulp zo effectief en efficiënt mogelijk hun taken te laten vervullen in aanvulling op de inzet van ouders en andere mede-opvoeders.

Arbeidsmarkt

In 2016 heeft de gemeenteraad van Zwolle beleid op inclusief werkgeverschap (door de gemeente) vastgesteld: <http://ibabsonline.eu/Agenda.aspx?site=zwolle&agendaid=14aaec3a-7c27-4703-9c46-58acd6010ac4&FoundIDs=&year=2016> (agendapunt 8, stukken 5 en 5.1).

Inclusief werkgeverschap heeft gevolgen voor het kantoorconcept van de gemeente Zwolle. Zij werken, binnen de mogelijkheden van betreffende functie, tijd- en plaatsafhankelijk en hebben hun kantoren volgens principes van het nieuwe werken ingericht.

Mensen met een beperking kunnen mogelijk vanwege die specifieke beperking in dit HNW-kantoorconcept moeizaam functioneren. Omdat de gemeente inclusie wil realiseren, insluiten in plaats van uitsluiten, en inclusief werkgever wil worden, doet zij wat binnen haar mogelijkheden ligt om betaald werk voor die medewerkers mogelijk te maken. Ook als dat betekenis en gevolgen heeft voor hun kantoorconcept. Een voorbeeld van zo'n gevolg is dat zij specifieke 'meeneembare voorzieningen'⁵ voor één persoon regelen en/of 'niet-meeneembare voorzieningen'⁶ in het kantoor treffen.

Eenzijds maakt het treffen van deze maatregelen betaald werk mogelijk, anderzijds maakt een passende organisatiecultuur of het in de praktijk gaat lukken. Juist de acceptatie en erkenning door medewerkers en leidinggevendenden dat mensen verschillend zijn en daarom verschillend behandeld kunnen worden kan doorslaggevend zijn. De gemeente verlangt dat alle medewerkers zich aanpassen aan het nieuwe kantoorconcept terwijl zij voor mensen met een beperking op specifieke punten een uitzondering lijkt te maken.

Voor medewerkers met een beperking/chronische ziekte die niet onder de Wet banenafpraak vallen, heeft de gemeente Zwolle een ARBO-budget om een aangepaste stoel, muis, toetsenbord en dergelijke aan te schaffen. Soms is vooraf duidelijk dat aanpassing noodzakelijk is, soms openbaart de behoefte zich pas na een tijdje.

De gemeente Zwolle wil de afstand tussen individu en arbeidsmarkt opheffen. Bijvoorbeeld door het creëren van werkervaringsplaatsen of leerwerkplekken om arbeidsontwikkeling op te doen, om professionele en persoonlijke netwerken in te zetten om een volgende stap op de arbeidsmarkt mogelijk te maken. Het effect is moeilijk meetbaar omdat de aantallen daarvoor te klein zijn. Maar

⁵ Een voorbeeld van een 'meeneembare voorziening' is een speciaal toetsenbord of bureaulamp. Meeneembare voorzieningen moeten door werknemer worden aangevraagd bij en worden vergoed door het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen UWV.

⁶ 'Niet-meeneembare voorzieningen' worden aan de werkgever vergoed door het UWV en moeten door de werkgever worden aangevraagd. Voorbeelden zijn: andere kleur tafelblad of het plaatsen van scheidingswanden. Een criterium vanuit het UWV is dat het dienstverband minimaal 6 maanden bedraagt.

inmiddels is er een kleine groep die ten gevolge van een werkervaringsplaats bij de gemeente in een betaalde baan elders terecht kwam.

De gemeente Zwolle wil vormgeven aan een inclusieve werkvloer. Hiervoor is zij deelnemer van 99vanZwolle netwerk van De Normaalste Zaak⁷. Eind 2016 heeft De Normaalste Zaak een workshop verzorgd over wat werkgevers gezamenlijk kunnen bereiken rond inclusief werkgeven. Het doel van de 99vanZwolle is om elkaar praktisch verder te helpen rond kennis, ervaring, motivatie en ambassadeurschap. Ook gaan de werkgevers in het netwerk samen aan de slag met het oplossen van gemeenschappelijke knelpunten. Bijvoorbeeld met de vindbaarheid van kandidaten, het delen van kennis en ervaring, het beïnvloeden van wet- en regelgeving, het opzetten van een ambassadeurskring voor inclusief werkgeverschap, het vergroten van kansen voor SROI en het van het aantal inclusieve werkgevers in de regio Zwolle. De gemeente Zwolle heeft ook de Verklaring van Dordrecht ondertekend⁸.

Daarnaast werkt de gemeente zelf aan een inclusieve arbeidsorganisatie, een organisatie met kansen voor iedereen. Om aan zo'n organisatie te bouwen zet de gemeente Zwolle de volgende instrumenten in: de Wet banenafspraken; Social Return On Investment; werkervaringsplaatsen voor het realiseren van diversiteit; werving- en selectieprocessen; jobsite waarin zij zich als werkgever profileert. Daarnaast bouwt de gemeente aan een cultuur waarin professioneel (willen) leren en samenwerken met een divers samengestelde groep mensen, met of zonder zichtbare beperking voorop staat.

Cultuur, sport en vrije tijd

De gemeente Zwolle zal in 2018 een scan uitvoeren van de bestaande speelvoorzieningen in de stad naar de mate waarin kinderen met en zonder beperking samen kunnen spelen. Hiervoor heeft de gemeente de Speeltuinbende⁹ ingeschakeld. In 2018 wordt de centrale speelplek in het park Weezenlanden aangepast om samen spelen van kinderen met en zonder beperking mogelijk te maken. Het onderzoek naar de knelpunten op die locatie is uitgevoerd met de Speeltuinbende en kinderen van een school met kinderen met een enkelvoudige of meervoudige beperking.

Het streven is erop gericht om elke inwoner van Zwolle de mogelijkheid te bieden om te kunnen sporten en bewegen. Naast de reguliere sportverenigingen gebeurt dat nu bij een aantal sportverenigingen die specifiek gericht zijn op sporters met een beperking. De gemeente stimuleert zoveel mogelijk dat sporters doorstromen naar een reguliere sportvereniging.

Sportverenigingen in de gemeente Zwolle zijn zo optimaal mogelijk toegankelijk. Er zijn echter niet in alle gevallen aangepaste voorzieningen, beschikbaar zoals bijvoorbeeld een toilet. De gemeente faciliteert sportverenigingen daar waar mogelijk in het optimaliseren van toegankelijkheid. Recentelijk is aan voetbalvereniging SVI een bijdrage van € 15.000 verstrekt voor realisatie van een rolstoeltoilet.

De gemeente Zwolle neemt deel aan de toeristische samenwerking van de Vechtdalgemeenten. Het Vechtdal wil zich onderscheiden. 'Zorgtoerisme' is daarbij een speerpunt. Om te beginnen wil het Vechtdal in 2022 de meest toegankelijke regio worden. Er wordt nu gewerkt aan een aanpak en realisatie. Daarnaast wordt gewerkt aan het verbinden van verblijfstoerisme met zorgaanbieders, zodat iedereen op vakantie kan. Op aanjagen door gemeenten hebben zich al verscheidene ondernemers gemeld.

⁷ <https://www.denormaalstezaak.nl/verkenning-99vanzwolle/>

⁸ <https://www.transgendernetwerk.nl/publicaties/verklaringvandordrecht/>

⁹ <http://www.speeltuinbende.nl/actueel/nieuws/samen-spelen-zwolle>

Wonen en deelnemen aan de maatschappij

De gemeente Zwolle wil dat iedereen de openbare ruimte op een zelfstandige, gelijkwaardige en zo onafhankelijk mogelijke manier kan gebruiken. Door de openbare ruimte zo in te richten dat iedereen er gebruik van kan maken, wordt de openbare ruimte van iedereen en zijn aparte voorzieningen minder nodig. De uitgangspunten voor het toegankelijk maken van de openbare ruimte zijn in 2015 vastgelegd in de 'Visie op de toegankelijkheid van de openbare ruimte'¹⁰.

De visie is vertaald in richtlijnen: <https://toegankelijkestad.zwolle.nl/>. Voor gebouwen in gemeentelijk beheer vraagt de gemeente altijd dat deze aan het keurmerk voldoen. Bij het (ver)bouwen van openbare gebouwen wordt de lokale belangenorganisatie altijd betrokken. Voor woningbouw wordt getoetst op het bouwbesluit. Daarbij wordt gewerkt 'treden' in de woning qua toegankelijkheid. Via de WMO is het mogelijk om woningaanpassingen aan te vragen.

De gemeente Zwolle hanteert het principe 'samen maken we de stad'. Dat betekent dat bij veranderingen en aanpassingen de buurt in brede zin wordt betrokken, bijvoorbeeld door middel van informatiebijeenkomsten en klankbordgroepen.

Mobiliteit

De aanbesteding van het Openbaar Vervoer en de daarbij geldende eisen vallen onder de verantwoordelijkheid van de provincie. Als gemeente heeft Zwolle ervoor gezorgd dat de bushaltes voldoen aan de eisen van toegankelijkheid.

Een deel van het jaarlijks onderhoudsbudget van de gemeente Zwolle is bestemd voor het oplossen van knelpunten in de openbare ruimte. Een uitvoeringsteam gaat op basis van meldingen aan de slag om zo de stad toegankelijker te maken.

Zwolle is een 'echte fietsstad', met een uitgebreid fietsnetwerk en fietsstraten waar de auto te gast is. In de binnenstad ligt de nadruk op het langzaam verkeer, delen van de stad zijn aangewezen als voetgangersgebied. In de nieuw te ontwikkelen mobiliteitsvisie wordt toegankelijkheid integraal meegenomen. Daarnaast zal de voetganger als modaliteit apart worden opgenomen.

¹⁰ <https://www.zwolle.nl/sites/default/files/151217-definitieve-versie-visie-toegankelijkheid.pdf>

Bijlage 2: Opbrengst werkconferentie

De werkconferentie in Zwolle heeft op 8 februari 2018 plaatsgevonden. De 50 deelnemers hebben voor een diverse groep gezorgd.

Thematafel onderwijs

Deelnemers

Els Nauta, Participatieraad Zwolle

Netty Weijenberg, verhalenvanger VN-Vertelpunt, oud-docent Engels

Suleima Luciano, inwoner, maatschappelijk werker & student

Dikkie van Gijssel, Voorzitter cliëntenraad MEE Samen, lid Participatieraad

Birgit Megis, docent, politica

Henrie van den Brink, Sociaal Wijkteam

Routewijzer

STIP OP DE HORIZON

- In een periode van 5-15 jaar werken we naar een systeem van inclusief onderwijs in Zwolle, ongeacht landelijk beleid. Eerst een gesprek, dan een plan maken, dan doen. Met externe begeleiding. (Extern, niet door de school gefinancierd).
 - Over vijf jaar kun je hierin al veel bereikt hebben.
- Dat iedereen het vervolgonderwijs kan doen op basis van interesses en talenten ongeacht leeftijd en inkomen! Niet alleen op universiteit of HBO, maar ook een beroepsopleiding.
 - Alle leerlingen uit de wijk zijn welkom op de reguliere school.
 - Geen leerlingen vervoer meer nodig?
 - Leerlingen leren niet denken in beperkingen, maar in kind zijn.
- School anders inrichten, het gebouw, ook qua sfeer, om elk kind les te kunnen geven.
 - Kinderen leren met elkaar om te gaan.
- Ook op oudere leeftijd kun je nog leren of lesgeven aan jongeren.
 - Goede ondersteuning in de klas.
- Kinderen leren ook denken in mogelijkheden, in wie je bent als persoon.
 - Verschillende leeftijden bij elkaar: heel stimulerend
 - Inhoud van de lessen: Soft skills: vak inclusie. Hoe ga je met elkaar om?
- Alle culturen bij elkaar geeft andere beeldvorming. Dat vraagt goede leerkrachten die goed sturen.

DE ROUTE DAAR NAARTOE

- Eerst beginnen met een aantal enthousiaste ouders en docenten op een aantal scholen: o.a. wijkteam, externe begeleiders spelen een faciliterende rol. Gefinancierd door gemeente of in ieder geval extern. Niet het schoolbudget.
- Wijkverpleegkundige doet medische zorg en dagelijkse persoonlijke verzorging op school.
- Ouders met weinig inkomen/laaggeschoold ondersteunen om te kunnen kiezen voor regulier onderwijs voor hun kind. En ook ondersteuning blijven bieden tijdens schoolcarrière.
 - Nu: fysieke toegankelijkheid moet geregeld zijn.

GOEDE VOORBEELDEN	KNELPUNTEN
• Op Windesheim kon ik goed studeren (maatschappelijk werk). En op Deltion Sprint (HAVO) ook. • Blij met Zwolle: als je iets aangeeft, wordt er gelijk iets mee gedaan. Goede software was er niet op het tentamen (voor dyslectie, i.p.v. slechthoortheid), en het werd gelijk, ter plekke opgelost. • Al goede signalering en actie in Zwolle t.a.v. mishandeling, pesten, radicalisering door schoolmaatschappelijk werk en docenten. • Ouders worden sterk betrokken bij onderwijs in Zwolle, bijvoorbeeld als pleinwacht. • Het Greijdanus VO denkt erg mee over aanpassingen, het CIBAB (VO/MBO) ook. Er zijn maatjes, lessen. Een jongere die concentratieproblemen heeft gekregen door hersenletsel, kan een aangepast lesrooster volgen en mag volledig examen doen. • Route 10-14: school voor groep 7, 8 en klas 1 en 2 voor natuurlijk leren. Met verschillen regulier onderwijs volgen. • Een leven lang leren: ook als je in Zwolle 40 of 50 bent kun je nu een opleiding volgen. Ook met weinig inkomen.	• Een meisje van 16 met een lichtverstandelijke beperking: geen enkele school houdt haar langer dan 6 maanden binnenboord. Zij past zich steeds erg aan. • De sfeer op de ZMLK school kan ervaren worden als angstig en bedreigend. • Op speciaal onderwijs zijn de aanpassingen te veel. • De Deltion artiestenopleiding had de mindset: Je moet deze opleiding niet willen doen als je slechthoort bent. • Geen braillestickers op postvakjes van docenten (kon niet op laatste moment mijn tentamen inleveren).

Thematafel inclusieve arbeidsmarkt

Deelnemers

Leo Elver, raadslid

Alie Kleene, Participatieraad

Jan Duenk, inwoner, voorzitter RvB zorgorganisatie provincie Utrecht

Mathilde Wiersema, Participatieraad, ouder van 2 kinderen met een beperking

Margreeth Drost, Werkgroep Toegankelijkheid

Martijn de Jong, No Limits

Linda Hiemstra, Wajong, gewerkt voor gemeente Zwolle, Werkgroep Toegankelijkheid

Anita van Ginkel, was assistent accountant, visuele beperking, Werkgroep Toegankelijkheid

Gerwen van Uden, inwoner, "ik loop anders", projectleider Brabant

Lisanne Smits, Nederland Onbeperkt

Routewijzer

STIP OP DE HORIZON

- Het is vanzelfsprekend dat een afspiegeling van inwoners in alle bedrijven werkt.
 - Betaald worden voor wat je kan (geen vrijwilligerswerk)
 - Er wordt uitgegaan van wie je bent, niet wat je hebt
 - Trotse cultuur van inclusiviteit op de arbeidsmarkt
 - Iedereen wordt ingezet op talenten, kracht.

• Geen uitsluiting meer! • Er zijn geen etiketten, stempels, plakkertjes meer. • Welbevinden in het werk voor iedereen	
DE ROUTE DAAR NAARTOE • Inclusief onderwijs gaat vooraf aan inclusieve arbeidsmarkt. • Kijken naar wat wel kan, mogelijkheden • Denken in kansen • Werken aan andere gedrag bij bedrijven en overheid • Aan een cultuur werken waarin het niet past dat werkgevers geen mensen met een beperking of andere achtergrond in dienst heeft • Anders denken!:: bedrijven hebben afstand tot arbeid van mensen (andere taal) • Gemeente Zwolle voorbeeld geven als werkgever • Sturing: gemeente kan (vestigende) bedrijven aansporen op diversiteit werknemers • Perspectief nodig richting werk – werkgevers die open staan • Jobcarving • Flexibelere contracten mogelijk maken, bv. aantal uur per dag • Voorwaarden scheppen dat het voor bedrijven financieel niet uitmaakt of/welke beperking iemand heeft	
GOEDE VOORBEELDEN • Bedrijf maakt marktkramen met diversiteit aan werknemers, ook mensen met een beperking. • Ook werkgevers als: PEC Zwolle, Provincie, Ikea, Hornbach, Primark, Breeman • AH medewerker (Wajong) werkt er 5 jaar en wordt in het zonnetje gezet.	KNELPUNTEN • Alleen fulltime banen, geen flexibele contracten mogelijk, waardoor de lat te hoog (qua energie) ligt. • Ik werd uitgesloten voor een baan door mijn beperking. Werkgever betaalt liever een boete dan extra kosten voor mijn werkpek. • Een werkgever wilde wel, maar collega's wilden niet bijspringen. • UWV weigert mij herkeuring. • UWV regelgeving zit kansen in de weg. • Visuele beperking zit niet in banenafpraak. • Wajong biedt zekerheid maar ook stigma. • Wajong banen alleen in een bepaald segment

Thematafel inclusieve cultuur, sport en vrije tijd

Deelnemers

Dick Mulder, beleidsadviseur gemeente Zwolle

Philien Blok, projectmanager en evaluator

Anieke van Wijnen, Vechtdal vrijetijdseconomie

Geert Jan den Hengst, ervaringsdeskundige en vrijwilliger bij Stichting Toegankelijk Zwolle

<https://www.toegankelijkzwolle.nl/>

Esmiralda Steen-Mensink, lid Toegankelijk Zwolle

Filip van As, Verenigingsbestuurder (Veilig Verkeer Nederland, voorzitter afdeling Zwolle)

Hennie Halfwerk, ervaringsdeskundige

Remco Aaldenberg, ervaringsdeskundige

Loes Boetes, Regiocoördinator aangepast sporten
 Rabia Madarun, voorzitter Participatieraad
 Inge Wichink Kruit, VGN
 Gerry Vrielink, inhoudelijke ondersteuner Participatieraad

Routewijzer

STIP OP DE HORIZON • Verenigingen: inclusief denken! • Balans: terrassen – stoep – verkeer (historische stad) • Strook kinderkopjes vervangen door betonplaten • Toegankelijke horeca + toegankelijke toiletten in horeca!	
DE ROUTE DAAR NAARTOE • Zwolle toegankelijker maken ludieke acties (zichtbaarder worden) • Aandacht besteden aan principes gelijk en gelijkwaardigheid • Elkaar opzoeken met gelijke interesses	
GOEDE VOORBEELDEN • Stadkamer • Samen werken (middels handboek) aan toegankelijkheid • PEC Zwolle denkt en handelt inclusief • Verenigingen staan open voor iedereen • Waar mogelijk wil je onafhankelijk zijn • Koningsspelen voor alle kinderen samen • Begeleiding in theater en musea • In Zwolle kunnen wij goed samenwerken! • Diverse groep Young Ones • Deltion College: Beweegplan ouderen en mensen met een beperking	KNELPUNTEN • Hoe kan je zo onafhankelijk mogelijk meedoen in de samenleving? • Speeltuin voorzieningen nog niet geheel toegankelijk

Thematafel wonen

Deelnemers (NB: deze deelnemerslijst is niet helemaal juist weer te geven)

Brian Voet, woningstichting SWZ
 Jan Huisman, Toegankelijk Zwolle
 Leo Elver, raadslid
 Pieter-Jan de Wit, ervaringsdeskundige, lid Toegankelijk Zwolle
 Anne Blok, beleidssecretaris Toegankelijk Zwolle
 Marije Versendaal, Toegankelijk Zwolle en voorlichter van Stichting Dutch Assistance dogs
 Sharda van der Vegt, Ambassadeur Toegankelijk Zwolle
 Arjan Spaans, inwoner en kandidaat raadslid
 Fieni Jorink Koiter, Participatieraad Zwolle
 Hans Touwen, voorzitter seniorenraad/COSBO Zwolle
 Siem Smook, bestuurder vereniging
 Hedy Timmer, arbeidsdeskundige en bijna blind
 Anneke Siemerink, voorzitter katholieke bond ouderen Zwolle
 Roel van Tiel, medewerker Dedicon (productiehuis materialen blinden/slechtzienden)

Routewijzer

STIP OP DE HORIZON • Gemixt wonen • Levensloopbestendige woningen • Keuzevrijheid • Verschillend zijn moet vanzelfsprekend zijn • Matching is maatwerk: wijk – huis – individu	
DE ROUTE DAAR NAARTOE • Mensen leren kennen om verbindingen te maken • Bewustwording vergroten • Samenwerken tussen mensen met en zonder beperking om begrip en connectie te verbeteren • Heterogene wijken met homogene leefstijlen • Er is een goede kans om woningen te mixen, en dat wordt ook wel gedaan. • Aanspreken op gedrag • Zelf mee gaan doen • Ontmoeting • Begin bij kinderen • Niet forceren • Rechten-denken: niet doen! • Openbare ruimte en visuele beperking: toegankelijk voetpadenbeleid (rateltickers bv.)	
GOEDE VOORBEELDEN • IJsselheem past aan • Gemengd dweilorkest (maar wel met veel mensen met een beperking) • Gemengd aanbod in nooterhof – Educatief centrum • Behulpzame jongeren • Stadshoeve – doe-boerderij, biologisch en groen, middenin de wijk • Inclusieve speelplek Schelledriehoek • Molenhof: gemengd wijkje tussen jong en oud • Stadshagen is door elkaar heen gebouwd, ook aangepaste woningen. • Krasse knarrenhof: bewonersinitiatief, ontmoeting samenwerkingsproject en huur&koop door elkaar.	KNELPUNTEN • Triest als mensen die alleen wonen te weinig begeleiding krijgen en vereenzamen. • Te kort aan sociale huur. Maar seniorenwoningen zijn er genoeg. • Gesloten wijken. Bijvoorbeeld Oud-Berkum. Maar binnen de gesloten wijk wel veel saamhorigheid en onderlinge steun. • Openbaar vervoer. Zeker ook de routes tussen wijken. • Te weinig sociale huur. • Aanpassingen in huis moeten soms zelf betaald worden. • Soms lopen mensen met een boog om je heen als je een geleidehond hebt. • Casus: mag supermarkt niet in met geleidehond voor 17.00, omdat ander klanten er dan last van hebben. (reactie:

• Gift-city: iedereen kan binnen lopen, werken leren ontmoeten, cultuur. Gerund door vrijwilligers.	liever dat ze het eerlijk zeggen dan dat je het merkt aan de bejegening.)
---	--

Bijlage 3: Rapport keurmeesters

In het kader van het verdiepingsonderzoek is de fysieke toegankelijkheid van de vijf genomineerde gemeenten onderzocht. Hiervoor zijn binnen de gemeente bij zes publieke locaties Toegankelijkheidstoetsen uitgevoerd. De getrainde keurmeesters van Ongehindert hebben deze locaties getoetst aan de hand van de criteria van het Nederlands Keurmerk voor Toegankelijkheid en aanvullende internationale normeringen.

Uit deze toetsen is gebleken bij dat de getoetste locaties in Gemeente Zwolle in totaal 1710 normaspecten getoetst zijn. Dit aantal is afhankelijk van de grootte van de locaties en de voorzieningen die de locaties bieden. Hiervan zijn 1631(95,38%) normaspecten goedgekeurd. In totaal zijn er 79(4,62%) verbeterpunten gevonden waarvan 40(2,34%) verbeterpunten vrij eenvoudig op te lossen zijn. Wanneer deze punten aangepakt worden dan mogen de getoetste locaties het Nederlands Keurmerk voor Toegankelijkheid in ontvangst nemen. Naast de gemakkelijk aan te passen verbeterpunten zijn er 39(2,28%) aanvullende verbeterpunten gevonden welke gebaseerd zijn op de belangrijkste aspecten van de internationale normering en ervaringsdeskundigheid van de doelgroep mensen met een beperking.

Op basis van bovenstaande resultaten staat Gemeente Zwolle op plek 3.

Tevens zijn in elke genomineerde gemeente vijf winkels middels een quickscan getoetst om de voorzieningen die deze bieden en de bruikbaarheid voor klanten met een beperking te inventariseren. Hieruit is gebleken dat 39(61,90%) van de 63 getoetste aspecten goedgekeurd zijn en dat 24(38,10%) aspecten verbeterd kunnen worden.

Dit betekent dat Gemeente Zwolle voor dit onderdeel op plek 3 staat.

Uitgebreide informatie is te lezen in de rapporten van Ongehindert over de vijf gemeenten:

- Samenvatting verdiepingsonderzoek MTG2018.pdf
- Naslagwerk bevindingen toegankelijkheidstoets verdiepingsonderzoek MTG2018.pdf

Bijlage 4: Foto impressie werkconferentie

Zwolle 8 februari 2018 – werkconferentie MTG 2018

Inclusionlab: een netwerkorganisatie

Inclusionlab is een netwerk van zelfstandig ondernemers die zich al lange tijd in hun werk laten inspireren door het ideaal van een inclusieve samenleving.

We zoeken actief samenwerking met andere personen en netwerken die zich richten op inclusie en werkt daarbij aan het vergroten van de beschikbare kennis op nationaal en internationaal niveau.

Inclusionlab coacht gemeenten, scholen, maatschappelijke organisaties en bedrijven bij co-creatie van verandering en schuwt daarbij niet om grote uitdagingen aan te gaan. Het realiseren van voor iedereen toegankelijke reguliere voorzieningen in het onderwijs, arbeidsmarkt en vrije tijd gaat gelijk op met een andere wijze van ondersteunen van individuele inwoners.

We begeleiden co-creatieve veranderingsprocessen met alle betrokkenen, organiseren trainingen, workshops en presentaties of helpen bij onderzoek en monitoring.

Contactgegevens

Inclusionlab
Generaal Joubertstraat 13 ZW
2021XA Haarlem
www.inclusionlab.nl
info@inclusionlab.nl

Ontwerpprincipes

Ons werk voeren we uit vanuit 5 ontwerpprincipes, die logischerwijs volgen op onze visie op een inclusieve gemeente:

Vanuit het leven van mensen: Er wordt direct gewerkt aan concrete initiatieven in de dagelijkse levenssfeer: de klas, de club, buurt of werkvloer.

Inclusie in brede zin: Een brede visie op inclusie waarbij het gaat om toenemende participatie van elk individu in de samenleving.

Co-creatie vanuit de samenleving: een grote diversiteit aan inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers werkt in alle aspecten van het traject samen. Of het nu om de visie of een onderzoek gaat.

Van praktijk naar beleid: Vanuit een inventarisatie op de inclusieve realiteit in de gemeente én via ontwerp en uitvoering nieuwe initiatieven en gezamenlijk leren komen we tot nieuw beleid.

Stapsgewijs groeien in inclusie: Het gaat om een meerjarig perspectief waarbij jaarlijks nieuwe prioriteiten worden gesteld.

9

**ACTIES
VOOR EEN**

**TOEGANKELIJK
ZWOLLE**

9 ACTIES VOOR EEN TOEGANKELIJK ZWOLLE

1 Zet in op bewustwording.

Dit is de basis voor het creëren van een toegankelijke stad, namelijk begrip en inzicht bereiken bij alle inwoners en instanties in Zwolle. Praktische kennis en ervaring zijn hierbij de kernbegrippen. De komende jaren moet er daarom aandacht zijn voor bewustwording over toegankelijkheid, zowel intern bij bestuurders en ambtenaren, als extern bij bedrijven en burgers.

2 Realiseer een stimuleringsfonds.

In een historische stad als Zwolle is het soms kostbaar om de toegankelijkheid van gebouwen te verbeteren. In navolging van gemeenten als Breda, Maastricht en Nijmegen zal Zwolle een stimuleringsfonds moeten oprichten om deze aanpassingen te ondersteunen.

3 Geef het goede voorbeeld.

Zorg ervoor dat alle openbare gebouwen van de gemeente toegankelijk zijn en de voorzieningen bruikbaar. Dit betekent in de praktijk dat onder andere de scholen, wijkgebouwen, musea en de openbare invalidentoiletten moeten worden geschouwd en waar nodig worden aangepast.

4 Verbeter de informatie over toegankelijkheid.

Verstrek bij het verlenen van vergunningen specifieke informatie over hoe de toegankelijkheid geoptimaliseerd kan worden. Denk hierbij aan festival-, terras- en bouwvergunningen.

5 Gebruik de kennis van ervaringsdeskundigen.

Door ervaringsdeskundigen te betrekken bij iedere fase van beleidsontwikkeling en uitvoering krijg je niet alleen een toegankelijk resultaat, het levert ook praktische kennis op en er ontstaat directe bewustwording. Om deze expertise ook bij meer complexe vraagstukken in te kunnen zetten is er behoefte aan professionaliteit. Dit kan bereikt worden wanneer de gemeente gaat investeren in de scholing van ervaringsdeskundigen op het gebied van toegankelijkheid en beleidsparticipatie.

6 Verbeter de informatie over voorzieningen en regelingen voor mensen met een beperking.

Er zijn veel regelingen en voorzieningen in Zwolle waar mensen met een beperking gebruik van kunnen maken. Door beter geïnformeerd te zijn kunnen mensen met een beperking beter opkomen voor zichzelf: waar kan ik terecht en waar heb ik recht op. Het is belangrijk dat er meer aandacht wordt besteed aan informatieverstrekking. Een comeback van het Wmo-magazine 'Meedoen' van de gemeente Zwolle lijkt daarbij een goede optie.

7 Maak ruimte voor experiment.

Om een toegankelijke stad te realiseren is actie en creativiteit nodig. Dit betekent dat er ruimte moet zijn om te experimenteren en nieuwe methodes en ideeën te testen. Meer flexibiliteit in regels en wetgeving is hiervoor nodig.

8 Integreer toegankelijkheid in het beleid.

Toegankelijkheid kan vergeleken worden met een thema als duurzaamheid, het staat niet los van andere thema's het is met de verschillende domeinen verweven en dient ook zo te worden beschouwd. Zorg per domein voor bewakers van het thema toegankelijkheid, de stadsergonoom kan hierbij overkoepelend het thema toegankelijkheid waarborgen.

9 Reserveer geld voor toegankelijkheid.

Geef toegankelijkheid een boost, om de implementatie van het VN-verdrag goed door te voeren dient er geïnvesteerd te worden in toegankelijkheid. Hier is de komende jaren structureel geld voor nodig.

**WILT U MEER WETEN?
NEEM DAN CONTACT OP:**

EMAIL: INFO@TOEGANKELIJKZWOLLE.NL
TELEFOON: 038 -7518414
WWW.TOEGANKELIJKZWOLLE.NL

CONTACTPERSOON: ANNE BLOK

toegankelijk
 zwolle

Overdracht College-Raad

Datum 4 oktober 2018

onderwerp	Uitkomsten septembercirculaire 2018 gemeentefonds
portefeuillehouder	Klaas Sloots
informant	Dijk, Jan van (2664)
medeopstellers	
afdeling	Concernstaf
bijlagen	Voorstel: Informatienota Uitkomsten septembercirculaire 2018 gemeentefonds Bijlage: Septembercirculaire 2018 gemeentefonds

Voorgesteld besluit raad

kennis te nemen van:

De budgettaire uitkomsten van de septembercirculaire 2018 van het gemeentefonds.

Informatienota voor de raad

Datum 30 september 2018

Onderwerp	Uitkomsten septembercirculaire 2018 gemeentefonds
Versienummer	V0.1

Portefeuillehouder K. Sloots

Informant J. van Dijk
Afdeling Concernstaf / CSADV
Telefoon 038 498 2664
Email J.van.Dijk@zwolle.nl
Bijlagen 1. Septembecirculaire 2018 gemeentefonds

Wij stellen u voor kennis te nemen van:

De budgettaire uitkomsten van de septembercirculaire 2018 van het gemeentefonds.

Datum 30 september 2018

[Toelichting op het voorstel](#)**Inleiding**

In deze nota informeren wij u over de budgettaire gevolgen van de septembercirculaire van het gemeentefonds voor Zwolle. De gevolgen verwerken wij in de begroting 2018 (via 2^e berap), begroting 2019 en de meerjarenraming t/m 2022.

In de septembercirculaire zijn onder andere de gevolgen van de Miljoenennota van het rijk vertaald in een bijstelling van de accresramingen voor het gemeentefonds, is actuele informatie verwerkt over afname van de ruimte in het landelijk BTW-compensatiefonds, zijn verdeeltechnische wijzigingen en enkele budgetwijzigingen doorgevoerd. In de uitwerking onderscheiden we de gevolgen voor de volgende onderdelen van het gemeentefonds:

- Algemene uitkering
- Integratie- en decentralisatie-uitkeringen

Kernboodschap

De budgettaire gevolgen van de septembercirculaire voor Zwolle in beeld brengen en te besluiten hoe de budgettaire aanpassingen te verwerken.

Consequenties*Totaalresultaat septembercirculaire*

De septembercirculaire valt behoorlijk nadelig uit. In 2018 is sprake van een incidenteel nadeel van ca. € 3 mln., dat vooral het gevolg is van een lagere accrestoename en een uitname uit het gemeentefonds vanwege actuele gegevens over de BTW-compensatiefonds. Voor 2019 en verder loopt het structureel tekort op van ca. € 2 mln. naar € 3 mln. . Het structureel nadeel wordt vooral veroorzaakt door actuele gegevens over het BTW-compensatiefonds en de doorwerking van diverse verdeeltechnische aanpassingen in de algemene uitkering. Het accres blijft meerjarig gezien redelijk in lijn met de meicirculaire.

In tabel 1 is het totaalresultaat van de septembercirculaire weergegeven. Vervolgens gaan we in op de afzonderlijke onderdelen.

Tabel 1 Uitkomsten septembercirculaire 2018

(bedragen cumulatief x € 1).	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo resultaat algemene uitkering	-3.170.000	-1.985.000	-1.678.000	-2.534.000	-3.006.000
Saldo resultaat integratie-/decentralisatie-uitkeringen	160.000	22.000	27.000	27.000	27.000
Totaal te verrekenen met de algemene middelen	-3.010.000	-1.963.000	-1.651.000	-2.507.000	-2.979.000

De mutaties van de septembercirculaire hebben betrekking op de algemene uitkering en de integratie en decentralisatieuitkeringen. Onderstaand treft u een nadere specificatie en toelichting aan op de algemene onderdelen. De specifieke onderdelen zijn onder de beslispunten en argumenten opgenomen. Met uitzondering van de Jeugdhulp aan kinderen in AZC, deze post verschuift naar de decentralisatie-uitkering met voorlopig geen budgettair effect.

Datum 30 september 2018

1. Algemene uitkering:

Tabel 2 Mutaties in de algemene uitkering

	(bedragen x € 1 .)	2018	2019	2020	2021	2022
Algemene mutaties						
1. Accres		-1.450.000	0	-128.000	-256.000	-128.000
2. BTW-compensatiefonds		-1.178.000	-1.000.000	-1.100.000	-1.700.000	-2.300.000
3. Verdeelsystematiek		-542.000	-640.000	-384.000	-512.000	-512.000
		3.170.000	-1.640.000	-1.612.000	-2.468.000	-2.940.000
Specifieke- en taakmutaties:						
1. Toezicht/handhav. kwaliteit peuterspeelzalen		4.000	11.000	11.000	11.000	11.000
2. Aanschaf leesloeps stembureaus		4.000				
3. Rijksvaccinatieprogramma			257.000	257.000	257.000	257.000
4. Toezicht/handhv kinder-en gastouderopvang			74.000	74.000	74.000	74.000
5. Parkeren als uitgaafstelpost (1 t/m 4)		-8.000	-342.000	-342.000	-342.000	-342.000
6. Uitvoeringskst SVB PGB trekkingsrechten			-279.000			
7. Academ. component kinder/jeugdpsychiatrie			-39.000	-39.000	-39.000	-39.000
8. Jeugdhulp aan kinderen in een AZC			-27.000	-27.000	-27.000	-27.000
Totaal resultaat op de algemene middelen		-3.170.000	-1.985.000	-1.678.000	-2.534.000	-3.006.000

Toelichting:

Accresramingen.

De ontwikkeling van het gemeentefonds wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Volgens de normeringssystematiek (trap op trap af) hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van de algemene uitkering. De jaarlijkse toename van het gemeentefonds betreft het accres. Op basis van de Miljoenennota wordt het geraamde accres voor 2018 met (landelijk) € 194 mln. verlaagd, omdat een verschuiving van de uitgaven naar latere jaren plaatsvindt is het effect op de meerjarenraming beperkt. Vertaald naar jaarschijven dan is de accresontwikkeling ten opzichte van de meicirculaire als volgt:

In mln.€	2018	2019	2020	2021	2022
Accres (per jaar)	-194	187	-8	-24	30
Accres (cumulatief)	194	-7	-15	-39	-9

Door de verschuiving van de uitgaven naar latere jaren ontstaat er voor de gemeenten een incidenteel nadeel in 2018. Voor Zwolle ca. € 1,5 mln. Ook voor latere jaren bestaat het risico op zogenaamde incidentele onderuitputting op de rijksuitgaven. In de risicoparagraaf van de begroting houden we hier rekening mee.

BTW-compensatiefonds (BCF):

Tussen het rijk en de gemeenten is de afspraak gemaakt dat onder- of overbenutting van het BTW-compensatiefonds verrekend wordt met de gemeenten via het gemeentefonds. Het rijk gaat in haar huidige berekeningen uit van een onderuitputting van het BCF, dit betekent dat in de berekeningen van het gemeentefonds een behoorlijke plus is verwerkt in de meerjarenraming. De ruimte die door de onderuitputting ontstaat wordt door het rijk berekend door aan de uitgavenkant uit te gaan van het laatste realisatiejaar en aan de inkomstenkant van het BCF wel de jaarlijkse groei van het fonds mee te nemen. Als de gemeenten de volledige ruimte inzetten voor de algemene

Datum 30 september 2018

middelen dan bestaat het risico, dat ingeval de komende jaren de werkelijke BTW-claims hoger liggen dan het rijk raamt, er een onttrekking aan het gemeentefonds plaatsvindt. In Zwolle hebben we vorig jaar besloten hiervoor een behoedzaamheidsmarge in de begroting op te nemen oplopend tot € 1,5 mln.

In de meicirculaire is de verrekening over 2017 verwerkt en daaruit zagen we een lichte toename van de BTW-declaraties, maar bleven we ruimschoots binnen de marge. Uit de septembercirculaire blijkt echter dat het aantal declaraties, vanwege de doorzettende economische groei, behoorlijk toeneemt. En moeten we constateren dat op basis van het uitgavenniveau van 2018 onze behoedzaamheidsmarge volledig is verdwenen. Voor 2018 ontstaat een incidenteel nadeel van € 1,2 mln. Zie onderstaande tabel. Gelet op de huidige economische groei mag verwacht worden dat de lokale overheden meer gaan investeren en daarmee de druk op de ruimte onder het budgetplafond van de BCF zal toenemen. Om op deze ontwikkeling te anticiperen ramen wij een gefaseerd oplopende behoedzaamheidsmarge tot € 2,0 mln. in 2022 ten opzichte van de thans door het rijk geraamde ruimte onder het budgetplafond.

In het financieel perspectief hielden we rekening met meerjarige structurele toevoeging van € 5 mln. Door de nieuwe informatie over 2018 en de verwachte doorzetting van de economische groei brengen wij de structurele toevoeging terug naar € 3 mln. in 2022. Bij de komende circulaires zullen wij beoordelen of verdere aanpassing van de BCF toevoeging nodig is.

De budgettaire consequenties zijn als volgt:

In mln.€	2018	2019	2020	2021	2022
Tekort t.o.v. huidige marge	-1,2	-0,5	-0,1	-0,2	-0,3
Voorgestelde behoedzaamheidsmarge		-0,5	-1,0	-1,5	-2,0
Nadeel	-1,2	-1,1	-1,5	-1,7	-2,3

Verdeel-technische aanpassingen

De verdeel-technische aanpassingen zijn vooral het gevolg van actualisering van landelijke volumina van de diverse verdeelmaatstaven. In de jaarschijf 2018 is ook het nadeel van € 360.000 meegenomen als correctie over het jaar 2017.

Toezicht en handhaving kwaliteit kinderopvang

Vanwege de extra kosten die samenhangen met de uitbreiding van de taak van de GGD door de aanpassing van het Besluit basisvoorwaarden kwaliteit voorschoolse educatie worden extra middelen aan het gemeentefonds toegevoegd. Zwolle ontvangt € 4.000 in 2018 en vanaf 2019 € 11.000.

Toezicht en handhaving kinderopvang en gastouderopvang

Voor toezicht en handhaving op kinderopvang en gastouderopvang worden vanaf 2019 extra middelen beschikbaar gesteld. Voor Zwolle € 74.000.

Aanschaf leesloeps

Om de toegankelijkheid van de verkiezingen voor kiezers met een lichamelijke beperking te vergroten stelt het rijk middelen beschikbaar om alle stembureaus van een leesloep te voorzien. Zwolle ontvangt € 4.000.

Rijksvaccinatieprogramma

Datum 30 september 2018

Het Rijksvaccinatieprogramma is wettelijk verankerd in de Wet publieke gezondheid (Wpg). Een deel van de uitvoering van het programma valt onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van de gemeenten. Voor de uitvoering ontvangt Zwolle vanaf 2019 € 257.000.

Uitvoeringskosten SVB inzake pgb trekkingsrechten

De uitvoeringskosten van de Sociale Verzekeringsbank voor de pgb-trekkingsrechten voor 2019 worden evenals de voorgaande jaren ten laste van het gemeentefonds gebracht. Voor Zwolle betekent dit een incidenteel nadeel van € 279.000.

Academische component kinder- en jeugdpsychiatrie

Er is geconstateerd dat de directe bekostiging via de gemeenten van de academische functie van de academische centra voor kinder- en jeugdpsychiatrie te kwetsbaar is geworden. Het rijk en de VNG hebben besloten om vanaf 2019 de vier academische centra Accare, de Bascule, Curium en Karakter vanuit de vier accounthoudende gemeente te verzorgen. Het nadeel voor Zwolle is € 39.000. Er wordt nog nagegaan of deze wijziging ook tot kostenbesparing bij Zwolle leidt.

2. Integratie- en decentralisatie-uitkeringen

Algemene beleidslijn bij ontvangen integratie- en decentralisatie-uitkeringen is dat de gelden worden besteed aan het doel waarvoor ze zijn/worden ontvangen. Ingeval er sprake is van taakmutaties die van invloed zijn op een uitkering dan wordt het daarbij corresponderende budget op een stelpost gezet in afwachting van nadere voorstellen/adviezen hoe de taakmutatie in het Zwolse te verwerken. Ingeval er in een lopend begrotingsjaar (of een oud begrotingsjaar) een aanpassing van de uitkering plaatsvindt vanwege verdeeltechnische-, nominale en/of trendmatige aard dan wordt het verschil verrekend met de algemene middelen. De reden hiervoor is dat er van uit wordt gegaan dat het uitgaafbudget voor het lopende begrotingsjaar reëel en op basis van het juiste prijspeil is geraamd. In het lopende jaar worden dan ook alleen taakmutaties door vertaald naar de uitgaafbudgetten.

Met ingang van 2019 zijn de uitkeringen Wmo (met uitzondering van Beschermd wonen), jeugdhulp (met uitzondering van voogdij/18+), participatie onderdeel re-integratie klassiek geïntegreerd in de algemene uitkering. De niet-integreerbare onderdelen blijven voorlopig bestaan in de vorm van integratieuitkering Beschermd wonen, integratieuitkering Voogdij/18+ en integratieuitkering participatie (voorheen wajong, begeleid werken/beschut werken en WsW). Met uitzondering van de onderdelen WsW en beschut werken wordt gezien of de uitkeringen de komende jaren overgeheveld kunnen worden naar de algemene uitkering.

In tabel 2 zijn de mutaties op basis van de septembercirculaire weergegeven. In de bijlage is een totaaloverzicht van de integratie- en decentralisatieuitkeringen weergegeven.

Datum 30 september 2018

Tabel 2 Mutaties in de integratie- en decentralisatieuitkeringen

(bedragen x € 1)	2018	2019	2020	2021	2022
Te verrekenen met algemene middelen					
1. Maatschappelijke opvang	1.000	1.000			
2. Vrouwenopvang	3.000	-4.000			
3. WMO (oud)	23.000				
4. Participatie (wajong/begeleiding)	121.000	-2.000			
5. Participatie (vrijval bonus beschut werken)	12.000				
6. Jeugdhulp aan kinderen in AZC		27.000	27.000	27.000	27.000
	160.000	22.000	27.000	27.000	27.000
(Voorlopig) budgetneutrale mutaties					
7. Beschermd wonen		1.705.000	1.705.000	1.705.000	1.705.000
8. Weerbaar bestuur	80.000				
9. Voorschoolse voorziening peuters		-72.000	-144.000	-216.000	-216.000
10. Budgetneutrale tegenboeking (posten 7 t/m 9)	-80.000	-1.633.000	-1.561.000	-1.489.000	-1.489.000
	160.000	22.000	27.000	27.000	27.000
Totaal resultaat op algemene middelen	160.000	22.000	27.000	27.000	27.000

Toelichting:

De posten 1 t/m 5 onder betreffen bijstellingen in verband met verdeeltechnische aanpassingen en verrekenen wij met de algemene middelen. Post 6 Jeugdhulp aan kinderen in AZC betreft een verschuiving van de algemene uitkering naar een decentralisatie-uitkering.

Beschermd wonen

Via de septembercirculaire is de groei ruimte van de uitkering beschermd wonen voor het jaar 2019 voor de gemeenten vastgesteld. Door de toevoeging van de groei ruimte ontvangt Zwolle als centrumgemeente voor de regio € 1,7 mln. Conform het bestaande beleidskader komen de middelen beschikbaar voor de uitvoering van de regionale taken die vallen onder het beschermd wonen. Mede naar aanleiding van het interventieplan sociaal domein is regionaal besloten dat het jaarbudget voor beschermd wonen wordt verlaagd ten gunste van lokale uitgaven binnen het sociaal domein. Voor de gemeente Zwolle is deze berekend op € 1,4 mln. per jaar en als dusdanig ook verwerkt in de begroting 2019. Daarbij was al rekening gehouden met deze stijging van de rijksuitkering vanaf 2019, aangezien deze al was aangekondigd in de meicirculaire 2018. De rijksophoging in de septembercirculaire leidt dus niet tot budgettaire effecten."

Voorschoolse voorziening peuters

In 2016 zijn tussen het rijk en de VNG bestuurlijke afspraken gemaakt met als doel om alle peuters de mogelijkheid te geven om naar een voorschoolse voorziening te gaan. Het rijk heeft hier gefaseerd structurele middelen voor beschikbaar gesteld. Op basis van monitoring blijkt dat de bedragen te hoog zijn vastgesteld omdat de groep peuters die onder deze maatregel vallen fors lager ligt. Het rijk en de VNG hebben op basis van de monitoring afgesproken het structurele budget te bepalen op 2018. Dit betekent dat de gefaseerde verhogingen in 2019 t/m 2021 komen te vervallen. Wel vindt nog overleg plaats over een andere doelmatige aanwending van de vrijvallende middelen voor de jaren 2020 en 2021. Voor Zwolle betekent dit een opbrengstderving van drie maal € 72.000 (structureel). Voorlopig ramen wij het budgettaire effect neutraal in afwachting van nadere informatie over het gebruik van de maatregel in Zwolle.

Datum 30 september 2018

Weerbaar bestuur

Ter versterking van het weerbaar bestuur ontvangen acht gemeenten, waaronder Zwolle, een financiële impuls van elk € 80.000. Het betreft innoverende, domein overstijgende initiatieven die bijdragen aan één of meer van de drie sporen uit het thema "Weerbaar bestuur", namelijk (1) het versterken van de integriteit en veiligheid van de politieke ambtsdragers, (2) het versterken van de preventieve bestuurlijke aanpak en maatschappelijke weerbaarheid en (3) het tegengaan van ondemocratische beïnvloeding.

Overige ontwikkelingen:

Regio Deal

Ieder regio is uniek, met eigen kansen, uitdagingen en problemen. Het rijk biedt in samenwerking met regionale partners de mogelijkheid om maatschappelijke vraagstukken met een sociaal, ecologische of economische uitdaging aan te pakken in een Regio Deal. Het rijk heeft hiervoor € 200 mln. in de Regio Envelop beschikbaar. Inmiddels zijn er 88 voorstellen ingediend (waaronder onze regio) die een beroep doen op de Regio Envelop doen, met een totaalbedrag van € 1,3 mrd. Dit najaar maakt het ministerie van LNV bekend welke voorstellen verder uitgewerkt worden tot een Regio Deal. Het sluiten van de deals vindt naar verwachting in de eerste helft van 2019 plaats.

Transformatiefonds jeugd:

Het transformatiefonds jeugd is bedoeld om de transformatiebeweging te bevorderen. Om in aanmerking te komen voor een bijdrage dient een jeugdzorgregio een transformatieplan op te stellen, waarin op z'n minst één van de actielijnen uit Zorg voor de Jeugd wordt uitgewerkt. In deze actielijnen komt onder meer de aansluiting van de jeugd naar volwassenheid en de verbinding met het onderwijs aan de orde. Het rijk heeft in de periode 2018 t/m 2020 jaarlijks € 36 mln. beschikbaar en zal het budget naar rato op basis van het aantal kinderen per jeugdzorgregio verdelen.

Vrouwenopvang

Er is aangekondigd dat de uitkering Vrouwenopvang vanaf 2018 structureel wordt verhoogd met € 2,5 mln. (landelijk) voor de opvang van slachtoffers van huiselijk en eerdergerelateerd geweld zonder eerdere verblijfsstatus en die vanwege hun slachtofferschap een verblijfsvergunning kunnen aanvragen of hebben aangevraagd. De verdeling over de gemeenten wordt via de decembercirculaire meegenomen.

Communicatie

De uitkomsten van de circulaire zijn onderdeel van berap 2018/2 en de begroting 2019 en worden via de presentatie van de begroting gecommuniceerd.

Vervolg

Via regulier begrotings-/beleidscyclusproces.

Openbaarheid

Openbaar.

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

Datum

30 september 2018

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Gemeentefonds

Septembercirculaire 2018

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

de gemeentebesturen, ter attentie van de raden en de
colleges van B&W

DGBRW/ Bestuur en
Financiën

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon
eventuele vragen per e-mail
postbus.gf@minbzk.nl

circulaire

Datum
18 september 2018

Kenmerk
2018-0000778321

Onderwerp	septembercirculaire gemeentefonds 2018
Doelstelling	bekendmaking van beleid en het geven van informatie
Juridische grondslag	
Relaties met andere circulaire's	meircirculaire 2018 (2018-0000290441); maartcirculaire 2018 (2018-0000560871); decembercirculaire 2017 (2017-0000560871); septembercirculaire 2017 (2017-0000424956); meircirculaire 2017 (2017-0000259468)
Ingangsdatum	18 september 2018
Geldig tot	1 juli 2019

Voorwoord

Via de meicirculaire 2018 zijn gemeenten over de financiële kaders voor hun begrotingen geïnformeerd. De septembercirculaire 2018 geeft een actueel beeld, gebaseerd op de Miljoenennota 2019 van het Rijk.

De politiek-bestuurlijke zaken zijn in hoofdstuk 1 uitgelicht. De circulaire is in belangrijke mate een financieel-technisch document. De latere hoofdstukken richten zich op de doelgroep van financieel specialisten.

Ik wens u bij al uw taken en verantwoordelijkheden veel succes.

Mede namens de Staatssecretaris van Financiën,
De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Drs. K.H. Ollongren

Inhoudsopgave

1	Hoofdpunten	1
2	Algemene uitkering	5
2.1	Inleiding	5
2.2	Wijzigingen in de omvang van de algemene uitkering	5
1.	Accres	6
2.	Plafond BTW-compensatiefonds	7
3.	Waarderingskamer	8
4.	Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten	8
5.	Academische component kinder- en jeugdpsychiatrie	8
6.	Jeugdhulp aan kinderen in een AZC	9
7.	Rijksvaccinatieprogramma	9
8.	Toezicht en handhaving kinderopvang en gastouderopvang	9
9.	Toezicht en handhaving kwaliteit peuterspeelzalen	10
10.	Aanschaf leesloeps stembureaus	10
2.3	Verdeling mutaties algemene uitkering	10
2.4	Overige mededelingen algemene uitkering	10
2.4.1	Suppletie-uitkering Overheveling IUSD	11
2.4.2	Suppletie-uitkeringen Jeugdhulp en Wmo 2015	11
2.4.3	Bommenregeling	11
2.4.4	Toelichting op de berekening van de uitkering uit het gemeentefonds 2019	12
2.4.5	Implementatie richtlijn EED	12
2.5	Veranderingen in het verdeelstelsel	13
2.6	Maatstaven, bedragen per eenheid en uitkeringsfactor	13
3	Integratie-uitkering Sociaal domein	19
3.1	Inleiding	19
3.2	Omvang	19
1.	Vrijval Bonus beschut werken	19
3.3	Verdeling	19
4	Decentralisatie- en integratie-uitkeringen	23
4.1	Inleiding	23
4.2	Omvang en verdeling decentralisatie- en integratie-uitkeringen	23
1.	Beschermde Wonen	24
2.	Regiodeal Eindhoven	24
3.	Transformatiefonds Sociaal Domein Jeugd	25
4.	Bonus beschut werk	25
5.	Voorschoolse voorziening peuters	25
6.	Roode Vaart Zevenbergen	26
7.	Academische component kinder- en jeugdpsychiatrie	26
8.	Versnelling lokale aanpak tegen eenzaamheid	27

9.	<i>Jeugdhulp aan kinderen in een AZC</i>	27
10.	<i>Koplopergemeenten Cliëntondersteuning</i>	27
11.	<i>Meer Maas Meer Venlo</i>	27
12.	<i>Experimenten sociale benadering dementie</i>	27
13.	<i>Erfgoedregistraties</i>	27
14.	<i>Pilot opvang en begeleiding asielzoekers</i>	28
15.	<i>Impulsgelden Weerbaar bestuur</i>	28
16.	<i>Terugdringen gezondheidsachterstanden</i>	28
17.	<i>Omgevingsspoor Ternaard</i>	29
18.	<i>Participatie</i>	29
19.	<i>Opvang Sint Maarten</i>	29
20.	<i>Digitale content ontwikkeling raadsleden</i>	29
21.	<i>EMA Amsterdam</i>	29
22.	<i>Correctie referendum WIV</i>	30
23.	<i>LHBT-emancipatiebeleid</i>	30
4.3	<i>Overige mededelingen decentralisatie- en integratie-uitkeringen</i>	30
4.3.1	<i>Wmo</i>	30
4.3.2	<i>Maatschappelijke opvang</i>	31
4.3.3	<i>Vrouwenopvang</i>	31
4.3.4	<i>Maatschappelijke begeleiding</i>	32
4.3.5	<i>Combinatiefunctionarissen/buurtssportcoaches</i>	32
4.3.6	<i>Pilots multidisciplinaire centra voor huiselijk geweld en kindermishandeling onder 1 dak</i>	33
4.3.7	<i>Loondispensatie gaat niet door, mogelijkheid extra beschutte werkplekken vervalt</i>	33
5	<i>Overige mededelingen</i>	37
5.1	<i>Inleiding</i>	37
5.2	<i>Gemeentefondstotalen, bevoorschotting en nominale ontwikkelingen</i>	37
5.3	<i>Individuele referentiewaarden EMU-saldo gemeenten 2019</i>	38
5.4	<i>Evaluatie verdeelmodellen sociaal domein</i>	39
5.5	<i>Heroverweging financiële verhoudingen</i>	39
5.6	<i>Herverdeling wegenbeheer</i>	41
5.7	<i>Website gemeentefinanciën online</i>	41
5.8	<i>Jaarlijkse weging decentralisatie-uitkeringen</i>	41
Bijlagen		45
Bijlage 2.1.1	<i>Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2018 en 2019</i>	46
Bijlage 2.1.2	<i>Bedragen per eenheid 2018, gegroepeerd naar cluster</i>	55
Bijlage 2.2.1	<i>Opbouw algemene uitkeringen 2018-2023</i>	62
Bijlage 2.6.1	<i>Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten</i>	64
Bijlage 2.6.2	<i>Volumina maatstaven 2018-2023</i>	74
Bijlage 4.2-4	<i>Decentralisatie-uitkering Bonus beschut werk</i>	76
Bijlage 4.2-10	<i>Decentralisatie-uitkering Koplopersgemeenten Cliëntondersteuning</i>	86

Bijlage 4.2-4 Decentralisatie-uitkering Weerbaar bestuur.....	87
Bijlage 4.2-22 Decentralisatie-uitkering Referendum	88
Bijlage 4.3.1 Integratie-uitkering Wmo.....	98
Bijlage 4.3.2 Decentralisatie-uitkering Maatschappelijke opvang.....	104
Bijlage 5.3 Individuele referentiewaarden EMU-saldo gemeenten 2019.....	105

1 Hoofdpunten

Deze circulaire informeert gemeenten over de gemeentefondsuitkeringen. Het gemeentefonds is de grootste inkomstenbron van de gemeenten. De ontwikkeling ervan bepaalt daarom in belangrijke mate de financiële ruimte van gemeenten. Factoren als belastingopbrengsten, gemeentelijke rentelasten, dividendopbrengsten en grondexploitatie bepalen mede die financiële ruimte. Zij vallen echter buiten het bestek van deze circulaire.

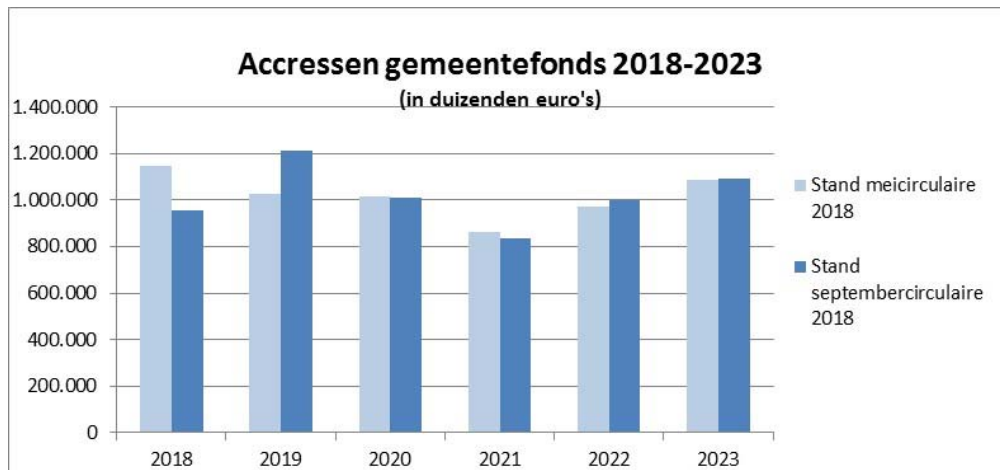
Gemeenten ontvangen op drie tijdstippen in het jaar de informatie over de gemeentefondsuitkeringen: in mei op basis van de Voorjaarsnota, in september op basis van de Miljoenennota en in december, ter afronding van het lopende jaar, op basis van de Najaarsnota. De circulaire bevat ook actuele informatie die op een later tijdstip in de rijksbegroting wordt verwerkt. De mededelingen zijn steeds onder het voorbehoud van parlementaire goedkeuring.

De indeling van de circulaire is afgestemd op de soorten uitkeringen die het gemeentefonds kent: de algemene uitkering, de integratie-uitkering Sociaal domein en de decentralisatie- en (overige) integratie-uitkeringen. Hierna volgen de belangrijkste mededelingen uit de circulaire.

Algemene uitkering

- De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de totale rijksuitgaven (accresrelevante uitgaven; ARU). Volgens de normeringssystematiek (trap-op-trap-af) hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de indexering van de algemene uitkering en daarmee de omvang van het fonds. De jaarlijkse toename of afname van het gemeentefonds, voortvloeiend uit de normeringssystematiek, wordt het accres genoemd. In de Miljoenennota 2019 wordt het geraamde accres 2018 ten opzichte van de meicirculaire met € 194 miljoen neerwaarts bijgesteld. Dit komt vooral doordat het Rijk dit jaar naar verwachting minder uitgeeft dan geraamd. Daartegenover staat een opwaartse bijstelling van het accres 2019 met € 187 miljoen. Mede daardoor blijft het cumulatieve beeld van het accres tot en met 2023 vrijwel ongewijzigd ten opzichte van de Voorjaarsnota; er blijft sprake van extra geld voor de medeoverheden.

Onderstaande figuur laat de nieuwe accresstanden zien, inclusief een vergelijking met de stand meicirculaire 2018.

- De ontwikkeling van het BTW-compensatiefonds en het bijbehorende plafond leiden met ingang van 2015 tot een toename of afname van de algemene uitkering. De ruimte onder het plafond is voor het jaar 2018 ten opzichte van de stand septembercirculaire 2017 afgenomen, met als gevolg een kleinere toevoeging aan de algemene uitkering. Voor 2018 gaat het om een neerwaartse bijstelling van € 169 miljoen. De daling van de ruimte onder het plafond wordt veroorzaakt doordat gemeenten en provincies meer zijn gaan declareren bij het BTW-compensatiefonds. Daardoor gaan de uitgaven van het fonds omhoog en de ruimte onder het plafond omlaag. Ook voor de jaren 2019 tot en met 2023 is sprake van een afname van de ruimte onder het plafond. Deze meerjarenraming is nog niet meegenomen in de tabellen van de algemene uitkering. Het is de werkwijze van de circulaire om jaarlijks bij de septembercirculaire enkel het huidige jaar op te nemen in de raming van de algemene uitkering.
- Op de Algemene ledenvergadering van de VNG van 27 juni jongstleden lag over de afspraken rondom de financiën sociaal domein, die verbonden waren met het IBP, een aantal moties voor. Het kabinet is met de VNG in overleg om gezamenlijk tot een passende oplossing te komen ten aanzien van de ingediende moties. De reactie van het kabinet wordt in november verwacht.
- Ten aanzien van de uitvoeringskosten van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) voor de pgb trekkingsrechten voor 2019 is met de VNG overeengekomen om op basis van de conceptbegroting 2019 een bedrag van € 35,65 miljoen uit de algemene uitkering te nemen, waarvan € 24,6 miljoen uit het onderdeel Wmo 2015 en € 11 miljoen uit het onderdeel Jeugdhulp.

Decentralisatie- en integratie-uitkeringen

- Op 1 september 2018 sloot de termijn waarop regio's in Nederland voorstellen konden indienen voor een Regio Deal. De voorwaarden waaraan deze voorstellen moeten voldoen, staan beschreven in de brief¹ die Minister Schouten (LNV) mede namens Minister Ollongren (BZK) op 8 juni 2018 aan de Kamer stuurde. Er zijn 88 voorstellen ingediend, die opgeteld

¹ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/06/08/kamerbrief-aanpak-regio-deals>

€ 1,3 miljard vragen aan middelen uit de Regio Envelop. De voorstellen komen uit alle delen van Nederland. Voor deze eerste tranche is € 200 miljoen beschikbaar. Het Ministerie van LNV coördineert de volgende stap, waarin het de voorstellen samen met andere departementen nader bekijkt. Hierbij gebruikt het ministerie het toetsingskader zoals gepubliceerd in de Staatscourant². Dit najaar maakt het ministerie bekend welke voorstellen verder uitgewerkt worden tot een Regio Deal. Het sluiten van deze deals vindt naar verwachting in de eerste helft van 2019 plaats. In het najaar ontvangen alle indieners hierover een bericht. De Minister van LNV informeert de Kamer, mede namens de Minister van BZK, over de uitkomsten.³

- De circulaire bevat voor uitkeringsjaar 2018 en verder een aantal wijzigingen in de decentralisatie- en integratie-uitkeringen. Het gaat zowel om de aanpassing van bestaande als om nieuwe uitkeringen. In hoofdstuk 4 is een compleet overzicht opgenomen.

² <http://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2018-32735.html>

³ Voor meer informatie zie <https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/regio-deals>

2 Algemene uitkering

2.1 Inleiding

Binnen het gemeentefonds is de algemene uitkering de grootste component. Het bedrag aan algemene uitkering wordt verdeeld over de gemeenten via maatstaven, zoals het inwonertal en de oppervlakte van een gemeente, een aan de maatstaven gekoppeld gewicht (bedrag per eenheid) en de uitkeringsfactor. Die drie zijn aan wijzigingen onderhevig. Dit hoofdstuk geeft de informatie over de aanleiding voor die wijzigingen en over de uitwerking ervan. In paragraaf 2.2 worden de wijzigingen in de omvang van de algemene uitkering behandeld en in paragraaf 2.3 worden de consequenties daarvan voor de verdeling aangegeven. In paragraaf 2.4 volgen de overige mededelingen over de algemene uitkering en in paragraaf 2.5 zijn de mededelingen over de wijzigingen in het verdeelstelsel opgenomen.

Het totaal van alle wijzigingen vindt zijn neerslag in de bijlagen 2.1.1 en 2.1.2, die overzichten bevatten van maatstaven, bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren. Paragraaf 2.6 gaat in op de berekening van de algemene uitkering met die gegevens en licht de gehanteerde termen toe.

2.2 Wijzigingen in de omvang van de algemene uitkering

Tabel 2.2.1 bevat de wijzigingen in de omvang van de algemene uitkering ten opzichte van de meicirculaire 2018. Het betreft achtereenvolgens:

1. Algemene mutaties

Deze mutaties hebben betekenis voor de financiële ruimte van de gemeenten.

2. Mutaties met corresponderende gevolgen voor inkomsten of uitgaven (de zogenaamde taakmutaties).

Deze mutaties zijn geordend volgens de clusterindeling van het gemeentefonds om gemeenten een overzicht te bieden per beleidsterrein. De clusterindeling, naar homogene gemeentelijke beleidsvelden, is een hulpmiddel bij het onderhoud van de verdeling. Het staat gemeenten vrij de indeling al dan niet voor eigen doeleinden te hanteren en de clusterindeling heeft geen gevolgen voor de bestedingsvrijheid van de algemene uitkering.

De tabel wordt gevolgd door een toelichting op de mutaties.

Tabel 2.2.1 Ontwikkeling algemene uitkering, mutaties ten opzichte van de meicirculaire 2018 (in duizenden euro's)						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
stand meicirculaire 2018	16.897.721	24.900.726	25.879.760	26.750.566	27.608.691	28.559.303
algemene mutaties						
1) Accres	-193.726	-7.018	-15.048	-39.519	-9.087	-4.338
2) Plafond BTW-compensatiefonds	-168.545					
3) Waarderingskamer	222					
cluster Maatschappelijke ondersteuning						
4a) Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten		-24.642				
cluster Jeugd						
4b) Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten		-11.005				
5) Academische component kinder- en jeugdpsychiatrie		-4.410	-4.410	-4.410	-4.410	-4.410
6) Jeugdhulp aan kinderen in een AZC		-3.000	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
cluster Volksgezondheid						
7) Rijksvaccinatieprogramma		31.744	31.744	31.744	31.744	31.744
Cluster Samenkracht en Burgerparticipatie						
8) Toezicht en handhaving kinderopvang en gastouderopvang		10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
9) Toezicht en handhaving kwaliteit peuterspeelzalen	521	1.452	1.291	1.291	1.291	1.291
cluster Bestuur en algemene ondersteuning						
10) Aanschaf leesloeps stembureaus	479					
stand deze circulaire	16.536.672	24.893.847	25.900.337	26.746.672	27.635.229	28.590.590

De mutaties in tabel 2.2.1 zijn in bijlage 2.2.1 samengenomen met de mutaties uit voorgaande circulaire. Deze bijlage geeft een totaalbeeld van de mutaties van jaar op jaar, ongeacht het moment van publicatie, in tegenstelling tot tabel 2.2.1, die een totaalbeeld geeft van circulaire op circulaire.

Toelichting

1. Accres

Tabel 2.2.3 en 2.2.4 laat de actuele raming van de accressen zien voor de jaren 2018-2023, zowel in duizenden euro's als in procenten.

Tabel 2.2.3 Actuele raming accressen gemeentefonds 2018-2023 (in duizenden euro's)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand meicirculaire 2018	1.148.521	1.025.280	1.018.629	861.564	971.340	1.087.170
Mutatie jaarlijkse tranches	-193.726	186.708	-8.030	-24.471	30.432	4.749
Stand septembercirculaire 2018	954.795	1.211.988	1.010.599	837.093	1.001.772	1.091.919

Tabel 2.2.4 Actuele raming accressen gemeentefonds 2018-2023 (in procenten)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Stand meicirculaire 2018	6,86	5,79	3,94	3,21	3,52	3,82
Mutatie jaarlijkse tranches	-1,16	1,09	-0,03	-0,09	0,11	0,02
Stand septembercirculaire 2018	5,70	6,88	3,91	3,12	3,63	3,84

Het geraamde accres wordt ten opzichte van de meicirculaire van dit jaar voor 2018 met € 194 miljoen neerwaarts bijgesteld en komt daarmee voorlopig uit op 5,70%. Daartegenover staat een opwaartse bijstelling van het accres 2019 voor gemeenten met € 187 miljoen. Mede daardoor blijft het cumulatieve beeld van het accres tot en met 2023 vrijwel ongewijzigd ten opzichte van de meicirculaire 2018.

De neerwaartse bijstelling komt vooral doordat het Rijk dit jaar naar verwachting minder uitgeeft dan geraamd. Verder is in latere jaren sprake van een daling van de geraamde uitgaven van het

Rijk door een lagere loon- en prijsontwikkeling dan eerder geraamd. De opwaartse bijstelling in 2019 is een gevolg van de systematiek: de lagere raming van de rijksuitgaven in 2018 maakt dat de rijksuitgaven 2019 ten opzichte van die in 2018 procentueel gezien meer stijgen dan voorzien in de meicirculaire 2018. Dit heeft als gevolg een hoger accres in 2019.

Het financiële beeld over de jaren na 2018 is nagenoeg ongewijzigd; er blijft door de afspraken over de normeringssystematiek deze kabinetsperiode sprake van extra geld voor de medeoverheden.

Tabel 2.2.5 maakt de mutaties van de accrestranches per jaar inzichtelijk. De totaalregel in de tabel correspondeert met de accresregel in tabel 2.2.1.

Tabel 2.2.5 Mutaties accres tranches gemeentefonds 2018-2023 ten opzichte van de meicirculaire 2018 (jaartranches, x € 1 duizend)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tranche 2018	-193.726	-193.726	-193.726	-193.726	-193.726	-193.726
Tranche 2019		186.708	186.708	186.708	186.708	186.708
Tranche 2020			-8.030	-8.030	-8.030	-8.030
Tranche 2021				-24.471	-24.471	-24.471
Tranche 2022					30.432	30.432
Tranche 2023						4.749
Totaal gewijzigde tranches	-193.726	-7,018	-15,048	-39.519	-9.087	-4.338

2. Plafond BTW-compensatiefonds

Deze paragraaf biedt inzicht in de ontwikkeling van het plafond van het BCF en de eventuele ruimte daaronder. De ruimte onder het plafond is voor 2018 geraamd op € 121,031 miljoen. Het aandeel van gemeenten daarin is geraamd op € 105,882 miljoen. De ontwikkeling van de uitgaven wordt vlak doorgetrokken. Bij deze aanname blijft voor alle jaren sprake van een ruimte onder het BCF-plafond. De daling van de ruimte onder het plafond ten opzichte van de septembercirculaire 2017 wordt, naast de daling van het accres, voornamelijk veroorzaakt doordat gemeenten en provincies meer zijn gaan declareren bij het BTW-compensatiefonds. Daardoor gaan de uitgaven van het fonds omhoog en de ruimte onder het plafond omlaag.

Onderstaande tabel bevat een cijfermatig overzicht van het plafond BCF.

Tabel plafond BCF (bedragen x € 1.000)						
	Raming					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Plafond	3.346.041	3.569.421	3.708.459	3.824.075	3.962.612	4.114.792
Grondslag septembercirculaire	3.325.711	3.410.791	3.497.201	3.574.189	3.665.237	3.665.237
W.v. overhevelingen i.v.m taakmutaties	5.574	466	-	-	-	-
W.v. accres	14.756	158.164	211.258	249.886	297.375	449.555
Uitgaven	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010	3.225.010
Ruimte onder plafond	121.031	344.411	483.449	599.065	737.602	889.782
W.v. gemeenten	105.882	301.303	422.939	524.084	645.281	778.413

Het plafond van het BCF is per 2015 gekoppeld aan de accrespercentages zoals die volgen uit de normeringssystematiek voor het gemeentefonds en provinciefonds. Het plafond wordt tevens aangepast voor taakmutaties (zoals decentralisaties) die gepaard gaan met toevoegingen of onttrekkingen aan het BCF. Als het plafond overschreden wordt, komt het verschil ten laste van het gemeentefonds en het provinciefonds. Bij een realisatie lager dan het plafond komt het verschil ten gunste van het gemeentefonds en provinciefonds. De toevoeging of uitname wordt over het gemeentefonds en provinciefonds verdeeld conform de gerealiseerde aandelen van de gezamenlijke gemeenten en provincies in het BCF.

Vanaf de meicirculaire 2018 is de werkwijze van de raming van de ruimte onder het plafond BCF in de circulaires aangepast (zie paragraaf 2.2.2 van de meicirculaire 2018). De nieuwe werkwijze betekent dat vanaf uitkeringsjaar 2019 in de septembercirculaire alleen de raming van het huidige jaar wordt verwerkt. Dit heeft als gevolg dat vanaf 2019 de meerjarenraming van de ruimte onder het plafond BCF niet meegenomen wordt in de algemene uitkering en dus dat deze bedragen niet meer meelopen in de raming van de uitkeringsfactoren.

Voor gemeenten die de meerjarige ruimte onder het plafond BCF wel (gedeeltelijk) willen meenemen in hun begroting is in bijlage 2.2.1 (over de opbouw van de algemene uitkering) meerjarig inzichtelijk gemaakt in hoeveel punten van de uitkeringsfactor de ruimte onder het plafond BCF is uit te drukken.

3. Waarderingskamer

De Waarderingskamer heeft het boekjaar 2017 met een overschot afgesloten. Conform bestaande afspraken komt het overschot, naar rato, ten goede aan de afnemers. Het aandeel van de gemeenten in dit overschot wordt naar vast gebruik toegevoegd aan de algemene uitkering van het gemeentefonds.

4. Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten

Ten aanzien van de uitvoeringskosten van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) voor de pgb trekkingsrechten is voor 2019 overeengekomen om op basis van de conceptbegroting 2019 een bedrag van € 35,65 miljoen uit de algemene uitkering te nemen, waarvan € 24,6 miljoen uit het subcluster Wmo 2015 en € 11,0 miljoen uit het subcluster Jeugdhulp. Over (onderdelen van) de conceptbegroting 2019 van de SVB zullen intensievere gesprekken worden gevoerd in aanloop naar vaststelling van de definitieve begroting 2019. Op basis hiervan zullen de bedragen in de decembercirculaire 2018 indien nodig bijgesteld worden.

5. Academische component kinder- en jeugdpsychiatrie

Er is breed geconstateerd dat de directe bekostiging via de gemeenten van de academische functie van de academische centra voor kinder- en jeugdpsychiatrie te kwetsbaar is geworden. Dit geldt specifiek voor die academische centra waarvan de financiering niet volledig via het Landelijk Transitiearrangement verloopt.

Het Ministerie van VWS en de VNG hebben om die reden besloten om vanaf 2019 de academische functie van de vier academische centra Accare, de Bascule, Curium en Karakter vanuit vier accounthoudende gemeenten te financieren. De accounthoudende gemeenten zijn respectievelijk Groningen, Amsterdam, Leiden en Nijmegen. Hiervoor wordt vanuit het subcluster jeugdhulp € 4,41 miljoen overgeheveld naar de integratie-uitkering Voogdij/18+ en specifiek aan deze vier gemeenten toebedeeld (zie voor meer informatie paragraaf 4.2.7). In dit bedrag is rekening gehouden met de extra uitvoeringskosten voor de accounthoudende gemeenten.

6. Jeugdhulp aan kinderen in een AZC

Gemeenten zijn conform de Jeugdwet verantwoordelijk voor passende jeugdhulp aan kinderen, waaronder ook asielzoekerskinderen die nog geen verblijfsvergunning hebben. Bij de invoering van de decentralisaties in het sociaal domein is aan het Ministerie van J&V en het COA gevraagd om namens de gemeenten de uitvoering van deze verantwoordelijkheid voor de periode 2015-2017 op zich te nemen. Deze regeling is met één jaar verlengd voor 2018. Daartoe werd jaarlijks een bedrag van € 3 miljoen uitgenomen uit het jeugdbudget binnen het gemeentefonds en overgeboekt naar het Ministerie van J&V (zie paragraaf 3.2.7 uit de meicirculaire 2018). J&V stelde dat bedrag, aangevuld met middelen uit de eigen begroting, ter beschikking aan het COA.

Vanaf 2019 worden gemeenten volledig verantwoordelijk voor de organisatie en financiering van de jeugdhulp, inclusief de jeugd-ggz, aan kinderen in een AZC. Voor de financiering van deze taak wordt een aparte decentralisatie-uitkering ingesteld. Het binnen het gemeentefonds beschikbare bedrag van € 3 miljoen wordt daartoe structureel overgeheveld vanuit de algemene uitkering naar deze decentralisatie-uitkering. Bij meicirculaire 2019 zullen ook de beschikbare middelen van de begroting van J&V worden toegevoegd aan deze decentralisatie-uitkering.

In de decembercirculaire 2018 zal, op basis van voorlopige cijfers van het aantal kinderen dat verblijft in een AZC, de voorlopige bedragen voor 2019 worden opgenomen. In de decembercirculaire 2019 zullen die bedragen definitief worden bepaald op basis van het daadwerkelijk aantal kinderen.

7. Rijksvaccinatieprogramma

In paragraaf 2.2 van de decembercirculaire 2016 is aangekondigd dat het Rijksvaccinatieprogramma wettelijk verankerd wordt in de Wet publieke gezondheid (Wpg). Met deze wetswijziging wordt een deel van de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma onder bestuurlijke verantwoordelijkheid van de gemeenten gebracht. Het jaar van invoering daarvan is 1 januari 2019. Om die reden worden nu de middelen hiervoor structureel overgeheveld naar het gemeentefonds.

8. Toezicht en handhaving kinderopvang en gastouderopvang

Het Ministerie van SZW en de VNG hebben afgesproken dat vanaf 2019 vanuit de decentralisatie-

uitkering Voorschoolse voorziening peuters € 10 miljoen beschikbaar wordt gesteld voor de toezicht en handhaving op kinderopvang en gastouderopvang. De komende tijd kijkt het ministerie samen met de VNG en de GGD GHOR hoe de middelen voor de gastouderopvang doelmatig besteed kunnen worden. Zie voor meer informatie paragraaf 4.2.5.

9. Toezicht en handhaving kwaliteit peuterspeelzalen

Vanwege de extra kosten die samenhangen met de uitbreiding van de taak van de GGD door de aanpassing van het Besluit basisvoorwaarden kwaliteit voorschoolse educatie worden extra middelen aan het gemeentefonds toegevoegd. Ten gevolge van deze aanpassing zal de GGD onder meer moeten toezien op de uitvoering van voorschoolse educatie op de locatie. Dit betekent dat de middelen zijn gericht op extra toezicht en handhaving.

10. Aanschaf leesloeps stembureaus

Het kabinet neemt verschillende maatregelen om de toegankelijkheid van de verkiezingen te vergroten, onder meer voor kiezers met een lichamelijke beperking. Een maatregel is dat vanaf 1 januari 2019 in alle stembureaus leesloeps aanwezig moeten zijn. Hiervoor wordt € 479.000 (exclusief btw) beschikbaar gesteld.

2.3 Verdeling mutaties algemene uitkering

De wijze van verdeling van de mutaties uit paragraaf 2.2 is in tabel 2.3.1 weergegeven. De wijze van verdeling bestaat uit een wijziging in hetzij de uitkeringsfactor hetzij het bedrag per eenheid van één of meer maatstaven van het cluster waaronder de mutatie valt. Tabel 2.3.1 bevat het overzicht. De cijfermatige uitwerking is opgenomen in paragraaf 2.6.

Tabel 2.3.1 Verdeelwijze mutaties algemene uitkering

Nummer	Mutatie	Verdeelwijze
algemene mutaties		
1)	Accres	Uitkeringsfactor
2)	Plafond BTW-compensatiefonds	Uitkeringsfactor
3)	Waarderingskamer overschot 2017	Uitkeringsfactor
cluster Maatschappelijke ondersteuning		
4a)	Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten	Maatstaven subcluster Wmo 2015
cluster Jeugd		
4b)	Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten	Maatstaven subcluster Jeugdhulp
5)	Academische component Kinder- en Jeugdpsychiatrie	Maatstaven subcluster Jeugdhulp
6)	Jeugdhulp aan kinderen in een AZC	Maatstaven subcluster Jeugdhulp
cluster Volksgezondheid		
7)	Rijksvaccinatieprogramma	Maatstaf jongeren
Cluster Samenkracht en Burgerparticipatie		
8)	Toezicht en handhaving kinderopvang en gastouderopvang	Maatstaven cluster Samenkracht en Burgerparticipatie
9)	Toezicht en handhaving kwaliteit peuterspeelzalen	Maatstaven bijstandsontvangers, inwoners en minderheden (resp. 50%, 40% en 10%)
cluster Bestuur en algemene ondersteuning		
10)	Aanschaf leesloeps stembureaus	Maatstaf inwoners

2.4 Overige mededelingen algemene uitkering

In deze paragraaf worden mededelingen over overige uitkeringsonderdelen opgenomen, aankondigingen over de algemene-uitkering en overige mededelingen.

2.4.1 Suppletie-uitkering Overheveling IUSD

In paragraaf 2.4.3 van de meicirculaire 2018 bent u geïnformeerd over de suppletie-uitkering Overheveling IUSD voor 2019, waarmee de herverdeeleeffecten van de overheveling naar de algemene uitkering ongedaan worden gemaakt. De suppletie-uitkering overheveling IUSD is op dit moment alleen opgenomen in 2019. Hoewel deze uitkering doorloopt tot en met 2020, het laatste uitkeringsjaar voor invoering van de nieuwe verdeling voor het sociaal domein, is de uitkering zowel in de meicirculaire als in deze circulaire nog niet voor 2020 gepresenteerd.

Momenteel zijn de fondsbeheerders in overleg met de VNG over de vormgeving van de suppletie-uitkering in 2020. Zij onderzoeken hierbij zowel de optie om én de harmonisatie-effecten (uniform gebruik van definities) én de actualisatie-effecten (uniform gebruik peilmomenten) meerjarig te neutraliseren als de optie om in 2020 enkel de herverdeeleeffecten van de harmonisatie mee te nemen in de suppletie-uitkering.

Meer informatie over de suppletie-uitkering Overheveling IUSD volgt in de decembercirculaire 2018. Gemeenten die voor die tijd al met een bedrag rekening willen houden in hun begroting, kunnen zich hiervoor het best baseren op hun suppletie-uitkering voor 2019.

2.4.2 Suppletie-uitkeringen Jeugdhulp en Wmo 2015

In de meicirculaire 2018 zijn de verdeelmodellen van de IUSD Jeugd, IUSD Wmo, IU Wmo huishoudelijke verzorging en Re-integratie klassiek vanaf 2019 verwerkt in de algemene uitkering. Voor zowel het verdeelmodel Jeugdhulp als het verdeelmodel voor de Wmo 2015 is er in 2019 (en ook 2018) sprake van een suppletie-uitkering. Deze suppletie-uitkeringen zijn ingevoerd in 2015 bij de decentralisaties van het sociaal domein. De uitkeringen staan los van de suppletie-uitkering overheveling IUSD en sinds de invoering in 2015 staan de jaarlijkse bedragen per gemeente vast. In de meicirculaire 2018 zijn deze twee uitkeringen voor 2019 nog gepresenteerd in de internetbijlagen bij respectievelijk de integratie-uitkering Voogdij/18+ en de integratie-uitkering Beschermd wonen. Omdat deze suppletie-uitkeringen vanaf 2019 horen bij onderdelen van de algemene uitkering, zullen zij vanaf deze circulaire voor 2019 gepresenteerd worden als overige uitkeringsonderdelen van de algemene uitkering.

De bedragen in 2019 voor uw gemeente kunt u vinden bij de overige uitkeringsonderdelen in het rekenmodel in de gemeentefondsruubriek op internet. Voor 2018 staan de uitkeringen nog opgenomen als onderdeel van de IUSD Wmo en de IUSD Jeugd.

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financien-gemeenten-en-provincies/gemeentefonds/circulaires-gemeentefonds>.

2.4.3 Bommenregeling

In de meicirculaire 2018 is € 7.022 te weinig toegekend aan de gemeente Velsen en € 11.640 aan de gemeente Schouwen-Duiveland. Om die reden wordt de suppletie-uitkering voor deze twee gemeenten met bovenstaande bedragen verhoogd.

Voor informatie over de verkrijging van een suppletie-uitkering voor het opsporen en ruimen van conventionele explosieven uit de Tweede Wereldoorlog wordt u verwezen naar paragraaf 2.4.5 van de septembercirculaire 2014. Raadsbesluiten ontvangen wij bij voorkeur per e-mail via regelingen@minbzk.nl. Per post aanvragen blijft vanzelfsprekend ook mogelijk:

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
t.a.v. FEZ/BEE/Regelingen
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Met ingang van 2019 wijzigt de peildatum waarvoor aanvragen bij het ministerie binnen moeten zijn van 1 maart naar 1 april. De wijziging biedt gemeenten die dat willen meer tijd om in de aanvraag de kosten over een heel jaar mee te nemen. Verzoeken die wij voortaan vóór 1 april ontvangen worden in het jaar van ontvangst toegekend.

Verzoeken die wij vanaf die datum ontvangen worden meegenomen in het volgende jaar. Btw komt niet voor compensatie in aanmerking. In de aanvraag dient daarom duidelijk te worden opgenomen dat de bedragen exclusief btw zijn.

Voor vragen of nadere informatie betreffende de bommenregeling kunt u zich wenden tot postbus.gf@minbzk.nl.

2.4.4 Toelichting op de berekening van de uitkering uit het gemeentefonds 2019

Jaarlijks wordt op de website van de rijksoverheid de Toelichting op de berekening van de uitkering uit het gemeentefonds gepubliceerd. De toelichting bevat een beschrijving van de verdeelmaatstaven, het overgangsregime, de aanvullende uitkeringen en integratie-uitkeringen. Hier staat in hoe en wanneer de uitkeringen en maatstaven uit het gemeentefonds worden vastgesteld en bij wie gemeenten inlichtingen kunnen inwinnen. Met het oog op de nieuwe maatstaven in de algemene uitkering vanwege de overheveling van de verdeelmodellen sociaal domein, is vanuit verschillende gemeenten de vraag gekomen wanneer een uitgebreide toelichting op maatstaven van de algemene uitkering voor 2019 gepubliceerd zal worden.

Het Ministerie van BZK werkt momenteel de nieuwe maatstaven uit zodat ze opgenomen kunnen worden in de Toelichting op de berekening van de uitkering uit het gemeentefonds 2019. Het ministerie streeft ernaar om de nieuwe versie uiterlijk voor 1 januari 2019 te publiceren in de gemeentefondsrundering op het internet. Meer informatie volgt in de decembercirculaire 2018.

2.4.5 Implementatie richtlijn EED

Gemeenten zijn vanaf 2015 als bevoegd gezag verantwoordelijk voor het toezicht op de vierjaarlijkse uitvoering van energie-audits door grote ondernemingen. Deze verplichting vloeit voort uit de implementatie van de Energy Efficiency Directive (EED). Voor de structurele uitvoeringslasten van deze extra toezichtstaak zullen gemeenten in 2019 worden gecompenseerd.

Verwacht wordt dat de compensatie voor 2019 na verwerking in de Najaarsnota in de decembercirculaire 2018 zal worden opgenomen. Onlangs is de auditplicht geëvalueerd. Mede op basis van deze evaluatie zullen afspraken worden gemaakt tussen het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat en de VNG over de hoogte van de compensatie voor 2019.

2.5 Veranderingen in het verdeelstelsel

Er hebben zich geen veranderingen in het verdeelstelsel van de algemene uitkering ten opzichte van de meicirculaire 2018 voorgedaan. Om die reden is tabel 2.5.1 niet opgenomen.

2.6 Maatstaven, bedragen per eenheid en uitkeringsfactor

De berekening van de algemene uitkering bestaat uit de vermenigvuldiging van het aantal eenheden van alle maatstaven met het bijbehorende bedrag per eenheid. De som van deze producten, de zogenaamde uitkeringsbasis, wordt vervolgens vermenigvuldigd met de uitkeringsfactor. De verkregen uitkomst moet daarnaast worden opgehoogd met enkele uitkeringsonderdelen die buiten het format van aantal eenheden en bedrag per eenheid vallen. Hierna wordt achtereenvolgens ingegaan op de maatstaven, de bedragen per eenheid, de uitkeringsfactor en de overige uitkeringsonderdelen.

Maatstaven

Begin augustus 2018 zijn actuele gegevens van het CBS ontvangen over twee onderdelen van de maatstaf woonruimten, te weten het aantal uitwonende studenten en het aantal personen in zorginstellingen (onderdeel van het aantal personen in institutionele huishoudens). Zij zijn opgenomen in bijlage 2.6.1 en zullen voor uitkeringsjaar 2017 en 2018 worden toegepast. Het aantal uitwonende studenten blijft voor 2018 een voorlopig cijfer, het aantal personen in zorginstellingen is definitief en wijzigt niet meer.

Met de overheveling van de IUSD Wmo (begeleiding) en de IU Wmo (huishoudelijke verzorging) maakt de maatstaf langdurig medicijngebruik met drempel vanaf 2019 onderdeel uit van de algemene uitkering. Deze maatstaf wordt berekend door het aandeel inwoners met langdurig medicijngebruik⁴ in procenten te nemen van het totaal aantal inwoners, verminderd met 12%. Deze gegevens worden berekend en aangeleverd door [Vektis](#).

Verschillende gemeenten hebben gevraagd of zij inzicht kunnen krijgen in de berekening van deze maatstaf. Om die reden zijn de meest recente gegevens over de maatstaf medicijngebruik⁵

⁴ Als langdurig medicijngebruik wordt aangemerkt het gebruik van medicijnen in de farmaceutische kostengroepen voor zoverre er sprake is van meer dan 180 dagdoses per jaar. De gegevens worden verstrekt door Vektis

⁵ Voor gemeenten die behoefte hebben aan verdiepende informatie over medicijngebruik op wijkniveau kunnen deze informatie vinden op de website van Vektis:
<https://www.vektis.nl/intelligence/gemeente/gemeentezorgspiegel>

(declaratiegegevens over 2016) opgenomen in de gemeentefondsruubriek op het internet (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financien-gemeenten-en-provincies/gemeentefonds/circulaires-gemeentefonds>).

Bedragen per eenheid

De informatie uit de tabellen 2.2.1 en 2.3.1 is verwerkt, hierdoor is een aantal bedragen per eenheid voor 2018-2023 ten opzichte van de meicirculaire 2018 gewijzigd.

Uitkeringsfactor

Bijlage 2.5.1 van de meicirculaire 2018 bevat een toelichting op de uitkeringsfactor: wat is de uitkeringsfactor en hoe wordt hij berekend.

De uitkeringsfactor van 2016 blijft ten opzichte van de meicirculaire 2018 gehandhaafd op 1,446.

De uitkeringsfactor van 2017 daalt ten opzichte van de meicirculaire 2018 met 4 punten naar 1,423. Hoofdoorzaak zijn de naar boven bijgestelde aantallen voor de maatstaf loonkostensubsidie en de maatstaf oppervlakte bebouwing woonkern (ruim 3 punten) en de bedragen voor de maatstaf herindeling en de aanvullende-uitkering. Deze gegevens waren in de raming van de uitkeringsfactor 2017 van de meicirculaire 2018 nog niet geactualiseerd.

De nieuwe raming van de uitkeringsfactor in de jaren 2018-2023 is vermeld in tabel 2.6.1. In de raming van de uitkeringsfactoren is de informatie verwerkt uit de tabellen 2.2.1 en 2.3.1 en de ontwikkeling van de uitkeringsbasis als gevolg van nieuwe aantallen. Zie bijlage 2.6.2 voor de nieuwe aantallen van de belangrijkste verdeelmaatstaven.

Tabel 2.6.1 Uitkeringsfactor 2018-2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Uitkeringsfactor	1,489	1,567	1,617	1,652	1,693	1,737
één punt uitkeringsfactor (in miljoenen)	12.567	17.275	17.401	17.549	17.657	17.759

De uitkeringsfactoren in tabel 2.6.1 zijn in lopende prijzen. Gemeenten die in constante prijzen ramen dienen deze zelf te defleren. Om gemeenten hierbij te faciliteren, is in de gemeentefondsruubriek op internet zoals gebruikelijk een rekenmodel in constante prijzen gepubliceerd. In dit rekenmodel is een hulpmiddel opgenomen waarin gemeenten hun eigen prijsindexen kunnen invullen en/of loon- en prijsindicatoren die het CPB onderscheidt. Op basis van de MEV 2019 zijn in het rekenmodel en in paragraaf 5.2 ook, als service, de ramingsgegevens van een aantal indicatoren van het CPB gepresenteerd. Na het invullen van de indexatiecijfers berekent het model automatisch de uitkering in het gemeentefonds in constante prijzen.

Tabel 2.6.2 Ontwikkeling uitkeringsfactor 2018-2022 ten opzichte van de meicirculaire 2018

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
stand meicirculaire 2018	1,520	1,572	1,621	1,659	1,700	1,746
<i>mutaties deze circulaire</i>	-0,031	-0,005	-0,004	-0,007	-0,007	-0,009
algemene mutaties	-0,029	0,000	-0,001	-0,002	-0,001	0,000
uitkeringsbasis/OZB	0,001	-0,002	-0,003	-0,004	-0,005	-0,007
overig	-0,003	-0,003	0,000	-0,001	-0,001	-0,002
uitkeringsfactor stand deze circulaire	1,489	1,567	1,617	1,652	1,693	1,737

Tabel 2.6.2 geeft inzicht in de ontwikkeling van de uitkeringsfactor ten opzichte van de meicirculaire 2018, de verticale toelichting.

In 2018 drukten groter dan verwachte OZB-waarden de uitkeringsbasis en beïnvloeden de uitkeringsfactor positief. Daarentegen zorgt de actualisatie van de maatstaf herindeling en de raming voor de aanvullende-uitkering voor een negatieve bijstelling (3 punten). Het grootste effect komt echter van de neerwaartse aanpassing van het accres en de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds (29 punten). In totaal daalt de uitkeringsfactor voor 2018 met 31 punten naar 1,489.

Ook voor de jaren 2019-2023 valt de uitkeringsfactor lager uit. In 2019 wordt dit grotendeels veroorzaakt door de actualisatie van de maatstaf herindeling en de raming voor de aanvullende-uitkering. In de latere jaren komt de daling van de uitkeringsfactor voornamelijk door de actualisatie van de uitkeringsbasis. Allereerst werden in de meicirculaire 2018 de gegevens met betrekking tot de inkomensmaatstaven⁶ constant verondersteld. In deze circulaire zijn de ramingen van een aantal maatstaven van de voormalige IUSD aangepast. Met name de ontwikkeling van de inkomensmaatstaven hebben effect op de uitkeringsfactor. Deze zijn gekoppeld aan de prognoses voor het aantal huishoudens in Nederland. Ten tweede heeft de actualisatie van de uitkeringsbasis een negatief effect op de uitkeringsfactor als gevolg van de hoger geraamde aantallen bijstandsontvangers.

Tabel 2.6.3 geeft inzicht in de ontwikkeling van de uitkeringsfactor van jaar op jaar. Deze ontwikkeling wordt met name bepaald door de accressen, die voor verschillende jaren uiteenlopen. Bij de ontwikkelingen van de uitkeringsbasis spelen de demografische ontwikkelingen (zoals inwoners, jongeren en ouderen) en die van het aantal bijstandontvangers de belangrijkste rol.

⁶ De maatstaven voor huishoudens met laag inkomen en gemiddeld gestandaardiseerd inkomen.

Tabel 2.6.3 Ontwikkeling uitkeringsfactor 2018-2023 van jaar op jaar

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
uitkeringsfactor, jaar t	1,489	1,567	1,617	1,652	1,693	1,737
verschil ten opzichte van jaar t-1		0,078	0,050	0,035	0,041	0,044
waarvan:						
- algemene mutaties		0,088	0,054	0,042	0,051	0,054
- verdeelreserve		-0,001	-0,001	-0,001	-0,001	-0,001
- ontwikkeling uitkeringsbasis (inclusief OZB)		-0,009	-0,006	-0,007	-0,009	-0,009
- overige ontwikkelingen		0,000	0,003	0,001	0,000	0,000

3 Integratie-uitkering Sociaal domein

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de omvang (paragraaf 3.2) en de verdeling (paragraaf 3.3) van de integratie-uitkering Sociaal domein.

3.2 Omvang

In het Regeerakkoord is opgenomen dat het integreerbare deel van de integratie-uitkering Sociaal domein met ingang van 2019 opgaat in de algemene uitkering en daarmee deel uitmaakt van de trap-op-trap-af systematiek. Vanaf uitkeringsjaar 2019 houdt de integratie-uitkering Sociaal domein daarom op te bestaan. De betreffende onderdelen zijn dan of naar de algemene uitkering overgeheveld of omgezet naar een integratie-uitkering.

Tabel 3.2.1 geeft de wijziging in de integratie-uitkering Sociaal domein weer ten opzichte van de meicirculaire 2018. De tabel wordt gevolgd door een toelichting op de mutatie.

Tabel 3.2.1. Ontwikkeling integratie-uitkering Sociaal domein 2018-2023 (in duizenden euro's)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
stand meicirculaire 2018	10.052.256	-	-	-	-	-
<i>mutaties onderdeel Participatie</i>						
1) Vrijval Bonus beschut werk	12.153					
stand deze circulaire	10.064.409	-	-	-	-	-

1. Vrijval Bonus beschut werken

Op het beschikbare budget 2018 voor de decentralisatie-uitkering Bonus beschut werken is een bedrag overgebleven van € 12,153 miljoen. Het kabinet heeft, mede naar aanleiding van een toezegging van de Staatssecretaris van SZW aan de Tweede Kamer op 26 oktober 2016, besloten dat de resterende middelen voor de gehele looptijd van de bonusregeling beschikbaar blijven voor gemeenten. Voor 2018 betekent dit dat het bedrag van € 12,153 miljoen wordt toegevoegd aan de integratie-uitkering Sociaal domein, onderdeel Participatie. Zie ook paragraaf 4.2.4 van deze circulaire.

3.3 Verdeling

De bedragen per gemeente voor de integratie-uitkering Sociaal domein voor het jaar 2018 zijn opgenomen in de gemeentefondsruubriek op internet (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financien-gemeenten-en-provincies/gemeentefonds/circulaires-gemeentefonds>). Deze rubriek geeft per onderdeel van de uitkering ook inzicht in de berekeningswijze van de bedragen.

Zoals aangekondigd worden voor de objectieve verdeling 2018 van de Wmo 2015, Jeugd en

Participatie de maatstafgegevens volgens de meicirculaire 2017 gehandhaafd. Een uitzondering hierop is het onderdeel Begeleid werken van de IUSD Participatie. Vanaf deze circulaire is de verdeling van dit onderdeel (beperkt) aangepast.

Sinds 1 januari 2017 geldt voor gemeenten de verplichting de voorziening beschut werk aan te bieden aan personen die daarop zijn aangewezen. In de 'Regeling vaststelling aantallen beschut werk' is per gemeente opgenomen hoeveel plekken per jaar, voor zover er behoefte is, gerealiseerd moeten worden. Deze aantallen zijn (net als de financiële middelen voor beschut werk) gebaseerd op de instroom in de Wajong werkregeling en de Wsw in de periode 2012-2014. Voor enkele gemeenten (0-gemeenten) geldt dat er in deze periode niet of nauwelijks instroom is geweest in de Wajong werkregeling en de Wsw. Deze gemeenten hoeven volgens de genoemde Regeling dan ook geen beschut werkplekken te creëren (in lijn met het feit dat ze momenteel ook niet of nauwelijks financiële middelen ontvangen). De Staatssecretaris van SZW heeft op Kamervragen van 19 maart 2018 hierover van het Lid Nijkerken-de Haan (TK, 2017-2018, nr 1900) geantwoord dat zij bereid is te onderzoeken hoe met ingang van 2019 de verdeling van plekken aan kan worden gepast zodat ook deze gemeenten tenminste een plek beschut werk moeten creëren als zich een inwoner met een positief advies beschut werk meldt.

Om invulling te geven aan deze toezegging aan de Kamer wordt met deze circulaire de verdeling van de financiële middelen iets aangepast (met zeer beperkte herverdeling tot gevolg) zodat de 0-gemeenten ieder jaar tenminste een bedrag ontvangen dat gelijk is aan het beschikbaar gestelde bedrag voor de begeleidingskosten van één beschutte werkplek. Hierdoor krijgen deze gemeenten niet alleen een taakstelling van één, maar hebben deze gemeenten ook daadwerkelijk geld beschikbaar om bij gebleken behoefte een beschutte plek te realiseren. Het beschikbaar gestelde bedrag voor begeleiding bij een beschutte werkplek bedraagt 8500 euro. Vanaf 2021 wordt een deel van dit bedrag ingezet voor de structurele financiering van de no-risk polis. Met de no-risk polis dekt het UWV de financiële risico's af van de verplichte loondoorbetaling bij ziekte voor werkgevers die een werknemer in dienst nemen met in dit geval een indicatie beschut werk.

4 Decentralisatie- en integratie-uitkeringen

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat mededelingen over de decentralisatie- en de integratie-uitkeringen. Deze uitkeringen maken net als de algemene uitkering deel uit van het gemeentefonds, maar hebben een eigen verdeling. Decentralisatie- en integratie-uitkeringen zijn net als de algemene uitkering vrij besteedbaar en er vindt geen verantwoording naar het Rijk plaats, zoals bij specifieke uitkeringen wel het geval is. Veel van de uitkeringen in dit hoofdstuk zijn verbonden met een zeker doel, waardoor de bestedingsvrijheid materieel wel begrensd kan zijn.

Paragraaf 4.2 informeert over de decentralisatie- en integratie-uitkeringen en over de omvang en de verdeling ervan. Paragraaf 4.3 bevat overige mededelingen over de decentralisatie- en integratie-uitkeringen.

4.2 Omvang en verdeling decentralisatie- en integratie-uitkeringen

Tabel 4.2.1 bevat de mutaties in de decentralisatie- en integratie-uitkeringen ten opzichte van de meicirculaire 2018. Tabel 4.2.2 bevat het complete overzicht van de decentralisatie- en integratie-uitkeringen en de daarmee gemoeide bedragen. De tabellen worden gevolgd door een toelichting op de mutaties ten opzichte van de meicirculaire 2018.

Tabel 4.2.1 Mutaties decentralisatie- en integratie-uitkeringen 2018-2023 (bedragen in duizenden euro's)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
stand meicirculaire 2018	2.461.454	5.153.740	5.067.342	4.920.514	4.855.702	4.811.063
1) Beschermd Wonen		41.676	41.676	41.676	41.676	41.676
2) Regiodeal Eindhoven	39.900					
3) Transformatiefonds Sociaal Domein Jeugd	36.000	36.000	36.000			
4) Bonus beschut werk	-12.153					
5a) Voorschoolse voorziening peuters		-10.000	-20.000	-30.000	-30.000	-30.000
5b) Nog te bestemmen Voorschoolse voorziening peuters			10.000	20.000	20.000	20.000
6) Roode Vaart Zevenbergen	7.958					
7) Academische component kinder- en jeugdpsychiatrie		4.410	4.410	4.410	4.410	4.410
8) Versnelling lokale aanpak tegen eenzaamheid	3.500					
9) Jeugdhulp aan kinderen in een AZC		3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
10) Koplopergemeenten Cliëntondersteuning	2.748					
11) Meer Maas Meer Venlo	1.100	833				
12) Experimenten sociale benadering dementie	1.000					
13) Erfgoedregistraties	600					
14) Pilot opvang en begeleiding asielzoekers	526					
15) Impulsgelden Weerbaar bestuur	500					
16) Terugdringen gezondheidsachterstanden	310	310	310			
17) Omgevingsspoor Ternaard	215					
18) Participatie		-150	-200	-300	-350	-450
19) Opvang Sint Maarten	142					
20) Digitale content ontwikkeling raadsleden	100					
21) EMA Amsterdam	100					
22) Correctie referendum WV	-49					
23) LHBT-emancipatiebeleid	20					
stand deze circulaire	2.543.971	5.229.819	5.142.538	4.959.300	4.894.438	4.849.699

Tabel 4.2.2 Decentralisatie- en integratie-uitkeringen 2018-2023 (in duizenden euro's)

Uitkeringsjaar	2018	2019	2020	2021	2022	2023 Vindplaats
- wmo (integratie-uitkering)	1.293.821					mei 2018, § 4.2-4
- maatschappelijke opvang	385.057	385.057	385.057	385.057	385.057	385.057 mei 2017, § 4.2
- vrouwenopvang	130.330	153.331	155.031	159.831	159.831	159.831 mei 2018, § 4.2-11
- brede impuls						
- combinatiefuncties/buurtportcoaches	58.680					september 2017, § 4.2-1
- vergunningverlening, toezicht en handhaving	46.700	46.700	46.700	46.700	46.700	46.700 mei 2017, § 4.2
- jeugd	21.700	21.700	21.700	21.700	21.700	21.700 juni 2012, § 6.9
- bodemsanering	57.570	53.516	51.655			mei 2018, § 4.2-6
- beeldende kunst en vormgeving	13.500	13.500	13.500	13.500	13.500	13.500 september 2015, § 4.2-1
- gezond in de Stad	19.440	19.440	19.440	19.440	0	0 mei 2017, § 4.2-4
- veiligheidshuizen	7.699	7.699	7.699	7.699	7.699	7.699 juni 2012, § 6.11
- knelpunten verdeelproblematiek	3.531	3.612	3.695	3.780	3.867	3.956 mei 2018, § 4.2-25
- erfgoed en ruimte	294					mei 2018, § 4.2-21
- LHBT-emancipatiebeleid	911					september 2018, § 4.2-23
- groeiopgave Almere	7.444	7.371	7.371	7.371	7.371	7.371 mei 2018, § 4.2-22
- bevolkingsdaling	11.245	11.245	11.245			december 2017, § 4.2-12
- voorschoolse voorziening peuters	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000 september 2018, § 4.2-5
- nog te bestemmen voorschoolse voorziening peuters			10.000	20.000	20.000	20.000 september 2018, § 4.2-5
- BRP: centralisering inschrijving	4.731	4.731	4.731	4.731	4.731	4.731 mei 2018, § 4.2-8
- beter beruften	2.585					mei 2018, § 4.2-12
- basisregistratie grootschalige topografie	422	211				december 2016, § 4.2-11
- interreg V	291					mei 2018, § 4.2-20
- bonus beschut werken	3.847	21.000	26.000			september 2018, § 4.2-4
- Leeuwarden culturele hoofdstad	2.066					september 2016, § 4.2-5
- armoedebestrijding kinderen	85.000	85.000	85.000	85.000	85.000	85.000 mei 2017, § 4.2
- scholenprogramma Groningen	3.000	8.875	3.000	3.000	3.000	3.000 december 2016, § 4.2-3
- versterking gemeentelijke aanpak jihadisme	5.256					mei 2018, § 4.2-9
- innovatieve aanpak energiebesparing	7.250					mei 2018, § 4.2-8
- herstructurering Wsw Oost-Groningen	2.200					mei 2018, § 4.2-13
- economische zelfstandigheid	808					mei 2018, § 4.2-18
- dialoog Sinterklaasintocht	35					mei 2018, § 4.2-26
- pilot Weerbaar opvoeden	102					mei 2018, § 4.2-24
- tijdelijke oplossing anonieme hulplijn	657					september 2017, § 4.2-13
- arbeidsparticipatie mensen met een psychische	172					december 2017, § 4.2-4
- Voorziening knelpunten sociaal domein	200.000					mei 2018, § 4.2-1
- beschermd Wonen		1.714.419	1.713.566	1.713.552	1.713.522	1.713.564 september 2018, § 4.2-1
- participatie		1.929.933	1.837.952	1.787.278	1.741.799	1.696.929 september 2018, § 4.2-18
- voogdij/18+		648.211	647.661	647.661	647.661	647.661 september 2018, § 4.2-7
- maatschappelijke begeleiding	1.527					mei 2018, § 4.2-15
- matches op werk	3.083					mei 2018, § 4.2-10
- referendum	7.971					september 2018, § 4.2-22
- versterking lokale werkgelegenheid Groningen	1.900	1.900				mei 2018, § 4.2-14
- innovatiepartnerschap Amsterdam	310					mei 2018, § 4.2-19
- spoorstaafconditioneringssystemen	137					mei 2018, § 4.2-23
- milieuzones grote steden	1.000					mei 2018, § 4.2-16
- schulden en armoede	27.000	22.225	22.225			mei 2018, § 4.2-5
- Regiodeal Eindhoven	39.900					september 2018, § 4.2-2
- Transformatiefonds Sociaal Domein Jeugd	36.000	36.000	36.000			september 2018, § 4.2-3
- Roode Vaart Zevenbergen	7.958					september 2018, § 4.2-6
- Versnelling lokale aanpak tegen eenzaamheid	3.500					september 2018, § 4.2-8
- Jeugdhulp aan kinderen in een AZC		3.000	3.000	3.000	3.000	3.000 september 2018, § 4.2-9
- Koplopergemeenten Cliëntondersteuning	2.748					september 2018, § 4.2-10
- meer maas meer Venlo	1.100	833				september 2018, § 4.2-11
- experimenten sociale benadering dementie	1.000					september 2018, § 4.2-12
- erfgoedregistraties	600					september 2018, § 4.2-13
- pilot opvang en begeleiding asielzoekers	526					september 2018, § 4.2-14
- impuls gelden Weerbaar bestuur	500					september 2018, § 4.2-15
- terugdringen gezondheidsachterstanden	310	310	310			september 2018, § 4.2-16
- omgevingsspoor Ternaard	215					september 2018, § 4.2-17
- opvang Sint Maarten	142					september 2018, § 4.2-19
- digitale content ontwikkeling raadsleden	100					september 2018, § 4.2-20
- EMA Amsterdam	100					september 2018, § 4.2-21
Totaal	2.543.971	5.229.819	5.142.538	4.959.300	4.894.438	4.849.699

Toelichting

1. Beschermd Wonen

Zoals aangekondigd in de meicirculaire 2018, paragraaf 2.2, is de volumegroei 2019 voor Beschermd wonen toegekend.

2. Regiodeal Eindhoven

Het kabinet reserveert maximaal € 130 miljoen voor het aanpakken van de opgave van de regio Brainport Eindhoven. De Regio Deal Brainport Eindhoven zet in op het versterken van een onderscheidend voorzieningenniveau, het aantrekken, opleiden en behouden van technisch talent op alle onderwijsniveaus en het realiseren van innovaties met maatschappelijke impact. Met deze (eerste) decentralisatie-uitkering worden de projecten gefinancierd die in 2018 zullen worden opgestart.

3. Transformatiefonds Sociaal Domein Jeugd

In de meicirculaire 2018, paragraaf 4.2.2, is gemeld dat voor het Transformatiefonds in de periode 2018, 2019 en 2020 jaarlijks € 36 miljoen beschikbaar is. Deze middelen zijn in deze circulaire aan het gemeentefonds toegevoegd. In de decembercirculaire 2018 zal de verdeling, naar rato, op basis van het aantal kinderen per jeugdzorgregio, bekend gemaakt worden.

In juni 2018 zijn de 'spelregels' van het Transformatiefonds Jeugd gepubliceerd. Hierin staat beschreven op welke wijze een jeugdzorgregio een bijdrage uit het transformatiefonds kan ontvangen (aanvragen kan tot 1 oktober 2018), en aan welke voorwaarden voldaan moet worden. De 'spelregels' zijn in samenwerking tussen het Rijk en de VNG opgesteld en zijn terug te vinden op <https://vng.nl/onderwerpenindex/jeugd/jeugdhulp/nieuws/transformatiefonds-108-miljoen-voor-vernieuwing-jeugdhulp>.

4. Bonus beschut werk

In paragraaf 4.2-3 van de septembercirculaire 2016 zijn gemeenten geïnformeerd over de financiële stimulans ("bonus") om het aantal gerealiseerde beschut werkplekken te vergroten. Bijlage 4.2-4 bevat de bedragen die gemeenten in 2018 ontvangen voor de creatie en de continuering van beschut werkplekken in 2017. De gegevens over het aantal gerealiseerde en gecontinueerde beschut werkplekken zijn afkomstig van het UWV. Met ingang van 2017 kunnen mensen ook zelf, zonder tussenkomst van de gemeente, een advies beschut werk aanvragen. In deze gevallen wordt de creatiebonus toegekend aan de gemeente waar de burger woonachtig is op het moment dat het UWV een positief advies beschut werk afgeeft. Een beschut werkplek wordt bepaald door een koppeling van het door UWV afgegeven positief advies beschut werk en een dienstverband blijkend uit de polisadministratie van UWV. De continueringsbonus wordt toegekend aan de gemeente die de creatiebonus toegekend heeft gekregen.

Het totaal van de uitgekeerde bonussen voor het jaar 2017 bedraagt € 3,847 miljoen. Daardoor is op het totale budget van € 16 miljoen een vrijval ontstaan van € 12,153 miljoen. Het kabinet heeft, mede naar aanleiding van het Algemeen Overleg van de Tweede Kamer met de Staatssecretaris van SZW op 26 oktober 2016, besloten dat de vrijvallende middelen voor de gehele looptijd van de bonusregeling beschikbaar blijven voor gemeenten. Voor 2018 betekent dit dat het bedrag van € 12,153 miljoen wordt overgeheveld naar de integratie-uitkering Sociaal domein, onderdeel Participatie (zie paragraaf 3.2.1).

5. Voorschoolse voorziening peuters

Het Ministerie van SZW en de VNG hebben in 2016 bestuurlijke afspraken gemaakt ("een aanbod voor alle peuters") met als doel om alle peuters de mogelijkheid te geven om naar een voorschoolse voorziening te gaan. Om gemeenten hiertoe in staat te stellen, heeft het Rijk vanaf 2016 via een decentralisatie-uitkering aan gemeenten een budget beschikbaar gesteld dat oploopt tot structureel € 60 miljoen in 2021. Dit bedrag is gebaseerd op de aanname dat er ongeveer 40.000 peuters zijn die niet bereikt worden door gemeenten en die geen recht hebben op kinderopvangtoeslag en/of voorschoolse educatie. In de bestuurlijke afspraken is verder afgesproken dat SZW en de VNG een monitor opzetten om onder meer de ontwikkeling te volgen

van het aantal peuters dat naar een voorschoolse voorziening gaat.

Uit de eerste meting van de monitor uit 2017, die in opdracht van SZW en de VNG is uitgevoerd, blijkt dat de groep peuters die niet bereikt worden door gemeenten en geen recht hebben op kinderopvangtoeslag veel kleiner is dan de 40.000 peuters waar in de bestuurlijke afspraken van werd uitgegaan, namelijk 11.400 peuters. De uitkomst van de eerste meting van de monitor was aanleiding voor SZW en de VNG om met elkaar in gesprek te gaan over het herzien van de bestuurlijke afspraken waarbij partijen het erover eens dat het aantal peuters bij de start in 2016 hoger kan zijn geweest dan uit de eerste meting in 2017 blijkt. Centraal bij deze gesprekken stond dat de herziening van de middelen gemeenten moeten helpen en dat de middelen toebedeeld worden aan onderwerpen op SZW-gebied.

SZW en de VNG hebben overeenstemming bereikt om de peutermiddelen vanaf 2019 niet verder op te laten lopen dan € 30 miljoen. Dit heeft als gevolg dat voor 2019 en verder de bedragen per gemeenten en de verdeling van 2018 zullen worden aangehouden. Vanaf 2019 komt er structureel € 10 miljoen extra voor toezicht en handhaving kinderopvang en gastouderopvang beschikbaar vanuit de decentralisatie-uitkering Voorschoolse voorziening peuters (zie ook paragraaf 2.2.7). Over de besteding van de overige middelen in 2020 en 2021 en verder vindt nog overleg plaats. Meer informatie volgt in de meicirculaire 2019.

6. Roode Vaart Zevenbergen

De gemeente Moerdijk ontvangt een bijdrage voor het project 'realisatietracé Roode Vaart Zevenbergen'. Deze bijdrage vindt plaats in het kader van afspraken uit de regionale samenwerkingsovereenkomst voor dit project (2013) en toezeggingen van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2015). Het Rijk wil met deze bijdrage een verbetering van de regionale zoetwatervoorziening mogelijk maken.

7. Academische component kinder- en jeugdpsychiatrie

Er is breed geconstateerd dat de directe bekostiging via de gemeenten van de academische functie van de academische centra voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie te kwetsbaar is geworden. Dit geldt specifiek voor die academische centra waarvan de financiering niet volledig via het Landelijk Transitiearrangement verloopt.

Het Ministerie van VWS en de VNG hebben om die reden besloten om vanaf 2019 de academische functie van de vier academische centra Accare, de Bascule, Curium en Karakter vanuit vier accounthoudende gemeenten te financieren. De accounthoudende gemeenten zijn respectievelijk Groningen, Amsterdam, Leiden en Nijmegen. Hiervoor wordt vanuit het subcluster jeugdhulp uit de algemene uitkering € 4,41 miljoen overgeheveld naar de integratie-uitkering Voogdij/18+ en specifiek aan deze vier gemeenten toebedeeld. In dit bedrag is rekening gehouden met de extra uitvoeringskosten voor de accounthoudende gemeenten. De verdeling over de vier accounthoudende gemeenten is als volgt: Nijmegen € 1,505 miljoen, Groningen € 1,305 miljoen, Amsterdam € 0,845 miljoen en Leiden € 0,755 miljoen.

8. Versnelling lokale aanpak tegen eenzaamheid

In het kader van het programma Eén tegen Eenzaamheid is € 3,5 miljoen beschikbaar gesteld voor versnelling van bestaande en startende lokale aanpakken. In overleg met de VNG zal tot een doelmatige verdeling van de middelen worden gekomen. Deze verdeling wordt in de decembercirculaire 2018 bekend gemaakt.

9. Jeugdhulp aan kinderen in een AZC

Vanaf 2019 worden gemeenten volledig verantwoordelijk voor de organisatie en financiering van de jeugdhulp, inclusief de jeugd-ggz, aan kinderen in een AZC. Voor de financiering van deze taak wordt een aparte decentralisatie-uitkering ingesteld. Het binnen het gemeentefonds beschikbare bedrag van € 3 miljoen wordt daartoe structureel overgeheveld vanuit het jeugdbudget naar die decentralisatie-uitkering. Bij Voorjaarsnota 2019 zullen ook de beschikbare middelen van de begroting van J&V worden overgeboekt naar deze decentralisatie-uitkering (zie verder paragraaf 2.2.6).

10. Koplopergemeenten Cliëntondersteuning

Het kabinet zet extra in op onafhankelijke cliëntondersteuning. Op 12 juli 2018 heeft de Minister van VWS de aanpak hiertoe naar de Tweede Kamer gestuurd (TK 2017–2018, 31 476, nr. 22). In 2017 is een aantal gemeenten reeds aan de slag gegaan om hun beleid ten aanzien van cliëntondersteuning te versterken. Na overleg met de VNG is bepaald dat 14 van deze koplopers in 2018 incidenteel extra middelen zullen ontvangen voor hun lokale aanpak. De resultaten en geleerde lessen van de 14 koplopers zullen onderling worden gedeeld, met andere gemeenten (in de regio) en op landelijke bijeenkomsten.

Voor de verdeling van de extra middelen wordt verwezen naar bijlage 5.2.10

11. Meer Maas Meer Venlo

De gemeente Venlo ontvangt in 2018 en 2019 in totaal € 1,933 ten behoeve van de uitvoering van de integrale Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)/MIRT-verkenning Meer Maas Meer Venlo. In deze verkenning naar rivierverruiming onderzoeken Rijk en regio gezamenlijk de waterveiligheidsopgave en ruimtelijk economische opgave en kansen voor synergie door een integrale benadering in de regio Venlo.

12. Experimenten sociale benadering dementie

De gemeenten Amsterdam, Amstelveen, Den Bosch en Rotterdam zullen in 2018 starten met trials sociale benadering dementie. Zij krijgen hiervoor € 0,25 miljoen per gemeente.

13. Erfgoedregistraties

In 2021 treedt de Omgevingswet in werking. Om de uitvoering van deze wet mogelijk te maken

wordt een Digitaal Stelsel Omgevingswet ingericht. De Minister van OCW werkt hier, vanuit haar verantwoordelijkheid voor erfgoed in het ruimtelijk domein, actief aan mee in nauwe samenwerking met gemeenten. De gemeenten gaan in dit kader een gezamenlijke registratie van erfgoed opzetten, waarin 100.000 beeldbepalende panden en 45.000 gemeentelijke monumenten worden opgenomen. De gemeente Amsterdam ontvangt, als trekker van deze gezamenlijke registratie, € 0,6 miljoen.

14. Pilot opvang en begeleiding asielzoekers

De gemeente Tynaarlo ontvangt € 525.262 voor de Pilot kleinschalige opvang voor kansrijke asielzoekers. Dit bedrag bestaat uit tweemaal kwartaalkosten voor de tussenvoorziening, ad € 121.288, plus de opstartkosten voor de Drentse Gemeenten voor de locatie in Eelde, ad € 282.685. De tussenvoorziening in Tynaarlo wordt een brede proeftuin om te toetsen in welke mate de gekozen aanpak (kleinschalige opvang, directe focus op integratie en participatie) beantwoordt aan de doelstellingen van kabinet en medeoverheden om het asielsysteem voor opvang te flexibiliseren en beter te laten aansluiten op integratie en participatie. Doelstellingen die zowel in het Regeerakkoord en als in het interbestuurlijk programma (IBP) zijn benoemd.

15. Impulsgelden Weerbaar bestuur

Ter versterking van het weerbaar bestuur ontvangen acht gemeenten een financiële impuls van elk € 80.000. Het betreft innoverende, domeinoverstijgende initiatieven die bijdragen aan één of meer van de drie sporen uit het thema “Weerbaar bestuur”, namelijk: (1) het versterken van de integriteit en veiligheid van politieke ambtsdragers, (2) het versterken van de preventieve bestuurlijke aanpak en maatschappelijke weerbaarheid en (3) het tegengaan van ondemocratische beïnvloeding. Het betreft een eerste tranche van initiatieven. De uitkomsten worden gedeeld met andere gemeenten, met name in de leerkringen waar deze gemeenten deel van uit maken. Uiterlijk 1 maart 2020 wordt de opbrengst ter beschikking gesteld aan het Ministerie van BZK. De ontvangende gemeenten voor de eerste tranche zijn opgenomen in bijlage 4.2-15. In de decembercirculaire 2018 zal de tweede tranche worden opgenomen. De betreffende gemeenten zijn hierover geïnformeerd.

16. Terugdringen gezondheidsachterstanden

De gemeente Amsterdam ontvangt in de periode 2018 tot en met 2020 jaarlijks € 310.000 om concrete resultaten te halen die bijdragen aan het verder verbeteren van het sociaal domein, door kwetsbare burgers zo goed mogelijk te ondersteunen. De ambitie is om beleidsvelden op lokaal niveau te verbinden, invulling te geven aan transformatie en meer in te zetten op integrale aanpakken.

Terugdringen van gezondheidsachterstanden is een van de 16 thema's binnen het programma sociaal domein. Het thema gezondheidsachterstanden richt zich op kinderen en jongeren. Eind 2017 is de onderliggende opdracht voor het thema vastgesteld door de programmaraad van het programma. Rijk (het Ministerie van VWS) en gemeenten (Amsterdam) hebben een convenant afgesloten over het terugdringen van gezondheidsverschillen. Hiermee committeren partijen zich

aan een gezamenlijk proces.

17. Omgevingsspoor Ternaard

In het kader van de pilot omgevingsmanagement ontvangt de gemeente Dongeradeel een bijdrage voor de inhuur van een bureau dat de kwartiermakersfase B van de gaswinning bij Ternaard begeleidt.

18. Participatie

Tot 2017 werd de tolkvoorziening in het werkdomein door de VNG georganiseerd bij het UWV. De VNG ontving hiervoor rechtstreeks een uitkering uit het gemeentefonds. Per 2018 is deze financiering gestopt. Vanaf 2018 zullen de gelden uit het gemeentefonds naar de begroting van het Ministerie van SZW worden overgeboekt om op die wijze de uitgaven aan de doventolk en de uitvoeringskosten van het UWV te compenseren. Naar verwachting neemt het gebruik van de tolkvoorziening Participatiewet de komende jaren toe, vanwege de ingroei van de doelgroep van de Participatiewet. Vooruitlopend op het wetsvoorstel is de uitname voor 2018 reeds bij de meicirculaire 2018 verwerkt (zie paragraaf 3.2.12). Dit betreft de uitname voor 2019 en verder.

19. Opvang Sint Maarten

In het kader van noodhulp bovenwindse eilanden ontvangt de gemeente Haarlem € 86.492, de gemeente Leiden € 46.358, de gemeente Amsterdam € 4.540 en de gemeente Den Haag € 4.376 als vergoeding voor de gemaakte kosten voor het opvangen van Sint Maartenaren in door gemeenten verstrekte noodopvangvoorzieningen "die buiten de reguliere maatschappelijke opvang zijn getroffen". Hoewel het bieden van noodopvang voor mensen die daarop aangewezen zijn een gemeentelijke verantwoordelijkheid is, wordt vanwege de uitzonderlijke omstandigheden waaronder de mensen van Sint Maarten naar Nederland kwamen en de specifieke kenmerken van de mensen die het betrof, een bijdrage beschikbaar gesteld.

20. Digitale content ontwikkeling raadsleden

In het Regeerakkoord is opgenomen dat het kabinet de versterking van de voorbereiding, opleiding en toerusting van de leden van gemeenteraden en Provinciale Staten ondersteunt. In het kader daarvan ontvangt de gemeente Almere een bijdrage voor de doorontwikkeling van inhoud voor de digitale leeromgeving voor raadsleden. Met de digitale leeromgeving worden raadsleden in staat gesteld tijd- en plaats onafhankelijk de voor de uitoefening van hun functie relevante kennis op te doen. De gemeente Almere ontwikkelt mede namens 21 100.000+ gemeenten een reeks digitale kennisclips, opleidingen en trainingen. Deze inhoud wordt uiteindelijk aan alle gemeenteraadsleden in Nederland beschikbaar gesteld via de digitale leeromgeving.

21. EMA Amsterdam

De Nederlandse overheid heeft zich gecommitteerd aan de komst van het Europees

Geneesmiddelenagentschap (EMA) naar de Zuidas en de business continuïteit in de overgang. Met het oog op de komst van de medewerkers van het EMA naar de Amsterdamse regio ontvangt de gemeente Amsterdam € 100.000 om dit zo goed mogelijk te laten verlopen. Hiervan zal in opdracht van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) € 50.000 worden ingezet voor de ontwikkeling van een reisinformatie-tool. Deze tool zal de internationale medewerkers helpen inzicht te krijgen in de bereikbaarheid van werk, scholen en andere voorzieningen, om mede op basis daarvan een passende woonlocatie te kiezen. De andere € 50.000 dient als bijdrage aan de activiteiten die de MRA onderneemt om medewerkers van het EMA zo goed mogelijk te huisvesten in de MRA. Deze maatregelen zijn onderdeel van het bredere EMA- relocatieplan, en van het bredere plan "betere spreiding internationaal talent MRA".

22. Correctie referendum WIV

In de meicirculaire 2018 (paragraaf 4.2.7) is de decentralisatie-uitkering opgenomen over de organisatie van het referendum over de Wet- op de inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (WIV). In deze decentralisatie-uitkering zijn verschillende tarieven toegepast voor gemeenten die het referendum tegelijk met de gemeenteraadsverkiezingen konden organiseren en gemeenten die het referendum apart moesten organiseren. Bij de berekening zijn de gemeenten Lingewaal en Lingewaard per abuis omgewisseld en in de verkeerde categorie ingedeeld. Juiste toepassing van de categorie voor deze twee gemeenten zorgt voor een lagere totale uitkering dan opgenomen in de meicirculaire 2018. Het restant wordt om die reden bij deze circulaire overgeheveld. De juiste bedragen voor deze gemeenten zijn ook verwerkt in bijlage 4.2-22. Tevens zijn de gemeenten Oss en Oud-Beijerland in deze bijlage opgenomen. In bijlage 4.2.7 van de meicirculaire 2018 waren deze gemeenten niet gepresenteerd.

23. LHBT-emancipatiebeleid

Regenboogsteden zetten zich in voor de gezamenlijke doelstelling de veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van LHBTI (Lesbische vrouwen, Homoseksuele mannen, Biseksuelen, Transgenderpersonen en intersekse personen) verder te bevorderen. De gemeente Venlo ontvangt voor het uitvoeren van dit beleid € 20.000.

4.3 Overige mededelingen decentralisatie- en integratie-uitkeringen

In deze paragraaf worden aankondigingen over decentralisatie- en integratie-uitkeringen opgenomen, wijzigingen in de verdeling en overige mededelingen.

4.3.1 Wmo

De verdeling voor 2017 en 2018 is ten opzichte van de meicirculaire 2018 gewijzigd door het gebruik van actuelere maatstafaantallen. De uitkering over 2017 is definitief geworden. De trimfactor voor uitkeringsjaar 2017 stellen wij vast op 1,00002. Vanaf 2019 maakt de integratie-uitkering Wmo onderdeel uit van de algemene uitkering.

De verdeling van de integratie-uitkering Wmo is opgenomen in bijlage 4.3.1.

4.3.2 Maatschappelijke opvang

De verdeling voor 2018 is ten opzichte van de meicirculaire 2018 gewijzigd door het gebruik van actuelere maatstafaantallen. De uitkering voor 2019 en verder is gelijkgesteld aan de uitkering voor 2018. De trimfactor voor uitkeringsjaar 2017 stellen wij vast op 1,18088. Hiermee wordt de trimfactor 2017 definitief. De trimfactor zorgt ervoor dat het totaal beschikbare bedrag exact wordt uitgekeerd.

Een overzicht van de bedragen per gemeente van 2018 en verder treft u aan in bijlage 4.3.2. De verdeling over de gemeenten voor 2017 kunt u vinden in bijlage 4.2.2d van de meicirculaire 2018.

4.3.3 Vrouwenopvang

In 2014 hebben de 35 centrumgemeenten van de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang in een brief aan het Ministerie van VWS aangegeven dat ze een landelijk dekkend netwerk van Centra voor seksueel geweld (CSG) wilden opzetten. Het Rijk heeft de eerste jaren de bekostiging van de landelijke coördinatiefunctie op zich genomen. Vanaf 2019 zal de bekostiging worden overgenomen door de gemeenten. Om de administratieve lasten zoveel mogelijk te beperken, willen de centrumgemeenten de uitkering van dat bedrag via één gemeente laten lopen. De gemeente Utrecht heeft zich bereid verklaard de kassiersfunctie op zich te nemen. De jaarlijkse kosten voor de instandhouding van de landelijke coördinatiefunctie zijn € 300.000 en zullen binnen het verdeelmodel na rato worden herverdeeld van alle 35 centrumgemeenten naar de gemeente Utrecht voor wie het vaste bedrag wordt opgehoogd.

Voor het jaar 2017 en 2018 zijn ten opzichte van de septembercirculaire 2017 en de meicirculaire 2018 de aantallen eenheden van de maatstaven van het objectieve verdeelmodel geactualiseerd. De geactualiseerde aantallen zijn behalve voor 2018 ook voor latere jaren in de berekeningen gebruikt.

De verdeling over de gemeenten is opgenomen in de gemeentefondsrubriek op internet (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financien-gemeenten-en-provincies/gemeentefonds/circulaires-gemeentefonds>).

Met ingang van 2018 wordt de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang structureel verhoogd met een bedrag van € 2,5 miljoen per jaar voor de opvang van slachtoffers van huiselijk en eengerelateerd geweld zonder eerdere verblijfsstatus en die vanwege hun slachtofferschap een verblijfsvergunning kunnen aanvragen of hebben aangevraagd. Omdat op grond van zowel het *Verdrag van Istanbul* als de *Europese Richtlijn minimumnormen slachtoffers* aan deze categorie slachtoffers opvangvoorzieningen moeten worden geboden, stellen het Ministerie van JenV en VWS gezamenlijk het genoemde bedrag beschikbaar. In 2019 wordt het recht op toegang tot

opvangvoorzieningen voor deze doelgroep bij AMvB onder de werking van de Wmo 2015 gebracht. De verwerking van de € 2,5 miljoen voor 2018 in de decentralisatie-uitkering vrouwenopvang zal komende decembercirculaire plaatsvinden. Voor de overige jaren vindt de verwerking in de meicirculaire 2019 plaats.

Eind april is door de VNG, samen met de Ministeries van JenV en VWS, het meerjarenprogramma 'Geweld hoort nergens thuis' gepresenteerd. Het programma 'Geweld hoort nergens thuis' stelt per centrumgemeente vrouwenopvang /geweld in huiselijke kring een vergoeding van € 25.000 voor de periode 1 september 2018 tot en met 31 december 2018 beschikbaar voor het aanstellen van een regionale projectleider. Voor de jaren 2019, 2020 en 2021 wordt een vergoeding van € 75.000 per jaar beschikbaar gesteld. De uitkering voor 2018 zal in de komende decembercirculaire worden verwerkt. Voor de overige jaren zal de uitkering in de meicirculaire 2019 worden verwerkt.

4.3.4 Maatschappelijke begeleiding

Met de overgang naar het nieuwe systeem van financiering van de gelden maatschappelijke begeleiding via de decentralisatie uitkering is een groep inburgeringsplichtige asielmigranten niet meegeteld in de aantallen voor de meicirculaire 2018. Het betreft de groep die inburgeringsplichtig is geworden voor 1 oktober 2017 maar pas later gehuisvest is of nog huisvesting moet vinden. DUO en COA brengen momenteel deze groep in kaart waarna de middelen voor de maatschappelijke begeleiding van deze groep personen (die in de periode vanaf 1 oktober 2017 zijn gehuisvest) als nog worden toegevoegd aan het gemeentefonds en zullen worden verdeeld via de decentralisatie uitkering. Nadere informatie volgt op de website van DUO zakelijk, in de meicirculaire 2019 en indien noodzakelijk via de Q&A gemeentefonds van het Ministerie van BZK.

4.3.5 Combinatiefunctionarissen /buurtsportcoaches

Op vrijdag 29 juni zijn, naast het Nationale Sportakkoord, de nieuwe bestuurlijke afspraken getekend voor de Brede Regeling Combinatiefuncties (voorheen Brede Impuls Combinatiefuncties) namens de bewindspersonen van het Ministerie van VWS, Ministerie van OCW, Ministerie van SZW en de voorzitter van het bestuur van de VNG.

Het Ministerie van VWS stelt jaarlijks aan gemeenten een structureel bedrag van € 61 miljoen beschikbaar, dit is een verhoging van het budget met € 13 miljoen. Dit bedrag is inclusief € 5 miljoen die sinds 2014 structureel beschikbaar is als onderdeel van het armoede- en schuldenbeleid en inclusief € 8 miljoen die vanuit VWS beschikbaar is. Deze middelen zijn met name beschikbaar gesteld om extra in te zetten op het versterken van sport- en beweegaanbieders, het mogelijk maken van sporten en bewegen voor mensen die hierbij belemmeringen ervaren en het ondersteunen bij het verbeteren van de kwaliteit van het bewegingsonderwijs. Het Ministerie van OCW stelt jaarlijks voor de Brede Regeling Combinatiefuncties een structureel bedrag van € 11,5 miljoen beschikbaar. Hiermee komt de totale decentralisatie-uitkering uit op € 72,5 miljoen. Gemeenten regelen 60% cofinanciering. Hierdoor dragen zij jaarlijks minimaal € 108,5 miljoen bij.

De bedragen zullen aan gemeenten beschikbaar worden gesteld en verdeeld op basis van de verdeelmaatstaven 'jongeren tot en met 17 jaar' en 'inwoners' (elk voor 50%). Gemeenten dienen hiervoor voor 15 oktober 2018 de intentieverklaring in. Informatie hierover is te vinden in de brief die op 6 juli 2018 is verzonden aan gemeenten door de Vereniging Sport en Gemeenten met kenmerk: VSG/2018/AJ/ms- U18101.

De bedragen per gemeente voor de Brede Regeling Combinatiefuncties 2019 zullen in de decembercircularre 2018 worden gepubliceerd.

4.3.6 Pilots multidisciplinaire centra voor huiselijk geweld en kindermishandeling onder 1 dak

In het programmaplan 'Geweld hoort nergens thuis' hebben Tilburg en Rotterdam de intentie uitgesproken pilots te doen waarin het centrum voor huiselijk geweld en kindermishandeling wordt doorontwikkeld tot een samenwerking voor cliënten door professionals die zelf direct bij het gezin betrokken zijn, onder één dak. Kennemerland heeft een dergelijk centrum onder één dak al gerealiseerd waar het gaat om kindermishandeling. In deze pilot zal dit centrum worden doorontwikkeld naar een centrum dat ook een multidisciplinaire aanpak kent voor huiselijk geweld. Om te toetsen of het onder één dak brengen, daadwerkelijk leidt tot betere resultaten worden de werkwijzen in Friesland en West-Brabant als referentie gebruikt.

Het Programma 'Geweld hoort nergens thuis' stelt voor de drie pilotregio's Midden-Brabant (via gemeente Tilburg), Rotterdam-Rijnmond (via gemeente Rotterdam) en Kennemerland (via gemeente Haarlemmermeer) een vergoeding van € 35.000 voor de periode 1 september 2018 tot en met 31 december 2018 beschikbaar voor het opstellen van het voorstel en het bewerkstelligen van het bestuurlijk draagvlak. Voor de jaren 2019, 2020 en 2021 ontvangen de regio's Midden-Brabant en Rotterdam-Rijnmond een vergoeding van € 350.000 voor het daadwerkelijk realiseren van een multidisciplinair centrum huiselijk geweld en kindermishandeling onder één dak. Voor Kennemerland is dit € 175.000 per jaar.

Per referentie werkwijze wordt in 2018 een budget van € 15.000 beschikbaar gesteld. Voor de jaren 2019, 2020 en 2021 wordt een vergoeding van € 50.000 per regio per jaar beschikbaar gesteld. De gemeente Leeuwarden zal namens de regio Friesland en de gemeente Breda namens de regio West-Brabant de middelen ontvangen.

Voor 2018 zal de decentralisatie-uitkering in de komende decembercircularre worden verwerkt. Voor de overige jaren zal de verwerking in de meicircularre 2019 plaatsvinden.

4.3.7 Loondispensatie gaat niet door, mogelijkheid extra beschutte werkplekken vervalt

In het Regeerakkoord is opgenomen dat gemeenten meer mogelijkheden krijgen om voor mensen met een beperking extra beschutte werkplekken te organiseren, maatwerk te bieden richting werk of werkgevers te "ontzorgen". Deze maatregel was nog niet financieel verwerkt in de circularre van het gemeentefonds omdat hiervoor, in samenhang met de invoering van loondispensatie in de

Participatiewet, verdere uitwerking noodzakelijk was. Verdere informatie zou volgen in de septembercirculaire 2018.

De Staatssecretaris van SZW heeft geconcludeerd dat het invoeren van loondispensatie in de Participatiewet niet de gewenste vereenvoudiging brengt. Nu de invoering van loondispensatie niet doorgaat, vervallen ook de extra middelen voor de mogelijkheid van extra beschutte werkplekken. De Kamer is per brief van 7 september jongstleden geïnformeerd over het niet doorgaan van loondispensatie en de start van een breed offensief om mensen met een arbeidsbeperking die langs de kant staan aan het werk te helpen. Kern van het offensief is dat het kabinet gaat inzetten op het vereenvoudigen van regels voor werkgevers, het lonend maken van (meer) werken voor mensen met een beperking, ook als zij in deeltijd werken en ervoor zorgen dat werkgevers en mensen die op zoek zijn naar een baan elkaar beter gaan vinden.

5 Overige mededelingen

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat diverse mededelingen over de gemeentefinanciën. Paragraaf 5.2 bevat mededelingen over het gemeentefonds die geen betrekking hebben op één van de specifieke onderdelen uit de hoofdstukken 2, 3 of 4. Vervolgd wordt met mededelingen op het terrein van de gemeentefinanciën.

5.2 Gemeentefondstotalen, bevoorschotting en nominale ontwikkelingen

Gemeentefondstotalen

Tabel 5.2.1 bevat een overzicht van de gemeentefondstotalen 2018-2023. In de tabel zijn de bedragen uit de hoofdstukken 2, 3 en 4 bij elkaar gebracht.

Tabel 2.5.1 Gemeentefondstotalen 2018-2022 (in duizenden euro's)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Algemene uitkering	16.536.672	24.893.847	25.900.337	26.746.672	27.635.229	28.590.590
DU/IU	2.543.971	5.229.819	5.142.538	4.959.300	4.894.438	4.849.699
IU Sociaal domein	10.064.409					
Totaal	29.145.052	30.123.666	31.042.875	31.705.972	32.529.667	33.440.289

Bevoorschotting

De bedragen 2018 uit de tabel zullen worden verwerkt in de bevoorschotting vanaf 2 oktober 2018. Tot dat tijdstip is de bevoorschotting gebaseerd op de meicirculaire 2018. Op de eerste dinsdag in oktober zullen ook eventuele verrekeningen plaatsvinden als er voor 2018 te veel of juist te weinig voorschot is verstrekt. Verrekeningen over het uitkeringsjaar 2017 worden ook in oktober uitgevoerd.

De voorschotbetalingen op de algemene uitkering over 2019 zullen in beginsel gebaseerd worden op de uitkeringsfactor en de bedragen per eenheid die in deze circulaire zijn vermeld. Daarnaast worden de meeste basisgegevens overgenomen van het jaar 2018.

Nominale ontwikkelingen

De algemene uitkering is uitgedrukt in lopende prijzen. De decentralisatie-uitkeringen betreffen doorgaans nominale bedragen. De integratie-uitkering Sociaal domein en de integratie-uitkeringen zijn uitgedrukt in constante prijzen.

Aangezien de reële groei van het gemeentefonds lager ligt dan de nominale groei is het van belang dat gemeenten rekening houden met de loon- en prijsontwikkelingen. Om gemeenten, die niet beschikken over eigen loon- en prijsindexen, te faciliteren bij het omgaan met nominale ontwikkelingen is tabel 5.2.1 opgenomen. De tabel bevat een aantal loon- en prijsindicatoren die het CPB onderscheidt voor de overheidssector. De cijfers zijn ontleend aan de meest recente

publicaties van het CPB. Voor nadere informatie verwijzen wij naar de regelmatig bijgestelde prognoses op de website van het CPB ([CPB](#)), met name de rubriek Macro Economische Verkenning (MEV2019).

Tabel 5.2.1 Prijsindexen CPB* MEV en CEP**

	2019	2020	2021	2022	2023***
Prijs bruto binnenlands product (pbbp)	2,5	2,0	1,8	1,9	1,9
Prijs nationale bestedingen (pnb)	2,6	2,0	2,0	2,1	2,1
Nationale consumentenprijsindex (cpi)	2,4	1,8	1,8	1,8	1,8
Loonvoet sector overheid	3,4	3,5	3,0	3,6	3,6
Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers	2,9	3,2	2,7	3,2	3,2
Prijs overheidsconsumptie, netto materieel (imoc)	1,6	1,5	1,4	1,5	1,5

* toelichting bij de kerngegevens is te vinden op: <https://www.cpb.nl/artikel/toelichting-bij-kerngegevenstabel>

** 2019 is op basis van de MEV 2019. 2020-2022 is op basis van de CEP 2018

*** cijfers 2022 zijn doorgetrokken naar 2023

5.3 Individuele referentiewaarden EMU-saldo gemeenten 2019

Zoals aangegeven in de meicirculaire is in het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen van 23 mei 2018 gesproken over de EMU-norm voor de decentrale overheden. Na een constructieve dialoog hebben het Rijk en decentrale overheden elkaar gevonden in een macro EMU-norm van -0,4 procent van het bbp per jaar voor de periode van 2019 tot en met 2022.

Het Rijk heeft conform de Wet Houdbare overheidsfinanciën (Hof) een onderverdeling van de macro EMU-norm voorgelegd aan de koepels van de decentrale overheden. Deze hebben hiermee ingestemd. Dit voorstel is, via een voorhangprocedure, aangeboden bij de Staten-Generaal. Na instemming van het parlement wordt de EMU-norm gepubliceerd in de Staatscourant.

Om de afzonderlijke provincies en gemeenten tijdig een beeld te geven wat dit voor hen betekent, publiceert het Ministerie BZK (vooruitlopend op instemming van het parlement) in lijn met de Wet Hof individuele EMU-referentiewaarden. De referentiewaarden voor gemeenten zijn in bijlage 5.3 opgenomen⁷ en tot stand gekomen door het totaalbedrag uit de tabel hieronder op basis van de begrotingstotalen over de gemeenten te verdelen.

Tabel 5.3: macronorm per bestuurslaag

	Gemeenten	Provincies	Waterschappen ⁸	Totaal
Verdeling macronorm 2019 (in % BBP)	0,27	0,08	0,05	0,40
Verdeling macronorm 2019 (* € 1000)	2.191.860	649.440	405.900	3.247.200

Geraamde BBP 2019 = 811.800.000

Een individuele EMU-referentiewaarde betreft geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een provincie of gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft. De Wet Hof bepaalt dat de

⁷ Deze berekening is een momentopname o.b.v. een voorlopige voorspelling van het BBP 2019 uit de Macro Economische Verkenning (MEV) en op basis van de begrotingstotalen 2018 zoals in februari aangeleverd door het CBS op basis van de primitieve begrotingen van gemeenten en provincies.

⁸ De individuele referentiewaarden voor de waterschappen worden door de Unie van Waterschappen bekend gemaakt.

individuele referentiewaarde voor het EMU-saldo van de individuele overheden naast het eigen aandeel ook het aandeel in openbare lichamen betreft. Met het aandeel in openbare lichamen wordt bedoeld het deel van het EMU-saldo van de gemeenschappelijke regelingen waar een individuele decentrale overheid aan deelneemt dat aan de betreffende individuele overheid wordt toegerekend. Een deel van het EMU-saldo van de openbare lichamen maakt dus onderdeel uit van het EMU-saldo van de deelnemers.

5.4 Evaluatie verdeelmodellen sociaal domein

In paragraaf 5.3 van de meicirculaire 2018 bent u geïnformeerd over de vervolgstappen die moeten leiden tot een integrale nieuwe verdeling van de middelen in het gemeentefonds voor het sociaal domein per 2021.

SEO Economisch Onderzoek is onlangs gestart met het aangekondigde methodologisch onderzoek. In dit tussenonderzoek wordt met betrokken partijen gezien welke onderzoeksmethode het meeste geschikt is bij de verdeelonderzoeken in het gemeentefonds. De gebruikelijke methode is mogelijk minder geschikt voor de taken in het sociaal domein op dit moment, bijvoorbeeld vanwege de aard van de taken en de fase van transformatie waarin gemeenten zich bevinden. Het eindresultaat van het tussenonderzoek is een rapportage waarin de mogelijke onderzoeksmethoden zijn opgenomen, inclusief voor- en nadelen van de verschillende methoden en een weging op grond van een beoordelingskader. Het tussenonderzoek wordt begeleid door een stuurgroep bestaande uit BZK, VWS, VNG en onafhankelijke deskundigen met bestuurlijke en wetenschappelijke expertise. Daarnaast is een klankborggroep ingesteld met als deelnemende partijen: de Ministeries van BZK, Financiën, VWS en SZW, de VNG, ROB, NDSD, Divosa en enkele gemeenten. Op basis van de eindrapportage zullen de fondsbeheerders in afstemming met betrokken partijen de meest geschikte onderzoeksmethode selecteren. Naar verwachting is dit proces medio november 2018 afgerond.

De geselecteerde onderzoeksmethode zal vervolgens worden toegepast in het kwantitatief verdeelonderzoek, dat na het bovengenoemde methodologische onderzoek zal starten. De onderzoekers zullen in dit kwantitatief onderzoek een verdeelmodel voor het sociaal domein ontwikkelen dat zo veel mogelijk aansluit op de geobjectiveerde verschillen in taakopgave/kosten tussen gemeenten. De hierboven genoemde stuurgroep zal ook het kwantitatief onderzoek begeleiden. Daarnaast zullen begeleidingscommissies worden ingesteld. Voor meer informatie wordt verwezen naar paragraaf 5.3 van de meicirculaire 2018.

5.5 Heroverweging financiële verhoudingen

Op 6 juli 2018 heeft de Tweede Kamer een brief ontvangen ([TK 34775-B, nr. 18](#)) waarin is aangegeven vanuit welk perspectief het kabinet de financiële verhoudingen tussen Rijk en gemeenten kritisch tegen het licht wil houden. De financiële verhoudingen moeten bijdragen aan constructieve en gelijkwaardige interbestuurlijke verhoudingen door de bestuurskracht van gemeenten en provincies te ondersteunen via een stabiele, voorspelbare, adaptieve en

transparante bekostiging van hun takenpakket en ruimte bieden voor het gezamenlijk oplossen van maatschappelijke opgaven. We richten ons op vier onderwerpen: de verdeling van de algemene uitkering van het gemeentefonds, de verdeling van de algemene uitkering van het provinciefonds, het uitkeringsstelsel en kennis- en informatie-uitwisseling.

In 2018 vindt een aantal verdiepende onderzoeken plaats die als inbreng dienen voor een herijkingsonderzoek van de algemene uitkering van het gemeentefonds. Allereerst wordt er meer inzicht verkregen in de mate van beleidsvrijheid van en maatschappelijk geaccepteerde verschillen tussen het aanbod van voorzieningen in de verschillende taakvelden van gemeenten (en provincies). Dit inzicht is nodig om vast te stellen in welke mate er rekening met kostenverschillen moet worden gehouden in de verdeling. Ten tweede worden er alternatieve manieren onderzocht om rekening te houden met eigen inkomsten van gemeenten. Hier is wellicht meer differentiatie mogelijk in plaats van de huidige uniforme benadering, omdat de omstandigheden waarin gemeenten opereren uiteenlopen. Tot slot wordt onderzocht of de wijze waarop de regionale functie van een aantal gemeenten (centrumfunctie) in de huidige verdeling wordt verwerkt nog wel aansluit bij de huidige praktijk. Een evaluatie van de huidige maatstaven⁹ gaf aan dat hier verbetering mogelijk is.

In het herijkingsonderzoek zal onder meer ingegaan worden op de vraag hoe verschillen in regionaal economische ontwikkeling het best kunnen worden gefaciliteerd en de positie die steden hebben in de verdeling van het gemeentefonds. Daarnaast is er vanuit de Tweede Kamer de vraag gekomen of er niet meer rekening gehouden kon worden met de hogere kosten van gemeenten met een groot aantal kernen binnen de gemeentegrenzen. Ook dit punt zal worden meegenomen in het herijkingsonderzoek.

Het deel van het gemeentefonds dat betrekking heeft op het sociaal domein zal in een apart traject worden vormgegeven (zie paragraaf 5.4), maar loopt parallel aan de herijking van de rest van het gemeentefonds. De beide processen leiden tot aanpassing van de verdeling van het gemeentefonds. Het is daarom van belang dat de integraliteit van de afwegingen wordt bewaakt. De beide processen worden zodanig georganiseerd dat er een consistente en integrale afweging plaatsvindt van de algemene uitkering als geheel. Zowel ambtelijk als bestuurlijk wordt periodiek de integrale stand van zaken voorgelegd aan betrokken partijen. Deze onderzoeken starten in 2018 en lopen door in 2019.

De huidige wet- en regelgeving in de Financiële-verhoudingswet biedt ruimte om invulling te geven aan voorstellen voor aanpassing die voortkomen uit de verschillende onderzoeken. Dit geldt mogelijk niet voor alle voorstellen. Indien een wijziging van de Financiële-verhoudingswet noodzakelijk blijkt, biedt de Minister van BZK zo snel mogelijk een concreet wetsvoorstel aan ter consultatie.

⁹ Panteia, 2017, "Centrumfunctie en het gemeentefonds", in opdracht van BZK

5.6 Herverdeling wegenbeheer

Het groeipercentage voor de bijdragen van gemeenten aan het beheer van gemeentelijke wegen door waterschappen bedraagt voor de jaren 2018 en 2019 respectievelijk 3,7% en 2,8%.

Sinds 1993 dient een aantal gemeenten op grond van de artikelen 22 en 24 van de Wet herverdeling wegenbeheer (WHW) een uitkering te verstrekken aan een waterschap voor het beheer van wegen. De hoogte van de uitkering is vastgelegd in het Besluit bijdrage vergoeding wegzorg (Stb.1994, 427). Jaarlijks wordt zij bijgesteld op basis van gegevens van het Centraal Planbureau.

Voor het jaar 2018 wordt het groeipercentage definitief vastgesteld op 3,0%. Dit is het saldo van de raming voor 2018 (naar huidig inzicht 3,7%) en de nacalculatie over 2017 (-0,7%). Voor het jaar 2019 wordt het groeipercentage voorlopig vastgesteld op 2,8%. Dit komt overeen met de huidige raming van de prijsstijging van de overheidsconsumptie in het jaar 2019.

5.7 Website gemeentefinanciën online

In paragraaf 5.13 van de meicirculaire gemeentefonds 2018 is gemeld dat het Ministerie van BZK een pilotversie heeft ontwikkeld van een online database met informatie over de financiën van gemeenten. Sinds 31 juli 2018 is deze online. De database is te bereiken via www.financiengemeenten.nl.

De pilotversie bevat financiële informatie op het niveau van individuele gemeenten op basis van:

- de circulaire van het gemeentefonds,
- de Iv3-data zoals die door gemeenten zijn aangeleverd bij het CBS en
- de financiële kengetallen.

De pilotversie van de online database is de eerste stap in de modernisering van de informatievoorziening over de financiën van de medeoverheden vanuit het Ministerie van BZK. BZK wil op deze manier de beschikbare informatie beter ontsluiten voor gemeenten. De ervaringen met de pilotversie worden gebruikt bij de stapsgewijze doorontwikkeling en uitbreiding van de database. Vragen, opmerkingen en wensen kunnen worden doorgegeven via het contactformulier bij de database.

5.8 Jaarlijkse weging decentralisatie-uitkeringen

In artikel 13, lid 5, van de Financiële-verhoudingswet wordt bepaald dat jaarlijks, in overleg met de ministers die het aangaat, wordt gezien of een decentralisatie- en/of integratie-uitkering kan worden overgeheveld naar de algemene uitkering.

In paragraaf 1.4 van de meicirculaire 2018 is toegelicht dat een aantal onderdelen van de integratie-uitkering Sociaal domein per 2019 nog niet konden worden overgeheveld. Concreet

betreft dit de volgende integratie-uitkeringen: Beschermd wonen; Voogdij/18+ en Participatie. De verwachting is dat de integratie-uitkering Voogdij/18+ en de onderdelen voorheen Wajong en het onderdeel regulier werk van begeleid werken van de integratie-uitkering participatie per 2020 overgaan naar de algemene uitkering. Tenzij nadere inzichten in de weg staan, zal de integratie-uitkering Beschermd wonen (met daarbij de decentralisatie-uitkering Maatschappelijke opvang) per 2021 overgeheveld worden naar de algemene uitkering. Voor de onderdelen Wsw en voorheen Wsw/Beschut werk (onderdeel van begeleid werken) van de integratie-uitkering Participatie is weinig perspectief op overheveling naar de algemene uitkering. Deze onderdelen zullen op het moment dat de Participatie-onderdelen voorheen Wajong en voorheen Wsw-regulier werk worden overgeheveld naar de algemene uitkering worden omgezet in een decentralisatie-uitkering.

In tabel 4.2.2 is te zien dat de meeste andere decentralisatie-uitkeringen niet structureel zijn. Omzetting naar integratie-uitkering of algemene uitkering is voor die uitkeringen dan ook niet aan de orde. Voor de decentralisatie-uitkeringen Vrouwenopvang, Vergunningverlening, toezicht en handhaving, Jeugd, Beeldende kunst en vormgeving, Veiligheidshuizen, Groeiopgave Almere, Voorschoolse voorziening peuters, BRP: centralisering inschrijving vergunninghouders, Armoedebestrijding kinderen, Scholenprogramma Groningen en Jeugdhulp aan kinderen in een AZC geldt dat deze niet aan alle gemeenten worden uitgekeerd en/of nu nog niet kunnen worden verdeeld via de maatstaven van de algemene uitkering. Deze decentralisatie-uitkeringen kunnen nu dan ook niet worden omgezet in een algemene uitkering of integratie-uitkering. Van de nog niet eerder in een begroting opgenomen decentralisatie-uitkeringen wordt bij ontwerpbegroting 2020 bezien of ze kunnen worden omgezet naar integratie-uitkering of algemene uitkering.

Bijlagen

Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2018 en 2019

Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2018 en 2019

Tabel 1 Verdeeltabel 2018 (bedragen in euro's in basis)

maatstaven en uitkeringsfactor	b.p.e. 2018 stand mei 2018	wijzigingen sinds sept 2018	b.p.e. 2018 stand sept 2018
OZB (w oningen eigenaar)	-0,1054%		-0,1054%
OZB (niet w oningen gebruiker)	-0,1259%		-0,1259%
OZB (niet w oningen eigenaar)	-0,1562%		-0,1562%
inw oners	153,54	0,03	153,57
kernen met minstens 500 adressen	55.518,40		55.518,40
OZB waarde niet w oningen (in mln)	380,70		380,70
jongeren	242,65		242,65
ouderen > 64 jaar	79,63		79,63
ouderen 75-85 jaar	26,25		26,25
w adden, t/m 2500 inw oners	201,79		201,79
w adden, van 2501 t/m 7500 inw oners	132,44		132,44
w adden, vanaf 7501 inw oners	33,62		33,62
huishoudens met laag inkomen	29,75		29,75
huishoudens met laag inkomen (drempel)	459,51		459,51
bijstandsontvangers	2.119,85	0,41	2.120,26
loonkostensubsidie	1.930,16		1.930,16
uitkeringsontvangers	85,71		85,71
minderheden	320,53	0,02	320,55
minderheden (drempel)	325,13		325,13
eenouderhuishoudens	208,50		208,50
eenpersoonshuishoudens	21,61		21,61
huishoudens	90,50		90,50
klantenpotentieel lokaal	39,20		39,20
klantenpotentieel regionaal	22,37		22,37
leerlingen (V)SO	230,78		230,78
leerlingen VO	370,50		370,50
achterstandsleerlingen (drempel)	2.312,25		2.312,25
extra groei leerlingen VO	220,56		220,56
extra groei jongeren	256,36		256,36
land	41,17		41,17

(voortzetting op de volgende bladzijde)

Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2018 en 2019 (vervolg)

Tabel 1 Verdeeltabel 2018 (bedragen in euro's in basis)

maatstaven en uitkeringsfactor	b.p.e. 2018 stand mei 2018	wijzigingen sinds sept 2018	b.p.e. 2018 stand sept 2018
land * bodemfactor gemeente	26,89		26,89
binnenw ater	38,01		38,01
buitenw ater	22,97		22,97
oppervlak bebouw ing	595,42		595,42
oppervlak bebouw ing w oonkernen	2.302,40		2.302,40
oppervlak bebouw ing buitengebied	1.936,54		1.936,54
opp. bebouw ing kern * bodemfactor kern	3.088,99		3.088,99
opp. beb. buitengebied * bf. buitengebied	1.524,77		1.524,77
w oonruimten	57,54		57,54
w oonruimten * bodemfactor kern	50,79		50,79
opp. historische kernen, <40 ha	3.222,18		3.222,18
opp. historische kernen, 40-64 ha	6.949,33		6.949,33
opp. historische kernen, >64 ha	15.101,86		15.101,86
lengte historisch w ater	15,58		15,58
bew oonde oorden 1930	31,50		31,50
hist.w oningen in bew oonde oorden	85,74		85,74
ISV (a)	6.133.771,60		6.133.771,60
ISV (b)	3.764.536,49		3.764.536,49
omgevingsadressendichtheid (OAD)	71,68		71,68
omgevingsadressendichtheid (drempel)	23,72		23,72
oeverlengte * bodemfactor gemeente	11,72		11,72
oeverlengte * dichtheid * bf. gemeente	5,82		5,82
kernen	9.065,28		9.065,28
kernen * bodemfactor buitengebied	14.875,86		14.875,86
bedrijfsvestigingen	75,58		75,58
vast bedrag voor iedere gemeente	237.799,08		237.799,08
vast bedrag voor Amsterdam	104.966.340,63		104.966.340,63
vast bedrag voor Rotterdam	64.491.778,38		64.491.778,38
vast bedrag voor Den Haag	51.002.420,84		51.002.420,84
vast bedrag voor Utrecht	30.708.535,84		30.708.535,84
vast bedrag Waddengemeenten	150.164,11		150.164,11
uitkeringsfactor	1,520	-0,031	1,489

1 Voor Baarle-Nassau tw ee maal het vaste bedrag.

Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2018 en 2019 (vervolg)

Tabel 2 Mutaties verdeeltabel 2018 (bedragen in euro's in basis)

maatstaven	totaal	algemene mutaties	cluster Samenkracht en burgerparticipatie	cluster Bestuur en alg. ondersteuning	ontw ikkeling UB
inw oners	0,03		0,01	0,02	
bijstandontvangers	0,41		0,41		
minderheden	0,02		0,02		
uitkeringsfactor	0,07	0,08			-0,01

Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2018 en 2019 (vervolg)

Tabel 3 Verdeeltabel 2019 (bedragen in euro's in basis)

maatstaven en uitkeringsfactor	b.p.e. 2019 stand mei 2018	wijzigingen volgens deze circulaire	b.p.e. 2019 stand september 2018
OZB (w oningen eigenaar)	-0,1000%		-0,1000%
OZB (niet w oningen gebruiker)	-0,1265%		-0,1265%
OZB (niet w oningen eigenaar)	-0,1569%		-0,1569%
inw oners	159,91	0,01	159,92
kernen met minstens 500 adressen	60.085,41	-49,56	60.035,85
OZB waarde niet w oningen (in mln)	380,70		380,70
jongeren < 18 jaar	662,05	3,95	666,00
ouderen > 64 jaar	99,92	-0,19	99,73
ouderen 75 t/m 84 jaar	26,42	0,01	26,43
w adden, t/m 2500 inw oners	201,79		201,79
w adden, van 2501 t/m 7500 inw oners	132,44		132,44
w adden, vanaf 7501 inw oners	33,62		33,62
huishoudens met laag inkomen	30,51	0,05	30,56
huishoudens met laag inkomen (drempel)	679,87	-1,88	677,99
bijsstandsontvangers	2.130,68	2,00	2.132,68
loonkostensubsidie	1.941,10		1.941,10
uitkeringsontvangers	85,69	0,13	85,82
minderheden	321,09	0,67	321,76
minderheden (drempel)	325,13		325,13
eenouderhuishoudens	747,03	-2,56	744,47
eenpersoonshuishoudens	50,39	-0,31	50,08
huishoudens	90,50	0,03	90,53
klantenpotentieel lokaal	45,76	-0,06	45,70
klantenpotentieel regionaal	23,48	0,02	23,50
leerlingen (V)SO	230,78		230,78
leerlingen VO	370,50		370,50
achterstandsleerlingen (drempel)	2.312,25		2.312,25
extra groei leerlingen VO	220,56		220,56
extra groei jongeren	249,86		249,86
land	41,17	0,01	41,18

(voortzetting op de volgende bladzijde)

Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2018 en 2019 (vervolg)

Tabel 3 Verdeeltabel 2019 (bedragen in euro's in basis)

maatstaven en uitkeringsfactor	b.p.e. 2019 stand mei 2018	wijzigingen volgens deze circulaire	b.p.e. 2019 stand september 2018
land * bodemfactor gemeente	26,89		26,89
binnenw ater	38,01	0,01	38,02
buitenw ater	22,97		22,97
oppervlak bebouw ing	595,42		595,42
oppervlak bebouw ing w oonkernen	2.302,40		2.302,40
oppervlak bebouw ing buitengebied	1.936,54		1.936,54
opp. bebouw ing kern * bodemfactor kern	3.089,24		3.089,24
opp. beb. buitengebied * bf. buitengebied	1.524,90		1.524,90
w oonruimten	57,54		57,54
w oonruimten * bodemfactor kern	50,79		50,79
opp. historische kernen, <40 ha	3.222,18		3.222,18
opp. historische kernen, 40-64 ha	6.949,64		6.949,64
opp. historische kernen, >64 ha	15.102,84		15.102,84
lengte historisch w ater	15,58		15,58
bew oonde oorden 1930	31,50		31,50
hist.w oningen in bew oonde oorden	85,74		85,74
ISV (a)	6.133.771,60		6.133.771,60
ISV (b)	3.764.536,49		3.764.536,49
omgevingsadressendichtheid (OAD)	58,92	0,17	59,09
omgevingsadressendichtheid (drempel)	23,72		23,72
oeverlengte * bodemfactor gemeente	11,72		11,72
oeverlengte * dichtheid * bf. gemeente	5,82		5,82
kernen	9.064,58	5,63	9.070,21
kernen * bodemfactor buitengebied	14.877,08		14.877,08
bedrijfsvestigingen	75,58		75,58
vast bedrag voor iedere gemeente	249.398,09	1,37	249.399,46
vast bedrag voor Amsterdam	104.966.340,63		104.966.340,63
vast bedrag voor Rotterdam	64.491.778,38		64.491.778,38
vast bedrag voor Den Haag	51.002.420,84		51.002.420,84
vast bedrag voor Utrecht	30.708.535,84		30.708.535,84
vast bedrag Waddengemeenten	150.164,11		150.164,11

1 Voor Baarle-Nassau twee maal het vaste bedrag.

(voortzetting op de volgende bladzijde)

Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2018 en 2019 (vervolg)

Tabel 3 Verdeeltabel 2019 (bedragen in euro's in basis)

maatstaven en uitkeringsfactor	b.p.e. 2019 stand mei 2018	wijzigingen volgens deze circulaire	b.p.e. 2019 stand september 2018
jeugdigen in gezinnen met armoederisico	211,30	-1,29	210,01
basisonderw ijsleerlingen met leerlingengew icht 0,3	-1.404,50	8,59	-1.395,91
basisonderw ijsleerlingen met leerlingengew icht 1,2	-2.205,08	13,49	-2.191,59
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (huishoudens)	-107,74	0,67	-107,07
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (huishoudens met kinderen)	-421,62	2,59	-419,03
ouders met langdurig psychisch medicijngebruik	3.110,78	-19,03	3.091,75
eenouderhuishoudens met 2 of meer kinderen	1.100,88	-6,80	1.094,08
bijstandshuishoudens met minderjarige kinderen	567,63	-3,47	564,16
bijstandsontvangers eenouderhuishoudens	1.503,74	-9,20	1.494,54
uitkeringsontvangers minus bijstandsontvangers	947,71	-6,26	941,45
Wajong	834,39	-9,05	825,34
medicijngebruik met drempel	359,08	-2,65	356,43
re-integratie klassiek	326.766,88		326.766,88
inwoners < 65 jaar	3,90		3,90
ouderen 65 t/m 74 jaar	0,17		0,17
ouderen 85 jaar en ouder	0,17		0,17
eenpersoonshuishoudens 65 t/m 74 jaar	15,19		15,19
eenpersoonshuishoudens 75 t/m 84 jaar	60,75		60,75
eenpersoonshuishoudens 85 jaar en ouder	106,29		106,29
huishoudens met laag inkomen 65 t/m 74 jaar	118,91		118,91
huishoudens met laag inkomen 75 t/m 84 jaar	475,26		475,26
huishoudens met laag inkomen 85 jaar en ouder	830,58		830,58
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 65 t/m 74 jaar	108,46		108,46
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 75 t/m 84 jaar	433,89		433,89
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 85 jaar en ouder	759,30		759,30
bedden	0,78		0,78
uitkeringsfactor	1,572	-0,005	1,567

Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2018 en 2019 (vervolg)

Tabel 4 Mutaties verdeeltabel 2019 (bedragen in euro's in basis)

maatstaven	totaal	algemene mutaties	cluster Inkomen en participatie	cluster Samenkracht en burgerparticipatie	cluster Jeugd	cluster Maatschappelijke ondersteuning	cluster Volksgezondheid	cluster Infrastructuur en gebiedsontwikkeling	cluster Bestuur en algemene ondersteuning	ontwikkeling UB
OZB (woningen eigenaar)	-0,1000%									
OZB (niet woningen gebruiker)	-0,1265%									
OZB (niet woningen eigenaar)	-0,1569%									
inwoners	6,35		0,04	0,06		6,03			0,22	
kernen met minstens 500 adressen	4.517,45					4.517,45				
jongeren < 18 jaar	392,91			0,26	386,42	0,20	6,03			
ouderen > 64 jaar	20,10			0,03		20,07				
ouderen 75 t/m 84 jaar	0,18			0,01		0,17				
huishoudens met laag inkomen	0,81			0,05		0,76				
huishoudens met laag inkomen (drempel)	218,48		-0,88	0,48		218,88				
bijstandsontvangers	12,42		10,94	1,48						
loonkostensubsidie	10,94		10,94							
uitkeringsontvangers	0,11			0,11						
eenpersoonshuishoudens	28,47		-0,10			28,57				
minderheden	1,21			0,57		0,64				
eenouderhuishoudens	535,97			0,65	535,32					
huishoudens	0,03			0,03						
klantenpotentieel lokaal	6,50			0,01		6,49				
klantenpotentieel regionaal	1,13		-0,04	0,02		1,15				
land	0,01			0,01						
binnenwater	0,01			0,01						
opp. bebouwing kern * bodemfactor kern	0,25							0,25		
opp. beb. buitengebied * bf. buitengebied	0,13							0,13		
opp. historische kernen, 40-64 ha	0,31							0,31		
opp. historische kernen, >64 ha	0,98							0,98		
omgevingsadressendichtheid (OAD)	-12,59		-0,02	0,04		-12,61				
kernen	4,93			4,93						
kernen * bodemfactor buitengebied	1,22							1,22		
vast bedrag voor iedere gemeente	11.600,38			1,20		11.599,18				

Bijlage 2.1.1 Bedragen per eenheid en uitkeringsfactoren 2018 en 2019 (vervolg)

Tabel 4 Mutaties verdeeltabel 2019 (bedragen in euro's in basis)

maatstaven	totaal	algemene mutaties	cluster Inkomen en participatie	cluster Samenkracht en burgerparticipatie	cluster Jeugd	cluster Maatschappelijke ondersteuning	cluster Volksgezondheid en gebiedsontwikkeling	cluster Infrastructuur algemene ondersteuning	cluster Bestuur en ontwikkeling UB
jeugdigen in gezinnen met armoederisico	210,01				210,01				
basisonderw ijsleerlingen met leerlingengew icht 0,3	-1.395,91				-1.395,91				
basisonderw ijsleerlingen met leerlingengew icht 1,2	-2.191,59				-2.191,59				
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (huishoudens)	-107,07				-107,07				
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (huishoudens met kinderen)	-419,03				-419,03				
ouders met langdurig psychisch medicijngebruik	3.091,75				3.091,75				
eenouderhuishoudens met 2 of meer kinderen	1.094,08				1.094,08				
bijstandshuishoudens met minderjarige kinderen	564,16				564,16				
bijstandsontvangers eenouderhuishoudens	1.494,54				1.494,54				
uitkeringsontvangers minus bijstandsontvangers	941,45				755,74	185,71			
Wajong	825,34					825,34			
medicijngebruik met drempel	356,43					356,43			
re-integratie klassiek	326.766,88		326.766,88						
inwoners < 65 jaar	3,90					3,90			
ouderen 65 t/m 74 jaar	0,17					0,17			
ouderen 85 jaar en ouder	0,17					0,17			
eenpersoonshuishoudens 65 t/m 74 jaar	15,19					15,19			
eenpersoonshuishoudens 75 t/m 84 jaar	60,75					60,75			
eenpersoonshuishoudens 85 jaar en ouder	106,29					106,29			
huishoudens met laag inkomen 65 t/m 74 jaar	118,91					118,91			
huishoudens met laag inkomen 75 t/m 84 jaar	475,26					475,26			
huishoudens met laag inkomen 85 jaar en ouder	830,58					830,58			
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 65 t/m 74 jaar	108,46					108,46			
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 75 t/m 84 jaar	433,89					433,89			
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 85 jaar en ouder	759,30					759,30			
bedden	0,78					0,78			
uitkeringsfactor	0,078	0,088							-0,010

Bijlage 2.1.2 Bedragen per eenheid 2018, gegroepeerd naar cluster

Bijlage 2.1.2. Bedragen per eenheid 2018, gegroepeerd naar cluster (vervolg)

Bedragen per eenheid stand septembercirculaire 2018 uitkeringsjaar 2018

	totaal	cluster Eigen middelen	cluster Inkomen en participatie	cluster Samenkracht en burgerparticipatie	cluster Jeugd	cluster Maatsch. ondersteuning	cluster Educatie	cluster Volks- gezondheid	cluster Cultuur en ontsp.	cluster Infrastruc. en gebiedsontw.	cluster Riolering en reiniging	cluster OOV	cluster Bestuur en alg. ondersteuning	cluster Overig
OZB (woningen eigenaar)	-0,1107%	-0,1107%												
OZB (niet woningen gebruiker)	-0,1260%	-0,1260%												
OZB (niet woningen eigenaar)	-0,1563%	-0,1563%												
inwoners	153,57		7,56	2,98		27,69	1,04	0,77	51,81	16,37	-5,47	0,15	50,67	
kernen met minstens 500 adressen	55.518,40											55.518,40		
OZB waarde niet woningen (in mln)	380,70									42,96		337,74		
jongeren	242,65			14,55	62,10		162,25	3,75						
ouderen	79,63			1,69		77,50		0,44						
ouderen 75-85 jaar	26,25			0,29		25,88		0,08						
huishoudens met laag inkomen	29,75			2,44	9,58	0,74		0,63		16,36				
huishoudens met laag inkomen (drempel)	459,51		184,24	27,99	55,74	128,91	41,71	7,22				13,70		
bijstandsonvangers	2.120,26		1.930,27	49,71		127,57		12,71						
loonkostensubsidie	1.930,16		1.930,16											
uitkeringsontvangers	85,71			7,10	-1,58	78,37		1,82						
eenpersoonshuishoudens	21,61		21,61											
minderheden	320,55			32,91	72,29	58,11	48,35	8,48		21,63		57,82	20,96	
minderheden (drempel)	325,13						217,61					65,25	42,27	
eenouderhuishoudens	208,50			40,46	70,01	87,60		10,43						
huishoudens	90,50			1,70		17,55		0,44	70,81					
klantenpotentieel lokaal	39,20			0,51		1,87		0,13	34,00	2,02		0,67		
klantenpotentieel regionaal	22,37		8,73	1,22	0,54	3,96	0,07	0,31	8,80	-0,64		2,00	-2,62	
leerlingen (V)SO	230,78						230,78							
leerlingen VO	370,50			0,03		0,09	370,37	0,01						
achterstandleerlingen (drempel)	2.312,25						2.312,25							
extra groei jongeren	256,36						256,36							
extra groei leerlingen VO	220,56						220,56							
land	41,17			0,31		1,13	8,59	0,08		28,23	-2,97	4,79	1,01	
land * bodemfactor gemeente	26,89									25,58	1,31			
binnenwater	38,01			0,29		1,08	8,56	0,08		28,00				
buitenwater	22,97									15,28		7,69		
oppervlakte bebouwing woonkernen	2.302,40									2.302,40				

Bijlage 2.1.2. Bedragen per eenheid 2018, gegroepeerd naar cluster (vervolg)

Bedragen per eenheid stand septembercirculaire 2018 uitkeringsjaar 2018

	totaal	cluster Eigen middelen	cluster Inkomen en participatie	cluster Samenkracht en burgerparticipatie	cluster Jeugd	cluster Maatsch. ondersteuning	cluster Educatie	cluster Volks- gezondheid	cluster Cultuur en ontsp.	cluster Infrastruc. en gebiedsontw.	cluster Riolering en reiniging	cluster OOV	cluster Bestuur en alg. ondersteuning	cluster Overig
oppervlak bebouwing buitengebied	1.936,54									1.936,54				
opp. bebouwing kern * bodemfactor kern	3.088,99									3.088,99				
opp. beb. buitengebied * bf. buitengebied	1.524,77									1.524,77				
oppervlak bebouwing	595,42									467,26		128,16		
woonruimten	57,54	-26,74								56,31	-63,79	58,66	33,10	
woonruimten * bodemfactor kern	50,79									32,15	18,64			
opp. historische kernen, <40 ha	3.222,18								331,45	2.890,73				
opp. historische kernen, 40-64 ha	6.949,33								331,25	6.618,08				
opp. historische kernen, >64 ha	15.101,86								331,57	14.770,29				
lengte historisch water	15,58									15,58				
bewoonde oorden 1930	31,50									14,06			17,44	
historische woningen in bewoonde oorden	85,74								85,74					
ISV (a)	6.133.771,60									6.133.771,60				
ISV (b)	3.764.536,49									3.764.536,49				
omgevingsadressendichtheid (OAD)	71,68		3,26	2,18	0,54	10,37	2,86	0,56		39,10	3,02	13,24	-3,45	
omgevingsadressendichtheid (drempel)	23,72									19,08		4,64		
oeverlengte * bodemfactor gemeente	11,72									7,25	4,47			
oeverlengte * dichtheid * bf. gemeente	5,82									3,60	2,22			
kernen	9.065,28			306,03		1.114,72	4.422,19	78,90				3.143,44		
kernen * bodemfactor buitengebied	14.875,86									14.875,86				
bedrijfsvestigingen	75,58									63,37		5,70	6,51	
vast bedrag voor iedere gemeente	237.799,08	34.965,00		74,65	4.480,81	-3.553,53		19,25		26.574,14			175.238,76	
vast bedrag voor Utrecht	30.708.535,84													30.708.535,84
vast bedrag voor Den Haag	51.002.420,84													51.002.420,84
vast bedrag voor Rotterdam	64.491.778,38													64.491.778,38
vast bedrag voor Amsterdam	104.966.340,63													104.966.340,63
vast bedrag Waddengemeenten	150.164,11													150.164,11
wadden, t/m 2500 inwoners	201,79													201,79
wadden, van 2501 t/m 7500 inwoners	132,44													132,44
wadden, vanaf 7501 inwoners	33,62													33,62

Bijlage 2.1.2. Bedragen per eenheid 2019, gegroepeerd naar cluster

Bijlage 2.1.2. Bedragen per eenheid 2019, gegroepeerd naar cluster (vervolg)

Bedragen per eenheid stand septembercircular 2018 uitkeringsjaar 2019

	totaal	cluster Eigen middelen	cluster Inkomen en participatie	cluster Samenkracht en burgerparticipatie	cluster Jeugd	cluster Maatsch. ondersteuning	cluster Educatie	cluster Volks- gezondheid	cluster Cultuur en ontsp.	cluster Infrastruc. en gebiedsontw.	cluster Riolering en reiniging	cluster OOV	cluster Bestuur en alg. ondersteuning	cluster Overig
OZB (woningen eigenaar)	-0,1000%	-0,1000%												
OZB (niet woningen gebruiker)	-0,1265%	-0,1265%												
OZB (niet woningen eigenaar)	-0,1569%	-0,1569%												
inwoners	159,92		7,60	3,04		33,72	1,04	0,77	51,81	16,37	-5,47	0,15	50,89	
kernen met minstens 500 adressen	60.035,85					4.517,45						55.518,40		
OZB waarde niet woningen (in mln)	380,70									42,96		337,74		
jongeren	666,00			16,64	456,31	0,20	182,60	10,25						
ouderen	99,73			1,72		97,57		0,44						
ouderen 75-85 jaar	26,43			0,30		26,05		0,08						
huishoudens met laag inkomen	30,56			2,49	9,58	1,50		0,63		16,36				
huishoudens met laag inkomen (drempel)	677,99		183,36	28,47	55,74	347,79	41,71	7,22				13,70		
bijstandsonvangers	2.132,68		1.941,21	51,19		127,57		12,71						
loonkostensubsidie	1.941,10		1.941,10											
uitkeringsontvangers	85,82			7,21	-1,58	78,37		1,82						
eenpersoonshuishoudens	50,08		21,51			28,57								
minderheden	321,76			33,48	72,29	58,75		8,48		21,63		57,82	20,96	
minderheden (drempel)	325,13						217,61					65,25	42,27	
eenouderhuishoudens	744,47			41,11	605,33	87,60		10,43						
huishoudens	90,53			1,73		17,55		0,44	70,81					
klientenpotentieel lokaal	45,70			0,52		8,36		0,13	34,00	2,02		0,67		
klientenpotentieel regionaal	23,50		8,69	1,24	0,54	5,11	0,07	0,31	8,80	-0,64		2,00	-2,62	
leerlingen (V)SO	230,78						230,78							
leerlingen VO	370,50			0,03		0,09	370,37	0,01						
achterstandleerlingen (drempel)	2.312,25						2.312,25							
extra groei jongeren	249,86						249,86							
extra groei leerlingen VO	220,56						220,56							
land	41,18			0,32		1,13	8,59	0,08		28,23	-2,97	4,79	1,01	
land * bodemfactor gemeente	26,89									25,58	1,31			
binnenwater	38,02			0,30		1,08	8,56	0,08		28,00				
buitenwater	22,97									15,28		7,69		
oppervlak bebouwing woonkernen	2.302,40									2.302,40				

Bijlage 2.1.2. Bedragen per eenheid 2019, gegroepeerd naar cluster (vervolg)

Bedragen per eenheid stand septembercirculaire 2018 uitkeringsjaar 2019

	totaal	cluster Eigen middelen	cluster Inkomen en participatie	cluster Samenkracht en burgerparticipatie	cluster Jeugd	cluster Maatsch. ondersteuning	cluster Educatie	cluster Volks- gezondheid	cluster Cultuur en ontsp.	cluster Infrastruc. en gebiedsontw.	cluster Riolering en reiniging	cluster OOV	cluster Bestuur en alg. ondersteuning	cluster Overig
oppervlak bebouwing buitengebied	1.936,54									1.936,54				
opp. bebouwing kern * bodemfactor kern	3.089,24									3.089,24				
opp. beb. buitengebied * bf. buitengebied	1.524,90									1.524,90				
oppervlak bebouwing	595,42									467,26		128,16		
woonruimten	57,54	-26,74								56,31	-63,79	58,66	33,10	
woonruimten * bodemfactor kern	50,79									32,15	18,64			
opp. historische kernen, <40 ha	3.222,18								331,45	2.890,73				
opp. historische kernen, 40-64 ha	6.949,64								331,25	6.618,39				
opp. historische kernen, >64 ha	15.102,84								331,57	14.771,27				
lengte historisch water	15,58									15,58				
bewoonde oorden 1930	31,50									14,06			17,44	
hist. woningen in bewoonde oorden	85,74								85,74					
ISV (a)	6.133.771,60									6.133.771,60				
ISV (b)	3.764.536,49									3.764.536,49				
omgevingsadressendichtheid (OAD)	59,09		3,24	2,22	0,54	-2,24	2,86	0,56		39,10	3,02	13,24	-3,45	
omgevingsadressendichtheid (drempel)	23,72									19,08		4,64		
oeverlengte * bodemfactor gemeente	11,72									7,25	4,47			
oeverlengte * dichtheid * bf. gemeente	5,82									3,60	2,22			
kernen	9.070,21			310,96		1.114,72	4.422,19	78,90				3.143,44		
kernen * bodemfactor buitengebied	14.877,08									14.877,08				
bedrijfsvestigingen	75,58									63,37		5,70	6,51	
vast bedrag voor iedere gemeente	249.399,46	34.965,00		75,85	4.480,81	8.045,65		19,25		26.574,14			175.238,76	
vast bedrag voor Utrecht	30.708.535,84													30.708.535,84
vast bedrag voor Den Haag	51.002.420,84													51.002.420,84
vast bedrag voor Rotterdam	64.491.778,38													64.491.778,38
vast bedrag voor Amsterdam	104.966.340,63													104.966.340,63
vast bedrag Waddengemeenten	150.164,11													150.164,11
wadden, t/m 2500 inwoners	201,79													201,79
wadden, van 2501 t/m 7500 inwoners	132,44													132,44
wadden, vanaf 7501 inwoners	33,62													33,62

Bijlage 2.1.2. Bedragen per eenheid 2019, gegroepeerd naar cluster (vervolg)

Bedragen per eenheid stand septembercirculaire 2018 uitkeringsjaar 2019

	totaal	cluster Egen middelen	cluster Inkomen en participatie	cluster Samenkracht en burgerparticipatie	cluster Jeugd	cluster Maatsch. ondersteuning	cluster Educatie	cluster Volks- gezondheid	cluster Cultuur en ontsp.	cluster Infrastruc. en gebiedsontw.	cluster Riolering en reiniging	cluster OOV	cluster Bestuur en alg. ondersteuning	cluster Overig
jeugdigen in gezinnen met armoederisico	210,01				210,01									
basisonderw ijsleerlingen met leerlingengew icht 0,3	-1.395,91				-1.395,91									
basisonderw ijsleerlingen met leerlingengew icht 1,2	-2.191,59				-2.191,59									
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (huishoudens)	-107,07				-107,07									
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (huishoudens met kinderen)	-419,03				-419,03									
ouders met langdurig psychisch medicijngebruik	3.091,75				3.091,75									
eenouderhuishoudens met 2 of meer kinderen	1.094,08				1.094,08									
bijsandshuishoudens met minderjarige kinderen	564,16				564,16									
bijsandsonvangers eenouderhuishoudens	1.494,54				1.494,54									
uitkeringsontvangers minus bijsandsonvangers	941,45				755,74	185,71								
Wajong	825,34					825,34								
medicijngebruik met drempel	356,43					356,43								
re-integratie klassiek	326.766,88		326.766,88											
inw oners < 65 jaar	3,90					3,90								
ouderen 65 t/m 74 jaar	0,17					0,17								
ouderen 85 jaar en ouder	0,17					0,17								
eenpersoonshuishoudens 65 t/m 74 jaar	15,19					15,19								
eenpersoonshuishoudens 75 t/m 84 jaar	60,75					60,75								
eenpersoonshuishoudens 85 jaar en ouder	106,29					106,29								
huishoudens met laag inkomen 65 t/m 74 jaar	118,91					118,91								
huishoudens met laag inkomen 75 t/m 84 jaar	475,26					475,26								
huishoudens met laag inkomen 85 jaar en ouder	830,58					830,58								
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 65 t/m 74 jaar	108,46					108,46								
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 75 t/m 84 jaar	433,89					433,89								
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 85 jaar en ouder	759,30					759,30								
bedden	0,78					0,78								

Bijlage 2.2.1 Opbouw algemene uitkeringen 2018-2023

Opbouw algemene uitkering 2018-2023 (in duizenden euro's)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023 Vindplaats
Algemene uitkering voorafgaand jaar	15.548.079	16.536.673	24.893.847	25.900.337	26.746.672	27.635.229
algemene mutaties						
- accres	954.795	1.211.988	1.010.599	837.093	1.001.772	1.091.919 september 2018, § 2.2-1
- accres tranche 2016 (incidenteel)	-43.859					mei 2017, § 2.2-1
- accres tranche 2017 (structureel)	-23.436					mei 2018, § 2.2-1
- accres tranche 2017 (incidenteel)	-23.436	23.436				mei 2018, § 2.2-1
- verhoogde asielinstroom	240.924	-50.424				mei 2018, § 2.2-5
- vrijval gericht accres suppletie-uitkering OZB	6.366	6.366	6.366			september 2013, § 5.2.1
- lagere apparaatskosten	-60.000	-60.000	-70.000	-90.000	-110.000	mei 2018, § 2.2-3
- plafond BTW-compensatiefonds	1.603	-105.882				mei 2018, § 2.2-2
- BTW-compensatiefonds 2017 (incidenteel)	-7.449	7.449				september 2018, § 2.2-2
- onderzoeksagenda CPB					250	september 2017, § 2.2-3
- knelpunten verdeelproblematiek	-80	-81	-83	-85	-87	-89 mei 2018, § 2.2-4
- VNG-betalingen	25.103					mei 2017, § 2.2-7
- groepsgave Almere	227	73				mei 2018, § 2.2-6
- voorziening knelpunten sociaal domein/onderdeel accres	-100.000	100.000				maart 2018, § 2.2-10
- veilig Thuis	-11.900	-20.200	-1.700	-4.800		mei 2018, § 2.2-6
- w aarderingskamer	-96	96				september 2018,
cluster Eigen inkomsten						
- suppletie-uitkering afschaffing OZB w oningen gebruikers	-6.366	-6.366	-6.366			september 2013, § 5.2.1
cluster Inkom en participatie						
- uitvoeringskosten Participatiew et	7.000	6.000				mei 2014, § 2.2-9
- individuele studietoelag	6.000					mei 2014, § 2.2-10
- wetsvoorstel vrijlating lijf renteopbouw	2.000	2.000	1.000			september 2015, § 2.2-9
- taaleis Participatiew et						september 2015, § 2.2-10
- armoedebestrijding ouderen		-3.750				december 2016, § 2.2-2
- re-integratie klassiek		513.779	-4	-3		maart 2018, § 2.2-4
cluster Maatschappelijke ondersteuning						
- wmo 2015 m.u.v. Beschermd Wonen		2.074.928	-4.921	10.730	-3.379	-3.343 maart 2018, § 2.2-2
- wmo huishoudelijke verzorging		1.258.369	10.544	51.718	1	maart 2018, § 2.2-5
- abonnementsstarief Wmo		143.000		5.000		-3.000 maart 2018, § 2.2-7
- groei ruimte 2019 Wmo		51.488				maart 2018, § 2.2-8
- groei ruimte 2019 Wmo/huishoudelijke verzorging		24.793				maart 2018, § 2.2-9
- loon- en prijsbijstelling 2018		99.566	252	1.693	-36	-80 mei 2018, § 2.2-13
- Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten		-24.642	24.642			september 2018, § 2.2-4
cluster Samenkracht en burgerparticipatie						
- innovatie en kwaliteit kinderopvang	2.471	-712				september 2017, § 2.2-4
- toezicht en handhaving kinderopvang en gastouderopvang		10.000				september 2018, § 2.2-8
- toezicht en handhaving kw alleit peuterspeelzalen	521	931	-161			september 2018, § 2.2-9
cluster Jeugd						
- jeugdhulp m.u.v. Voogdij/18+		3.039.141	20.550	22.758	-1	maart 2018, § 2.2-3
- loon- en prijsbijstelling 2018		87.438	602	521	37	-46 mei 2018, § 2.2-8
- verrekening Voogdij/18+		-60.570	-552			mei 2018, § 2.2-9
- verlening pleegzorg naar 21		10.000	3.700			mei 2018, § 2.2-10
- forensisch medische expertise kindermishandeling		-600				mei 2018, § 2.2-11
- ketensystemen jeugd		-465		465		mei 2018, § 2.2-12
- Academische component kinder- en jeugdpsychiatrie		-4.410				september 2017, § 2.2-5
- jeugdhulp aan kinderen in een AZC		-3.000				september 2018, § 2.2-6
- Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten		-11.005	11.005			september 2018, § 2.2-4
cluster Cultuur en ontspanning						
- e-Boeken	-1.600					mei 2014, § 2.2-12
cluster Volksgezondheid						
- rijksvaccinatieprogramma		31.744				september 2018, § 2.2-7
cluster Infrastructuur en gebiedsontwikkeling						
- WUW-middelen	1.599					Stb. 2001, 415
- basisregistratie Grootchalige Topografie	211	211	211			mei 2016, § 2.2-11
- implementatie richtlijn EED	-1.185					december 2016, § 2.2-3
cluster Bestuur en algemene ondersteuning						
- implementatieondersteuning mGBA	1.000					september 2014, § 2.2-6
- generieke Digitale Infrastructuur	458	673				mei 2015, § 2.2-6
- vernieuw ing berichtenvoorziening	2.127					december 2017, § 2.2-2
- beëindigen betalingen derden	19.903	2.441				mei 2017, § 2.2-9
- digiD en MijnOverheid	-3.850	3.850				mei 2018, § 2.2-14
- handelsregister	-806		806			mei 2018, § 2.2-15
- aanschaf leesloeps stembureaus	479	-479				september 2018, § 2.2-10
cluster Overig						
- bevolkingsdaling				11.245		september 2015, § 2.2-6
- persoonskaartenarchief	-130					mei 2018, § 2.2-16
Algemene uitkering	16.536.673	24.893.847	25.900.337	26.746.672	27.635.229	28.590.590

Plafond BCF in uitkeringsfactorpunten (2018-2023) in duizenden euro's

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ruimte onder het plafond BCF m.b.t. gemeenten		301.303	422.939	524.084	645.281	778.413
Ruimte onder het plafond BCF in uitkeringsfactorpunten		0,017	0,024	0,030	0,037	0,044
Uitkeringsfactor inclusief plafond BCF		1,585	1,641	1,682	1,730	1,781

Bijlage 2.6.1 Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten

Bijlage 2.6.1 Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten						
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen 2018	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw 2018*	Aantal uitwonende studenten 2017**	Aantal uitwonende studenten 2018 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2017****	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2018
Aa en Hunze	560	22,06	120	130	273	263
Aalburg	150	11,40	40	30	10	8
Aalsmeer	370	11,75	150	130	38	33
Aalten	460	17,06	100	100	135	135
Achtkarspelen	300	10,74	150	140	38	35
Alblasserdam	160	7,99	90	80	23	20
Albrandswaard	600	23,79	130	150	148	311
Alkmaar	1.050	9,68	1.270	1.170	318	293
Almelo	1.010	13,91	570	570	293	210
Almere	1.500	7,35	2.150	2.090	538	523
Alphen aan den Rijn	1.310	11,94	810	740	246	185
Alphen-Chaam	110	10,91	40	40	10	10
Ameland	30	8,21	20	10	5	3
Amersfoort	1.790	11,53	2.150	1.960	538	490
Amstelveen	840	9,35	3.190	2.860	798	715
Amsterdam	8.780	10,28	45.440	41.450	11.360	10.363
Apeldoorn	3.490	21,66	1.520	1.470	1.821	1.766
Appingedam	260	22,03	90	80	143	127
Arnhem	2.720	17,30	5.860	5.720	2.280	2.109
Assen	1.560	23,04	730	710	875	859
Asten	210	12,56	70	70	18	18
Baarle-Nassau	70	10,30	20	20	5	5
Baarn	1.010	41,01	190	170	710	733
Barendrecht	410	8,46	290	270	73	68
Barneveld	700	12,21	300	270	77	68
Bedum	330	31,50	80	90	178	217
Beek	90	5,66	80	80	20	20
Beemster	220	23,04	40	50	104	109
Beesel	80	5,95	60	50	15	13
Bellingwedde			20		33	
Berg en Dal	880	25,33	340	320	529	509
Bergeijk	130	7,07	80	70	20	18
Bergen L	130	9,92	40	40	10	10
Bergen NH	780	26,05	130	110	418	419
Bergen op Zoom	1.410	21,25	410	380	632	644
Berkelland	600	13,63	210	170	98	71
Bernheze	390	12,77	100	120	35	30
Best	90	3,05	150	140	38	35
Beuningen	140	5,43	130	140	33	35
Beverwijk	520	12,66	240	220	89	55
Binnenmaas	290	9,97	130	110	33	28
Bladel	240	11,91	80	70	20	18
Blaricum	60	5,56	50	40	13	10
Bloemendaal	520	22,41	140	130	248	252
Bodegraven-Reeuwijk	200	5,89	180	160	45	40

Bijlage 2.6.1 Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten						
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen 2018	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw 2018*	Aantal uitwonende studenten 2017**	Aantal uitwonende studenten 2018 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2017****	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2018
Boekel	300	28,57	50	40	162	174
Borger-Odoorn	210	8,28	120	110	30	28
Borne	200	8,65	140	130	35	33
Borsele	240	10,57	80	70	20	18
Boxmeer	400	13,86	160	160	60	65
Boxtel	620	20,21	220	210	220	275
Breda	2.400	13,08	7.860	7.730	1.965	1.952
Brielle	150	8,80	70	80	18	20
Bronckhorst	370	10,18	130	130	33	33
Brummen	290	13,96	90	90	31	43
Brunssum	450	15,93	150	120	112	113
Bunnik	140	9,20	190	200	48	50
Bunschoten	240	11,29	70	90	18	23
Buren	170	6,45	90	70	23	18
Capelle aan den IJssel	740	11,07	730	700	183	175
Castricum	490	13,76	220	220	113	83
Coevorden	450	12,75	160	140	40	35
Cranendonck	240	11,80	70	80	18	20
Cromstrijen	150	11,69	50	50	13	13
Cuijk	240	9,63	160	160	40	40
Culemborg	330	11,70	230	220	58	55
Dalfsen	280	9,91	140	130	35	33
Dantumadiel	340	17,99	100	100	97	120
De Bilt	670	15,64	530	510	276	242
De Fryske Marren	610	11,79	270	300	68	75
De Marne	110	10,94	40	50	10	13
De Ronde Venen	290	6,65	200	220	50	55
De Wolden	360	15,05	100	90	37	73
Delft	930	9,10	14.350	14.470	3.588	3.618
Delfzijl	360	14,48	110	100	45	62
Den Helder	1.270	22,78	280	280	557	616
Deurne	570	17,74	150	160	237	193
Deventer	1.400	14,05	1.810	1.790	606	554
Diemen	240	8,53	2.220	2.100	555	525
Dinkelland	390	14,83	120	100	91	74
Doesburg	90	7,94	80	60	20	15
Doetinchem	1.230	21,44	380	380	539	580
Dongen	360	13,97	130	130	53	58
Dongeradeel	360	15,13	180	160	135	91
Dordrecht	1.580	13,34	1.310	1.200	328	343
Drechterland	180	9,26	80	70	20	18
Drimmelen	480	17,74	100	100	98	154
Dronten	300	7,36	890	820	223	205
Druten	460	24,60	110	100	235	242
Duiven	120	4,72	140	150	35	38

Bijlage 2.6.1 Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten						
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen 2018	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw 2018*	Aantal uitwonende studenten 2017**	Aantal uitwonende studenten 2018 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2017****	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2018
Echt-Susteren	710	22,36	140	130	346	331
Edam-Volendam	330	9,18	150	130	38	33
Ede	1.550	13,52	2.350	2.220	764	616
Eemnes	70	7,68	30	20	8	5
Eemsmond	130	8,36	100	90	25	23
Eersel	440	23,43	80	70	177	214
Eijsden-Margraten	340	13,30	130	120	95	38
Eindhoven	2.010	8,77	12.550	12.340	3.138	3.085
Elburg	360	15,58	110	100	99	85
Emmen	1.300	12,13	690	680	173	170
Enkhuizen	250	13,53	120	100	30	35
Enschede	2.560	16,18	9.340	9.060	2.790	2.771
Epe	420	12,78	120	120	30	30
Ermelo	1.220	45,53	160	130	1.046	905
Etten-Leur	580	13,32	240	220	90	70
Ferwerderadiel	110	12,69	50	60	13	15
Franekeradeel			150		164	
Geertruidenberg	310	14,41	110	90	108	54
Geldermalsen	320	11,93	100	90	25	23
Geldrop-Mierlo	270	6,88	290	300	73	75
Gemert-Bakel	220	7,25	140	140	35	35
Gennep	700	41,05	80	70	505	497
Giessenlanden	70	4,81	60	50	15	13
Gilze en Rijen	240	9,12	150	150	38	38
Goeree-Overflakkee	960	19,54	150	160	337	362
Goes	870	23,12	260	230	547	439
Goirle	320	13,55	150	140	38	48
Gooise Meren	690	12,03	440	410	110	103
Gorinchem	440	12,13	290	290	104	73
Gouda	930	12,79	1.000	1.040	269	260
Grave	310	24,96	70	70	143	167
Groningen	2.110	10,40	34.360	32.540	8.590	8.135
Grootegast	140	11,53	50	50	13	13
Gulpen-Wittem	240	16,91	80	70	80	74
Haaksbergen	350	14,41	120	90	75	58
Haaren	430	30,49	60	60	230	262
Haarlem	1.800	11,27	3.200	2.940	800	735
Haarlemmerliede Spaarnw	0	0,00	20	30	5	8
Haarlemmermeer	1.270	8,62	1.100	1.020	275	255
Halderberge	420	14,05	130	100	52	57
Hardenberg	850	14,04	350	310	92	142
Harderwijk	460	9,82	290	300	73	75
Hardinxveld-Giessendam	200	11,14	80	90	20	23
Haren	420	21,15	200	190	174	210
Harlingen	260	16,47	100	110	86	83

Bijlage 2.6.1 Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten						
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen 2018	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw 2018*	Aantal uitwonende studenten 2017**	Aantal uitwonende studenten 2018 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2017****	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2018
Hatterij	130	10,70	70	70	18	18
Heemskerk	570	14,56	210	230	101	120
Heemstede	630	23,26	150	140	300	313
Heerde	300	16,13	50	70	110	77
Heerenveen	700	13,95	510	500	168	173
Heerhugowaard	840	15,04	320	320	170	195
Heerlen	1.250	14,41	1.030	960	403	364
Heeze-Leende	340	21,40	60	80	158	154
Heiloo	250	10,82	140	110	35	28
Hellendoorn	580	16,20	170	170	174	158
Hellevoetsluis	370	9,25	170	180	43	45
Helmond	500	5,50	590	560	148	140
Hendrik-Ido-Ambacht	230	7,50	170	180	43	45
Hengelo O	820	10,17	1.150	1.100	288	275
Het Bildt			50		13	
Heumen	230	13,97	140	140	68	51
Heusden	380	8,69	220	200	55	50
Hillegom	400	18,34	120	90	122	140
Hilvarenbeek	180	11,71	80	80	20	20
Hilversum	1.290	14,41	1.320	1.170	574	421
Hof van Twente	430	12,31	190	160	48	40
Hollands Kroon	380	7,97	170	160	43	40
Hoogeveen	930	16,70	300	300	261	282
Hoogezand-Sappemeer			250		443	
Hoorn	690	9,48	550	490	138	123
Horst aan de Maas	470	11,12	190	160	48	40
Houten	390	7,87	380	370	95	93
Huizen	630	15,23	230	200	178	143
Hulst	510	18,56	60	50	191	166
IJsselstein	350	10,20	200	190	50	48
Kaag en Braassem	190	7,14	120	100	30	25
Kampen	700	13,14	520	540	130	144
Kapelle	110	8,65	50	60	13	15
Katwijk	790	12,16	380	340	95	85
Kerkrade	940	20,51	190	180	401	390
Koggenland	280	12,36	80	80	20	20
Kollumerland en Nwkrui	200	15,59	80	70	68	51
Korendijk	100	9,01	40	30	10	8
Krimpen aan den IJssel	290	9,90	150	150	38	38
Krimpenerwaard	530	9,52	330	300	83	75
Laarbeek	190	8,57	90	80	23	20
Landerd	250	16,31	50	60	71	66
Landgraaf	870	23,13	200	180	390	427
Landsmeer	30	2,62	60	50	15	13
Langedijk	200	7,18	130	130	33	33

Bijlage 2.6.1 Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten						
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen 2018	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw 2018*	Aantal uitwonende studenten 2017**	Aantal uitwonende studenten 2018 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2017****	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2018
Lansingerland	480	7,85	370	360	93	90
Laren	420	37,68	30	30	329	283
Leek	390	19,83	110	120	241	165
Leerdam	410	19,50	110	110	156	165
Leeuwarden	1.760	14,38	6.840	6.370	1.956	1.764
Leeuwarderadeel			70		161	
Leiden	1.020	8,21	13.670	13.510	3.418	3.378
Leiderdorp	180	6,62	320	320	80	80
Leidschendam-Voorburg	790	10,54	840	800	210	200
Lelystad	830	10,73	570	570	143	143
Leudal	640	17,85	130	110	253	203
Leusden	280	9,41	190	180	48	45
Lingewaal	80	7,19	30	30	8	8
Lingewaard	530	11,43	240	240	60	60
Lisse	150	6,59	130	120	33	30
Littenseradiel			80		20	
Lochem	660	19,66	160	160	229	264
Loon op Zand	250	10,81	80	80	20	20
Lopik	120	8,34	50	50	13	13
Loppersum	130	13,36	50	50	19	17
Losser	540	23,95	100	110	273	275
Maasdriel	190	7,80	80	80	20	20
Maassgouw	810	34,18	90	100	535	527
Maassluis	280	8,61	190	180	48	45
Maastricht	1.800	14,67	10.300	9.170	2.964	2.500
Marum	120	11,44	50	60	13	15
Medemblik	650	14,61	130	140	110	108
Meerssen	290	15,23	120	110	51	71
Meerijstad	770	9,61	370	350	93	88
Menameradiel			90		23	
Menterwolde			60		22	
Meppel	520	15,56	350	360	183	176
Middelburg	740	15,32	900	820	342	318
Midden Drenthe	530	15,98	200	190	151	147
Midden-Delfland	110	5,69	180	170	45	43
Midden-Groningen	1.060	17,39		390		367
Mill en Sint Hubert	120	11,08	50	50	13	13
Moerdijk	340	9,20	150	120	38	30
Molenwaard	250	8,53	140	110	35	28
Montferland	340	9,54	130	130	33	33
Montfoort U	50	3,60	60	70	15	18
Mook en Middelaar	50	6,44	60	50	15	13
Neder-Betuwe	250	10,59	80	80	20	20
Nederweert	200	11,74	50	50	13	13
Neerijnen	100	8,07	40	50	10	13

Bijlage 2.6.1 Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten						
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen 2018	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw 2018*	Aantal uitwonende studenten 2017**	Aantal uitwonende studenten 2018 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2017****	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2018
Nieuwegein	370	5,93	550	540	138	135
Nieuwkoop	640	22,64	100	100	305	298
Nijkerk	330	7,80	170	180	43	45
Nijmegen	2.250	12,79	18.340	17.620	4.585	4.405
Nissewaard	850	10,05	520	560	130	140
Noord-Beveland	140	19,14	30	20	65	50
Noordenveld	330	10,19	160	160	40	40
Noordoostpolder	650	13,94	260	240	111	105
Noordwijk	810	31,09	180	160	520	512
Noordwijkerhout	210	12,65	80	70	20	18
Nuenen c.a.	80	3,48	130	130	33	33
Nunspeet	560	20,65	110	120	200	238
Nuth	230	15,13	70	60	96	48
Oegstgeest	410	17,16	400	370	194	193
Oirschot	220	11,85	70	80	36	20
Oisterwijk	530	20,28	150	130	212	224
Oldambt	560	14,71	170	180	105	111
Oldebroek	220	9,36	100	100	25	25
Oldenzaal	440	13,79	220	230	93	84
Olst-Wijhe	380	21,08	90	90	168	169
Ommen	240	13,61	90	80	53	31
Onderbanken	50	6,36	30	30	8	8
Oost Gelre	750	25,28	130	140	351	400
Oosterhout	410	7,43	310	300	78	75
Ooststellingwerf	650	25,53	110	110	377	347
Oostzaan	90	9,24	60	40	15	10
Opmeer	100	8,68	40	50	10	13
Opsterland	550	18,49	160	170	247	207
Oss	800	8,80	610	570	153	143
Oud-Beijerland	290	11,93	110	120	28	30
Oude IJsselstreek	660	16,70	160	160	203	187
Ouder-Amstel	130	9,63	130	120	45	30
Oudewater	120	11,79	30	40	8	10
Overbetuwe	540	11,37	290	290	73	73
Papendrecht	160	4,96	180	160	45	40
Peel en Maas	610	14,08	150	140	114	83
Pekela	130	10,62	40	50	10	13
Pijnacker-Nootdorp	620	11,56	540	500	135	125
Purmerend	1.140	14,25	510	470	235	220
Putten	260	10,69	90	80	23	20
Raalte	620	16,69	190	180	205	183
Reimerswaal	190	8,42	70	80	18	20
Renkum	890	28,40	260	250	661	546
Renswoude	10	1,93	20	20	5	5
Reusel-De Mierden	80	6,13	50	40	13	10

Bijlage 2.6.1 Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten						
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen 2018	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw 2018*	Aantal uitwonende studenten 2017**	Aantal uitwonende studenten 2018 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2017****	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2018
Rheden	1.000	22,97	730	680	615	605
Rhenen	300	15,14	120	120	94	73
Ridderkerk	500	10,92	260	280	65	70
Rijnwaarden			30		8	
Rijssen-Holten	430	11,29	170	150	43	38
Rijswijk	600	11,49	870	800	218	200
Roerdalen	260	12,54	70	60	18	15
Roermond	640	11,08	460	420	115	105
Rosendaal	1.150	14,94	490	480	334	270
Rotterdam	8.400	13,15	25.950	24.990	6.488	6.356
Rozendaal	0	0,00	20	10	5	3
Rucphen	180	8,04	50	50	13	13
Schagen	640	13,80	220	220	75	93
Scherpenzeel	100	10,26	40	40	10	10
Schiedam	790	10,14	1.130	1.090	286	273
Schiermonnikoog	0	0,00	0	10	0	3
Schinnen	140	10,84	70	60	18	15
Schouwen-Duiveland	410	12,17	140	130	35	33
's-Gravenhage	8.000	15,02	15.980	15.450	3.995	4.949
's-Hertogenbosch	1.800	11,73	3.190	3.170	798	793
Simpelveld	80	7,58	50	40	13	10
Sint-Anthonis	300	25,91	40	40	174	160
Sint-Michielsgestel	350	12,21	100	80	56	20
Sittard-Geleen	1.500	16,14	850	790	581	491
Sliedrecht	890	35,57	150	140	584	600
Slochteren			90		23	
Sluis	230	9,78	60	40	15	10
Smallingerland	1.080	19,32	440	430	481	462
Soest	490	10,63	300	300	75	75
Someren	240	12,55	70	80	29	20
Son en Breugel	250	14,92	80	90	31	56
Stadskanaal	450	13,95	110	130	63	64
Staphorst	80	4,76	60	60	15	15
Stede Broec	260	12,00	90	80	23	20
Steenbergen	290	11,70	70	60	18	15
Steenwijkerland	490	11,20	270	260	68	65
Stein	230	9,20	100	90	25	23
Stichtse Vecht	440	6,82	350	340	88	85
Strijen	90	10,24	40	40	10	10
Sudwest Fryslan	1.240	13,84	630	650	311	240
Ten Boer	180	24,68	50	50	92	98
Terneuzen	630	11,57	150	150	38	38
Terschelling	50	10,19	470	440	118	110
Texel	270	19,88	50	50	93	107
Teylingen	390	10,66	260	250	162	63

Bijlage 2.6.1 Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten						
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen 2018	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw 2018*	Aantal uitwonende studenten 2017**	Aantal uitwonende studenten 2018 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2017****	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2018
Tholen	240	9,38	90	90	23	23
Tiel	640	15,43	250	250	192	165
Tilburg	3.360	15,59	12.550	11.810	3.774	3.515
Tubbergen	220	10,37	90	100	23	25
Twenterand	370	10,91	120	110	30	28
Tynaarlo	1.010	30,18	170	170	625	619
Tytsjerksteradiel	560	17,57	220	210	234	199
Uden	440	10,55	250	260	63	65
Uitgeest	40	2,96	90	80	23	20
Uithoorn	260	8,83	140	140	35	35
Urk	210	10,23	70	80	18	20
Utrecht	3.190	9,18	30.440	28.250	7.610	7.063
Utrechtse Heuvelrug	1.380	27,98	350	300	752	815
Vaals	160	16,20	40	40	48	42
Valkenburg aan de Geul	350	21,30	110	100	162	162
Valkenswaard	320	10,44	160	160	40	40
Veendam	320	11,63	150	150	38	38
Veenendaal	720	11,09	540	490	135	123
Veere	380	17,38	70	60	103	111
Veldhoven	700	15,58	300	240	194	177
Velsen	860	12,68	380	350	95	88
Venlo	1.120	11,07	880	860	220	215
Venray	800	18,46	210	190	336	285
Vianen	220	11,02	100	100	25	25
Vlaardingen	870	12,07	650	600	179	150
Vlagtwedde			60		15	
Vlieland	10	8,83	10	10	3	3
Vlissingen	520	11,69	920	900	230	225
Voerendaal	80	6,46	80	60	20	15
Voorschoten	330	12,97	250	230	95	58
Voorst	730	30,03	110	80	454	434
Vught	770	29,15	240	220	521	482
Waadhoeke	640	13,88		280		112
Waalre	70	4,10	70	80	18	20
Waalwijk	480	10,06	230	210	58	53
Waddinxveen	250	9,07	140	160	35	40
Wageningen	700	18,22	7.350	7.060	2.025	1.966
Wassenaar	370	14,18	140	130	68	64
Waterland	140	8,11	70	70	18	18
Weert	630	12,64	280	270	70	68
Weesp	240	12,53	190	200	73	50
Werkendam	350	12,97	90	90	26	23
West Maas en Waal	240	12,70	80	80	24	20
Westerveld	460	24,02	70	70	228	229
Westervoort	110	7,33	130	120	33	30

Bijlage 2.6.1 Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten (vervolg)

Aantallen per gemeente ophoging maatstaf woonruimten						
Gemeente	Aantal personen in zorginstellingen 2018	Aantal personen in zorginstellingen per 1000 inw 2018*	Aantal uitwonende studenten 2017**	Aantal uitwonende studenten 2018 e.v.***	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2017****	Totale ophoging maatstaf woonruimten 2018
Westerwolde	300	12,15		80		20
Westland	1.260	11,72	470	470	118	118
Weststellingwerf	480	18,66	130	130	162	179
Westvoorne	180	12,41	60	60	15	15
Wierden	110	4,53	110	110	28	28
Wijchen	440	10,77	230	210	58	53
Wijdemeren	220	9,30	70	60	18	15
Wijk bij Duurstede	160	6,76	120	90	30	23
Winsum	210	15,49	110	110	47	62
Winterswijk	540	18,63	140	140	212	199
Woensdrecht	270	12,39	60	70	15	18
Woerden	630	12,17	370	340	93	85
Wormerland	110	6,88	70	60	18	15
Woudenberg	290	22,27	80	90	151	144
Woudrichem	180	12,30	50	50	13	13
Zaanstad	1.220	7,88	1.250	1.200	313	300
Zaltbommel	220	7,85	110	130	28	33
Zandvoort	360	21,21	100	90	223	163
Zederik	150	10,71	60	50	15	13
Zeewolde	60	2,68	140	130	35	33
Zeist	2.040	32,22	1.430	1.490	1.639	1.591
Zevenaar	370	8,52	210	220	53	55
Zoetermeer	620	4,97	1.180	1.150	295	288
Zoeterwoude	390	46,26	70	70	303	299
Zuidhorn	310	16,39	160	170	103	107
Zuidplas	470	11,22	240	210	60	53
Zundert	410	19,05	60	60	133	146
Zutphen	750	15,78	420	420	271	238
Zwartewaterland	220	9,79	90	100	23	25
Zwijndrecht	350	7,85	260	270	65	68
Zwolle	1.720	13,64	4.120	4.000	1.324	1.083
* het landelijk gemiddelde per 1000 inwoners is 12,98. Per gemeente dient het meerdere boven het landelijke gemiddelde te worden						
** Het aantal dient te worden vermenigvuldigd met de wegingsfactor van 25%. Bron: CBS, stand 31-12-2016, afgerond op tientallen, definitieve						
*** het aantal dient te worden vermenigvuldigd met de wegingsfactor van 25%. Bron: CBS, stand 31-12-2017, afgerond op tientallen, voorlopige						
**** inclusief de ophoging aantal personen in zorginstellingen bevoorschotting uitkeringsjaar 2017, stand oktober 2017 (zie bijlage 2.4.1						

Bijlage 2.6.2 Volumina maatstaven 2018-2023

Tabel 1 bevat de volumina van de voornaamste maatstaven van het gemeentefonds. Deze vormen de grondslag voor de ramingen van de uitkeringsbasis en de uitkeringsfactoren van de jaren 2018 tot en met 2023.

Tabel 1 Volumina maatstaven 2018-2023 (ramingen september 2018)

Maatstaven	2018	2019	2020
- OZB	1.409.044.800.000	1.491.308.389.091	1.510.976.309.972
- inw oners	17.181.084	17.262.190	17.333.820
- jongeren < 18 jaar	3.386.096	3.356.118	3.332.462
- huishoudens met laag inkomen (drempel)	1.590.532	1.603.690	1.608.786
- omgevingsadressendichtheid (OAD)	15.920.121	16.159.276	16.389.339
- bijstandsonvangers	429.713	434.266	436.127
- medicijngebruik met drempel	2.395.701	2.395.701	2.395.701
- uitkeringsontvangers minus bijstandsonvangers	869.896	868.428	870.457
- klantenpotentieel lokaal	17.181.080	17.262.190	17.333.820
- huishoudens	8.106.686	8.180.231	8.221.593
- minderheden	1.465.920	1.482.936	1.500.513
- woonruimten	7.979.819	8.064.926	8.135.835
- woonruimten * bodemfactor kern	8.805.311	8.871.419	8.949.419
- eenouderhuishoudens	572.419	575.233	580.160
- klantenpotentieel regionaal	17.181.020	17.262.190	17.333.820
- ouders met langdurig psychisch medicijngebruik	119.366	119.366	119.366
- ouderen > 64 jaar	3.239.116	3.315.878	3.392.364
Maatstaven	2021	2022	2023
- OZB	1.525.492.392.346	1.540.150.752.756	1.554.952.794.707
- inw oners	17.400.098	17.463.978	17.526.434
- jongeren < 18 jaar	3.311.137	3.293.252	3.284.225
- huishoudens met laag inkomen (drempel)	1.616.363	1.624.278	1.631.916
- omgevingsadressendichtheid (OAD)	16.609.503	16.773.768	16.951.385
- bijstandsonvangers	442.571	452.884	463.231
- medicijngebruik met drempel	2.395.701	2.395.701	2.395.701
- uitkeringsontvangers minus bijstandsonvangers	872.061	871.382	864.087
- klantenpotentieel lokaal	17.400.098	17.463.978	17.526.434
- huishoudens	8.264.995	8.309.662	8.353.504
- minderheden	1.518.073	1.534.853	1.551.591
- woonruimten	8.187.943	8.240.394	8.293.192
- woonruimten * bodemfactor kern	9.006.737	9.064.434	9.122.511
- eenouderhuishoudens	583.865	586.497	588.222
- klantenpotentieel regionaal	17.400.098	17.463.978	17.526.434
- ouders met langdurig psychisch medicijngebruik	119.366	119.366	119.366
- ouderen > 64 jaar	3.469.122	3.548.219	3.628.135

Doorgaans zijn voluminamutaties van jaar tot jaar gebaseerd op de groei van de aantallen inwoners en huishoudens. Tabel 2 geeft een overzicht van de geraamde procentuele groei van deze maatstaven in de jaren 2018 tot en met 2022.

Tabel 2 Raming groeipercentages: inwoners en woonruimten 2018-2022

	2019	2020	2021	2022	2023
- inw oners	0,47%	0,41%	0,38%	0,37%	0,36%
- huishoudens	0,91%	0,51%	0,53%	0,54%	0,53%

Bijlage 4.2-4 Decentralisatie-uitkering Bonus beschut werk

Bijlage 4.2-4 Decentralisatie-uitkering Bonus beschut werk (vervolg)

Decentralisatie-uitkering bonus beschut werken			
Gemeente	Creatiebonus	Continuïteitsbonus	Totaalbedrag 2018
Aa en Hunze	0	6.000	6.000
Aalburg	3.000	0	3.000
Aalsmeer	6.000	0	6.000
Aalten	0	0	0
Achtkarspelen	0	0	0
Alblasserdam	0	0	0
Albrandswaard	0	0	0
Alkmaar	42.000	27.000	69.000
Almelo	3.000	0	3.000
Almere	75.000	27.250	102.250
Alphen aan den Rijn	42.000	26.000	68.000
Alphen-Chaam	0	0	0
Ameland	0	0	0
Amersfoort	6.000	2.250	8.250
Amstelveen	9.000	0	9.000
Amsterdam	189.000	30.000	219.000
Apeldoorn	21.000	18.250	39.250
Appingedam	6.000	0	6.000
Arnhem	9.000	3.000	12.000
Assen	33.000	16.500	49.500
Asten	0	0	0
Baarle-Nassau	0	0	0
Baarn	0	0	0
Barendrecht	0	0	0
Barneveld	6.000	0	6.000
Bedum	0	0	0
Beek	3.000	0	3.000
Beemster	0	0	0
Beesel	0	0	0
Berg en Dal	0	0	0
Bergeijk	6.000	0	6.000
Bergen L	0	0	0
Bergen NH	3.000	0	3.000
Bergen op Zoom	33.000	4.500	37.500
Berkelland	0	0	0
Bernheze	3.000	3.000	6.000
Best	3.000	0	3.000
Beuningen	0	0	0
Beverwijk	3.000	0	3.000
Binnenmaas	6.000	1.750	7.750
Bladel	9.000	0	9.000
Blaricum	0	0	0
Bloemendaal	0	0	0
Bodegraven-Reeuwijk	3.000	0	3.000
Boekel	3.000	0	3.000

Bijlage 4.2-4 Decentralisatie-uitkering Bonus beschut werk (vervolg)

Decentralisatie-uitkering bonus beschut werken			
Gemeente	Creatiebonus	Continuïteitsbonus	Totaalbedrag 2018
Borger-Odoorn	6.000	0	6.000
Borne	0	0	0
Borsele	0	0	0
Boxmeer	9.000	0	9.000
Boxtel	0	0	0
Breda	42.000	74.500	116.500
Brielle	0	0	0
Bronckhorst	0	3.000	3.000
Brummen	3.000	0	3.000
Brunssum	3.000	0	3.000
Bunnik	0	0	0
Bunschoten	0	0	0
Buren	3.000	1.500	4.500
Capelle aan den IJssel	12.000	0	12.000
Castricum	0	0	0
Coevorden	0	0	0
Cranendonck	0	0	0
Cromstrijen	3.000	0	3.000
Cuijk	9.000	0	9.000
Culemborg	18.000	6.000	24.000
Dalfsen	0	0	0
Dantumadiel	3.000	0	3.000
De Bilt	3.000	0	3.000
De Fryske Marren	0	0	0
De Marne	0	0	0
De Ronde Venen	0	0	0
De Wolden	6.000	0	6.000
Delft	18.000	3.000	21.000
Delfzijl	3.000	0	3.000
Den Helder	15.000	0	15.000
Deurne	3.000	0	3.000
Deventer	18.000	0	18.000
Diemen	6.000	0	6.000
Dinkelland	0	0	0
Doesburg	0	0	0
Doetinchem	3.000	0	3.000
Dongen	6.000	0	6.000
Dongeradeel	12.000	3.000	15.000
Dordrecht	12.000	0	12.000
Drechterland	6.000	3.000	9.000
Drimmelen	6.000	3.000	9.000
Dronten	12.000	0	12.000
Druten	3.000	0	3.000
Duiven	0	0	0
Echt-Susteren	3.000	0	3.000

Bijlage 4.2-4 Decentralisatie-uitkering Bonus beschut werk (vervolg)

Decentralisatie-uitkering bonus beschut werken			
Gemeente	Creatiebonus	Continuïteitsbonus	Totaalbedrag 2018
Edam-Volendam	0	0	0
Ede	12.000	6.000	18.000
Eemnes	0	0	0
Eemsmond	9.000	0	9.000
Eersel	6.000	0	6.000
Eijsden-Margraten	0	0	0
Eindhoven	42.000	0	42.000
Elburg	0	0	0
Emmen	72.000	0	72.000
Enkhuizen	0	3.000	3.000
Enschede	45.000	0	45.000
Epe	3.000	0	3.000
Ermelo	9.000	0	9.000
Etten-Leur	18.000	3.000	21.000
Ferwerderadiel	0	0	0
Geertruidenberg	6.000	0	6.000
Geldermalsen	18.000	0	18.000
Geldrop-Mierlo	3.000	0	3.000
Gemert-Bakel	6.000	0	6.000
Gennep	9.000	0	9.000
Giessenlanden	0	0	0
Gilze en Rijen	6.000	0	6.000
Goeree-Overflakkee	6.000	0	6.000
Goes	3.000	1.000	4.000
Goirle	9.000	0	9.000
Gooise Meren	0	0	0
Gorinchem	9.000	6.000	15.000
Gouda	27.000	6.000	33.000
Grave	0	0	0
Groningen	69.000	31.750	100.750
Grootevast	3.000	0	3.000
Gulpen-Wittem	0	0	0
Haaksbergen	3.000	0	3.000
Haaren	0	0	0
Haarlem	39.000	3.000	42.000
Haarlemmerliede Spaar	0	0	0
Haarlemmermeer	0	28.250	28.250
Halderberge	12.000	0	12.000
Hardenberg	3.000	0	3.000
Harderwijk	3.000	0	3.000
Hardinxveld-Giessendam	0	0	0
Haren	3.000	0	3.000
Harlingen	3.000	0	3.000
Hatter	0	0	0
Heemskerk	0	0	0

Bijlage 4.2-4 Decentralisatie-uitkering Bonus beschut werk (vervolg)

Decentralisatie-uitkering bonus beschut werken			
Gemeente	Creatiebonus	Continuïteitsbonus	Totaalbedrag 2018
Heemstede	0	0	0
Heerde	0	0	0
Heerenveen	3.000	0	3.000
Heerhugowaard	21.000	3.000	24.000
Heerlen	9.000	0	9.000
Heeze-Leende	3.000	0	3.000
Heiloo	6.000	0	6.000
Hellendoorn	3.000	0	3.000
Hellevoetsluis	3.000	0	3.000
Helmond	12.000	3.500	15.500
Hendrik-Ido-Ambacht	3.000	0	3.000
Hengelo O	12.000	0	12.000
Heumen	0	0	0
Heusden	6.000	0	6.000
Hillegom	0	0	0
Hilvarenbeek	0	0	0
Hilversum	15.000	0	15.000
Hof van Twente	0	0	0
Hollands Kroon	12.000	5.500	17.500
Hoogeveen	9.000	0	9.000
Hoorn	30.000	6.000	36.000
Horst aan de Maas	12.000	3.000	15.000
Houten	3.000	0	3.000
Huizen	3.000	0	3.000
Hulst	15.000	0	15.000
IJsselstein	0	0	0
Kaag en Braassem	0	0	0
Kampen	0	0	0
Kapelle	0	0	0
Katwijk	6.000	0	6.000
Kerkrade	0	0	0
Koggenland	3.000	0	3.000
Kollumerland en Nwkr	3.000	0	3.000
Korendijk	0	0	0
Krimpen aan den IJssel	3.000	0	3.000
Krimpenerwaard	9.000	0	9.000
Laarbeek	0	0	0
Landerd	0	0	0
Landgraaf	3.000	0	3.000
Landsmeer	0	0	0
Langedijk	6.000	0	6.000
Lansingerland	0	0	0
Laren	0	0	0
Leek	12.000	3.000	15.000
Leerdam	0	0	0

Bijlage 4.2-4 Decentralisatie-uitkering Bonus beschut werk (vervolg)

Decentralisatie-uitkering bonus beschut werken			
Gemeente	Creatiebonus	Continuïteitsbonus	Totaalbedrag 2018
Leeuwarden	30.000	3.000	33.000
Leiden	18.000	21.500	39.500
Leiderdorp	3.000	0	3.000
Leidschendam-Voorburg	9.000	750	9.750
Lelystad	6.000	0	6.000
Leudal	3.000	0	3.000
Leusden	0	0	0
Lingewaal	3.000	0	3.000
Lingewaard	0	0	0
Lisse	0	0	0
Lochem	0	0	0
Loon op Zand	3.000	0	3.000
Lopik	0	0	0
Loppersum	3.000	0	3.000
Losser	6.000	0	6.000
Maasdriel	0	0	0
Maasgouw	6.000	0	6.000
Maassluis	3.000	0	3.000
Maastricht	6.000	0	6.000
Marum	0	0	0
Medemblik	18.000	6.000	24.000
Meerssen	0	0	0
Meerijstad	21.000	3.000	24.000
Meppel	0	0	0
Middelburg	27.000	0	27.000
Midden Drenthe	6.000	0	6.000
Midden-Delfland	0	0	0
Midden-Groningen	33.000	5.500	38.500
Mill en Sint Hubert	3.000	3.000	6.000
Moerdijk	12.000	5.500	17.500
Molenwaard	9.000	3.000	12.000
Montferland	0	0	0
Montfoort U	0	0	0
Mook en Middelaar	0	0	0
Neder-Betuwe	3.000	0	3.000
Nederweert	0	0	0
Neerijnen	0	0	0
Nieuwegein	0	0	0
Nieuwkoop	0	12.000	12.000
Nijkerk	3.000	0	3.000
Nijmegen	12.000	0	12.000
Nissewaard	18.000	0	18.000
Noord-Beveland	0	0	0
Noordenveld	6.000	3.000	9.000
Noordoostpolder	9.000	0	9.000

Bijlage 4.2-4 Decentralisatie-uitkering Bonus beschut werk (vervolg)

Decentralisatie-uitkering bonus beschut werken			
Gemeente	Creatiebonus	Continuïteitsbonus	Totaalbedrag 2018
Noordwijk	0	0	0
Noordwijkerhout	3.000	0	3.000
Nuenen c.a.	0	0	0
Nunspeet	9.000	0	9.000
Nuth	0	0	0
Oegstgeest	0	0	0
Oirschot	6.000	0	6.000
Oisterwijk	6.000	750	6.750
Oldambt	0	0	0
Oldebroek	0	0	0
Oldenzaal	0	0	0
Olst-Wijhe	0	0	0
Ommen	3.000	0	3.000
Onderbanken	0	0	0
Oost Gelre	0	0	0
Oosterhout	30.000	0	30.000
Ooststellingwerf	0	0	0
Oostzaan	0	0	0
Opmeer	3.000	3.000	6.000
Opsterland	0	0	0
Oss	93.000	25.750	118.750
Oud-Beijerland	3.000	0	3.000
Oude IJsselstreek	3.000	0	3.000
Ouder-Amstel	0	0	0
Oudewater	0	0	0
Overbetuwe	0	0	0
Papendrecht	0	0	0
Peel en Maas	9.000	0	9.000
Pekela	3.000	0	3.000
Pijnacker-Nootdorp	0	0	0
Purmerend	0	0	0
Putten	0	0	0
Raalte	0	0	0
Reimerswaal	3.000	0	3.000
Renkum	3.000	0	3.000
Renswoude	0	0	0
Reusel-De Mierden	0	0	0
Rheden	3.000	0	3.000
Rhenen	0	0	0
Ridderkerk	3.000	0	3.000
Rijssen-Holten	6.000	0	6.000
Rijswijk	9.000	0	9.000
Roerdalen	3.000	0	3.000
Roermond	48.000	0	48.000
Roosendaal	33.000	3.000	36.000

Bijlage 4.2-4 Decentralisatie-uitkering Bonus beschut werk (vervolg)

Decentralisatie-uitkering bonus beschut werken			
Gemeente	Creatiebonus	Continuïteitsbonus	Totaalbedrag 2018
Rotterdam	75.000	0	75.000
Rozendaal	0	0	0
Rucphen	9.000	0	9.000
Schagen	18.000	3.000	21.000
Scherpenzeel	6.000	0	6.000
Schiedam	9.000	0	9.000
Schiermonnikoog	0	0	0
Schinnen	0	0	0
Schouwen-Duiveland	18.000	0	18.000
's-Gravenhage	168.000	205.250	373.250
's-Hertogenbosch	108.000	62.500	170.500
Simpelveld	0	0	0
Sint-Anthonis	3.000	0	3.000
Sint-Michielsgestel	3.000	0	3.000
Sittard-Geleen	9.000	0	9.000
Sliedrecht	3.000	0	3.000
Sluis	3.000	0	3.000
Smallingerland	6.000	0	6.000
Soest	0	0	0
Someren	0	0	0
Son en Breugel	3.000	0	3.000
Stadskanaal	6.000	0	6.000
Staphorst	0	0	0
Stede Broec	6.000	3.000	9.000
Steenbergen	3.000	3.000	6.000
Steenwijkerland	3.000	0	3.000
Stein	0	0	0
Stichtse Vecht	3.000	0	3.000
Strijen	0	0	0
Sudwest Fryslan	21.000	3.000	24.000
Ten Boer	12.000	0	12.000
Terneuzen	18.000	3.000	21.000
Terschelling	0	0	0
Texel	3.000	3.000	6.000
Teylingen	9.000	0	9.000
Tholen	3.000	0	3.000
Tiel	27.000	5.250	32.250
Tilburg	111.000	3.000	114.000
Tubbergen	9.000	0	9.000
Twenterand	9.000	0	9.000
Tynaarlo	9.000	0	9.000
Tytsjerksteradiel	0	0	0
Uden	3.000	0	3.000
Uitgeest	0	0	0
Uithoorn	6.000	0	6.000

Bijlage 4.2-4 Decentralisatie-uitkering Bonus beschut werk (vervolg)

Decentralisatie-uitkering bonus beschut werken			
Gemeente	Creatiebonus	Continuïteitsbonus	Totaalbedrag 2018
Urk	3.000	0	3.000
Utrecht	9.000	0	9.000
Utrechtse Heuvelrug	0	0	0
Vaals	0	0	0
Valkenburg aan de Geul	0	0	0
Valkenswaard	0	0	0
Veendam	12.000	0	12.000
Veenendaal	9.000	6.000	15.000
Veere	6.000	0	6.000
Veldhoven	9.000	0	9.000
Velsen	0	0	0
Venlo	9.000	0	9.000
Venray	21.000	9.000	30.000
Vianen	0	0	0
Vlaardingen	12.000	0	12.000
Vlieland	0	0	0
Vlissingen	9.000	6.000	15.000
Voerendaal	0	0	0
Voorschoten	0	0	0
Voorst	0	3.000	3.000
Vught	9.000	0	9.000
Waadhoeke	9.000	0	9.000
Waalre	0	0	0
Waalwijk	9.000	0	9.000
Waddinxveen	6.000	0	6.000
Wageningen	6.000	1.750	7.750
Wassenaar	3.000	0	3.000
Waterland	0	0	0
Weert	3.000	0	3.000
Weesp	3.000	0	3.000
Werkendam	3.000	0	3.000
West Maas en Waal	12.000	0	12.000
Westerveld	0	0	0
Westervoort	0	0	0
Westerwolde	9.000	0	9.000
Westland	18.000	3.750	21.750
Weststellingwerf	0	0	0
Westvoorne	0	0	0
Wierden	3.000	0	3.000
Wijchen	0	0	0
Wijdemeren	3.000	0	3.000
Wijk bij Duurstede	0	0	0
Winsum	0	0	0
Winterswijk	6.000	0	6.000
Woensdrecht	9.000	0	9.000

Bijlage 4.2-4 Decentralisatie-uitkering Bonus beschut werk (vervolg)

Decentralisatie-uitkering bonus beschut werken			
Gemeente	Creatiebonus	Continuïteitsbonus	Totaalbedrag 2018
Woerden	6.000	0	6.000
Wormerland	0	0	0
Woudenberg	0	0	0
Woudrichem	3.000	0	3.000
Zaanstad	6.000	0	6.000
Zaltbommel	3.000	3.000	6.000
Zandvoort	3.000	0	3.000
Zederik	0	0	0
Zeewolde	3.000	0	3.000
Zeist	12.000	0	12.000
Zevenaar	0	0	0
Zoetermeer	30.000	14.500	44.500
Zoeterwoude	3.000	0	3.000
Zuidhorn	0	0	0
Zuidplas	12.000	0	12.000
Zundert	9.000	0	9.000
Zutphen	3.000	0	3.000
Zwartewaterland	0	0	0
Zwijndrecht	3.000	0	3.000
Zwolle	12.000	0	12.000
Totaal	3.033.000	814.250	3.847.250

Bijlage 4.2-10 Decentralisatie-uitkering Koplopergemeenten Cliëntondersteuning

Decentralisatie-uitkering Koplopergemeenten Cliëntondersteuning	
Gemeente	Bedrag 2018
Almere	380.000
Amersfoort	80.000
Amsterdam	400.000
Deurne	160.000
Hardenberg	3.750
Helmond	240.000
Maastricht	283.000
Meppel	250.000
Midden-Groningen	50.000
Ommen	1.250
's-Gravenhage	300.000
Stichtse Vecht	200.000
Woerden	250.000
Zaanstad	150.000
Totaal	2.748.000

Bijlage 4.2-4 Decentralisatie-uitkering Weerbaar bestuur

Decentralisatie-uitkering Weerbaar bestuur	
Gemeente	Bedrag 2018
Brunssum	80.000
Culemborg	80.000
Deventer	80.000
Haarlem	20.000
Oss	80.000
Utrecht	80.000
Zwolle	80.000
Totaal	500.000

Bijlage 4.2-22 Decentralisatie-uitkering Referendum

Bijlage 4.2-22 Decentralisatie-uitkering Referendum (vervolg)

Decentralisatie-uitkering Referendum	
Gemeente	Bedrag 2018
Aa en Hunze	8.876
Aalburg	22.925
Aalsmeer	11.013
Aalten	9.494
Achtkarspelen	9.791
Alblasserdam	7.024
Albrandswaard	8.813
Alkmaar	38.043
Almelo	25.443
Almere	70.528
Alphen aan den Rijn	38.233
Alphen-Chaam	3.531
Ameland	1.275
Amersfoort	54.178
Amstelveen	31.345
Amsterdam	296.606
Apeldoorn	56.182
Appingedam	4.202
Arnhem	54.656
Assen	23.713
Asten	5.867
Baarle-Nassau	2.337
Baarn	8.611
Barendrecht	16.970
Barneveld	19.790
Bedum	18.385
Beek	5.599
Beemster	3.231
Beesel	4.706
Berg en Dal	12.203
Bergeijk	6.439
Bergen L	4.597
Bergen NH	10.476
Bergen op Zoom	23.226
Berkelland	15.529
Bernheze	10.620
Best	10.243
Beuningen	8.925
Beverwijk	14.290
Binnenmaas	51.093
Bladel	7.043
Blaricum	3.581
Bloemendaal	8.013
Bodegraven-Reeuwijk	11.841

Bijlage 4.2-22 Decentralisatie-uitkering Referendum (vervolg)

Decentralisatie-uitkering Referendum	
Gemeente	Bedrag 2018
Boekel	3.656
Borger-Odoorn	8.901
Borne	8.002
Borsele	7.964
Boxmeer	10.078
Boxtel	10.761
Breda	63.995
Brielle	5.909
Bronckhorst	12.781
Brummen	7.317
Brunssum	9.955
Bunnik	5.320
Bunschoten	7.379
Buren	9.249
Capelle aan den IJssel	23.316
Castricum	12.362
Coevorden	12.387
Cranendonck	7.258
Cromstrijen	22.451
Cuijk	8.669
Culemborg	9.781
Dalfsen	9.854
Dantumadiel	6.649
De Bilt	15.008
De Fryske Marren	18.108
De Marne	17.699
De Ronde Venen	15.011
De Wolden	8.335
Delft	35.588
Delfzijl	8.764
Den Helder	19.665
Deurne	11.210
Deventer	34.856
Diemen	9.573
Dinkelland	9.213
Doesburg	3.981
Doetinchem	20.033
Dongen	8.955
Dongeradeel	41.933
Dordrecht	41.679
Drechterland	6.804
Drimmelen	9.432
Dronten	14.303
Druten	6.516
Duiven	8.916
Echt-Susteren	11.168

Bijlage 4.2-22 Decentralisatie-uitkering Referendum (vervolg)

Decentralisatie-uitkering Referendum	
Gemeente	Bedrag 2018
Edam-Volendam	62.809
Ede	39.815
Eemnes	3.159
Eemsmond	27.467
Eersel	6.513
Eijsden-Margraten	8.880
Eindhoven	79.639
Elburg	8.083
Emmen	37.733
Enkhuizen	6.487
Enschede	55.513
Epe	11.422
Ermelo	9.334
Etten-Leur	15.104
Ferwerderadiel	15.325
Geertruidenberg	7.549
Geldermalsen	46.645
Geldrop-Mierlo	13.718
Gemert-Bakel	10.539
Gennep	6.013
Giessenlanden	25.608
Gilze en Rijen	9.204
Goeree-Overflakkee	17.079
Goes	13.084
Goirle	8.185
Gooise Meren	19.986
Gorinchem	12.551
Gouda	25.187
Grave	4.342
Groningen	355.511
Groote gast	21.344
Gulpen-Wittem	5.033
Haaksbergen	8.520
Haaren	4.884
Haarlem	55.895
Haarlemmerliede Spaarnw	9.939
Haarlemmermeer	256.152
Halderberge	10.383
Hardenberg	21.136
Harderwijk	16.271
Hardinxveld-Giessendam	6.274
Haren	34.334
Harlingen	5.567
Hattem	4.226
Heemskerk	13.750
Heemstede	9.455

Bijlage 4.2-22 Decentralisatie-uitkering Referendum (vervolg)

Decentralisatie-uitkering Referendum	
Gemeente	Bedrag 2018
Heerde	6.516
Heerenveen	17.623
Heerhugowaard	19.289
Heerlen	30.606
Heeze-Leende	5.516
Heiloo	8.024
Hellendoorn	12.557
Hellevoetsluis	13.593
Helmond	31.805
Hendrik-Ido-Ambacht	10.437
Hengelo O	28.364
Heumen	5.783
Heusden	15.276
Hillegom	7.483
Hilvarenbeek	5.365
Hilversum	31.203
Hof van Twente	12.290
Hollands Kroon	16.709
Hoogeveen	19.416
Hoorn	25.448
Horst aan de Maas	14.792
Houten	17.306
Huizen	14.527
Hulst	9.617
IJsselstein	12.008
Kaag en Braassem	9.258
Kampen	18.433
Kapelle	4.431
Katwijk	22.653
Kerkrade	16.126
Koggenland	7.906
Kollumerland en Nwkrui	22.583
Korendijk	19.227
Krimpen aan den IJssel	10.223
Krimpenerwaard	19.379
Laarbeek	7.702
Landerd	5.382
Landgraaf	13.149
Landsmeer	3.958
Langedijk	9.691
Lansingerland	21.099
Laren	3.892
Leek	34.462
Leerdam	36.676
Leeuwarden	214.416
Leiden	43.409

Bijlage 4.2-22 Decentralisatie-uitkering Referendum (vervolg)

Decentralisatie-uitkering Referendum	
Gemeente	Bedrag 2018
Leiderdorp	9.523
Leidschendam-Voorburg	26.189
Lelystad	27.008
Leudal	12.594
Leusden	10.418
Lingewaal	19.576
Lingewaard	16.212
Lisse	7.974
Lochem	11.775
Loon op Zand	8.106
Lopik	4.988
Loppersum	3.480
Losser	7.892
Maasdriel	8.513
Maasgouw	8.346
Maassluis	11.391
Maastricht	43.091
Marum	18.225
Medemblik	15.466
Meerssen	6.695
Meerijstad	140.125
Meppel	11.593
Middelburg	16.856
Midden Drenthe	11.724
Midden-Delfland	6.682
Midden-Groningen	107.250
Mill en Sint Hubert	3.794
Moerdijk	12.969
Molenwaard	51.250
Montferland	12.397
Montfoort U	4.867
Mook en Middelaar	2.729
Neder-Betuwe	8.180
Nederweert	5.920
Neerijnen	21.657
Nieuwegein	21.718
Nieuwkoop	9.799
Nijkerk	14.665
Nijmegen	60.924
Nissewaard	29.979
Noord-Beveland	2.591
Noordenveld	11.578
Noordoostpolder	16.339
Noordwijk	45.382
Noordwijkerhout	28.629
Nuenen c.a.	8.027

Bijlage 4.2-22 Decentralisatie-uitkering Referendum (vervolg)

Decentralisatie-uitkering Referendum	
Gemeente	Bedrag 2018
Nunspeet	9.440
Nuth	26.852
Oegstgeest	8.287
Oirschot	6.494
Oisterwijk	9.104
Oldambt	13.377
Oldebroek	8.164
Oldenzaal	11.235
Olst-Wijhe	6.304
Ommen	6.154
Onderbanken	13.799
Oost Gelre	10.403
Oosterhout	19.168
Ooststellingwerf	8.965
Oostzaan	3.388
Opmeer	4.009
Opsterland	10.432
Oss	31.725
Oud-Beijerland	42.133
Oude IJsselstreek	13.890
Ouder-Amstel	4.711
Oudewater	3.576
Overbetuwe	16.637
Papendrecht	11.336
Peel en Maas	15.216
Pekela	4.394
Pijnacker-Nootdorp	18.484
Purmerend	28.058
Putten	8.575
Raalte	12.956
Reimerswaal	7.848
Renkum	11.019
Renswoude	1.791
Reusel-De Mierden	4.531
Rheden	15.321
Rhenen	6.879
Ridderkerk	15.940
Rijssen-Holten	13.333
Rijswijk	17.912
Roerdalen	7.266
Roermond	20.146
Roosendaal	27.087
Rotterdam	222.788
Rozendaal	526
Rucphen	7.844
Schagen	16.215

Bijlage 4.2-22 Decentralisatie-uitkering Referendum (vervolg)

Decentralisatie-uitkering Referendum	
Gemeente	Bedrag 2018
Scherpenzeel	3.406
Schiedam	27.324
Schiermonnikoog	330
Schinnen	22.727
Schouwen-Duiveland	11.853
's-Gravenhage	184.252
's-Hertogenbosch	53.502
Simpelveld	3.711
Sint-Anthonis	4.070
Sint-Michielsgestel	10.034
Sittard-Geleen	32.758
Sliedrecht	8.780
Sluis	8.305
Smallerland	19.551
Soest	16.103
Someren	6.682
Son en Breugel	5.836
Stadskanaal	11.322
Staphorst	5.859
Stede Broec	7.566
Steenbergen	8.414
Steenwijkerland	15.252
Stein	8.797
Stichtse Vecht	22.624
Strijen	15.413
Sudwest Fryslan	157.264
Ten Boer	12.786
Terneuzen	19.162
Terschelling	1.706
Texel	4.755
Teylingen	12.670
Tholen	8.961
Tiel	14.564
Tilburg	75.053
Tubbergen	7.425
Twenterand	11.881
Tynaarlo	11.682
Tytsjerksteradiel	11.220
Uden	14.527
Uitgeest	4.727
Uithoorn	10.251
Urk	7.098
Utrecht	120.419
Utrechtse Heuvelrug	17.213
Vaals	3.409
Valkenburg aan de Geul	5.771

Bijlage 4.2-22 Decentralisatie-uitkering Referendum (vervolg)

Decentralisatie-uitkering Referendum	
Gemeente	Bedrag 2018
Valkenswaard	10.712
Veendam	9.663
Veenendaal	22.564
Veere	7.688
Veldhoven	15.700
Velsen	23.737
Venlo	35.475
Venray	15.293
Vianen	34.587
Vlaardingen	25.274
Vlieland	381
Vlissingen	15.584
Voerendaal	4.375
Voorschoten	8.886
Voorst	8.495
Vught	9.191
Waadhoeke	80.685
Waalre	5.932
Waalwijk	16.643
Waddinxveen	9.315
Wageningen	13.500
Wassenaar	9.146
Waterland	6.069
Weert	17.402
Weesp	6.582
Werkendam	47.096
West Maas en Waal	6.606
Westerveld	6.699
Westervoort	5.262
Westerwolde	43.557
Westland	37.081
Weststellingwerf	8.989
Westvoorne	5.005
Wierden	8.504
Wijchen	14.349
Wijdmeren	8.231
Wijk bij Duurstede	8.250
Winsum	23.853
Winterswijk	10.149
Woensdrecht	7.666
Woerden	18.083
Wormerland	5.553
Woudenberg	4.459
Woudrichem	25.508
Zaanstad	53.947
Zaltbommel	9.734

Bijlage 4.2-22 Decentralisatie-uitkering Referendum (vervolg)

Decentralisatie-uitkering Referendum	
Gemeente	Bedrag 2018
Zandvoort	5.932
Zederik	24.285
Zeewolde	7.883
Zeist	22.056
Zevenaar	75.846
Zoetermeer	43.796
Zoeterwoude	2.937
Zuidhorn	33.087
Zuidplas	14.557
Zundert	7.602
Zutphen	16.618
Zwartewaterland	7.831
Zwijndrecht	15.592
Zwolle	44.072
Totaal	7.970.852

Bijlage 4.3.1 Integratie-uitkering Wmo

Bijlage 4.3.1 Integratie-uitkering Wmo (vervolg)

Integratie-uitkering Wmo					
Gemeente	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Gemeente	Bedrag 2017	Bedrag 2018
Aa en Hunze	2.046.292	2.107.819	Boekel	643.929	661.441
Aalburg	813.014	838.567	Borger-Odoorn	2.155.126	2.241.392
Aalsmeer	1.778.668	1.847.175	Borne	1.708.013	1.776.844
Aalten	2.326.214	2.397.980	Borsele	1.493.150	1.585.640
Achtkarspelen	2.373.955	2.466.808	Boxmeer	2.229.974	2.312.835
Alblasserdam	1.524.711	1.570.650	Boxtel	2.318.509	2.381.984
Albrandswaard	1.203.296	1.250.356	Breda	13.043.050	13.398.824
Alkmaar	7.830.816	8.279.801	Brielle	1.107.041	1.177.854
Almelo	6.711.391	6.975.292	Bronckhorst	3.058.252	3.162.804
Almere	9.262.513	9.831.386	Brummen	1.823.879	1.906.973
Alphen aan den Rijn	7.090.365	7.432.602	Brunssum	3.277.228	3.427.625
Alphen-Chaam	616.792	639.672	Bunnik	875.476	904.421
Ameland	256.686	273.698	Bunschoten	1.021.144	1.067.422
Amersfoort	8.548.365	8.969.231	Buren	1.496.486	1.578.005
Amstelveen	5.561.052	5.665.901	Capelle aan den IJssel	5.066.914	5.300.772
Amsterdam	47.302.727	48.455.057	Castricum	2.332.943	2.425.183
Apeldoorn	13.130.866	13.774.521	Coevorden	3.134.060	3.248.208
Appingedam	1.478.687	1.457.143	Cranendonck	1.539.921	1.592.275
Arnhem	11.354.269	11.711.732	Cromstrijen	906.149	947.157
Assen	5.656.598	5.913.676	Cuijk	1.965.053	2.069.621
Asten	1.171.940	1.180.471	Culemborg	1.774.018	1.895.784
Baarle-Nassau	608.253	652.254	Dalfsen	1.880.201	1.949.735
Baarn	2.088.335	2.144.870	Dantumadiel	1.742.470	1.805.135
Barendrecht	2.299.441	2.405.475	De Bilt	2.874.469	2.951.730
Barneveld	3.062.280	3.210.223	De Fryske Marren	3.901.855	4.014.962
Bedum	860.905	892.783	De Marne	969.867	1.038.226
Beek	1.432.081	1.506.652	De Ronde Venen	2.348.867	2.482.793
Beemster	560.972	592.410	De Wolden	1.841.323	1.900.624
Beesel	1.142.118	1.212.678	Delft	6.417.030	6.645.737
Bellingwedde	937.081		Delfzijl	2.819.508	2.934.726
Berg en Dal	3.273.185	3.371.100	Den Helder	5.295.887	5.490.039
Bergeijk	1.204.349	1.248.648	Deurne	2.540.695	2.673.432
Bergen L	1.168.112	1.232.654	Deventer	7.538.629	7.862.284
Bergen NH	2.305.295	2.387.405	Diemen	1.529.529	1.637.553
Bergen op Zoom	5.658.649	5.893.508	Dinkelland	1.777.322	1.789.951
Berkelland	3.800.443	3.928.845	Doesburg	1.112.565	1.158.498
Bernheze	1.944.712	2.031.896	Doetinchem	4.983.279	5.176.566
Best	1.909.767	2.039.664	Dongen	1.974.585	2.028.216
Beuningen	1.582.723	1.695.502	Dongeradeel	2.216.486	2.288.155
Beverwijk	3.126.030	3.281.580	Dordrecht	9.654.082	10.011.229
Binnenmaas	1.985.003	2.041.709	Drechterland	1.081.567	1.127.536
Bladel	1.380.848	1.451.766	Drimmelen	1.954.871	2.056.131
Blaricum	516.454	535.612	Dronten	2.515.098	2.620.234
Bloemendaal	1.110.968	1.137.675	Druten	1.404.618	1.472.507
Bodegraven-Reeuwijk	1.944.376	2.013.374	Duiven	1.701.682	1.782.455

Bijlage 4.3.1 Integratie-uitkering Wmo (vervolg)

Integratie-uitkering Wmo					
Gemeente	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Gemeente	Bedrag 2017	Bedrag 2018
Echt-Susteren	2.988.743	3.100.361	Hattem	846.387	891.485
Edam-Volendam	2.038.340	2.174.843	Heemskerk	3.197.727	3.323.438
Ede	7.381.356	7.827.019	Heemstede	1.971.358	1.998.193
Eemnes	503.293	530.530	Heerde	1.467.375	1.534.606
Eemsmond	1.608.505	1.645.301	Heerenveen	4.218.036	4.320.358
Eersel	1.365.481	1.413.407	Heerhugowaard	3.495.628	3.707.169
Eijsden-Margraten	1.782.865	1.875.787	Heerlen	10.872.468	11.104.535
Eindhoven	17.718.667	18.286.707	Heeze-Leende	1.258.143	1.291.128
Elburg	1.598.655	1.647.279	Heiloo	1.674.376	1.748.563
Emmen	10.653.180	11.104.184	Hellendoorn	2.782.810	2.924.401
Enkhuizen	1.438.358	1.493.959	Hellevoetsluis	2.661.113	2.940.684
Enschede	12.748.478	13.251.717	Helmond	6.670.246	6.969.568
Epe	2.829.876	2.998.318	Hendrik-Ido-Ambacht	1.637.799	1.737.593
Ermelo	2.373.191	2.472.437	Hengelo O	6.632.727	6.860.388
Etten-Leur	3.146.185	3.273.721	Het Bildt	902.809	
Ferwerderadiel	631.431	655.766	Heumen	1.112.746	1.177.268
Franekeradeel	1.838.218		Heusden	3.045.935	3.163.174
Geertruidenberg	1.623.931	1.688.656	Hillegom	1.546.087	1.632.612
Geldermalsen	1.628.603	1.692.793	Hilvarenbeek	998.709	1.064.458
Geldrop-Mierlo	3.073.801	3.242.988	Hilversum	6.323.037	6.480.401
Gemert-Bakel	2.094.559	2.212.739	Hof van Twente	2.887.134	3.007.914
Gennep	1.764.059	1.830.288	Hollands Kroon	3.048.502	3.197.547
Giessenlanden	817.988	872.420	Hoogeveen	5.306.253	5.528.813
Gilze en Rijen	1.902.778	1.992.773	Hoogezand-Sappemeer	3.832.312	
Goeree-Overflakkee	3.664.241	3.838.912	Hoorn	5.006.727	5.203.660
Goes	3.570.048	3.742.971	Horst aan de Maas	3.018.795	3.181.262
Goirle	1.769.753	1.835.547	Houten	2.066.380	2.158.529
Gooise Meren	3.347.794	3.444.543	Huizen	2.820.875	2.951.861
Gorinchem	2.878.825	2.982.500	Hulst	2.389.752	2.451.406
Gouda	5.228.292	5.529.053	IJsselstein	1.982.022	2.103.570
Grave	1.039.003	1.099.290	Kaag en Braassem	1.550.579	1.627.909
Groningen	11.963.613	12.350.025	Kampen	3.736.679	3.808.484
Grootegeest	919.704	949.169	Kapelle	818.759	841.544
Gulpen-Wittem	1.248.539	1.298.585	Katwijk	4.380.704	4.557.347
Haaksbergen	1.890.053	1.968.839	Kerkrade	5.555.000	5.724.630
Haaren	1.086.998	1.155.686	Koggenland	1.241.620	1.308.794
Haarlem	10.542.337	10.794.349	Kollumerland en Nwkrui	1.059.523	1.102.380
Haarlemmerliede Spaarnw	309.459	326.633	Korendijk	707.911	760.116
Haarlemmermeer	7.793.630	8.172.995	Krimpen aan den IJssel	2.253.502	2.350.053
Halderberge	2.531.401	2.629.098	Krimpenerwaard	3.636.307	3.784.721
Hardenberg	4.247.966	4.414.604	Laarbeek	1.612.746	1.669.128
Harderwijk	3.284.430	3.479.219	Landerd	1.021.812	1.079.876
Hardinxveld-Giessendam	1.200.529	1.217.879	Landgraaf	3.953.307	4.162.545
Haren	1.512.189	1.550.412	Landsmeer	668.020	695.621
Harlingen	1.555.144	1.602.314	Langedijk	1.526.744	1.638.790

Bijlage 4.3.1 Integratie-uitkering Wmo (vervolg)

Integratie-uitkering Wmo					
Gemeente	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Gemeente	Bedrag 2017	Bedrag 2018
Lansingerland	2.292.431	2.441.176	Nieuwegein	4.277.980	4.499.747
Laren	717.951	731.707	Nieuwkoop	1.784.859	1.870.729
Leek	1.749.246	1.820.501	Nijkerk	2.561.145	2.693.901
Leerdam	1.741.505	1.805.443	Nijmegen	12.189.959	12.578.255
Leeuwarden	8.915.172	10.328.137	Nissewaard	6.707.465	6.812.364
Leeuwarderadeel	859.338		Noord-Beveland	604.147	611.183
Leiden	7.099.965	7.415.100	Noordenveld	2.804.685	2.918.898
Leiderdorp	1.947.497	2.015.693	Noordoostpolder	2.915.541	3.030.002
Leidschendam-Voorburg	5.955.490	6.122.498	Noordwijk	1.949.715	2.022.503
Lelystad	4.826.518	5.135.977	Noordwijkerhout	1.166.845	1.216.806
Leudal	2.642.912	2.783.842	Nuenen c.a.	1.466.464	1.541.981
Leusden	1.682.747	1.785.483	Nunspeet	1.960.391	2.073.654
Lingewaal	681.618	712.294	Nuth	1.407.665	1.469.360
Lingewaard	3.244.925	3.386.067	Oegstgeest	1.211.046	1.258.269
Lisse	1.679.978	1.766.498	Oirschot	1.162.194	1.191.869
Littenseradiel	698.965		Oisterwijk	1.994.652	2.074.361
Lochem	2.743.366	2.859.570	Oldambt	4.524.073	4.646.355
Loon op Zand	1.865.543	1.956.000	Oldebroek	1.587.152	1.665.736
Lopik	709.768	750.335	Oldenzaal	2.688.397	2.796.349
Loppersum	845.351	867.713	Olst-Wijhe	1.344.434	1.426.552
Losser	1.950.357	2.026.436	Ommen	1.211.795	1.261.982
Maasdriel	1.488.082	1.559.784	Onderbanken	705.744	734.192
Maasgouw	2.276.879	2.334.964	Oost Gelre	2.184.792	2.289.463
Maassluis	2.667.352	2.771.733	Oosterhout	4.368.980	4.577.550
Maastricht	11.200.264	11.516.130	Ooststellingwerf	2.342.626	2.456.321
Marum	696.690	737.088	Oostzaan	581.643	598.841
Medemblik	2.891.251	2.989.100	Opmeer	708.355	748.820
Meerssen	1.612.463	1.686.245	Opsterland	2.309.708	2.406.734
Meerijstadij	5.526.347	5.718.897	Oss	7.014.004	7.365.328
Menameradiel	937.661		Oud-Beijerland	1.659.909	1.735.313
Menterwolde	1.049.131		Oude IJsselstreek	3.597.061	3.697.783
Meppel	2.648.582	2.778.375	Ouder-Amstel	764.762	780.856
Middelburg	3.992.882	4.165.595	Oudewater	593.062	614.296
Midden Drenthe	2.602.389	2.638.693	Overbetuwe	2.851.492	3.019.909
Midden-Delfland	860.951	937.546	Papendrecht	2.347.170	2.481.494
Midden-Groningen		5.979.437	Peel en Maas	3.209.652	3.391.872
Mill en Sint Hubert	842.039	879.846	Pekela	1.386.037	1.412.371
Moerdijk	2.782.921	2.906.080	Pijnacker-Nootdorp	2.348.858	2.498.202
Molenwaard	1.451.753	1.542.832	Purmerend	6.606.291	6.915.314
Montferland	3.050.818	3.222.604	Putten	1.748.199	1.801.772
Montfoort U	700.752	729.790	Raalte	2.719.937	2.856.296
Mook en Middelaar	537.275	568.956	Reimerswaal	1.523.124	1.573.742
Neder-Betuwe	1.553.962	1.615.479	Renkum	2.817.797	2.881.763
Nederweert	1.297.738	1.373.993	Renswoude	214.121	225.409
Neerijnen	674.911	706.829	Reusel-De Mierden	840.391	893.074

Bijlage 4.3.1 Integratie-uitkering Wmo (vervolg)

Integratie-uitkering Wmo					
Gemeente	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Gemeente	Bedrag 2017	Bedrag 2018
Rheden	4.470.633	4.568.936	Tholen	1.941.894	1.990.124
Rhenen	1.426.151	1.502.911	Tiel	3.026.053	3.158.206
Ridderkerk	4.238.040	4.396.629	Tilburg	16.467.023	17.017.639
Rijnwaarden	868.398		Tubbergen	1.337.844	1.408.795
Rijssen-Holten	2.574.788	2.680.906	Twenterand	2.519.913	2.666.711
Rijswijk	4.932.678	5.035.809	Tynaarlo	2.454.522	2.544.414
Roerdalen	1.767.551	1.857.348	Tytsjerksteradiel	2.623.180	2.725.854
Roermond	5.211.916	5.471.504	Uden	3.131.042	3.248.663
Roosendaal	6.483.865	6.673.912	Uitgeest	625.431	653.105
Rotterdam	50.340.262	51.963.423	Uithoorn	1.876.698	1.942.248
Rozendaal	71.856	73.778	Urk	630.155	662.141
Rucphen	2.066.415	2.125.473	Utrecht	15.774.528	16.209.594
Schagen	3.243.187	3.451.316	Utrechtse Heuvelrug	3.467.299	3.589.355
Scherpenzeel	610.035	639.989	Vaals	1.028.122	1.096.461
Schiedam	6.220.051	6.413.141	Valkenburg aan de Geul	1.712.616	1.720.024
Schiermonnikoog	98.489	102.263	Valkenswaard	2.818.314	2.918.145
Schinnen	1.079.601	1.124.891	Veendam	2.875.360	2.950.753
Schouwen-Duiveland	2.917.022	2.995.382	Veenendaal	4.522.294	4.752.675
's-Gravenhage	35.654.082	36.964.959	Veere	1.440.584	1.498.599
's-Hertogenbosch	10.776.871	11.130.756	Veldhoven	3.397.089	3.520.055
Simpelveld	1.051.287	1.103.752	Velsen	5.208.238	5.336.739
Sint-Anthonis	868.214	894.955	Venlo	9.529.283	9.863.520
Sint-Michielsgestel	2.011.109	2.109.674	Venray	3.433.568	3.600.973
Sittard-Geleen	9.532.176	9.859.039	Vianen	1.296.774	1.350.657
Sliedrecht	2.288.471	2.320.195	Vlaardingen	6.582.585	6.802.968
Slochteren	993.151		Vlagtwedde	1.881.400	
Sluis	2.189.685	2.261.154	Vlieland	84.458	88.702
Smallingerland	4.980.432	5.197.941	Vlissingen	4.232.043	4.402.407
Soest	3.240.376	3.353.349	Voerendaal	1.039.901	1.076.622
Someren	1.305.070	1.375.307	Voorschoten	1.543.293	1.626.212
Son en Breugel	1.204.489	1.253.241	Voorst	1.952.409	2.056.525
Stadskanaal	3.962.318	4.095.506	Vught	1.838.826	1.892.809
Staphorst	811.860	839.165	Waadhoeke		3.925.066
Stede Broec	1.427.628	1.499.365	Waalre	1.089.952	1.116.030
Steenbergen	1.952.081	2.150.904	Waalwijk	3.912.585	4.047.570
Steenwijkerland	3.653.714	3.834.069	Waddinxveen	1.842.327	1.961.883
Stein	2.356.648	2.492.701	Wageningen	2.081.833	2.114.332
Stichtse Vecht	3.646.244	3.815.616	Wassenaar	1.434.436	1.462.115
Strijen	632.043	641.484	Waterland	1.093.031	1.135.166
Sudwest Fryslan	6.743.149	7.456.758	Weert	4.342.078	4.516.511
Ten Boer	476.548	506.139	Weesp	1.323.519	1.419.797
Terneuzen	5.076.391	5.268.521	Werkendam	1.721.815	1.795.744
Terschelling	289.931	305.146	West Maas en Waal	1.339.944	1.405.374
Texel	1.004.858	1.039.341	Westerveld	1.687.197	1.752.594
Teylingen	2.002.495	2.087.675	Westervoort	1.083.383	1.132.617

Bijlage 4.3.1 Integratie-uitkering Wmo (vervolg)

Integratie-uitkering Wmo					
Gemeente	Bedrag 2017	Bedrag 2018	Gemeente	Bedrag 2017	Bedrag 2018
Westerwolde		2.916.397	Zaltbommel	1.675.342	1.738.510
Westland	6.879.392	7.269.526	Zandvoort	1.596.188	1.650.434
Weststellingwerf	2.394.417	2.461.141	Zederik	854.367	882.958
Westvoorne	989.832	1.036.569	Zeewolde	945.236	1.005.732
Wierden	1.533.623	1.600.991	Zeist	4.784.916	4.947.676
Wijchen	2.849.799	3.003.033	Zevenaar	2.891.196	3.948.348
Wijdemeren	1.526.840	1.560.665	Zoetermeer	8.326.700	8.690.636
Wijk bij Duurstede	1.298.004	1.359.034	Zoeterwoude	625.635	656.655
Winsum	997.116	1.050.258	Zuidhorn	1.179.582	1.256.998
Winterswijk	2.629.539	2.692.047	Zuidplas	2.216.832	2.336.946
Woensdrecht	1.679.255	1.757.599	Zundert	1.837.466	1.876.603
Woerden	3.015.170	3.109.929	Zutphen	4.132.957	4.363.561
Wormerland	1.148.179	1.225.439	Zwartewaterland	1.256.039	1.306.744
Woudenberg	801.457	850.593	Zwijndrecht	3.877.599	4.073.609
Woudrichem	962.048	1.002.683	Zwolle	7.977.327	8.263.126
Zaanstad	11.363.089	11.804.901	Totaal	1.244.920.663	1.293.820.663

Bijlage 4.3.2 Decentralisatie-uitkering Maatschappelijke opvang

Decentralisatie-uitkering Maatschappelijke opvang	
Gemeente	Bedrag 2018 en verder
Alkmaar	3.465.757
Almelo	3.090.267
Almere	8.359.293
Amersfoort	5.720.781
Amsterdam	64.466.462
Apeldoorn	4.214.600
Arnhem	8.526.214
Assen	4.684.217
Bergen op Zoom	2.957.281
Breda	6.273.717
Delft	2.483.936
Den Helder	1.826.089
Deventer	3.956.546
Doetinchem	3.846.777
Dordrecht	5.769.615
Ede	2.282.247
Eindhoven	11.240.506
Emmen	3.228.342
Enschede	9.174.891
Gouda	2.095.384
Groningen	17.835.605
Haarlem	7.526.255
Heerlen	5.964.804
Helmond	3.083.751
Hilversum	2.532.362
Hoorn	2.321.655
Leeuwarden	14.715.134
Leiden	7.833.265
Maastricht	6.522.923
Nijmegen	10.249.480
Nissewaard	2.609.767
Oss	3.264.264
Purmerend	1.494.083
Rotterdam	43.072.378
's-Gravenhage	30.927.457
's-Hertogenbosch	5.334.162
Tilburg	8.155.169
Utrecht	24.048.458
Venlo	8.198.850
Vlaardingen	2.419.042
Vlissingen	6.708.790
Zaanstad	2.620.141
Zwolle	9.956.629
Totaal	385.057.346

Bijlage 5.3 Individuele referentiewaarden EMU-saldo gemeenten 2019

Bijlage 5.3 Individuele referentiewaarden EMU-saldo gemeenten 2019 (vervolg)

Individuele referentiewaarden EMU-saldo		
Gemeente	Begrotingstotaal 2018 (na bestemming)	Referentiewaarde o.b.v. begrotingstotaal
Aa en Hunze	54.367	2.060
Aalburg	29.729	1.126
Aalsmeer	82.895	3.141
Aalten	61.867	2.344
Achtkarspelen	75.607	2.865
Alblasserdam	48.132	1.824
Albrandswaard	58.059	2.200
Alkmaar	367.789	13.935
Almelo	279.422	10.587
Almere	811.827	30.759
Alphen aan den Rijn	312.547	11.842
Alphen-Chaam	21.880	829
Ameland	21.210	804
Amersfoort	491.258	18.613
Amstelveen	258.374	9.789
Amsterdam	5.468.086	207.176
Apeldoorn	591.647	22.416
Appingedam	48.167	1.825
Arnhem	744.527	28.209
Assen	342.654	12.983
Asten	37.413	1.418
Baarle-Nassau	16.818	637
Baarn	54.513	2.065
Barendrecht	111.148	4.211
Barneveld	121.817	4.615
Bedum	24.462	927
Beek	40.567	1.537
Beemster	20.266	768
Beesel	29.724	1.126
Berg en Dal	86.308	3.270
Bergeijk	43.278	1.640
Bergen L	30.453	1.154
Bergen NH	74.989	2.841
Bergen op Zoom	240.870	9.126
Berkelland	106.242	4.025
Bernheze	76.907	2.914
Best	75.589	2.864
Beuningen	58.643	2.222
Beverwijk	118.767	4.500
Binnenmaas	60.332	2.286
Bladel	49.591	1.879
Blaricum	29.982	1.136
Bloemendaal	47.097	1.784
Bodegraven-Reeuwijk	84.464	3.200
Boekel	24.006	910

Bijlage 5.3 Individuele referentiewaarden EMU-saldo gemeenten 2019 (vervolg)

Individuele referentiewaarden EMU-saldo		
Gemeente	Begrotingstotaal 2018 (na bestemming)	Referentiewaarde o.b.v. begrotingstotaal
Borger-Odoorn	69.184	2.621
Borne	62.434	2.366
Borsele	49.417	1.872
Boxmeer	71.031	2.691
Boxtel	87.818	3.327
Breda	678.713	25.715
Brielle	56.552	2.143
Bronckhorst	73.923	2.801
Brummen	56.975	2.159
Brunssum	106.431	4.032
Bunnik	35.239	1.335
Bunschoten	44.252	1.677
Buren	51.474	1.950
Capelle aan den IJssel	219.455	8.315
Castricum	64.894	2.459
Coevorden	107.229	4.063
Cranendonck	45.412	1.721
Cromstrijen	26.405	1.000
Cuijk	70.254	2.662
Culemborg	72.972	2.765
Dalfsen	61.738	2.339
Dantumadiel	52.012	1.971
De Bilt	88.728	3.362
De Fryske Marren	122.601	4.645
De Marne	32.221	1.221
De Ronde Venen	97.181	3.682
De Wolden	48.204	1.826
Delft	351.042	13.300
Delfzijl	92.629	3.510
Den Helder	196.792	7.456
Deurne	83.031	3.146
Deventer	335.426	12.709
Diemen	86.949	3.294
Dinkelland	62.284	2.360
Doesburg	32.204	1.220
Doetinchem	213.914	8.105
Dongen	51.355	1.946
Dongeradeel	74.383	2.818
Dordrecht	628.310	23.805
Drechterland	40.412	1.531
Drimmelen	53.263	2.018
Dronten	115.919	4.392
Druten	43.191	1.636
Duiven	58.461	2.215
Echt-Susteren	73.889	2.800

Bijlage 5.3 Individuele referentiewaarden EMU-saldo gemeenten 2019 (vervolg)

Individuele referentiewaarden EMU-saldo		
Gemeente	Begrotingstotaal 2018 (na bestemming)	Referentiewaarde o.b.v. begrotingstotaal
Edam-Volendam	91.403	3.463
Ede	383.510	14.530
Eemnes	21.897	830
Eemmond	64.910	2.459
Eersel	44.980	1.704
Eijsden-Margraten	52.071	1.973
Eindhoven	893.994	33.872
Elburg	51.037	1.934
Emmen	407.250	15.430
Enkhuizen	48.587	1.841
Enschede	725.657	27.494
Epe	98.520	3.733
Ermelo	82.453	3.124
Etten-Leur	111.724	4.233
Ferwerderadiel	24.238	918
Geertruidenberg	48.900	1.853
Geldermalsen	64.886	2.458
Geldrop-Mierlo	99.974	3.788
Gemert-Bakel	72.299	2.739
Gennep	46.103	1.747
Giessenlanden	38.379	1.454
Gilze en Rijen	62.004	2.349
Goeree-Overflakkee	117.873	4.466
Goes	123.030	4.661
Goirle	58.770	2.227
Gooise Meren	135.410	5.130
Gorinchem	121.868	4.617
Gouda	252.613	9.571
Grave	27.604	1.046
Groningen	993.047	37.625
Grootegast	30.305	1.148
Gulpen-Wittem	34.444	1.305
Haaksbergen	54.968	2.083
Haaren	35.457	1.343
Haarlem	513.220	19.445
Haarlemmerliede Spaarnw	14.572	552
Haarlemmermeer	431.636	16.354
Halderberge	73.095	2.769
Hardenberg	163.573	6.197
Harderwijk	139.013	5.267
Hardinxveld-Giessendam	36.853	1.396
Haren	50.019	1.895
Harlingen	55.733	2.112
Hatter	24.935	945
Heemskerk	92.537	3.506

Bijlage 5.3 Individuele referentiewaarden EMU-saldo gemeenten 2019 (vervolg)

Individuele referentiewaarden EMU-saldo		
Gemeente	Begrotingstotaal 2018 (na bestemming)	Referentiewaarde o.b.v. begrotingstotaal
Heemstede	55.711	1.548
Heerde	40.865	6.052
Heerenveen	159.722	5.766
Heerhugowaard	152.191	14.727
Heerlen	388.705	1.287
Heeze-Leende	33.965	1.961
Heiloo	51.752	3.330
Hellendoorn	87.887	3.648
Hellevoetsluis	96.272	13.393
Helmond	353.478	2.477
Hendrik-Ido-Ambacht	65.387	11.069
Hengelo O	292.147	1.518
Heumen	40.071	4.202
Heusden	110.894	1.886
Hillegom	49.767	1.272
Hilvarenbeek	33.561	9.907
Hilversum	261.471	3.291
Hof van Twente	86.860	3.949
Hollands Kroon	104.236	6.461
Hoogeveen	170.518	8.377
Hoorn	221.099	3.670
Horst aan de Maas	96.867	4.515
Houten	119.164	3.572
Huizen	94.287	2.382
Hulst	62.877	2.826
IJsselstein	74.592	2.213
Kaag en Braassem	58.409	6.327
Kampen	166.982	1.155
Kapelle	30.479	6.806
Katwijk	179.636	6.010
Kerkrade	158.612	1.982
Koggenland	52.317	1.482
Kollumerland en nwkruisl	39.110	874
Korendijk	23.074	2.596
Krimpen aan den IJssel	68.515	5.114
Krimpenerwaard	134.984	1.618
Laarbeek	42.706	1.226
Landerd	32.362	4.399
Landgraaf	116.092	767
Landsmeer	20.240	2.401
Langedijk	63.359	5.681
Lansingerland	149.934	895
Laren	23.619	2.108
Leek	55.645	2.445
Leerdam	64.531	20.718

Bijlage 5.3 Individuele referentiewaarden EMU-saldo gemeenten 2019 (vervolg)

Individuele referentiewaarden EMU-saldo		
Gemeente	Begrotingstotaal 2018 (na bestemming)	Referentiewaarde o.b.v. begrotingstotaal
Leeuwarden	546.827	19.738
Leiden	520.959	2.445
Leiderdorp	64.545	7.505
Leidschendam-Voorburg	198.083	10.161
Lelystad	268.184	2.979
Leudal	78.621	2.103
Leusden	55.500	854
Lingewaal	22.541	3.820
Lingewaard	100.834	2.067
Lisse	54.562	2.810
Lochem	74.167	1.923
Loon op Zand	50.760	982
Lopik	25.923	1.137
Loppersum	30.001	2.118
Losser	55.895	1.892
Maasdriel	49.940	2.080
Maasgouw	54.904	3.393
Maassluis	89.560	19.489
Maastricht	514.393	997
Marum	26.319	3.479
Medemblik	91.833	1.714
Meerssen	45.242	8.655
Meierijstad	228.431	4.001
Meppel	105.598	6.015
Middelburg	158.756	1.644
Midden-Delfland	43.382	3.080
Midden Drenthe	81.290	8.234
Midden-Groningen	217.325	1.009
Mill en Sint Hubert	26.628	3.725
Moerdijk	98.323	2.478
Molenwaard	65.403	3.098
Montferland	81.779	987
Montfoort U	26.050	594
Mook en Middelaar	15.685	1.824
Neder-Betuwe	48.144	1.384
Nederweert	36.524	1.059
Neerijnen	27.954	7.276
Nieuwegein	192.047	2.936
Nieuwkoop	77.494	3.447
Nijkerk	90.968	30.956
Nijmegen	817.042	10.036
Nissewaard	264.897	1.000
Noord-Beveland	26.382	3.434
Noordenveld	90.646	4.788
Noordoostpolder	126.384	2.951

Bijlage 5.3 Individuele referentiewaarden EMU-saldo gemeenten 2019 (vervolg)

Individuele referentiewaarden EMU-saldo		
Gemeente	Begrotingstotaal 2018 (na bestemming)	Referentiewaarde o.b.v. begrotingstotaal
Noordwijk	77.895	1.504
Noordwijkerhout	39.691	2.656
Nuenen c.a.	70.096	2.247
Nunspeet	59.293	1.465
Nuth	38.664	2.276
Oegstgeest	60.064	1.809
Oirschot	47.745	2.682
Oisterwijk	70.800	5.321
Oldambt	140.445	2.377
Oldebroek	62.738	3.298
Oldenzaal	87.038	1.598
Olst-Wijhe	42.164	1.836
Ommen	48.461	860
Onderbanken	22.707	2.694
Oost Gelre	71.095	6.196
Oosterhout	163.526	2.548
Ooststellingwerf	67.251	707
Oostzaan	18.671	1.255
Opmeer	33.125	2.867
Opsterland	75.682	11.482
Oss	303.037	1.933
Oud-Beijerland	51.014	3.556
Oude IJsselstreek	93.855	1.234
Ouder-Amstel	32.567	772
Oudewater	20.378	3.658
Overbetuwe	96.548	3.106
Papendrecht	81.971	3.767
Peel en Maas	99.437	1.566
Pekela	41.321	5.520
Pijnacker-Nootdorp	145.695	8.640
Purmerend	228.052	1.875
Putten	49.491	3.086
Raalte	81.461	1.866
Reimerswaal	49.239	3.096
Renkum	81.710	595
Renswoude	15.692	1.204
Reusel-De Mierden	31.786	4.200
Rheden	110.864	1.640
Rhenen	43.290	4.886
Ridderkerk	128.947	3.168
Rijssen-Holten	83.602	6.539
Rijswijk	172.577	1.826
Roerdalen	48.185	7.100
Roermond	187.386	8.720
Roosendaal	230.158	132.675

Bijlage 5.3 Individuele referentiewaarden EMU-saldo gemeenten 2019 (vervolg)

Individuele referentiewaarden EMU-saldo		
Gemeente	Begrotingstotaal 2018 (na bestemming)	Referentiewaarde o.b.v. begrotingstotaal
Rotterdam	3.501.744	216
Rozendaal	5.694	2.119
Rucphen	55.915	4.618
Schagen	121.882	838
Scherpenzeel	22.127	11.293
Schiedam	298.070	259
Schiermonnikoog	6.823	1.080
Schinnen	28.499	3.988
Schouwen-Duiveland	105.269	92.709
's-Gravenhage	2.446.907	27.004
's-Hertogenbosch	712.729	946
Simpelveld	24.975	1.145
Sint-Anthonis	30.219	2.440
Sint-Michielsgestel	64.397	12.002
Sittard-Geleen	316.768	2.397
Sliedrecht	63.277	2.660
Sluis	70.201	7.694
Smallingerland	203.063	4.180
Soest	110.319	1.829
Someren	48.275	1.866
Son en Breugel	49.255	4.221
Stadskanaal	111.418	1.395
Staphorst	36.817	1.729
Stede Broec	45.626	2.105
Steenbergen	55.556	4.454
Steenwijkerland	117.547	2.281
Stein	60.201	4.869
Stichtse Vecht	128.517	849
Strijen	22.400	9.337
Sudwest Fryslan	246.440	675
Ten Boer	17.812	5.745
Terneuzen	151.628	809
Terschelling	21.363	2.210
Texel	58.340	2.804
Teylingen	74.005	2.338
Tholen	61.714	4.668
Tiel	123.212	32.654
Tilburg	861.848	1.726
Tubbergen	45.550	3.192
Twenterand	84.252	2.870
Tynaarlo	75.757	2.903
Tytsjerksteradiel	76.616	4.615
Uden	121.818	857
Uitgeest	22.612	2.873
Uithoorn	75.827	1.784

Bijlage 5.3 Individuele referentiewaarden EMU-saldo gemeenten 2019 (vervolg)

Individuele referentiewaarden EMU-saldo		
Gemeente	Begrotingstotaal 2018 (na bestemming)	Referentiewaarde o.b.v. begrotingstotaal
Urk	47.096	54.313
Utrecht	1.433.502	3.949
Utrechtse Heuvelrug	104.235	1.073
Vaals	28.330	1.799
Valkenburg aan de Geul	47.495	2.837
Valkenswaard	74.885	3.597
Veendam	94.927	8.000
Veenendaal	211.147	2.711
Veere	71.563	4.611
Veldhoven	121.712	6.500
Velsen	171.546	16.754
Venlo	442.194	4.556
Venray	120.252	1.744
Vianen	46.032	9.651
Vlaardingen	254.711	310
Vlieland	8.186	8.172
Vlissingen	215.691	962
Voerendaal	25.380	1.982
Voorschoten	52.317	2.235
Voorst	59.002	2.701
Vught	71.283	4.388
Waadhoeke	115.807	1.154
Waalre	30.451	4.664
Waalwijk	123.087	3.464
Waddinxveen	91.438	3.687
Wageningen	97.306	2.247
Wassenaar	59.310	1.254
Waterland	33.091	5.805
Weert	153.209	1.811
Weesp	47.797	2.212
Werkendam	58.391	1.548
West Maas en Waal	40.859	1.888
Westerveld	49.835	1.360
Westervoort	35.887	3.051
Westerwolde	80.525	10.446
Westland	275.695	2.734
Weststellingwerf	72.166	1.753
Westvoorne	46.259	1.955
Wierden	51.604	3.733
Wijchen	98.516	1.983
Wijdmeren	52.341	1.965
Wijk bij Duurstede	51.860	1.380
Winsum	36.424	3.344
Winterswijk	88.271	2.080
Woensdrecht	54.909	4.427

Bijlage 5.3 Individuele referentiewaarden EMU-saldo gemeenten 2019 (vervolg)

Individuele referentiewaarden EMU-saldo		
Gemeente	Begrotingstotaal 2018 (na bestemming)	Referentiewaarde o.b.v. begrotingstotaal
Woerden	116.851	1.205
Wormerland	31.804	1.267
Woudenberg	33.444	1.504
Woudrichem	39.707	19.152
Zaanstad	505.496	3.391
Zaltbommel	89.509	1.851
Zandvoort	48.851	1.044
Zederik	27.545	1.955
Zeewolde	51.598	5.912
Zeist	156.028	5.282
Zevenaar	139.412	14.491
Zoetermeer	382.455	745
Zoeterwoude	19.657	1.712
Zuidhorn	45.183	3.790
Zuidplas	100.024	1.764
Zundert	46.554	6.247
Zutphen	164.886	1.820
Zwartewaterland	48.037	4.691
Zwijndrecht	123.804	18.840
Zwolle	497.251	
Totaal	57.850.839	2.189.749

Deze brochure is een uitgave van:
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BFR/Bekostiging Binnenlands Bestuur
Postbus 20011 | 2500 EA Den Haag

© September 2018 | 115116

Overdracht College-Raad

Datum 4 oktober 2018

onderwerp	Beantwoording artikel 45 vragen GroenLinks over de walstroomvoorziening aan de Prinses Margriethaven
portefeuillehouder	William Dogger
informant	Verhagen, Andre (2197)
medeopstellers	Visser, Willy (2516)
afdeling	Fysieke Leefomgeving
bijlagen	Voorstel: Informatienota Beantwoording artikel 45 vragen GroenLinks over de walstroomvoorziening aan de Prinses Margriethaven Bijlage: Artikel 45 vragen groen links walstroom Margriethaven

Voorgesteld besluit raad

kennis te nemen van:

De beantwoording van de artikel 45 vragen van Groens Links d.d. 10 september 2018 inzake Walstroomvoorziening in de Prinses Margriethaven

Informatienota voor de raad

Datum 17 september 2018

Onderwerp	Artikel 45 vragen Groen Links over walstroomvoorziening
Versienummer	V1.

Portefeuillehouder Dogger, Anker

Informant A.A. Verhagen
Afdeling Fysieke Leefomgeving / Fysieke Leefomgeving
Telefoon 038 498 2197
Email AA.Verhagen@zwolle.nl
Bijlagen

Wij stellen u voor kennis te nemen van:

De beantwoording van de artikel 45 vragen van Groen Links d.d. 10 september 2018 inzake Walstroomvoorziening in de Prinses Margriethaven

Datum 17 september 2018

[Toelichting op het voorstel](#)

Inleiding

In september 2018 heeft GroenLinks artikel 45 vragen gesteld aan het college van B&W inzake walstroomvoorziening aan de Prinses Margriethaven. Wij beantwoorden de vragen als volgt:

Vragen/antwoorden

1. Kan het college de raad informeren wat de status is van de verbeteringen in de walstroomvoorzieningen in de stad en die in de Prinses Margriethaven in het bijzonder?

Antwoord:

We weten dat de walstroomvoorzieningen niet optimaal zijn en aan verbetering toe zijn. Voor 2019 is het onderzoek gepland om na te gaan welke op wijze en met welke randvoorwaarden we de voorzieningen het best kunnen verbeteren. In dit onderzoek nemen we mee welke gevolgen dit heeft voor de kostprijs per kilo watt uur. Daarbij gaan we na of het haalbaar is om dat tarief op te gaan leggen.

2. Is het college op de hoogte van de subsidieregeling die thans bij de provincie Overijssel loopt? Zo niet, is het college bereid om de mogelijkheden tot versnelling van de plannen met ondersteuning van de provincie te onderzoeken?

Antwoord:

Nee, het college was niet op de hoogte van deze subsidieregeling. We onderzoeken de mogelijkheden om dit onderzoek versneld uit te voeren.

3. Is het college voornemens om een generatorverbod in te voeren, zodra er een adequate voorziening in de haven(s) is getroffen?

Antwoord:

Als er adequate voorzieningen zijn aangelegd willen we dat deze ook gebruikt gaan worden. Het is dan ook logisch dat we het gebruik van deze voorziening verplicht gaan stellen.

Datum 17 september 2018

Vervolg

De raad wordt op de hoogte gehouden van de uitkomst van het onderzoek

Openbaarheid

Deze informatie nota is openbaar

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

Datum

17 september 2018

Aan: College van B&W
Van: GroenLinks Zwolle, Norman Finies
Datum: 10 september 2018
Onderwerp:

Walstroomvoorziening in de Prinses Margriethaven

In februari kaartte de Algemeene Schippers Vereeniging de tekortschietende walstroomvoorziening in de Prinses Margriethaven aan bij de gemeente. Belangrijkste bezwaren zijn:

- 1)** er is alleen 220V, terwijl veel scheepsvoorzieningen op 380 V zijn geënt
- 2)** men kan alleen met muntgeld betalen, in plaats van het zogenaamde “parkline” systeem
- 3)** de wenselijkheid van een extra kast gezien de positie waarin de schepen dienen aan te meren

Zie <https://www.algemeeneschippersvereniging.nl/blog/2018/02/25/brief-aan-gemeente-zwolle/>

Omdat de walstroom thans niet afdoende is, maken veel schippers op dit moment gebruik van vervuilende diesel/stookoliegeneratoren, die bovendien directe hinder opleveren voor de omgeving in de vorm van uitlaatgassen (stank, CO₂-uitstoot) en geluid

Thans loopt er een subsidieregeling vanuit de provincie Overijssel, waarbij de provincie tot maximaal 50.000 euro per voorziening bijdraagt in de kosten.

Zie <http://www.overijssel.nl/@208204/investeringsimpuls/>.

Vragen:

1. Kan het college de raad informeren wat de status is van de verbeteringen in de walstroomvoorzieningen in de stad en die in de Prinses Margriethaven in het bijzonder?
2. Is het college op de hoogte van de subsidieregeling die thans bij de provincie Overijssel loopt? Zo niet, is het college bereid om de mogelijkheden tot versnelling van de plannen met ondersteuning van de provincie te onderzoeken?
3. Is het college voornemens om een generatorverbod in te voeren, zodra er een adequate voorziening in de haven(s) is getroffen?

Namens de fractie van GroenLinks,

Norman Finies

Overdracht College-Raad

Datum 4 oktober 2018

onderwerp	Visie en randvoorwaarden Weezenlanden-Noord (19.40 – 21.00 uur)
portefeuillehouder	Ed Anker
informant	Waalewijn - Viaanen, Ciska (4011)
medeopstellers	
afdeling	Proces- Programma- en Projectmanagement
bijlagen	Voorstel: Beslisnota Visie en randvoorwaarden Weezenlanden-Noord Bijlage: Bijlage 1 Visie Centrum-Oost en globale project-ontwikkelingsopgave Weezenlanden-Noord d.d. 18-09-2018 Bijlage: Bijlage 2a Definitieve reactie van belanghebbenden op Concept-visie_12 april 2018 Bijlage: Bijlage 2b 20180911 twee kolommenstuk weezenlanden noord reactie omwonenden Bijlage: Bijlage 3 20180619 verslag gesprek omwonenden Groot Wezenland Bijlage: Bijlage 3b Randvoorwaarden die door omwonenden worden benoemd 3 Bijlage: Bijlage 4 Reacties belanghebbenden partijen op concept-visie Bijlage: Bijlage 5 Verwijzing naar participatietraject van Woningbouwcorporatie Openbaar Belang

Voorgesteld besluit raad

1 de visie " Centrum-Oost en globale project-ontwikkelingsopgave Weezenlanden-Noord" vast te stellen uitgaande van:

1.1 de mogelijkheid om een gedifferentieerd woningbouwprogramma van ca 300 tot 500 woningen op deze locatie te ontwikkelen

1.2 ruimte te bieden voor aanvullend programma, ondersteunend aan de functies van de Rechtbank en Provincie en ten bate van een aantrekkelijk verblijfskwaliteit

1.3 gebouwde parkeervoorzieningen om de buitenruimte rond de woningen autovrij en groen in te richten.

1.4 een onderzoek of de gebouwde parkeervoorziening mede kan voorzien in een deel van de parkeerbehoefte van de binnenstad

1.5 een klimaat adaptieve en energie neutrale inrichting van de locatie

2. De visie door woningbouwvereniging Openbaar Belang uit laten werken in een stedenbouwkundig plan en beeldkwaliteitsplan en deze, samen met de randvoorwaarden voor de ontwikkeling, aan de raad voor te leggen ter besluitvorming

Beslisnota voor de raad

Datum 1 oktober 2018

Onderwerp Visie en randvoorwaarden Weezenlanden-Noord
Versienummer 01

Portefeuillehouder E.W. Anker
Informant Ciska Waalewijn
Afdeling Projecten, processen en programma's/PPP
Telefoon (038) 498 4011
Email C.Waalewijn@zwolle.nl

Financiële gevolgen

Betreft doel 6.1.2 We zorgen voor een stad met ruimtelijke kwaliteit en heldere toekomstbestendige ruimtelijke structuren op niveau van concrete projecten en initiatieven

Begroting wijzigen Ja € 130.000
Dekking ten laste van Algemene middelen

Bijlagen

1. Visie Centrum-Oost en globale project-ontwikkelingsopgave Weezenlanden-Noord d.d. 18 september 2018
2. Brief omwonenden en de reactie in een twee-kolommenstuk
3. Opmerkingen/randvoorwaarden omwonenden en reactie Verslagen bewonersgesprekken n.a.v. de reacties omwonenden en het twee kolommen stuk
4. Reacties belanghebbenden partijen op concept-visie
5. Verwijzing naar participatietraject van Woningbouwcorporatie Openbaar Belang

De raad wordt voorgesteld te besluiten om:

- 1 de visie " Centrum-Oost en globale project-ontwikkelingsopgave Weezenlanden-Noord" vast te stellen uitgaande van:
 - 1.1 de mogelijkheid om een gedifferentieerd woningbouwprogramma van ca 300 tot 500 woningen op deze locatie te ontwikkelen
 - 1.2 ruimte te bieden voor aanvullend programma, ondersteunend aan de functies van de Rechtbank en Provincie en ten bate van een aantrekkelijk verblijfskwaliteit
 - 1.3 gebouwde parkeervoorzieningen om de buitenruimte rond de woningen autovrij en groen in te richten.
 - 1.4 een onderzoek of de gebouwde parkeervoorziening mede kan voorzien in een deel van de parkeerbehoefte van de binnenstad
 - 1.5 een klimaat adaptieve en energie neutrale inrichting van de locatie
- 2 De visie door woningbouwvereniging Openbaar Belang uit laten werken in een stedenbouwkundig plan en beeldkwaliteitsplan en deze, samen met de randvoorwaarden voor de ontwikkeling, aan de raad voor te leggen ter besluitvorming

Datum 1 oktober 2018

Datum 1 oktober 2018

Toelichting op het voorstel

Inleiding

Woningbouwvereniging Openbaar Belang heeft begin 2017 aan het college gevraagd om medewerking te verlenen aan de sloop van haar woningbezit (180 huurwoningen) aan de Luttenbergstraat/Schuurmanstraat/Wiegerlinckstraat/Buserstraat en ter plaatse 230 sociale huurwoningen te bouwen. Het afgelopen jaar hebben Openbaar Belang en de gemeente dit initiatief gezamenlijk verkend. De ambities op het gebied van klimaatadaptatie en energietransitie, maar ook trends en ontwikkelingen op het vlak van mobiliteit en parkeren zijn daarbij betrokken.

In juni 2017 heeft het college gevraagd om de verkenningen naar de verstedelijkingsopgave te verbreden met onder andere de volgende vragen: wat is de betekenis van dit gebied aan de oostkant van de stad in relatie tot het centrumgebied en is er een verdichting van deze locatie wenselijk. De resultaten van de onderzoeksvragen zijn vertaald in een visie voor dit gebied. De visie 'Centrum-Oost en globale project-ontwikkelingsopgave Weezenlanden-Noord d.d. 18 september 2018' (bijlage 1) wordt door middel van dit voorstel aan u voorgelegd.

In de visie wordt aangegeven dat deze locatie de mogelijkheid biedt om ca 300 tot 500 woningen te realiseren. De stedelijke verdichting is gebaseerd op een goede, groene toegankelijke buitenruimte. Het benodigd aantal parkeerplaatsen voor de woningen en bezoekers kunnen daarom niet op het maaiveld worden gerealiseerd. In de visie wordt daarom uitgegaan van gebouwde parkeervoorzieningen waarbij ook de parkeerplaatsen aan de Busenstraat en Schuurmanstraat worden opgenomen.

Naast de omschrijving van de mogelijkheden voor het gebied zijn randvoorwaarden opgenomen die nader uitgewerkt worden bij het opstellen van het stedenbouwkundig plan. Dit zijn onder andere:

- een intensiever programma met woningen en het mogelijk maken van ondersteunend programma in de plint
- aansluiten bij de bouwmassa en bouwhoogtes van de gebouwen in de omgeving. Dit geeft een variatie aan hoogtes van 12 tot 15 meter met enkele hoogte accenten op markante punten van maximaal 30 meter en een mogelijk stedelijk accent van maximaal 40 meter (vergelijkbaar met de hoogte van de watertoren);
- een groene buitenruimte creëren die bijdraagt aan de woonkwaliteit maar ook een verbinding legt tussen de Singel, Schuurmanstraat en het Almeloos kanaal;
- bij gebouwde parkeervoorzieningen ruimte voor deelauto's en fietsen mee nemen;
- natuur inclusief bouwen meenemen in het ontwerp;
- klimaatadaptief en energieneutraal.

Na het vaststellen van de visie wordt door Openbaar Belang, in overleg met de gemeente en stakeholders, een stedenbouwkundig en beeldkwaliteit plan opgesteld. Voor het stedenbouwkundigplan vindt een kwantitatieve en kwalitatieve analyse plaats naar de doelgroepen en het aantal woningen. Daarnaast wordt onderzocht welke functies mogelijk zijn in de plint. Voor het parkeren wordt het aantal bepaald en hoe deze optimaal kunnen worden gebruikt.

Het Stedenbouwkundig- en beeldkwaliteitplan worden ter goedkeuring voorgelegd aan de raad. Bij een positief besluit worden de plannen verwerkt in een bestemmingsplan.

Datum 1 oktober 2018

Beoogd effect

Met het besluit wordt beoogd een kader vast te leggen voor de verdere ontwikkeling van de locatie en het gebied Weezenlanden-Noord.

Argumenten

1.1 Het gebied Centrum-oost, met daarin de locatie Weezenlanden-Noord, heeft belangrijke betekenis voor de stad.

Het gebied centrum-oost maakt deel uit van de te ontwikkelen schil rondom de binnenstad. Zoals in de Strategische Agenda Binnenstad en in de Omgevingsvisie is beschreven, is de ambitie om de binnenstad en de omliggende wijken beter met elkaar te verbinden waarbij de binnenstad groeit naar een groter centrumgebied. Daarnaast wordt sinds het Ontwikkelingsprogramma Binnenstad 2020 structureel gewerkt aan betere gastvrije entrees. Een herontwikkeling van de locatie Weezenlanden-Noord en de recente ontwikkelingen van de locatie Weezenland dragen in belangrijke mate bij aan een betere verbinding van Assendorp en Wipstrik met de binnenstad. Ook de openbare ruimte maakt structureel onderdeel uit van deze ontwikkellocaties. Hiermee ontstaat de mogelijkheid om de binnenstad beter te verbinden met het Park de Wezenland en bij te dragen aan een gastvrije entree.

1.2. Het woningbouwprogramma is stedelijk met een mix aan huur en koop

In de visie wordt ingegaan op welke wijze deze locatie ruimte biedt voor verstedelijking. De vraag naar verstedelijking komt voort uit de richtinggevende uitspraak van de omgevingsvisie "We benutten de groei van de stad om de stad van binnenuit te vernieuwen en de volgende stap in stedelijkheid te zetten. Binnenstedelijk bouwen gaat voor de uitbreiding van de stad". Daarnaast is in de woonvisie aangegeven dat de Gemeente Zwolle de ambitie heeft om 6000 woningen te bouwen waarvan 3000 in en rond de binnenstad. Het doel van verstedelijking op deze plek is ook om een nieuw, onderscheidend woonmilieu te creëren. Rekening houdend met een doelgroep die specifiek kiest voor een stedelijke woonomgeving

De onderzoeksvragen, die vertaald zijn in de visie, geven aan dat er meer programma op de locatie mogelijk is. Dit wordt onder andere bepaald door de positie van de plek in de ring rond het centrum, het versterken van centrum-oost als entreegebied naar het centrum en de ligging van de locatie tussen de grotere gebouwen zoals de rechtbank en provinciehuis.

In combinatie met een stedelijke oplossing voor ondergronds parkeren, kunnen er 300 tot 500, voornamelijk gestapelde woningen, op deze locatie worden gerealiseerd. Daarbij is sprake van een mix aan 230 sociale huurwoningen en koopwoningen in verschillende segmenten. De plint kan ruimte bieden voor aanvullende programma, ondersteunend aan de functies die passen bij dit gebied. Deze functies moeten bijdragen aan het realiseren van een prettig woon- en verblijfsklimaat. De herinrichting van de omliggende openbare ruimte, waar het parkeren wordt verplaatst naar de parkeergarage, doet daar in mee.

Datum 1 oktober 2018

1.3. Het gebied en de locatie vragen om een gebouwde parkeeroplossing die ook kan worden gebruikt voor kantoren in de omgeving, bezoekers aan de binnenstad, die nu in de omgeving van de locatie parkeren

Op basis van de verkenningen is het inzicht ontstaan dat, om een groene, toegankelijke leefbare buitenruimte te maken rond de woningen, parkeren op maaiveld niet past bij een verstedelijkings-opgave. Het parkeren in de omliggende straten en parkeren ten behoeve van de nieuwe bewoners dient in een gebouwde parkeervoorziening, verdiept en/of half verdiept, te worden opgelost. Door uitwisselbaarheid van parkeerplaatsen kan de gebouwde voorziening eveneens worden gebruikt voor de omliggende kantoren (rechtbank en provinciehuis) en de openbare parkeerplaatsen die door de vergroenen van de Schuurmanstraat en Buserstraat komen te vervallen. In de uitwerking naar een stedenbouwkundig plan wordt onderzocht wat de omvang wordt van de parkeergarage en of een haalbare businesscase kan worden gerealiseerd en welke effecten dit heeft op de verkeersafwikkeling.

1.4 de gebouwde parkeervoorziening kan bijdragen aan de toekomstige vraag aan parkeerplaatsen door de ontwikkelingen in de binnenstad en in de ring rond het centrum

De parkeergarage kan mogelijk voorzien in een deel van de toekomstige vraag aan parkeerplaatsen die ontstaat door de verdere verstedelijking. In de uitwerking van de businesscase en het onderzoek naar verkeersafwikkeling en de mogelijkheden van de locatie kan worden bepaald hoeveel parkeerplaatsen kunnen worden gerealiseerd en welk deel kan worden toegerekend aan het bezoekers parkeren. Voor de businesscase is daarbij van belang hoe eventuele extra bezoekersparkeerplaatsen kunnen worden gefinancierd

1.5. De ambities op het gebied klimaatadaptatie en energietransitie kunnen worden ingevuld.

WOB en gemeente hebben samen onderzocht welke uitgangspunten en maatregelen haalbaar zijn. Op het gebied van klimaatadaptatie is gekeken naar hittestress en waterrobuustheid. Op het gebied van hittestress is de locatie nu “neutraal”. Dit wordt als uitgangspunt gehanteerd in de nieuwe situatie en kan worden bereikt door “groene gevels en daken” te realiseren. Verder is het waterschap bereid de aanliggende waterkeringen te versterken. Dit en het meer dan wettelijk nodig bergen van hemelwater op de locatie, draagt bij aan een waterrobuuste woningbouwontwikkeling.

Tevens is onderzocht of het mogelijk is om het principe van “nul op de meter” toe te passen. Er zijn voldoende alternatieve energiebronnen (op het niveau van woningblokken, buurt of wijk en stedelijk) voorhanden om dit mogelijk te maken. De financiële mogelijkheden zullen nader worden verkend. Dit is mede afhankelijk van het aantal woningen dat zal worden gerealiseerd (bepalend voor de keuze van een systeem).

2.1 Woningbouwvereniging Openbaar belang is eigenaar van de grond en ontwikkelt het gebied

De visie wordt door Openbaar Belang onderschreven. Op basis van de visie wordt door Openbaar Belang een stedenbouwkundig plan gemaakt. Dit gebeurt in overleg met de gemeente en met stakeholders zoals de bewonerscommissie Weezenlanden-Noord, omwonenden, Vrienden van Assendorp, Vrienden van de stadskern, Zwolle Groenstad, Milieuraad ed.

Risico's

Voor het opstellen van een stedenbouwkundig plan zijn de risico's voor de gemeente beperkt. Belangrijk is om bewoners en stakeholders mee te nemen in het proces om input op te halen en mogelijke verschillen te bespreken.

De woningbouwcorporatie zal de ontwikkeling uitbesteden aan een marktpartij en onzeker is of deze partij een openbare parkeergarage kan exploiteren met een gewenst aantal parkeerplaatsen. Naast het

Datum 1 oktober 2018

opstellen van het stedenbouwkundig plan wordt ook in overleg met de gemeente de haalbaarheid onderzocht nader onderzocht onder andere door een marktconsultatie.

Voor het vaststellen van het stedenbouwkundig plan worden de risico's bij het vervolgproces onderzocht en gedeeld met de raad. De gemeente heeft in ieder geval een rol bij de inrichting van de openbare ruimte. Een mogelijk risico kan zijn dat er geen financiële middelen zijn om deze openbare ruimte aan te passen.

Financiën

De kosten in het voorproces zijn gedekt uit de post ruimtelijke plannen. Om het planproces te kunnen financieren is een bijdrage nodig vanuit de incidentele middelen. De kosten zijn ingeschat op €130.000. In het vervolgproces wordt op basis van het bestemmingsplan een anterieure overeenkomst opgesteld waarbij een deel van de plankosten voor het vervolgproces worden neergelegd bij de ontwikkelende partij.

Op een later moment in de ontwikkeling van de locatie en het gebied ontvangt uw raad een investeringsvoorstel omtrent de herinrichting van de omliggende openbare ruimte.

De inzet van de parkeergarage voor omliggende kantoren en mogelijk ten behoeve van de stad wordt nader onderzocht. Op basis van dit onderzoek wordt mogelijk een bijdrage gevraagd voor openbare parkeerplaatsen.

Communicatie

De woningbouwcorporatie Openbaar Belang heeft in de afgelopen jaren een participatietraject doorlopen met de huidige bewoners en omwonenden over de plannen voor 180 tot 230 woningen in het gebied (bijlage 6). De randvoorwaarden en eisen ten aanzien van type woningen en directe woonomgeving in een groene setting worden verder uitgewerkt in het stedenbouwkundigplan.

De voorgestelde ontwikkeling voor Weezenlanden-Noord heeft de Openbaar Belang en gemeente besproken met belangenpartijen zoals Vrienden van de Stadskern, Zwolle groenstad en Milieuraad Zwolle. De verslagen zijn in bijlage 4 opgenomen.

Op 20 februari jl. is een bewonersavond georganiseerd.

Het algemene beeld is dat er draagvlak is voor de plannen voor Weezenlanden-Noord bij de huidige *bewoners*.

De *omwonenden* aan het Almeloos kanaal en Groot Wezenland hebben hun zorgen geuit over deze ontwikkeling. Het gaat daarbij over de mogelijke negatieve effecten op de huidige woonomgeving door onder andere de toename aan het aantal woningen, de voorgesteld hoogtes en extra verkeer. Deze omwonenden hebben door middel van een schriftelijke reacties hun mening kenbaar gemaakt. De reacties hebben wij van commentaar voorzien en met de betrokkenen besproken. De vragen en onze reactie hierop zijn opgenomen in bijlage 2 en 3.

Voor het ontwikkelen van de locatie is het van groot belang om draagvlak te verkrijgen. Hiervoor wordt door Openbaar Belang in samenwerking met de Gemeente een communicatieplan opgesteld. Het communicatieplan gaat in wie en op wat voor manier wordt geïnformeerd en/of betrokken in het vervolgproces. Voor het opstellen van het stedenbouwkundig- en beeldkwaliteitsplan worden de komende maanden bijeenkomsten georganiseerd om input op te halen en plannen te bespreken.

Vervolg

Op basis van de bijgevoegde visie met randvoorwaarden gaat Openbaar Belang, in samenwerking met de gemeente, aan de slag met het opstellen van een stedenbouwkundig- en beeldkwaliteitsplan.

Datum 1 oktober 2018

Daarnaast wordt door de gemeente een schetsontwerp opgesteld voor de herinrichting van de omliggende openbare ruimte.

De verwachting is dat eind 2018 een stedenbouwkundig en beeldkwaliteitsplan met een schetsontwerp van de omliggende openbare ruimte aan de raad kan worden voorgelegd.

Op basis van het stedenbouwkundigplan met randvoorwaarden en uitgangspunten wordt een bestemmingsplan gemaakt. De raad ontvangt te zijner tijd een voorstel tot herziening van het geldende bestemmingsplan (met daarbij de anterieure overeenkomst) en een kredietaanvraag voor de aanpassing van de openbare ruimte.

Datum 1 oktober 2018

Openbaar

De stukken zijn onder embargo tot informatiebijeenkomst Raad.

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

Concept-visie Centrum-Oost en globaal Project-ontwikkelingsopgave Weezenlanden- Noord

Datum

11-09-2018

Inleiding

In deze visie wordt ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden voor de locatie gelegen tussen de de Schuurmanstraat, Wiecherlinckstraat, Buserstraat en de Luttenbergstraat. De werktitel voor deze locatie is ' Weezenlanden Noord'.

De visie gaat in op de verstedelijkingsopgave van de stad en de positie en kansen die deze locatie biedt om de stad te versterken. Daarnaast zijn randvoorwaarden opgesteld die als kader dienen bij de verdere uitwerking van de locatie en het gebied.

Locatie Weezenlanden Noord

Luchtfoto locatie

1. Aanleiding

1.1 1^e verkenningsfase

De locatie Weezenlanden Noord bevat zes flatgebouwen van de woningcorporate Openbaar Belang (verder aangegeven met WOB). WOB heeft in 2016 besloten dat de bouwkundige staat aanleiding is om deze flats te slopen en voor de huidige bewoners nieuwbouw te realiseren. Vanaf februari 2017 is door WOB, samen met de gemeente, gewerkt aan een nadere verkenning voor herstructurering van de locatie en herinrichting van de omgeving. De basis voor deze verkenning zijn de kaders die zijn vastgelegd door de gemeente in de startnotitie 'Verkenning Herstructurering Weezenlanden-Noord d.d. 6 februari 2017'. WOB heeft, met ondersteuning van stedenbouwkundig bureau Urhahn, een stedenbouwkundige verkenning gemaakt. Deze verkenning heeft geleid tot een concept-stedenbouwkundig programma van eisen op hoofdlijnen voor ca 230 woningen.

Datum

1.2 Verbreding opgave.

Het concept-stedenbouwkundig plan is in juli 2017 besproken in het college en heeft geleid tot een verbreding van de verkenningen om de ontwikkelkansen te onderzoeken voor dit gebied. De verbreding is gezocht op de volgende onderdelen:

- Positie van de locatie in de stad / betekenis van de plek in relatie tot centrumgebied;
- Is verdere verdichting van de locatie gewenst / denkbaar? Wat is het laadvermogen van de locatie en wat is de ambitie van de Gemeente Zwolle?
- Mobiliteit; wat kan de locatie betekenen voor het parkeren van binnenstadbezoekers en wat zijn daarbij denkbare scenario's ten aanzien van de ontwikkeling van mobiliteit en parkeren de komende 10 tot 20 jaar (i.r.t. de ontwikkeling van de (binnen)stad)?
- Wat vraagt verdichting voor het parkeervraagstuk? Is een gebouwde parkeeroplossing voor bewoners, maar ook binnenstadsbezoek, haalbaar? Welke kansen en mogelijkheden liggen er in relatie tot omliggende parkeervoorzieningen van provinciehuis en rechtbank?
- Is een duurzame energievoorziening mogelijk / haalbaar en wat vraagt dit van de inrichting van de locatie? De insteek is de ontwerpgedachte dat de woning voldoet aan of anticipeert op de toekomstige eisen en wensen (ijkpunt 2050).
- Hoe kan de locatie, maar ook de omliggende openbare ruimte, transformeren naar een waardevolle en gastvrije entree van de binnenstad?

De tussentijdse resultaten van de verkenning zijn in oktober 2017 gedeeld met het college van B&W.

De belangrijkste conclusies vanuit de verbrede verkenning zijn:

- Weezenlanden-Noord maakt volwaardig deel uit van het grotere centrumgebied;
- Stedelijk programma op deze locatie past bij de ambities van Zwolle;
- Verstedelijkingsopgave betekent functiemenging en diversiteit als aanvullend programma op de woningbouwopgave;
- "Centrum Oost" schakelt en bepaalt het DNA van de locatie;
- Stedelijk programma vraagt om een stedelijke parkeeroplossing in een gebouwde voorziening;
- Door verstedelijking neemt de druk op de openbare ruimte toe, dit vraagt een hoogwaardige (landschappelijke) inrichting; een autoluw maaiveld waarbij het accent ligt op ontmoeting;
- Een invulling van de locatie met 230 sociale huurwoningen en een surplus tot ca. 450 woningen in het midden en dure huur- en koopsegment met bijbehorende verdiepte parkeeroplossingen draagt bij aan de beoogde ambities en ruimtelijke kwaliteit.

In *hoofdstuk 2* is op grond van het verkenningsresultaat de gezamenlijk visie (gemeente en Wob) op de ontwikkeling van de locatie vastgelegd.

Datum

1.3 Project-ontwikkelingsopgave (POO)

De verkenningsfase moest ook een antwoord geven op in de startnotitie aangegeven specifieke onderzoeksvragen omtrent de beoogde *meervoudige waardencreatie* met een goede ruimtelijke kwaliteit naar gebruiks-, belevings- en toekomstwaarde. Deze is in *hoofdstuk 3* vertaald in een globaal¹ project-ontwikkelopgave die wordt gebruikt voor het toetsen van het stedenbouwkundige plan (of een ontwikkelmodel) in relatie tot een haalbare business case voor de locatie-ontwikkeling.

Op basis van de toetsing en een haalbaar business case stelt de gemeente samen met WOB de eisen, randvoorwaarden, wensen en de ontwikkelleidraad (inspiratie) op voor het vervolg.

De harde en zachte uitgangspunten worden uiteindelijk beschreven in een door het college vast te stellen Stedenbouwkundigplan, het definitieve Project-ontwikkelingsopgave en een Anterieure Overeenkomst. Deze producten met de publieke & private uitgangspunten zijn de basis voor: (door de initiatiefnemer):

- het op te stellen bestemmingsplan als kader voor een concreet bouw- & inrichtingsplan;
- de Te leveren ruimtelijke en/of financiële bijdragen aan de plankosten en vernieuwing van al dan niet openbare buitenruimten op en nabij de locatie.
- Nadere afspraken over het realiseren van de ontwikkeling

1.4 Aanvullende verkenning / onderzoeken

Indien de locatie wordt ontwikkeld tot een toekomstbestendige stedelijke- en gevarieerde woningbouwlocatie met passende gebouwde parkeeroplossing en er sprake is van een hogere dichtheid dan beschreven in het Structuurplan (bruto dichtheid van 50 tot 80 woningen per hectare versus 120 tot 200 per ha), dan vraagt dit om een goede en zorgvuldige motivatie in het bestemmingsplan. De visie geeft hiervoor de onderbouwing. Wel is het zo dat in de concept-omgevingsvisie is verwoord dat in de komende 10 jaar door verdichting in het centrumgebied 3000 woningen worden toegevoegd.

Wat hiermee verder samenhangt, is dat WOB niet de enige partij is die woningen bouwt/afneemt op de locatie, maar dat ook andere partijen in beeld komen bij realisatie van de locatie. Daarbij heeft de gemeente ook een positie door inbreng van gemeentelijke gronden (ca. 12,5 % van het projectgebied). Dit vraagt een nadere positiebepaling. Dit zal het komende halfjaar verder worden uitgewerkt.

Tenslotte is op basis van het verkenningsresultaat helder in hoeverre de stedenbouwkundige invulling de herinrichting van het aansluitende openbaar gebied

¹ In het proces tot nu toe is met name de doorrekening van de business case op basis van een gedragen stedenbouwkundig model nog onvoldoende uitgewerkt (tekenen en rekenen). Daarom spreken we nu nog van een globaal Project-ontwikkelingsopgave.

Datum

raakt en is hiervoor een eerste inrichtingsschets te maken. Op basis daarvan kunnen de benodigde financiële middelen hiervoor worden gereserveerd en afgewogen worden tegen andere mogelijke uitgaven. De initiatief- en definitiefase zijn dan ook slechts gedeeltelijk afgerond, waarbij deze notitie uitgangspunten voor een nadere verkenning en planvorming bevat. Op basis van deze notitie zal WOB een gewijzigde intentie-overeenkomst worden aangeboden.

In opdracht van WOB, provincie Overijssel en de gemeente Zwolle is een verkenning uitgevoerd naar de (on)mogelijkheden om te komen tot een energieneutraal project. Op zowel objectniveau als op wijk- en stadsniveau is een quickscan uitgevoerd naar de mogelijkheden en haalbaarheid van (gebiedsgerichte) energiesystemen en maatregelen voor een duurzame energietransitie.

1.5 Vervolgproces

Aanpak

WOB en gemeente hebben overleg gevoerd over het vervolg. HMO (Herstructurerings Maatschappij Overijssel) is hierbij betrokken. Partijen hebben onderzocht wat ze voor elkaar kunnen betekenen in het verder proces. Zowel WOB als de gemeente zien de meerwaarde in van het laten aansluiten van HMO. HMO kan haar ervaring en expertise inbrengen bij de verstedelijkingsopgave in combinatie met gebouwd parkeren.

De inzet is om na de zomer van 2018 een concept-stedebouwkundig plan te delen met het college (incl. eisen op hoofdlijnen ten aanzien van beeldkwaliteit). WOB heeft de trekkersrol bij het opstellen van het stedenbouwkundig plan. Dit document wordt gehanteerd bij het opstellen. WOB zal het stedenbouwkundig bureau UrHahn opdracht geven. De gemeente neemt de rol aan van toetser: de gemeente zal steeds bezien of de uitgangspunten worden gehanteerd of zal bij strijdigheden tussen uitgangspunten, een afweging maken. Daarnaast blijft de gemeente in dit proces aangever van informatie of zo nodig expertise. Gezien de grote verstedelijkingsopgave en de parkeeropgave, die de eigen vraag voor bewoners overstijgt, heeft de gemeente een belang om de locatie goed te laten ontwikkelen. Daarnaast heeft de gemeente ook een kleine grondpositie. Dit vraagt een grotere inzet van de gemeentedan bij een particulier initiatief.

HMO neemt de rol van adviseur aan de gemeente, maar ook desgevraagd aan WOB. Zonodig neemt HMO opdrachten aan. Bijvoorbeeld voor het doorrekenen van de businesscase van het parkeren. Het waterschap en de provincie zullen ook aangehaakt worden op dit proces.

De gemeente gaat verder aan de slag met:

- Het bepalen van de inbrengwaarde van gronden.
- Meedenken en meedoen in het opzetten van een investerings- en exploitatieraming van een gebouwde parkeervoorziening, met name voor het publieke deel.
- Samen met WOB een ontwikkelstrategie opstellen om deze locatie te ontwikkelen en ruimtelijke kwaliteit te borgen.

Datum

- Het definitief maken van de samenwerkingsovereenkomst en het opstellen van een anterieure overeenkomst.
- Een schetsontwerp maken voor de inrichting van de omliggende de openbare ruimte (de contramal).
- Een globale raming maken op dit schetsontwerp.
- Raadsvoordracht voor het vaststellen van het stedenbouwkundigplan en randvoorwaarden voor ontwikkeling met daarbij mogelijk een voorstel voor een krediet voor uitvoeringskosten.

Communicatie

Op 20 februari is er een informatieavond georganiseerd voor de bewoners/huuders en de omwonenden over het resultaat van deze verkenningen. Verder zullen WOB en gemeente contact leggen met de rechtbank, provinciehuis en het Thomas à Kempis College.

Stakeholders zoals bewoners en omwonenden zullen worden betrokken bij het opstellen van het stedenbouwkundig plan. Er worden stakeholders bijeenkomsten georganiseerd waarbij naast de bewonerscommissie Wezenlanden-Noord en omwonenden ook de Vrienden van de Stadskern, Vrienden van Assendorp, Milieuraad Zwolle en Groenstad Zwolle worden uitgenodigd. Daarnaast vinden bredere informatieavonden georganiseerd voor de omgeving. WOB en gemeente trekken hier samen in op. WOB heeft, samen met de gemeente, een conceptcommunicatieplan opgesteld.

Datum

2. Visie centrum-oost en locatie Weezenlanden-Noord

2.1 Stedelijke context

De veranderende economie en de snelgroeiende en veranderende bevolking van Zwolle creëren een vraag naar een nieuw soort plekken om te wonen en te werken. Om dit te bewerkstelligen is in deel 1 van de nieuwe Omgevingsvisie (november 2017) het doel opgenomen om de schil rondom de historische binnenstad verder te verstedelijken en daarmee beter aan te laten sluiten op de historische binnenstad. Gemeente Zwolle heeft de ambitie om 6000 woningen te bouwen in de komende 10 jaar, waarvan 3000 woningen in en rond de binnenstad (woonvisie 2017). Het toevoegen van een gemengd stedelijk programma op de locatie Weezenlanden-Noord draagt bij aan het realiseren van een grotere diversiteit aan woonmilieus in Zwolle.

Groter Centrumgebied

Aantrekkelijkere binnenstad

De beschikbare ruimte en de diversiteit aan programma van de historische binnenstad is nu te beperkt willen we het doel om de meest aantrekkelijke binnenstad van Noordoost Nederland handhaven. Om het toenemende aantal bezoekers te bedienen is er gekozen voor een groter centrumgebied met als doel om de stad aantrekkelijker te maken, de duur van het bezoek te verlengen en het aantal herhalingsbezoeken te

Datum

vergroten. Eén van de opgaves is om de verbindingen ruimtelijk en functioneel te versterken en op deze wijze interessante plekken in de schil aan het beleavingsgebied van de binnenstad toe te voegen. Met name de entreegebieden van de binnenstad lenen zich ervoor om de koppeling tussen binnenstad en schil te optimaliseren.

De westelijke entree, met een nieuwe verbinding tussen Katwolderplein en Rodetorenplein, is hier een goed voorbeeld van. Het Katwolderplein als nieuwe ontwikkeling vormt een sterke aanvulling aan een nieuw, groter centrumgebied. De Schuurmanstraat en omgeving hebben de potentie om een vergelijkbare entree te vormen. Beide entree's dragen bij aan de opzet om een herkenbare ruimtelijke structuur te creëren die de voormalige loop van de Grote Aa volgt en als cultuurhistorische lijn de oriëntatie in de binnenstad vergroot. Deze ruimtelijke structuur biedt tevens de mogelijkheid om via de Schuurmansstraat de binnenstad en het stadspark Wezenlanden optimaal met elkaar te verbinden.

Loop voormalige Grote Aa vormt ruimtelijke structuur

Datum

Singel

Een kenmerk van de historische binnenstad van Zwolle is de gave singelstructuur, in 2013 opgenomen in de canon van de ruimtelijke ordening. In het ontwikkelingsprogramma 2020 is de historische stadswandeling uit de 19^e eeuw opnieuw geïntroduceerd, met als doel om de routing aan weerszijden van de singel te verbeteren. De ambitie is om aan de oostzijde van de binnenstad de Stadswandeling op te waarderen en integraal onderdeel te maken van een nieuwe gastvrije entree van de binnenstad.

Stadswandeling, Ontwikkelingsprogramma 2020

Mobiliteit

De herontwikkelingslocatie Weezenlanden-Noord bevindt zich op de grens van het gebied waar parkeren gereguleerd (vergunninghouders, betaald parkeren) is. Dit betekent dat de locatie gesitueerd is in een zone waar de parkeerdruk hoog is. Ook vindt in de directe omgeving overloop plaats van parkeren vanuit het gereguleerde naar het niet-gereguleerde gebied.

Datum

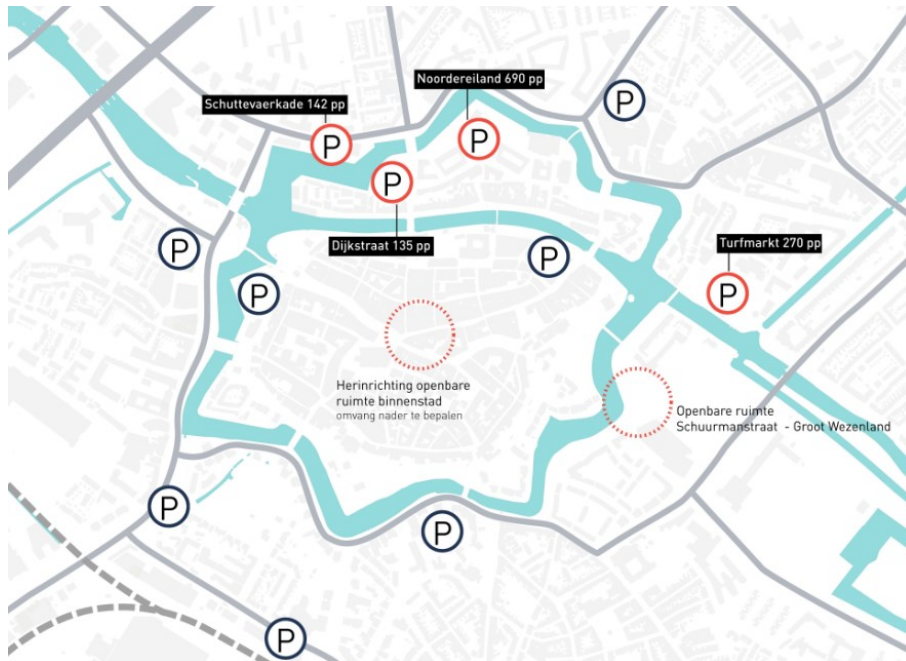
De verwachting is dat in de schil rondom de binnenstad / in en om het centrum stedelijk gebied de druk op parkeren in de komende jaren nog zal toenemen en dat er ook de nodige veranderingen in zullen plaatsvinden.

Een eerste argument voor deze verwachting is dat een belangrijk deel van de woningbouw opgave van Zwolle zal worden gerealiseerd in het binnenstedelijk gebied (historische binnenstad en schil). In deze zone is een verder proces van verstedelijking, transformatie en verdichting voorzien.

Een tweede argument is dat een aantal parkeeraccommodaties in beeld zijn als potentiële locaties voor herontwikkeling, als onderdeel van het proces van verstedelijking, verdichting en transformatie. Hiervoor worden onder andere het Noordereiland, de Schuttevaerkade en de Turfmarkt genoemd. Voor de parkeergarage Dijkstraat is dit al in gang gezet. Hier worden appartementen toegevoegd en de resterende parkeerplaatsen in de garage vormen niet langer onderdeel van het areaal openbaar parkeren. Of en wanneer herontwikkeling van andere accommodaties plaats gaat vinden is nog niet duidelijk. Wel is zeker dat herontwikkeling gepaard zal gaan met verlies van parkeercapaciteit. Bovendien zullen de nieuwe programma's op deze plekken ook een eigen vraag naar parkeren vergen.

Een derde gegeven is dat in de Strategische Agenda Binnenstad de ambitie is geformuleerd om de binnenstad verder autovrij te maken. Ook ten oosten van de binnenstad, in de omgeving Groot Weezenland, is de ambitie om de openbare ruimte kwalitatief te verbeteren, waarbij het aantal parkeerplaatsen in de openbare ruimte zal verminderen.

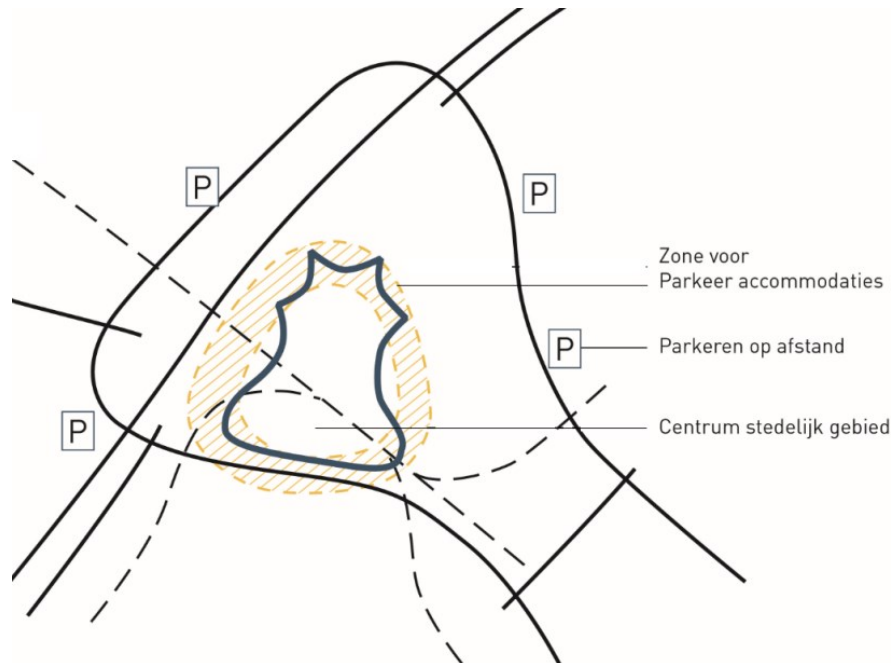
Datum

Een laatste reden voor toenemende parkeerdruk is dat uit de bezettingscijfers en de financiële gegevens blijkt dat de aantallen bezoekers van de parkeeraccommodaties in en om de binnenstad toenemen, na een periode van stabilisatie tijdens de jaren van economische crisis.

In de visie van de Gemeente Zwolle zal het centrumgebied zich de komende jaren uitbreiden. Naast de historische binnenstad zal ook het Spoorzone gebied onderdeel gaan vormen van dit grotere centrum stedelijk gebied. In de afgelopen 10 à 15 jaar is de historische binnenstad stap voor stap autoluw gemaakt, met parkeervoorzieningen langs de randen (deels binnen, deels buiten de gracht). Een logische consequentie van doorontwikkeling naar een groter centrum stedelijk gebied is een herschikking van de parkeervoorzieningen naar een zone langs de randen van dit gebied. Hierin kan worden meegenomen dat de parkeervoorzieningen optimaal gesitueerd zijn ten opzichte van het centrum stedelijk gebied en de hoofd infrastructuur. En ook dat de voorzieningen evenwichtig verdeeld zijn rondom het centrum stedelijk gebied. Dit is een essentieel onderdeel van de meerjarenagenda mobiliteit.

Datum

De consequenties van deze ontwikkelingen zijn dat ruimte in en om het centrum van het stedelijk gebied steeds kostbaarder wordt en de kwaliteit van de openbare ruimte steeds belangrijker. Vertaald naar parkeeroplossingen in deze zone betekent dit:

- een ontwikkeling van parkeren in de openbare ruimte en op maaiveld naar gebouwde voorzieningen; uitgangspunt is om het maaiveld zo veel mogelijk vrij te spelen van parkeren;
- toenemende noodzaak om de beschikbare parkeervoorzieningen zo efficiënt mogelijk te gebruiken (dubbelgebruik door meerdere doelgroepen); hierop wordt maximaal ingezet; de gemeente geeft de voorkeur aan modellen waarbij de parkeervoorziening voor het complex ook meerwaarde voor de stad heeft;
- optimale situering van parkeervoorzieningen ten opzichte van zowel de hoofdinfrastructuur als het centrum stedelijk gebied;
- duurzame en flexibele oplossingen die te zijner tijd transformeerbaar zijn.

2.2 Centrum-Oost

Late ontwikkeling

De zone tussen het Almelose kanaal en de Assendorperdijk is van nature een lage en natte zone die grotendeels pas in de 50-er jaren is ontwikkeld. De grote invloed van water is zichtbaar door de positie van het Almelose kanaal als unieke landschappelijke verbinding tussen de binnenstad met het omringende landschap. Ook de relatief late periode waarin het gebied is ontwikkeld als gevolg van de invloed van het water is terug te zien in de kenmerkende architectuurstijl van de 50er en 60er jaren die hier overwegend voor komt. Ondanks de centrale positie aan de rand van de binnenstad, ingeklemd tussen Wipstrik en Assendorp, ontbreekt een heldere ruimtelijke samenhang.

Datum

Foto: Wiecherlinck, Oversticht 1959, kenmerkende architectuurstijl uit 50 er jaren

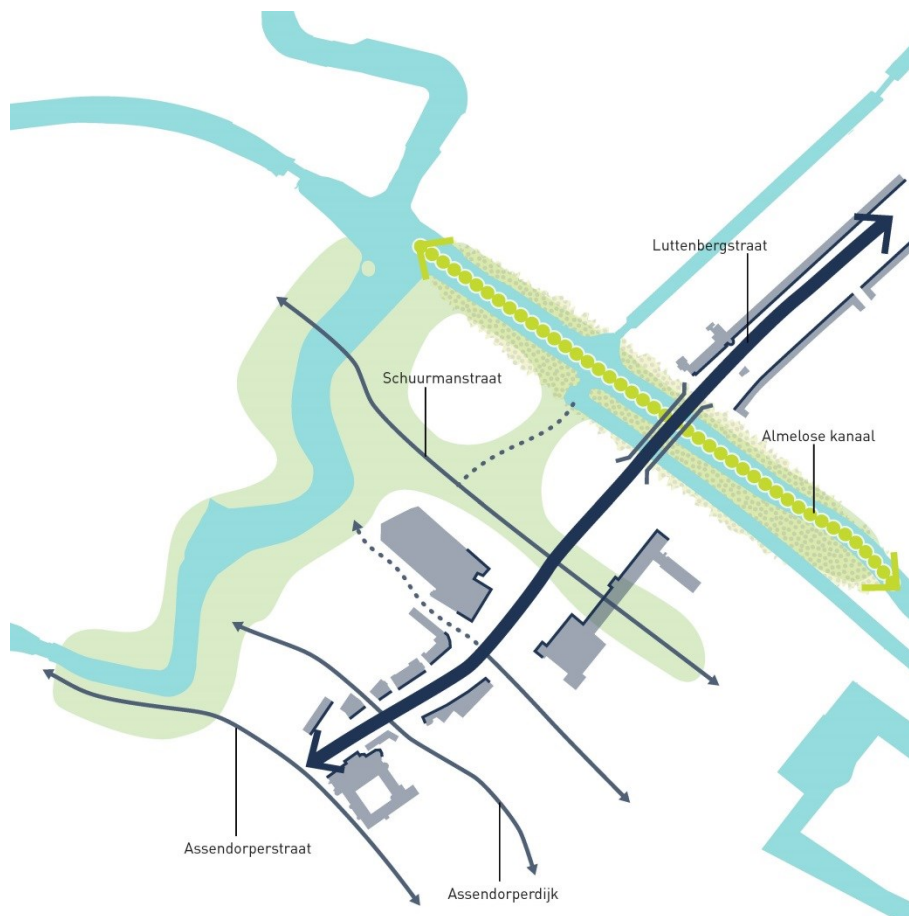
Het kanaal vormt een belangrijke ecologische verbinding door de stad. Grenzend aan Park de Wezenlanden vormt het een heldere ruimtelijke structuur die bijdraagt aan de beleving van het water dat zo kenmerkend is voor Zwolle. Met name de overgang naar de binnenstad (ter hoogte van de Buserstraat) is de relatie met het water zwak.

De locatie Weezenlanden-Noord draagt met de huidige ruimtelijke opzet niet bij aan een interessante beleving van het water. Ook het contrast met de grotere gebouwen van het provinciehuis en de rechtbank, als stedelijke functies, maakt de locatie Weezenlanden-Noord op zichzelf staand en mist een goede relatie met de omgeving. De buitenruimte is niet aangesloten op het stedelijk netwerk en draagt weinig bij aan de verblijfskwaliteit van centrum oost.

Ruimtelijke structuur

De Luttenbergstraat is onderdeel van de binnenring en functioneert op de schaal van de stad. Het vormt een overwegend breed profiel met wisselende rooilijnen, groenstructuren en hogere bebouwingsaccenten als Dominicanenklooster, appartementenblokken, rechtbank en provinciehuis. De route staat haaks op de landschappelijke lijnen die hier vanuit de ontstaansgeschiedenis van de stad aanwezig zijn, respectievelijk Assendorperstraat, Assendorperdijk, Schuurmanstraat en het Almelose kanaal. In het stedenbouwkundig plan voor het Wezenlandenterrein zijn deze lijnen opgenomen als dragers van de ruimtelijke structuur.

Datum

Dragers ruimtelijke structuur

Voor de ruimtelijke opbouw van Centrum-Oost is ingezet op deze ruimtelijke structuur. Twee van deze dragers, het Almelosekanaal en de Schuurmanstraat, onderscheiden zich echter ten opzichte van de andere lijnen omdat ze functioneren op een ander schaalniveau. De kruising tussen het Almelose kanaal (landschappelijke verbinding) en Luitenbergstraat (binnenring) vormt een richtingsverandering op het schaalniveau van de stad. De Schuurmanstraat wordt gezien als verbinding tussen de binnenring, stadspark en de historische binnenstad en vormt daarmee een entree van de historische binnenstad.

Weezenlanden-Noord

Een nieuwe stedenbouwkundige invulling van de locatie Weezenlanden-Noord biedt de kans om van een gesloten gebied, met geen noemenswaardige verblijfskwaliteit te transformeren naar een open, gemengd en verbonden groen stedelijke woonomgeving die bijdraagt aan de beleving van de binnenstad. Een ruimtelijke structuur die bijdraagt aan een sterkere samenhang met de directe omgeving maar tevens een markering van de entree van de binnenstad vormt en middels een stedenbouwkundig accent de verbinding op hoger schaalniveau met de omliggende wijken versterkt. Intensivering van het huidige programma draagt bij aan deze markering en positionering, bovendien biedt het de ruimte om meer diversiteit en functiemenging te creëren.

Datum

Gastvrije entree van de stad

De nieuwe ruimtelijke invullingen van het voormalig ziekenhuisterrein, de rechtbank, het Transitorium, en nu de locatie Weezenlanden-Noord en waarschijnlijk het opheffen van de busroute via de Schuurmanstraat vormen met elkaar een ingrijpende transformatie van de oostzijde van de schil. Er wordt dan ook ingezet op een opwaardering van Centrum-Oost tot een volwaardige en gastvrije entree die integraal onderdeel vormt van de lommerijke singelstructuur en door een continue en samenhangende inrichting van de openbare ruimte de koppeling maakt met het Almelose kanaal en Park de Weezenlanden. Een uitnodigend en openbaar karakter van de buitenruimte die een versterking vormt van het huidige netwerk is dan ook randvoorwaarde voor de ontwikkeling van de Weezenlanden-Noord locatie.

Een continue samenhangende inrichting van de openbare ruimte biedt kansen om de binnenstad, het Almelose Kanaal, de singelstructuur langs de stadsgracht en Park de Weezenlanden met elkaar te verbinden

Met de keuze voor een intensiever programma is het opnemen van een publieke parkeervoorzieningen voor bewoners en bezoekers gewenst. Hiermee kan het maaiveld vrij gespeeld worden van parkeren.

Datum

Dit geldt hetzelfde voor de inrichting van de Schuurmanstraat. De functie en positie vragen om een nieuwe aantrekkelijke inrichting van de Schuurmanstraat als ontmoetingsplek met landmarkkwaliteit. Het is hierbij cruciaal dat een groot deel van de parkeerfunctie op maaiveld wordt verplaatst naar een gebouwde parkeervoorziening.

Referentie Mekelpark, Delft. Schuurmanstraat als ontmoetingsplek met landmark kwaliteit

Mobiliteit

In de directe omgeving van de locatie Weezenlanden-Noord spelen verschillende processen die te maken hebben met oplopende parkeerdruk. Dat heeft onder andere te maken met overloop van parkeren vanuit het gereguleerde gebied en met parkeerbehoefte van kantoren en instellingen rondom de locatie. Er is daarom behoefte aan parkeervoorzieningen ten behoeve van meerdere doelgroepen zoals bewoners en bezoekers van de herontwikkelingslocatie zelf, binnenstadsbewoners en bezoekers van kantoren en voorzieningen rondom de ontwikkellocatie (rechtbank, provinciehuis) en bezoekers aan de binnenstad. Daarnaast is behoefte aan compensatie van parkeerplaatsen door herinrichting van openbare ruimte (ontwikkelingen binnenstad en singel) en door herontwikkeling van parkeeraccommodaties elders.

Datum

2.3 Weezenlanden-Noord

Identiteit

De identiteit van Weezenlanden-Noord wordt grotendeels bepaald door de positie en ontstaansgeschiedenis. De groene setting, positie aan de rand van de binnenstad en markering van de entree in het groter centrumgebied bieden alle condities om een nieuw en onderscheidend woonmilieu te creëren.

Functiemenging

Eén- en tweepersoonshuishoudens nemen de komende jaren een steeds prominentere plek in op de Zwolse woningmarkt. Maar ook de huidige vergrijzing stelt specifieke eisen aan de directe woonomgeving. Verbinding met vormen van vervoer, nabijheid van functies en de historische binnenstad verdienen een sterke voorkeur. Deze jongere en oudere doelgroepen hebben gemeen dat ze een hoge mate van vrijheid hebben en graag dingen buitenhuis doen. Wonen op loopafstand van voorzieningen, uitgaansgelegenheden, goede restaurants, en andere plekken om vrienden te ontmoeten vormt een grote meerwaarde. Vorming van stedelijke woonmilieus versterkt collectieve en openbare ruimte waarbij functies gedeeld worden.

Ook is er een vraag naar meer open werkmilieus, waar ruimte is voor ontmoeting en bedrijven en instanties zichtbaar zijn. Door onder andere een programmatische koppeling met omliggende publieke functies als rechtbank, provincie en eventueel middelbare school te maken ontstaat interactie tussen de diverse functies.

Datum

Functiemenging en een diverse doelgroep vormen kernbegrippen voor een nieuwe stedelijke woonomgeving in Weezenlanden-Noord. In de plint van de gebouwen wordt ruimte geboden aan vestiging van publieke functies op korte en/of langere termijn. De nadruk voor vestiging van plintfuncties ligt op de gevelwand aan de Schuurmanstraat. Het woonprogramma is gericht op een mix aan prijscategorieën van betaalbare huur tot dure koopwoningen. De woningen in de plint zijn met individuele entree's vanaf het maaiveld toegankelijk. Hiermee draagt de woonfunctie optimaal bij aan een aantrekkelijke en sociaal veilige openbare ruimte.

Stedelijke woonmilieus versterkt collectieve en openbare ruimte

Fijnmazig netwerk openbare ruimte

De buitenruimte van Weezenlanden-Noord vormt een belangrijk instrument om de locatie optimaal aan te sluiten op de directe omgeving en daarmee de kwaliteiten van de omgeving te benutten voor een uiterst aantrekkelijke woon- en leefomgeving. Uitgangspunt is om de buitenruimte integraal onderdeel te laten vormen van de openbare ruimte van Centrum-Oost. Ook de zichtrelaties van, naar en door het gebied dragen bij aan het publieke karakter. Het is dan van belang dat een eventueel opgetild maaiveld ten behoeve van parkeren, een hoogteverschil van maximaal 1,5 meter heeft met ten opzichte van het omliggende maaiveld, zodat de zichtrelatie en de - zichtlijnen geborgd zijn. Een opgetild maaiveld kan tevens als meekoppelkansen dienen voor waterveiligheid.

Datum

Mobiliteit

De consequenties van de ontwikkelingen zijn dat de ruimte in en om het centrum van de stad steeds kostbaarder en schaarser wordt en de kwaliteit van de openbare ruimte steeds belangrijker. Dit vertaalt zich naar de keuze voor autoluwe (of soms autovrije) maaiveld inrichtingen en collectieve parkeervoorzieningen voor binnenstad en schil.

Voor de herontwikkelinglocatie is straks de parkeervraag omvangrijk. Er is dan behoefte aan parkeervoorzieningen niet alleen voor bewoners en bezoekers van de locatie zelf maar ook voor bewoners en bezoekers van de binnenstad en van de kantoren en voorzieningen rondom de locatie (zoals rechtbank en provinciehuis). Daarnaast is behoefte aan compensatie van parkeerplaatsen door herinrichting van de openbare ruimte in het gebied (o.a. Schuurmanstraat, singels) en door herontwikkeling van parkeeraccommodaties elders. Deze omvangrijke parkeerbehoefte vraagt uiteindelijk om een nadere uitwerking in de vorm van een mobiliteitsvisie voor het centrumgebied (binnenstad en schil) en centrum oost.

De mobiliteitsvisie (meerjarenprogramma mobiliteit) dient nader ontwikkeld te worden en bevat tenminste de volgende ingrediënten:

- Dubbelgebruik van parkeervoorzieningen door meerdere doelgroepen (bewoners, bezoekers en gebruikers van het gebied en van de binnenstad).
- De mobiliteitswinst van een publieke parkeervoorziening als transferium waar uitwisseling van (deel/ huur) auto's en fietsen mogelijk is.
- Optimale situering van parkeervoorzieningen ten opzichte van zowel de hoofdinfrastructuur als het centrum stedelijk gebied;
- Duurzame en flexibele (gebouwde) oplossingen die te zijner tijd transformeerbaar zijn.

Datum

3. Globale Project-ontwikkel opgave stedenbouw, mobiliteit en parkeren

Ambities

- Vergroten centrumgebied
- Versterken entreefunctie
- Verbinding tussen Almelose kanaal als landschappelijke drager, singelstructuur en ruimtelijke verbinding tussen binnenstad en Park de Wezenlanden.
- Toevoeging multifunctionele parkstrook, gericht op ontmoeting, openbare ruimte die bijdraagt aan de functies rondom Schuurmanstraat (school, wonen, rechtbank, plintfuncties).
- Toevoeging plek aan het water (Almelose kanaal)
- (opgetild) maaiveld vrij van parkeren
- Samenhang inrichting openbare ruimte (inbreng gemeentegronden / vergroten ontwikkelgebied), maar ook maaiveld parkeren in omgeving opheffen.
- Weezenlanden-Noord is een klimaatbestendige buurt. De woningen en buitenruimte zijn waterrobuust en klimaatbestendig, waarbij extreem weer – hevige neerslag, droogte of hitte – nu en in de toekomst niet leidt tot overlast. Klimaatadaptatie in Weezenlanden-Noord is met bovenstaande ambitie een integraal onderdeel van de planvorming en bevindt zich op alle schaalniveaus van de wijk: van woning-, kavel-, buurt- tot wijkniveau.
- Alle gebouwen in Weezenlanden-Noord worden ten minste gerealiseerd als energie neutrale gebouwen, dit geldt voor zowel woningen als voorzieningen. De energie ten behoeve van de woningen en voorzieningen wordt duurzaam opgewekt. Ervaring en onderzoek hebben aangetoond dat deze doelstellingen haalbaar zijn, mits de principes van de trias energetica gehanteerd worden:
 - Minimaliseer de energiebehoefte (isolatie);
 - Wek de benodigde energie duurzaam op;
 - Maak gebruik van zo efficiënt mogelijke systemen, bijvoorbeeld door middel van een warmtepomp, lage temperatuurverwarming, warmteterugwinning.Het is een uitdaging om dit ook bij hogere gebouwen toe te passen.

3.1 Sociaaleconomische taakstelling & bestemming gebouwen

Stedelijke context

- Stedelijk programma draagt bij aan verstedelijkingsopgave van Zwolle.
- Invulling draagt bij aan vergroting centrumgebied.
- Visie op parkeren oostzijde (binnen)stad (entreegebied)
- Ambities toekomstbestendigheid (energie/klimaat/ waterveiligheid/ mobiliteit/ leefbaarheid/ duurzame materialen)

Programma

Datum

- Toekomstige buurt draagt bij aan de inclusieve en ongedeelde stad. Er is sprake van een mix aan functies (wonen en voorzieningen in de plint (bv. Seats to meet, kleinschalige horeca,) en doelgroepen
- De locatie kan afhankelijk van het gekozen stedenbouwkundige model ca. 450 woningen opnemen.
- Uitgangspunt voor het programma is de lijn van de geldende woonvisie van de stad. Hier kan in het specifieke geval van worden afgeweken. WOB verzorgt minimaal 230 betaalbare huurwoningen. Het surplus wordt grotendeels ingezet op een mix van een koop in alle prijssegmenten en deels op beleggershuur woningen. Zo ontstaat dan uiteindelijk een gemengd gestapeld woonmilieu. Grondgebonden wonen wordt niet uitgesloten.
- Er is sprake van een mix aan doelgroepen, starters (waaronder young professionals), ouderen, gezinnen maar vooral voor 1 en 2-persoons huishoudens. In de opbouw van de wijk wordt rekening gehouden met de leefbaarheid voor de korte en lange termijn
- De parkeeroplossing is stedelijk, flexibel en uitwisselbaar.
- Woon- en leefklimaat zijn stedelijk in een groenblauwe setting. De woningmarktanalyse geeft aan dat er behoefte is aan dit soort typologieën.

3.2 Stedenbouwkundige uitgangspunten

Programma

- Uitgangspunt is een intensivering van het programma. Het programma kan tussen 300 en 600 woningen bevatten, afhankelijk van uitwerking van het stedenbouwkundig plan. Het is reëel om te stellen dat om en nabij de 450 woningen in een prettig woon- en leefklimaat kunnen worden gebouwd.

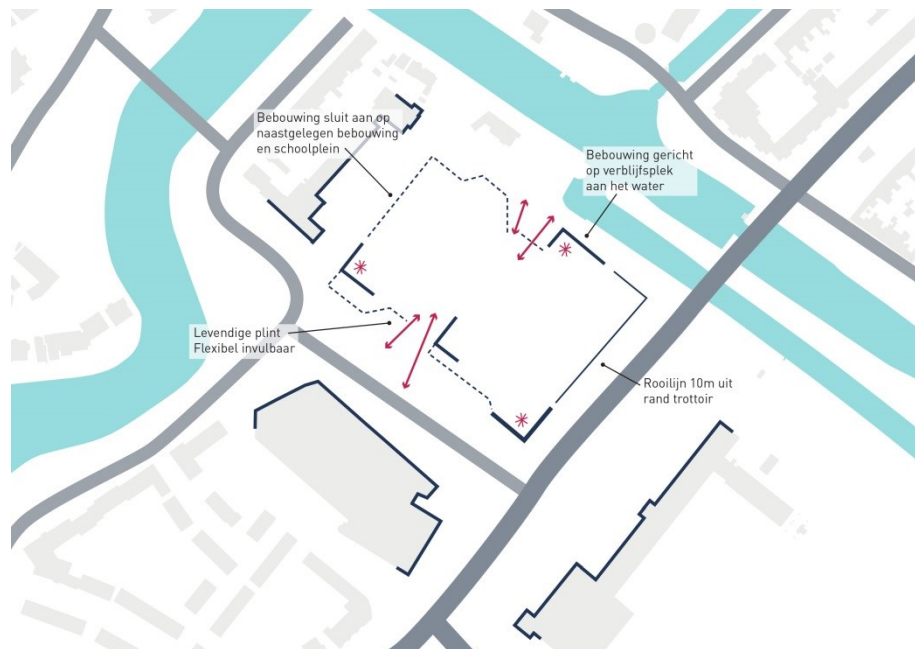

Maximale bouwhoogte

Datum

Volume/bouwhoogte

- Aansluiten op de hoogtes uit de omgeving. Dit betekent dat er aansluiting wordt gezocht bij de hogere hoogte enerzijds aan de Schuurmanstraat/ Luttenbergstraat (rechtbank en provinciehuis) en de kleinschalige hoogte aan de waterzijde
- In de basis sluit de hoogte van de bebouwing aan op de omgeving (ca. 12 tot 15 m);
- De nieuwbouw kent stedenbouwkundige accenten op de hoeken (Max. rond de 30m) t.b.v. het markeren van de entree en/of het beëindigen van zichtlijnen (in hoogte en architectonische uitwerking);
- De nieuwbouw kent daarnaast een stedelijk accent (maximaal 40m), min of meer op de noordoostelijke hoek van de locatie, die de kruising van het Almelose kanaal met de binnenring accentueert. Het accent versterkt de verbinding van Weezenlanden-Noord met de omliggende wijken, rechtbank en provinciehuis.

Oriëntatie en rooilijn

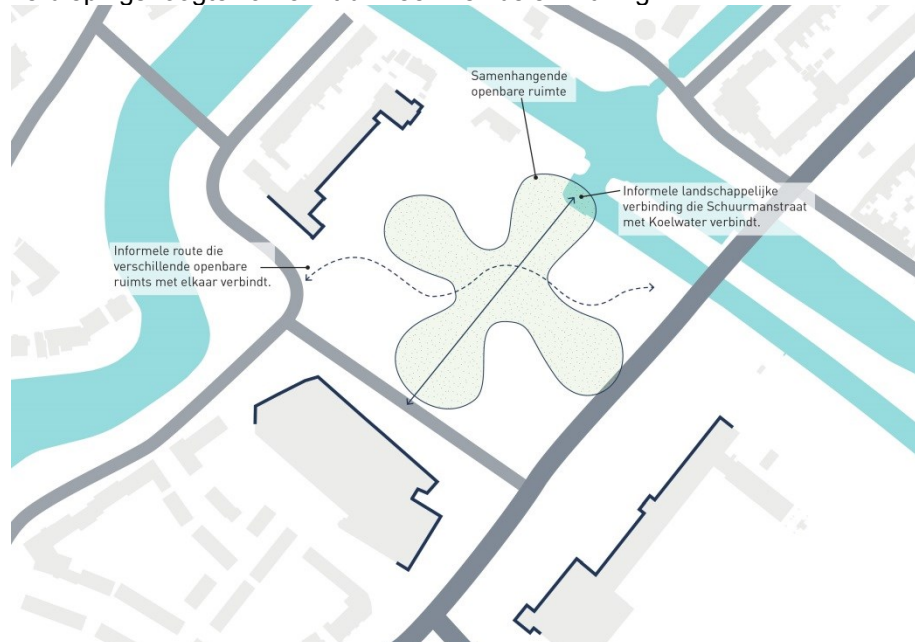
Rooilijnen

- Rooilijn Luttenbergstraat circa 10m uit het trottoir, buiten de kroonprojectie van de bestaande bomenrij;
- Rooilijn bij koelwaterkanaal: de nieuwe bebouwing zoekt relatie met het water en zoekt aansluiting bij de bestaande bebouwingsstructuur, belangrijk is dat de beleving van de waterzijde beter wordt;
- Rooilijn Schuurmanstraat: Op de hoek volgt de rooilijn het profiel van de Schuurmanstraat en richting de singel ontstaat een verspringende rooilijn.

Datum

Aansluiting bebouwing op openbare ruimte

- Bebouwing in het gebied is alzijdig;
- De aansluiting van gebouwen op de openbare ruimte wordt zoveel mogelijk vormgegeven door woon/verblijfsfuncties met entrees aan het openbaar gebied. De plint moet bijdragen aan de leefbaarheid.
- De plinten grenzend aan de belangrijkste openbare ruimtes zoals zijde van de Schuurmanstraat, de Luttenbergstraat en waar mogelijk ook aan de waterzijde, dienen flexibel te worden ontwikkeld zodat er ook andere functies kunnen worden toegevoegd. Daarmee heeft ca. een derde van de plinten een minimale verdiepingshoogte van 5m t.b.v. een flexibele invulling.

Onderdeel fijnmazig netwerk openbare ruimte

Route/ruimtelijke relatie

- Door het gebied gaat een samenhangende openbare ruimte met een hoge verblijfskwaliteit die op meerdere plekken aansluiting heeft met de omliggende openbare ruimte.
- Zichtlijnen versterken de ruimtelijke relatie en dragen bij aan het openbare karakter van de buitenruimte.
- Het gebied (op Luttenbergstraat na) wordt autoluw ingericht.

Groen / bomen

- De bestaande bomen dragen bij aan de landschappelijke kwaliteiten van het gebied. Waar mogelijk dienen deze gehandhaafd te worden.
- Wanneer bomen niet gehandhaafd kunnen blijven dan dient de compensatie voornamelijk kwalitatief van aard te zijn. Er wordt niet alleen naar de bomen op de ontwikkellocatie gekeken maar naar het geheel incl. het omliggende gebied.

Datum

Datum

3.3 Uitgangspunten mobiliteit, verkeer / parkeren

Parkeren, parkeernorm

- In Zwolle geldt het Protocol Parkeren als toetsingskader voor nieuwe ontwikkelingen. Concreet voor deze locatie (schil centrum/ sterk stedelijk/1500 m van het station) betekent dit een gemiddelde parkeernorm van 1,3 pp per woning. Voor sommige doelgroepen is de norm lager (etagewoningen goedkoop) en andere hoger (koop en dure huur). Omdat het aantal en de verdeling van de woningtypen/doelgroepen nog in ontwikkeling is, wordt nu de gemiddelde norm van 1,3 pp incl. 0,3 pp voor bezoekers gehanteerd. Er zal maatwerk worden geleverd.
- Een parkeeroplossing / -inpassing die past bij de bovenstaande visie is onderdeel van de opgave voor herontwikkeling. Bij voorkeur wordt een gecombineerde voorziening gerealiseerd die zowel het eigen programma bedient als dat hij meerwaarde voor de directe omgeving en voor het centrum stedelijk gebied heeft. Gedacht moet worden in een bandbreedte van 115 tot 200 parkeerplaatsen. In ieder geval compenseert deze parkeervoorziening de 115 openbare parkeerplaatsen die verdwijnen uit de omliggende straten (Schuurmansstraat, Wiegelerlinckstraat en Buserstraat). De helft hiervan (58 pp) kan worden beschouwd als bijdrage aan het bezoeker parkeren voor de woningen. De ontsluiting van de beoogde parkeervoorziening vindt plaats vanaf de Schuurmanstraat.

Fietsparkeren

- Ook het fiets parkeren is een essentieel onderdeel in de planontwikkeling. Er dient voldoende ruimte gecreëerd te worden voor het fiets parkeren zodat er een leefbare situatie ontstaat voor de lange termijn. Inpandig en direct gekoppeld aan entrees van de gebouwen heeft de voorkeur.
- Bij verdere planuitwerking nader onderzoeken of een centrale fietsparkeeroplossing t.b.v. bewoners van de binnenstad (auto-fiets transferium) gefaciliteerd kan worden.

3.4 Uitgangspunten milieu

- Rekening moet worden gehouden met hogere grenswaarden ingevolge verkeerslawaaï op de Luttenbergstraat. Aan de wettelijke voorwaarden voor het verlenen van hogere grenswaarden (i.c. de maximale ontheffingswaarden van 63 dB niet worden overschreden) moet worden voldaan;
- Indien de nieuwe bebouwing dicht bij de weg komt is de waarde uit het gebiedsgericht milieubeleid van toepassing en gelden strengere normen;
- Bij de planuitvoering moet dan ten minste bij iedere geluid belaste woning een geluidsluwe gevel worden gerealiseerd;
- Het verdient aanbeveling om ten behoeve van de kwaliteit van de leefomgeving piekgeluiden ten gevolge van het dichtslaan van portieren van geparkeerde auto's zoveel mogelijk te reduceren door middel van maatregelen met betrekking tot de inrichting van de buitenruimte (bijvoorbeeld het overdekt aanleggen van de parkeerplaatsen).

Datum

3.5 Uitgangspunten toekomstbestendigheid

De locatie wordt klimaatadaptief en waterrobuust ontwikkeld, dit komt tot uiting in de volgende randvoorwaarden op de locatie zelf. Daarnaast is de locatie onderdeel van het watersysteem en het groenblauwe netwerk.

Wateroverlast, hittestress en beperken gevolgen van overstromingen (Waterveiligheid regionaal watersysteem)

Voor het stedenbouwkundig plan worden klimaatstresstesten uitgevoerd (Handreiking Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) voor wateroverlast, hitte, droogte en gevolgen van overstromingen.

Wateroverlast

- In het plangebied is het wenselijk een bui van 60 mm/uur ($T = 100$) op te kunnen vangen/borgen (zonder schade aan gebouwen/ auto's). Er is ruimte voor tijdelijk bergen bij piekbuien in/op de gebouwen en de openbare ruimte. De bergingscapaciteit is hierbij ten minste 60mm per vierkante meter van het gehele gebied (verharding, bebouwd oppervlak en groen/water). Bij hevige buien (extreme piekbelasting) kan het regenwater meer dan 60 mm/uur worden afgevoerd naar Park de Wezenlanden via Schuurmanstraat - Luttenbergstraat - Wethouder Alferinkweg.
- Het hemelwater mag niet geloosd worden op het riool en dient te infiltreren in de ondergrond. Hiervoor moeten er infiltratievoorzieningen aangelegd worden.
- Er dient rekening te worden gehouden met fluctuerende grondwaterpeilen. Het bebouwde gebied van Weezenlanden-Noord valt in peilgebied 480 Sallandse Weteringen/Zandwetering en heeft een zomer- en winterpeil van 0,2 m – NAP. Het Almelse Kanaal en de Stadsgrachten vallen in peilgebied 948 Zwarte Water/ Soestwetering-benedenloop en hebben een zomerpeil van 0,4 m – NAP en een winterpeil van 0,2 – NAP. Dit zijn theoretische streefpeilen. In praktijk volgt het grondwater het peil van de Weteringen. Kelders, verdiept parkeren, souterrains dienen waterdicht te worden gebouwd tot NAP+ (vloerpeil of maaiveld).
- Wens: Waterneutraal bouwen (met behoud van de bergingscapaciteit).
- Vitale infrastructuur zoals elektriciteit, communicatie, vuilwaterriolering enz. worden waterdicht uitgevoerd tot een peil van minimaal 2,60NAP+.

Hittestress

- Bestaande situatie is minimaal uitgangspunt (hittestresskaart).
- Om hittestress tegen te gaan worden verschillende maatregelen genomen: een groen maaiveld met weinig verharding en grote bestaande en nieuwe bomen zorgen voor veel schaduw en verkoeling; gebouwen hebben een thermisch goed isolerende gevels en zonwering. Nieuwe gebouwen ook voor schaduw gebruiken.

Datum

- Gebouwen worden zo vormgegeven dat in warme perioden en hittegolven het binnenklimaat relatief koel blijft (geen zoninval). (we gaan van circa 15 dagen per jaar 2018 > 25 graden naar circa 35 dagen in 2050).

Waterveiligheid

Kans: Parkeervoorziening draagt mogelijk bij aan kadeversterking.

- De dijk langs het Almelose kanaal is een (secundaire) waterkering (huidige ligging is op +2.00 NAP). Door klimaatverandering worden de maatgevende waterstanden in de toekomst hoger. Daarom dient er ruimte te zijn om een hogere waterkerende lijn te kunnen realiseren. In het plan dient een waterkerende lijn (constructief als kering) te kunnen worden gerealiseerd van +2,65 meter NAP. NB. dit hoeft niet per definitie de huidige kering te zijn volgens de legger. Het gaat erom dat ergens een sluitende lijn van +2,65 m wordt gerealiseerd.
- Op de waterkering (waterstaatswerk en/of beschermingszone?) is bebouwing geprojecteerd: de bebouwing wordt daarmee onderdeel van de waterkering en constructief als zodanig te worden uitgevoerd (uitgaande van toekomstige MHW).

Energie

- Er wordt gestreefd dat Nul op de Meter (NOM) (minimaal energie neutraal).

Voor de locatie is door WOB, provincie Overijssel en gemeente Zwolle een verkenning uitgevoerd naar verduurzaming van de energievraag. De belangrijkste punten uit deze verkenning:

- Er wordt optimaal op de zon verkaveld/ontworpen (houdt rekening met schaduwwerking op PV(T)-systemen).
- Parkeerplaatsen voorbereid op Smart Grid voor elektrisch laden/buffering
- De dakconstructie is sterk genoeg om geïntegreerde duurzame energiesystemen (bv zonnepanelen/-boilers) te kunnen dragen.
- De gebouwen worden compact gebouwd met een goede thermische schil
- Het streven is meervoudig ruimtegebruik in relatie met bv klimaatadaptief bouwen (dakterrassen, daktuinen etc.) en maximalisatie van de mogelijk te treffen maatregelen (PV-panelen, postcoderoos, etc.).
- Er wordt gebruik gemaakt van hernieuwbare energie

Natuur

Natuur inclusief bouwen

- De nieuwe bebouwing biedt grote kansen voor de vergroting van de biodiversiteit in de stad. Voorzieningen in bebouwing voor onder andere gierzwaluwen, huismussen, spreeuwen en vleermuizen zijn daarbij van groot belang.
- Ook met de inrichting van het groen in de openbare ruimte wordt rekening gehouden met het versterken van de fauna in dit nieuwe stadsdeel. Dit kan bevorderd worden door veel bloeiende en vruchtdragende planten en bomen

Datum

voor vogels en insecten toe te passen. Daarnaast bieden laagblijvend struweel de mogelijkheid voor het schuilen en broeden van vogels en egels.

Aan College van Burgemeester en Wethouders Gemeente Zwolle (collegevergadering@zwolle.nl),
Griffier van de Gemeenteraad (raadsgriffie@zwolle.nl), Afdeling projectontwikkeling
(O.Jansma@zwolle.nl).
C.c. bewonersvereniging binnenstad (info@bbz zwolle.org), Stichting vrienden van de stadskern
Zwolle (info@vriendenvandestadskern zwolle.nl)

Zwolle, 12-4-2018

Geacht College, geachte gemeenteraad,

Hierbij ontvangt u namens de bewoners van Groot Wezenland en Almelose Kanaal een uitgebreidere reactie op de Concept-visie. Deze reactie volgt op de voorlopige reactie van 1 maart 2018.

Aanleiding

De voorgenomen herstructurering en herinrichting Weezenlanden-Noord, die de Schuurmanstraat, Wiecherlinckstraat, Buserstraat en de Luttenbergstraat omvat, betreft een gebied direct gelegen tegen en/of uitkijkend op de percelen van bewoners aan het Almelose Kanaal en Groot Wezenland. Op 20 februari 2018 zijn wij als belanghebbenden voor het eerst geïnformeerd over de huidige, plotseling sterk gewijzigde, plannen (o.a. niet 230 woningen, maar 300-600 en een parkeergarage voor 600-700 auto's in een 15 tot meer dan 40 meter hoog bouwproject met winkels en horeca). Vanwege de korte deadline van 9 dagen om te reageren, ontving u eerder een voorlopige reactie.

Kans voor Zwolle

De voorgenomen herstructurering en herinrichting Weezenlanden-Noord biedt een kans voor de gemeente om de stad nóg aantrekkelijker te maken voor bewoners en bezoekers door daadwerkelijk een verbinding tot stand te brengen tussen de binnenstad en Park de Weezenlanden. Ook kan een duurzaam en aantrekkelijk woon- en leefklimaat worden gerealiseerd op deze prachtige locatie door invulling te geven aan een aantal gemeentelijke doelstellingen. Hieronder valt onder andere uitbreiding van het aantal woningen in de binnenstad. De eigenaren van de bestaande woningen in dit gebied onderschrijven uiteraard plannen die leiden tot verbetering met betrekking tot woonmogelijkheden, leefbaarheid, woonkwaliteit, autoluwte, groenvoorzieningen en aantrekkelijkheid van de binnenstad van Zwolle.

De concept-visie in grote lijnen:

- Groei van 180 naar 300-600 woningen
- Woontorens met een bouwhoogte die zal variëren van 20 tot 40 meter of meer
- Aanleg van een parkeergarage voor 600-700 auto's

De argumenten van de gemeente

Zoals genoemd in de Beslisnota d.d. 31-1-18: Verkenningen Herstructurering Weezenlanden-Noord.

1. Centrum-Oost heeft een belangrijke betekenis voor de stad, als derde stadsentree.
2. Het woningbouwprogramma is stedelijk (mix huur/koop), waarbij het "laadvermogen" groter is dan de huidige bouw (180 woningen) en de plek een stedelijker invulling (400 of meer gestapelde woningen) behoeft.
3. Het gebied en de locatie vragen om een gebouwde parkeeroplossing, ook voor kantoren in de omgeving (rechtbank en provinciehuis). Hierdoor wordt het laadvermogen vergroot en krijgt de locatie de juiste stedelijke karakteristiek. De ligging aan de binnenring is ideaal.
4. De ambities op het gebied klimaatadaptatie en energietransitie kunnen worden ingevuld.

Visie of “overlading”: inhoudelijke onderbouwing voor omvang woontorens en garage ontbreekt

Door de buitenproportionele omvang van het aantal woningen, de hoogte van de woontorens, de hoogte van de tussendelen, de zeer grote parkeer garage en de aanzuigende werking op autoverkeer, dreigt “het kind met het badwater te worden weggegooid”. De kans voor de binnenstad van Zwolle dreigt te verworden tot een project voor parkeergelegenheid dat bekostigd wordt door de fraaie locatie met gemeentelijke monumenten te “overladen” middels de verkoop van zoveel mogelijk woningen. De motivatie voor de zeer forse omvang van de bouwplannen is niet goed onderbouwd en vertoont een aantal tegenstrijdigheden. Het plan zoals beschreven in de Concept-visie wordt gebaseerd op conclusies die niet worden voorafgegaan door harde bevindingen of een gefundeerde argumentatie. Deze Concept-visie roept daardoor een aantal vragen op. Deze zijn als digitale kanttekening geplaatst bij het Concept-visie document (zie bijlage 2).

De vraag dient zich aan of er sprake is van een ambitieus plan of een dreigende inschattingfout met schade voor de binnenstad en haar bewoners.

Inhoudelijke bezwaren tegen de Concept-visie:

Ad. 1: “Centrum-Oost heeft een belangrijke betekenis voor de stad, als derde stadsentree.”

Een voor de binnenstad gezichtsbepalend deel van onze woningen (m.n. Groot Wezenland 30 t/m 41) bestaat al meer dan 130 jaar. Dit aangezicht op de stad Zwolle en deze woningen zijn onverminderd aantrekkelijk. Er vlak achter worden de flats gesloopt die gebouwd zijn in 1950, dus al na 65 jaar (= 130 / 2). Ervoor in de plaats komt een zeer hoge dichtheid van bebouwing. Dit betreft ca. 40 tot 70% sociale huur, vooral een- en tweepersoonshuishoudens en woontorens/flats tot wellicht 40 meter. Derhalve lijkt verloedering in plaats van aantrekkelijkheid en duurzaamheid op termijn niet te zijn uitgesloten. De plannen voor horeca en mogelijk nieuwe winkels dragen daar misschien zelfs toe bij. Bezoekers zullen voor horeca- en winkelbezoek het centrum binnen de grachtengordel willen betreden, in plaats van hun uitgaven te doen in de panden boven de nieuwe mega-parkeergarage. Nieuwbouwprojecten boven parkeergarages als het Maagjesbolwerk en Q-park centrum (Klokkesteeg/Eiland) hebben geleid tot een zelfde fenomeen van leegstand en dreigende verloedering. Er is d.d. 1-4-2018 sprake van uitgebreide leegstand in het centrum van Zwolle van o.a. *alle* winkelpanden direct gelegen aan de Jufferenwal boven Q-Park Maagjesbolwerk en 3 ruime panden aan de Klokkesteeg/Eiland boven Q-Park Centrum. Zie de foto's 2 t/m 5 in bijlage 1, d.d. 29-3-2018. Het Broerenkwartier is een ander voorbeeld van leegstand, zelfs in het hart van het Centrum. Dit vraagt bij een plan voor Centrum-Oost als aantrekkelijke stadsentree ten minste om zaken als blijvend actief beheer en een duurzaam exploitatiemodel. Opvallend is dat de Concept-Visie hier ook in kader stellende zin niets over zegt.

Daarnaast is het de vraag of het wel verstandig is om meer winkels te bouwen, gezien het feit dat de online verkoop stijgt en webwinkels zonder winkelpand maken de meeste omzet maken. Zie hiervoor cijfers van het CBS (<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/03/meeste-omzetgroei-bij-webwinkels-zonder-winkelpand>).

Vraag 1: Argument 1 uit de Beslisnota conflicteert met de invulling in de Concept-Visie van argument 2 en 3. Graag zouden we de gemeente willen vragen dit toe te lichten.

Vraag 2: Daarnaast zouden wij graag de gemeente willen vragen wat de argumentatie is van de bouw van nog meer winkelpanden boven een parkeergarage aan de rand van het centrum, terwijl een groot deel van de vergelijkbare winkelpanden op A-locaties leegstaat.

Ad. 2: *“Het woningbouwprogramma is stedelijk (mix huur/koop), waarbij het “laadvermogen” groter is dan de huidige bouw (180 woningen) en de plek een stedelijker invulling (400 of meer gestapelde woningen) behoeft.”*

Aantal woningen: Het “laadvermogen” van een gebied is geen vastomlijnd begrip. De vraag of een zeer hoge dichtheid van woningen, parkeerplaatsen, winkels en horeca, zoals voorgesteld het laadvermogen niet te boven gaat, dient derhalve op basis van goede argumenten beantwoord te worden. Vervanging van het aantal woningen door een hoger aantal nieuwe woningen (167-333% van het huidige aantal) op een beperkte oppervlakte, naast toevoeging van winkels, horeca en 600-700 parkeerplaats en heeft forse consequenties voor de leefomgeving van bewoners en verkeer in het gebied.

Wezenlanden-Noord dreigt te worden “overladen”, waarbij de extreme dichtheid van het geplande aantal woningen conflicteert de gemeentelijke doelstellingen het realiseren van een aantrekkelijke derde stadsentree op locatie Centrum-Oost, met kwalitatief bijzonder goed woon- en leefmilieu en autoluwte. Daarbij dient opgemerkt te worden dat er reeds 300 woningen zijn gepland en/of gebouwd op het oude Wezenlanden terrein. In de Concept-Visie wordt gesproken over uitbreiding van 180 naar 300 tot 600 woningen, richtgetal: 450. Opmerkelijk is dat de oppervlakte van het plangebied niet wordt vermeld. Het gebied betreft geschat 2 tot 2,5 hectare. Als wordt uitgegaan van 2,3 hectare, dan komt de oorspronkelijke ambitie van WOB van 230 sociale huurwoningen overeen met 100 woningen per hectare. Dit is al een flinke toename ten opzichte van de bestaande situatie van 180 woningen (78 per hectare). Bebouwing met respectievelijk 300 / 450 / 600 woningen komt, onder diezelfde aanname, neer op 130 / 195 / 260 woningen per hectare. Wil een dergelijke zeer dicht bebouwde locatie aantrekkelijk worden, dan vereist deze een extreem hoge plankwaliteit. Echter de foto-impressies die als referentie zijn opgenomen lijken niet realistisch voor een zo dicht te bebouwen locatie. Onder meer wordt een foto getoond van Park De Wezenlanden. Zolang echter niet een substantieel deel van de bouwambitie aan of in dit park wordt gerealiseerd is dat “pronken met andermans veren” en is de illustratie niet relevant. De foto van het Mekelpark in Delft in de Concept-Visie toont de aanwezige grote toren niet in realistische volle glorie, maar verscholen achter een boom. Ook wordt de aangrenzende bebouwing niet getoond. In werkelijkheid is het betreffende gebied zeer dicht en hoog bebouwd en juist onaantrekkelijk (bijlage 1, foto 1). De vraag dringt zich op of dit onder “een aantrekkelijke stadsentree” wordt verstaan.

Hoogte van de woontorens: De Concept-Visie is onduidelijk over de maximale hoogte van de geplande 4 woontorens. Dit is in de huidige situatie ongeveer 20 meter. In de hoofdtekst wordt voor de planvorming gesproken over maximaal 30 meter (pag. 20/25). Echter een regel later wordt gesproken van nieuwbouw met een stedelijk accent (*minimaal* 40 meter) en in een van de figuren is maximaal 40 meter aangegeven. Wat er ondanks de onzorgvuldigheid en onduidelijkheid ook bedoeld wordt, deze hoogte van meer dan 20 meter baart ons zorgen i.v.m. beperking van lichtinval in de woningen en eventuele horeca/winkels. Deze laatsten zullen minder aantrekkelijk worden voor klanten. Daarnaast is er aantasting van uitzicht, privacy door inkijk, maar ook schaduw in de nieuw aan te leggen openbare ruimte. Torens van een dergelijke hoogte zullen overigens ook de aanblik van de historische binnenstad en het Park de Wezenlanden in negatieve zin veranderen. Daarnaast bedraagt de hoogte van de tussen de torens gelegen delen 12-15 meter. In plaats van een aantrekkelijk woon- en leefgebied wordt er dus een soort nieuw woon/winkelcentrum gepland in plaats van een groen gebied dat centrum en Park de Wezenlanden verbindt.

Vraag 3: De gemeente heeft niet aannemelijk gemaakt dat het zeer hoge aantal voorgenomen woningen verenigbaar is met een aantrekkelijke stadsentree van Centrum-Oost, met hoge kwaliteit van wonen, autoluwte en een groen maaiveld met grote bestaande en nieuwe bomen. Wij zouden de gemeente willen vragen dit toe te lichten.

Vraag 4: Graag zouden we vernemen hoe dergelijke hoogbouw in de vorm van een woon/winkelcentrum een aantrekkelijke entree van de binnenstad kan vormen.

Vraag 5: wat is de voorgenomen maximale hoogte van de woontorens?

Ad. 3: “Het gebied en de locatie vragen om een gebouwde parkeeroplossing, ook voor kantoren in de omgeving (rechtbank en provinciehuis). Hierdoor wordt het laadvermogen vergroot en krijgt de locatie de juiste stedelijke karakteristiek. De ligging aan de binnenring is ideaal.”

De doelstelling om het bouwgebied bij het centrum te betrekken, inclusief 600-700 parkeerplaatsen staat haaks op de doelstelling om het centrum autoluw te maken en bij te dragen aan ruimtelijke kwaliteit. De parkeergarage zal een aanzuigende werking hebben op auto's en zal autogebruik in de centrumregio stimuleren. Het is de vraag of de kruispunten en rotondes van de centrumring die extra autobewegingen wel aankunnen. De binnenring van Zwolle heeft een beperkte capaciteit en er is sprake van filevorming op de centrumring op drukke winkelmomenten (zaterdag en donderdagavond) en in de spits; o.a. op de rotonde Hanekamp-Wipstrikkerallee en Harm Smeengekade (Q-park Maagjesbolwerk). Er wordt gesteld in de Concept-visie dat het Stedelijk programma “vraagt om een stedelijke parkeeroplossing in een gebouwde voorziening”. Het is inmiddels gangbaar dat wonen in een binnenstad niet automatisch een parkeerplaats inhoudt. Deze beleidskeuze staat tevens haaks op recente ontwikkelingen in diverse andere grote steden in Nederland en buitenland, waar vervuilende auto's uit het centrum geweerd worden. Centrum-Oost is een onlogische keuze voor een mega-parkeergarage voor 600-700 auto's, aangezien tussen de snelweg A28 en Centrum-Oost, het stadscentrum en woonwijken liggen. Bezoekers van buiten de stad die via de verkeersader A28 komen moeten dus over de centrumring en/of door omliggende woonwijken. Voor een autoluw woongebied zal de Concept-Visie dus niet zorgen. De parkeergarage uit de Concept-Visie zal ervoor zorgen dat centrumring nog verder verstopt, met name in de spits. Dit aangezien er nu reeds sprake is van filevorming op de binnenring in de spitsuren. Het centrumgebied en de omliggende woonwijken zullen minder goed bereikbaar zijn, evenals de nieuwe parkeergarage en de woningen van ondergetekenden. Bovenstaande zal de luchtkwaliteit in Centrum-Oost niet ten goede komen.

Er is op de bovengenoemde drukke winkelmomenten ruim voldoende parkeergelegenheid op de parkeerplaats van het Provinciehuis die op deze tijdstippen vrijwel niet wordt gebruikt. Een tweede extra grote parkeergarage bij A28-afslag 19, Zwolle-Centrum zou afgaand op de autoluw- en milieudoelstellingen van de gemeente logischer zijn.

Een deel van de huidige parkeerdruk in de wijk wordt veroorzaakt door (honderden) ingehuurde mensen die bij de provincie werken aan projecten gefinancierd uit de verkoop van een aandeel in Essent; deze impuls loopt rond 2021 af. De parkeerdruk en vraag zal hierdoor sterk afnemen op de locatie waar in de Concept-Visie de parkeerplaats gepland is.

Het autogebruik zal de komende jaren en zeker decennia teruglopen door de ontwikkeling van gedeelde zelfrijdende auto's (Mobility-as-a-service). In diverse publicaties wordt hier al vanuit gegaan (zie: <https://s.parool.nl/s-a4222662/>). Het is derhalve de vraag of de businesscase van een zeer grote parkeergarage sluitend is, bij een verwachte afname van autogebruik met mogelijk 70% door gedeelde zelfrijdende auto's.

Het aantal auto's per huishouden is onder jongvolwassenen in de steden aan het dalen. Op grond hiervan en bovenstaande andere ontwikkelingen, is te verwachten dat een verdiepte parkeergarage van ca. 700 plaatsen, met een gebruikelijke afschrijvingstermijn van ca. 40 jaar, financieel niet levensvatbaar zal blijken. Het ligt meer voor de hand om te zoeken naar tijdelijke parkeergelegenheid, of gebruik te blijven maken van een bestaande parkeerfaciliteit waarin niet (zo veel) geïnvesteerd hoeft te worden, zoals op het Noordereiland.

Vraag 6: Graag zouden wij de gemeente willen vragen hoe de doelstelling van een autoluw centrum behaald kan worden, met het aantrekken van 600-700 auto's.

Vraag 7: Waarom is de parkeerplaats van het Provinciehuis voor de drukke winkelmomenten niet genoemd in de Concept-Visie? En is deze wel meegerekend in de plannen? Hoe wordt gedacht over een tweede extra grote parkeergarage bij A28-afslag 19, Zwolle-Centrum en is dat niet logischer?

Vraag 8: Is rekening gehouden met de sterke afname van parkeerdruk vanuit het Provinciehuis rond 2021? En waarom is dit niet genoemd in de Concept-Visie?

Vraag 9: Ook willen we de gemeente vragen hoe ervoor gezorgd wordt dat de centrumring dit verkeer kan verwerken zonder files en verslechtering van woonkwaliteit in de aanliggende/omliggende woonwijken.

Vraag 10: Tevens vragen wij van de gemeente niet alleen de op de recente voorlichtingsavond gedane mondelinge, maar ook een schriftelijke bevestiging dat de autobereikbaarheid en parkeergelegenheid direct bij de woningen van belanghebbenden, alsmede de rust van de doodlopende ontsluitingsstructuur gehandhaafd blijven, waarbij de Wiecherlinckstraat niet wordt doorgetrokken naar het Almelose Kanaal.

Vraag 11: Hoe is rekening gehouden met afname van parkeervraag door "Mobility-as-a-service"?

Vraag 12: Hoe kan gezien bovenstaande ontwikkelingen de parkeergarage businesscase sluitend zijn?

Procedurele bezwaren tegen de Concept-visie

De wijze van betrekken van belanghebbende bewoners door de gemeente heeft te wensen over gelaten, door:

1. Niet informeren van nieuwe eigenaren van 72 koopwoningen en huurders van de ruim 200 woningen op het terrein van het voormalige Weezenlanden Ziekenhuis. Zij zijn niet uitgenodigd voor de kleinschalige informatiebijeenkomst. Ook zijn zij niet op de hoogte gebracht van deze opmerkelijke wending in de bouwplannen in Centrum-Oost, waarbij er niet 230 nieuwe huurwoning komen, maar opeens 450, al wordt een uitloop tot 600 woningen genoemd.

Vraag 13: Graag willen we de gemeente vragen waarom de nieuwe eigenaren van 72 koopwoningen en huurders van de ruim 200 woningen op het terrein van het voormalige Weezenlanden Ziekenhuis niet zijn uitgenodigd voor de informatiebijeenkomst of op een andere wijze zijn geïnformeerd over de grootschalige bouwplannen vlak bij hun nieuwe woning.

2. De opstelling van de gemeente op de achtergrond: De Gemeente positioneert zichzelf in de Beslisnota als "faciliterend voor WOB". Uit de Beslisnota blijkt de Gemeente echter zelf gekoerst te hebben op een veel ambitieuzer programma dan het oorspronkelijke voornemen van WOB. Uw projectmanager Dhr. Jansma gaf op de informatiebijeenkomst, in lijn met uw positiekeuze, aan dat onze contacten met de projectorganisatie via WOB zouden kunnen gaan lopen. Die gedachte ondersteunen wij niet. Sowieso hebben wij met WOB noch een bestuurlijke noch een contractuele relatie. Bovendien zijn juist de ambities van de Gemeente bepalend voor het verstreckende karakter van dit plan. Wij onderhouden over dit plan daarom als burgers graag rechtstreeks contact met de Gemeente. Hiertoe heeft op 21 maart een gesprek plaatsgevonden met Dhr. O. Jansma voor toelichting omtrent de vervolg stappen zijn in dit proces. Tijdens dit gesprek zijn wij als bewoners uitgenodigd om te participeren in het vervolg traject. Dit waarderen wij en wij zullen uiteraard alle medewerking verlenen. De vorm van deze participatie zal nog bepaald worden.
3. De reactietermijn van voor een reactie op de concept-visie. De belanghebbenden die 2-4 jaar tegen een bouwput zullen moeten aankijken, dienen op een serieuze wijze te worden betrokken. Zij hebben slechts een reactietermijn van negen dagen gekregen met betrekking tot de Concept-Visie. Dit betrof een termijn die dusdanig gepland was dat er een vakantieweek in viel, zodat welgeteld 2 werkdagen overbleven. Deze mensen in de twee nagenoeg aangrenzende straten hebben een gezamenlijke investering staan van meer dan 10 miljoen euro in hypotheek op hun woonhuizen, die in waarde zullen dalen als er inkijk en schaduw in hun woon- en slaapkamers met privacy aantasting is, door de 4 zeer hoge

woontorens op een klein oppervlak achter hun huizen. Een waarde die nog verder zal verminderen door de bouw van een van de grootste parkeergarages van Zwolle met wellicht 700 parkeerplaatsen achter hun achtertuin, bijbehorende bouwoverlast, verslechtering van luchtkwaliteit en bereikbaarheid van de woningen.

4. *Vraag 14:* Kan de gemeente aangeven waarom een dusdanig korte reactietermijn was gepland met betrekking tot de Concept-Visie? Hierop aansluitend willen wij de gemeente vragen om een redelijke reactietermijn in acht te nemen bij verdere voorgenomen besluiten.

Concluderend lijkt er sprake te zijn van een kans voor de stad Zwolle, die al in de kiem gesmoord dreigt te gaan worden door een naar het lijkt niet volledig doordacht en onderbouwd concept-plan met als consequentie forse overbelasting van een klein stukje binnenstad en het weghalen van het draagvlak bij huiseigenaren in het gebied aan drie zijden om het bouwterrein heen. Wij verzoeken de gemeente (en WOB) om uiterste inhoudelijke en procesmatige zorgvuldigheid te betrachten (en überhaupt bij de besluitvorming en verdere uitwerking). Graag vernemen wij de antwoorden op onze vragen en bedenkingen.

Wij zien uit naar een reactie van de Gemeente Zwolle.

Mede namens de bewoners en eigenaars van woningen aan het Groot Wezenland 30 t/m 41 en Almelose Kanaal (inclusief woonboten),

Hoogachtend en met vriendelijke groet,

M.H. Valstar (Groot Wezenland)
J.L. Lindemulder (Almelose Kanaal)

Bijlagen:

1. Foto's: 1. Mekelpark, Delft; 2 t/m 5: Leegstand Jufferenwal, Klokkensteeg, Eiland, Zwolle 29-3-2018.
2. Digitale kanttekeningen bij Concept-visie.

NB: Voor zichtbaarheid van de digitale opmerkingen dient de PDF geopend te worden in Adobe Reader.

Bijlage 1:

Afbeelding 1: Het Mekelpark in Delft: vanuit de lucht minder groen en meer hoogbouw.

Afbeelding 2 en 3: Leegstand van *alle* winkelpanden grenzend aan de Jufferenwal

Afbeelding 4 en 5: Leegstand aan ruime winkelpanden aan de Klokkensteeg en het Eiland

Bijlage 2: Digitale kanttekeningen bij Concept-visie.

NB: Voor zichtbaarheid van de digitale opmerkingen dient de PDF geopend te worden in Adobe Reader.

Concept-visie Centrum-Oost en globale Project-ontwikkelingsopgave Weezenlanden- Noord

Datum 13-02-2018

1. Aanleiding

De locatie tussen de Schuurmanstraat, Wiecherlinckstraat, Buserstraat en de Luttenbergstraat bevat zes flatgebouwen van de woningcorporate Openbaar Belang (verder aangegeven met WOB). Vanaf februari 2017 is samen met WOB gewerkt aan een nadere verkenning voor herstructurering van de locatie en herinrichting van de omgeving, waarvan de kaders voor de verkenning waren vastgelegd in de startnotitie Verkenning Herstructurering Weezenlanden-Noord d.d. 6 februari 2017.

Luchtfoto locatie

1.1 Verkenningsresultaat

Op basis van de startnotitie is door WOB met ondersteuning van stedenbouwkundig bureau Urhahn een stedenbouwkundige verkenning gemaakt met de intentie dit te vertalen in een stedenbouwkundig programma van eisen. De gemeente heeft hierin geparticipeerd. In twee projectdagen is gewerkt aan een modellenstudie voor het gebied, wat heeft geresulteerd in een tweetal projectdagverslagen met voorlopige gezamenlijke ambities en uitgangspunten en een modellenstudie met daarin verschillende varianten t.a.v. het beoogde woningbouwprogramma met 230 sociale huurwoningen. De verkenning heeft geleid tot een concept-stedenbouwkundig programma van eisen op hoofdlijnen.

Datum

Vanaf de zomer is gemeente gestart met een verbreding van de verkenningen op de volgende onderdelen:

- Positie van de locatie in de stad / betekenis van de plek in relatie tot centrumgebied;
- Is verdere verdichting van de locatie gewenst / denkbaar? Wat is het laadvermogen van de locatie en wat is de ambitie van de Gemeente Zwolle?
- Mobiliteit; wat kan de locatie betekenen voor het parkeren van binnenstadbezoekers en wat zijn daarbij denkbare scenario's ten aanzien van de ontwikkeling van mobiliteit en parkeren de komende 10 tot 20 jaar (i.r.t. de ontwikkeling van de (binnen)stad)?
- Wat vraagt verdichting voor het parkeervraagstuk? Is een gebouwde parkeeroplossing voor bewoners, maar ook binnenstadsbezoek, haalbaar? Welke kansen en mogelijkheden liggen er in relatie tot omliggende parkeervoorzieningen van provinciehuis en rechtbank?
- Is een duurzame energievoorziening mogelijk / haalbaar en wat vraagt dit van de inrichting van de locatie? De insteek is de ontwerpgedachte dat de woning voldoet aan of anticipeert op de toekomstige eisen en wensen (ijkpunt 2050).
- Hoe kan de locatie, maar ook de omliggende openbare ruimte, transformeren naar een waardevol en gastvrije entree van de binnenstad?

Tussentijds zijn de resultaten van de verkenning gedeeld met het college van B&W. Belangrijkste conclusies zijn:

- Weezenlanden-Noord maakt volwaardig deel uit van het grotere centrumgebied;
- Stedelijk programma op deze locatie past bij de ambities van Zwolle;
- Verstedelijkingsopgave betekent functiemenging en diversiteit als aanvullend programma op de woningbouwopgave;
- "Centrum Oost" schakelt en bepaalt het DNA van de locatie;
- Stedelijk programma vraagt om een stedelijke parkeeroplossing in een gebouwde voorziening;
- Door verstedelijking neemt de druk op de openbare ruimte toe, dit vraagt een hoogwaardige (landschappelijke) inrichting ; een autoluw maaiveld waarbij het accent ligt op ontmoeting;
- Een invulling van de locatie met 230 sociale huurwoningen en een surplus tot ca. 450 woningen in de midden en dure huur- en koopsegment met bijbehorende verdiepte parkeeroplossingen draagt bij aan de beoogde ambities en ruimtelijke kwaliteit.

1.2 Doel Project-ontwikkelingsopgave (POO)

De verkenningsfase moest een antwoord geven op in de startnotitie aangegeven specifieke onderzoeksvragen omtrent de beoogde *meervoudige waardencreatie* met een goede ruimtelijke kwaliteit naar gebruiks-, belevings- en toekomstwaarde.

Datum

Het is de bedoeling om het latere stedenbouwkundige plan (of een ontwikkelmodel) te toetsen aan deze uitgangspunten in relatie tot een haalbare business case voor locatie-ontwikkeling. Op basis hiervan stelt de gemeente met de initiatiefnemer de eisen, randvoorwaarden, wensen en de ontwikkelleidraad (inspiratie) op voor het vervolg. Deze harde en zachte uitgangspunten worden uiteindelijk beschreven in een door het college vast te stellen Project-Ontwikkelingsopgave (POO) + Anterieure Overeenkomst (AOK). Deze producten zijn aan de orde bij het vaststellen van een stedenbouwkundig plan. Hierin zijn publieke & private uitgangspunten verwoord voor een door de initiatiefnemer:

- Op te stellen bestemmingsplan als kader voor een concreet bouw- & inrichtingsplan;
- Te leveren ruimtelijke en/of financiële bijdragen aan de vernieuwing van al dan niet openbare buitenruimten op en nabij de locatie.

In het proces tot nu toe is met name de doorrekening van de business case op basis van een gedragen stedenbouwkundig model nog onvoldoende uitgewerkt (tekenen en rekenen). Daarom spreken we nu nog van een globale Project-ontwikkelingsopgave. Deze treft u hierbij aan.

1.3 Leeswijzer

Op grond van het verkenningsresultaat is de gezamenlijke visie op de ontwikkeling van de locatie vastgelegd, beschreven in hoofdstuk 2 en is een voorlopig voorstel voor de ontwikkelingsopgave voor collegebehandeling gereed gemaakt, in hoofdstuk 3.

1.4 Aanvullende verkenning / onderzoeken

Indien de locatie wordt ontwikkeld tot een toekomstbestendige stedelijke- en gevarieerde woningbouwlocatie met passende gebouwde parkeeroplossing en er sprake is van een hogere dichtheid dan beschreven in het Structuurplan, dan vraagt dit om een goede en zorgvuldige motivatie. Een besluit van de gemeenteraad om hiervan af te wijken is noodzakelijk. Wel is het zo dat in de concept-omgevingsvisie is verwoord dat in de komende 10 jaar door verdichting in het centrumgebied 3000 woningen worden toegevoegd. Wat hiermee verder samenhangt is dat WOB niet de enige partij is die woningen bouwt/afneemt op de locatie, maar dat ook andere partijen in beeld komen bij realisatie van de locatie. Daarbij heeft de gemeente ook een positie door inbreng van gemeentelijke gronden (ca. 25% van het projectgebied). Dit vraagt een nadere positiebepaling. Dit zal de komende halfjaar verder worden uitgewerkt.

Tenslotte is op basis van het verkenningsresultaat helder in hoeverre de stedenbouwkundige invulling de herinrichting van het aansluitende openbaar gebied raakt en is hiervoor een eerste inrichtingsschets te maken. Op basis daarvan kunnen de benodigde financiële middelen hiervoor worden gereserveerd en afgewogen worden tegen andere mogelijke uitgaven. De initiatief- en definitiefase is dan ook slechts gedeeltelijk afgerond, waarbij deze notitie uitgangspunten voor een nadere verkenning en planvorming bevat. Op basis van deze notitie zal WOB een gewijzigde intentie-overeenkomst worden aangeboden.

Datum

In opdracht van WOB, provincie Overijssel en de gemeente Zwolle is een verkenning uitgevoerd naar de (on)mogelijkheden om te komen tot een energieneutraal project. Op zowel objectniveau als op wijk- en stadsniveau is een quickscan uitgevoerd naar de mogelijkheden en haalbaarheid van (gebiedsgerichte) energiesystemen en maatregelen voor een duurzame energietransitie.

1.5 Vervolgproces

Aanpak

WOB en gemeente hebben overleg gevoerd over het vervolg. HMO (Herstructurerings Maatschappij Overijssel) is hierbij betrokken. Partijen hebben onderzocht wat ze voor elkaar kunnen betekenen in het verder proces. Zowel WOB als de gemeente zien de meerwaarde in van het laten aansluiten van HMO. HMO kan haar ervaring en expertise inbrengen bij de verstedelijkingsopgave in combinatie met gebouwd parkeren.

De inzet is om tegen de zomer van 2018 een concept-stedebouwkundig plan te delen met het college (incl. eisen op hoofdlijnen ten aanzien van beeldkwaliteit). WOB heeft de trekkersrol bij het opstellen van het stedebouwkundig plan. Dit document wordt gehanteerd bij het opstellen. WOB zal het stedenbouwkundig bureau UrHahn opdracht geven. De gemeente neemt de rol aan van toetser: de gemeente zal steeds bezien of de uitgangspunten worden gehanteerd of zal bij strijdigheden tussen uitgangspunten, een afweging maken. Daarnaast blijft de gemeente in dit proces aangever van informatie of zo nodig expertise. Te weten de faciliterende rol. HMO neemt de rol van adviseur aan. Aan de gemeente, maar ook desgevraagd aan WOB. Zonodig neemt HMO opdrachten aan. Bijvoorbeeld voor het doorrekenen van de businesscase van het parkeren.

Het waterschap en de provincie zullen ook aangehaakt worden op dit proces.

De gemeente gaat verder aan de slag met:

- Een schetsontwerp maken voor de inrichting van de omliggende de openbare ruimte (de contramal);
- Een globale raming maken op dit schetsontwerp
- Het bepalen van de inbrengwaarde van gronden
- Meedenken en meedoen in het opzetten van een investerings- en exploitatieraming van een gebouwde parkeervoorziening, met name voor het publieke deel.
- Het definitief maken van de intentie-overeenkomst en het opstellen van een anterieure overeenkomst.

Communicatie

Op 20 februari is er een informatie-avond georganiseerd voor de bewoners/huurders en de omwonenden over het resultaat van deze verkenningen. Verder zullen WOB en gemeente contact leggen met de rechtbank, provinciehuis en het Thomas à Kempis College. Vrienden van de Stadskern, ZwolleGroenstad en de Milieuraad zullen eveneens worden geïnformeerd (gemeente en WOB)

De laatstgenoemden, maar uiteraard ook de bewoners en omwonenden, zullen worden betrokken bij het opstellen van het stedenbouwkundig plan. Op welke wijze dit gaat plaatsvinden, moet nog worden bepaald. WOB heeft ook hierin een trekkersrol. WOB gaat daarvoor een communicatieplan opstellen. Gemeente en HMO leveren daaraan een bijdrage.

Datum

2. Visie centrum-oost en locatie Weezenlanden-Noord

2.1 Stedelijke context

De veranderende economie en de snelgroeiende en veranderende bevolking van Zwolle creëren een vraag naar een nieuw soort plekken om te wonen en te werken. Om dit te bewerkstelligen is in deel 1 van de nieuwe Omgevingsvisie (november 2017) het doel opgenomen om de schil rondom de historische binnenstad verder te verstedelijken en daarmee beter aan te laten sluiten op de historische binnenstad. Gemeente Zwolle heeft de ambitie om 6000 woningen te bouwen in de komende 10 jaar, waarvan 3000 woningen in en rond de binnenstad (woonvisie 2017). Het toevoegen van een gemengd stedelijk programma op de locatie Weezenlanden-Noord draagt bij aan het realiseren van een grotere diversiteit aan woonmilieus in Zwolle.

Groter Centrumgebied

Aantrekkelijkere binnenstad

De beschikbare ruimte en de diversiteit aan programma van de historische binnenstad is nu te beperkt willen we het doel om de meest aantrekkelijke binnenstad van Noordoost Nederland handhaven. Om het toenemende aantal bezoekers te bedienen is er gekozen voor een groter centrumgebied met als doel om de stad aantrekkelijker te maken, de duur van het bezoek te verlengen en het aantal herhalingsbezoeken te

Datum

vergroten. Eén van de opgaves is om de verbindingen ruimtelijk en functioneel te versterken en op deze wijze interessante plekken in de schil aan het beleavingsgebied van de binnenstad toe te voegen. Met name de entreegebieden van de binnenstad lenen zich ervoor om de koppeling tussen binnenstad en schil te optimaliseren.

De westelijke entree, met een nieuwe verbinding tussen Katwolderplein en Rodetorenplein, is hier een goed voorbeeld van. Het Katwolderplein als nieuw bronpunt vormt een sterke aanvulling aan een nieuw, groter centrumgebied. De Schuurmanstraat en omgeving heeft de potentie om een vergelijkbare entree te vormen. Beide entree's dragen bij aan de opzet om een herkenbare ruimtelijk structuur te creëren die de voormalige loop van de Grote Aa volgt en als cultuurhistorische lijn de oriëntatie in de binnenstad vergroot. Deze ruimtelijke structuur biedt tevens de mogelijkheid om via de Schuurmansstraat de binnenstad en het stadspark Wezenlanden optimaal met elkaar te verbinden.

Loop voormalige Grote Aa vormt ruimtelijke structuur

Datum

Singel

Een kenmerk van de historische binnenstad van Zwolle is de gave singelstructuur, in 2013 opgenomen in de canon van de ruimtelijke ordening. In het ontwikkelingsprogramma 2020 is de historische stadswandeling uit de 19^e eeuw opnieuw geïntroduceerd, met als doel om de routing aan weerszijden van de singel te verbeteren. De ambitie is om aan de oostzijde van de binnenstad de Stadswandeling op te waarderen en integraal onderdeel te maken van een nieuwe gastvrije entree van de binnenstad.

Stadswandeling, Ontwikkelingsprogramma 2020

Mobiliteit

De herontwikkelingslocatie Weezenlanden-Noord bevindt zich op de grens van het gebied waar parkeren gereguleerd is. Dit betekent dat de locatie gesitueerd is in een zone waar de parkeerdruk hoog is. Ook vindt in de directe omgeving overloop plaats van parkeren vanuit het gereguleerde (vergunninghouders, betaald parkeren) naar het niet-gereguleerde gebied.

Datum

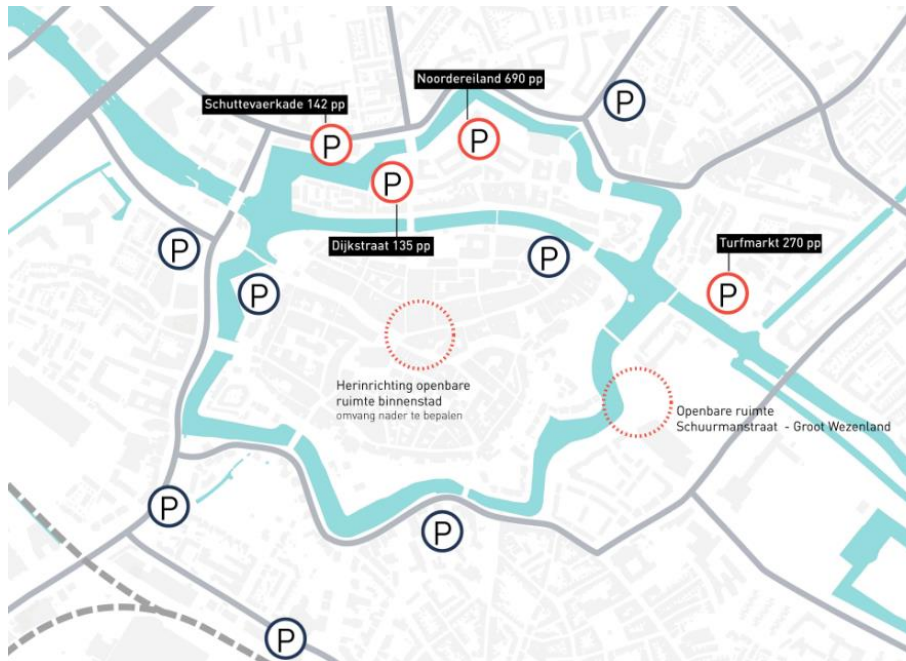
De verwachting is dat in de schil rondom de binnenstad / in en om het centrum stedelijk gebied de druk op parkeren in de komende jaren nog zal toenemen en dat er ook de nodige veranderingen in zullen plaatsvinden.

Een eerste argument voor deze verwachting is dat een belangrijk deel van de woningbouw opgave van Zwolle zal worden gerealiseerd in het binnenstedelijk gebied (historische binnenstad en schil). In deze zone is een verder proces van verstedelijking, transformatie en verdichting voorzien.

Een tweede argument is dat een aantal parkeeraccommodaties in beeld zijn als potentiële locaties voor herontwikkeling, als onderdeel van het proces van verstedelijking, verdichting en transformatie. Hiervoor worden onder andere het Noordereiland, de Schuttevaerkade en de Turfmarkt genoemd. Voor de parkeergarage Dijkstraat is dit al in gang gezet. Hier worden appartementen toegevoegd en de resterende parkeerplaatsen in de garage vormen niet langer onderdeel van het areaal openbaar parkeren. Of en wanneer herontwikkeling van andere accommodaties plaats gaat vinden is nog niet duidelijk. Wel is zeker dat herontwikkeling gepaard zal gaan met verlies van parkeercapaciteit. Bovendien zullen de nieuwe programma's op deze plekken ook een eigen vraag naar parkeren vergen.

Een derde gegeven is dat in de Strategische Agenda Binnenstad de ambitie is geformuleerd om de binnenstad verder autovrij te maken. Ook ten oosten van de binnenstad, in de omgeving Groot Weezenland, is de ambitie om de openbare ruimte kwalitatief te verbeteren, waarbij het aantal parkeerplaatsen in de openbare ruimte zal verminderen.

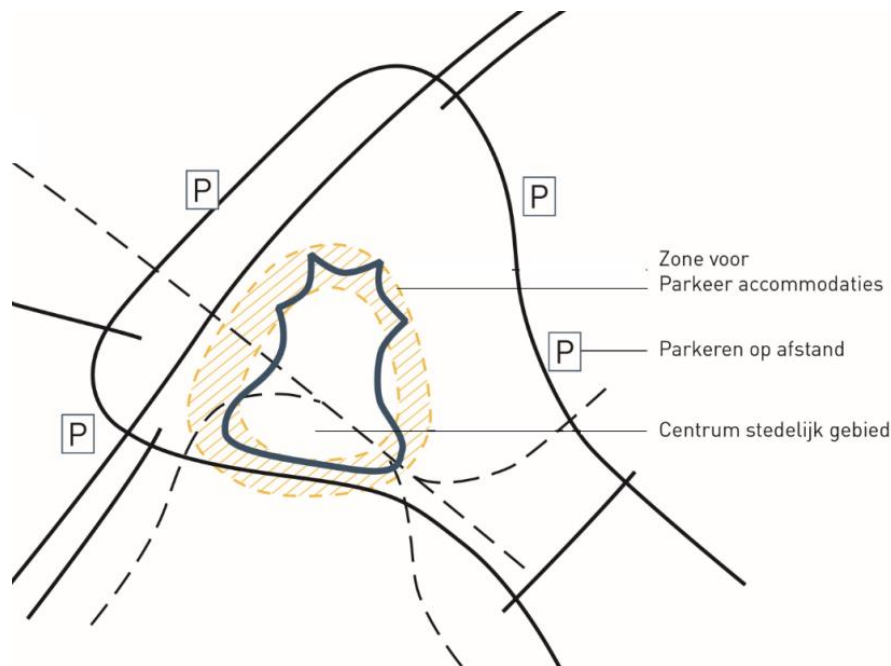
Datum

Een laatste reden voor toenemende parkeerdruk is dat uit de bezettingscijfers en de financiële gegevens blijkt dat de aantallen bezoekers van de parkeeraccommodaties in en om de binnenstad toenemen, na een periode van stabilisatie tijdens de jaren van economische crisis.

In de visie van de Gemeente Zwolle zal het centrumgebied zich de komende jaren uitbreiden. Naast de historische binnenstad zal ook het Spoorzone gebied onderdeel gaan vormen van dit grotere centrum stedelijk gebied. In de afgelopen 10 à 15 jaar is de historische binnenstad stap voor stap autoluw gemaakt, met parkeervoorzieningen langs de randen (deels binnen, deels buiten de gracht). Een logische consequentie van doorontwikkeling naar een groter centrum stedelijk gebied is een herschikking van de parkeervoorzieningen naar een zone langs de randen van dit gebied. Hierin kan worden meegenomen dat de parkeervoorzieningen optimaal gesitueerd zijn ten opzichte van het centrum stedelijk gebied en de hoofd infrastructuur. En ook dat de voorzieningen evenwichtig verdeeld zijn rondom het centrum stedelijk gebied. Dit is een essentieel onderdeel van de meerjarenagenda mobiliteit.

Datum

De consequenties van deze ontwikkelingen zijn dat ruimte in en om het centrum van het stedelijk gebied steeds kostbaarder wordt en de kwaliteit van de openbare ruimte steeds belangrijker. Vertaald naar parkeeroplossingen in deze zone betekent dit:

- een ontwikkeling van parkeren in de openbare ruimte en op maaiveld naar gebouwde voorzieningen; uitgangspunt is om het maaiveld zo veel mogelijk vrij te spelen van parkeren;
- toenemende noodzaak om de beschikbare parkeervoorzieningen zo efficiënt mogelijk te gebruiken (dubbelgebruik door meerdere doelgroepen); hierop wordt maximaal ingezet; de gemeente geeft de voorkeur aan modellen waarbij de parkeervoorziening voor het complex ook meerwaarde voor de stad heeft;
- optimale situering van parkeervoorzieningen ten opzichte van zowel de hoofdinfrastructuur als het centrum stedelijk gebied;
- duurzame en flexibele oplossingen die te zijner tijd transformeerbaar zijn.

2.2 Centrum-Oost

Late ontwikkeling

De zone tussen het Almelose kanaal en de Assendorperdijk is van nature een lage en natte zone die grotendeels pas in de 50-er jaren is ontwikkeld. De grote invloed van water is zichtbaar door de positie van het Almelose kanaal als unieke landschappelijke verbinding tussen de binnenstad met het omringende landschap. Ook de relatief late periode waarin het gebied is ontwikkeld als gevolg van de invloed van het water is terug te zien in de kenmerkende architectuurstijl van de 50er en 60er jaren die hier overwegend voor komt. Ondanks de centrale positie aan de rand van de binnenstad, ingeklemd tussen Wipstrik en Assendorp, ontbreekt een heldere ruimtelijke samenhang.

Datum

Foto: Wiecherlinck, Oversticht 1959, kenmerkende architectuurstijl uit 50 er jaren

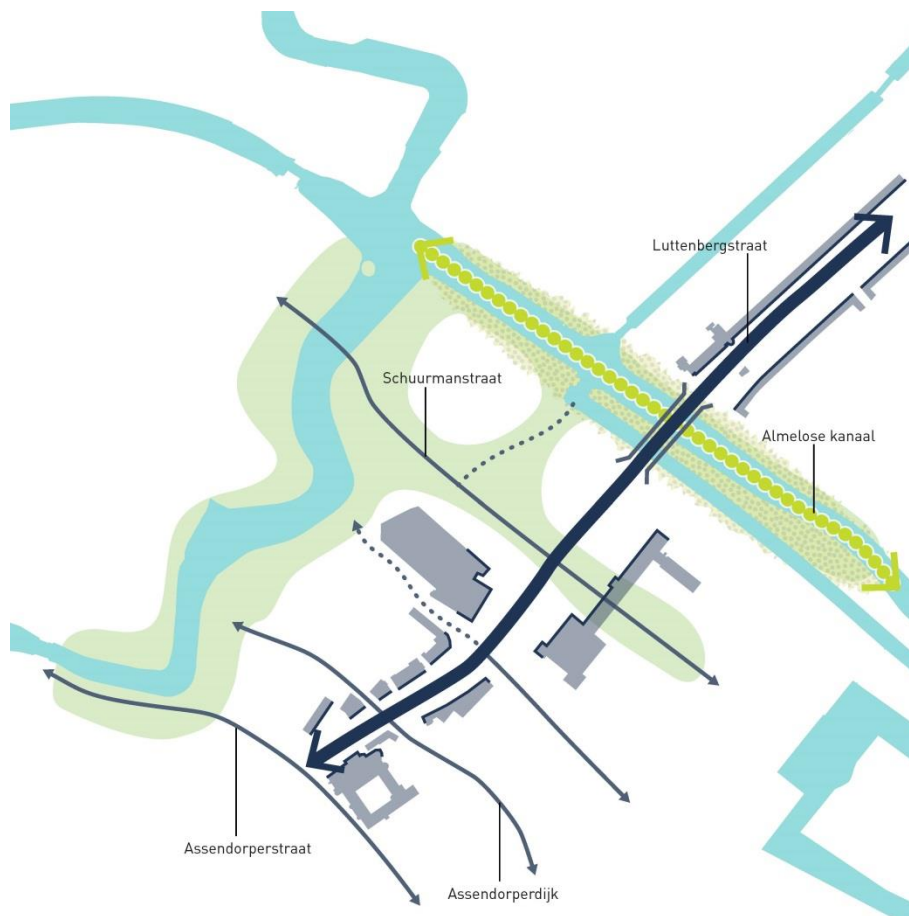
Het kanaal vormt een belangrijke ecologische verbinding door de stad. Grenzend aan Park de Wezenlanden vormt het een heldere ruimtelijke structuur die bijdraagt aan de beleving van het water dat zo kenmerkend is voor Zwolle. Met name de overgang naar de binnenstad (ter hoogte van de Buserstraat) is de relatie met het water zwak.

De locatie Weezenlanden-Noord draagt met de huidige ruimtelijke opzet niet bij aan een interessante beleving van het water. Ook het contrast met de grotere gebouwen van het provinciehuis en de rechtbank, als stedelijke functies, maakt de locatie Weezenlanden-Noord op zichzelf staand en mist een goede relatie met de omgeving. De buitenruimte is niet aangesloten op het stedelijk netwerk en draagt weinig bij aan de verblijfskwaliteit van centrum oost.

Ruimtelijke structuur

De Luttenbergstraat is onderdeel van de binnenring en functioneert op de schaal van de stad. Het vormt een overwegend breed profiel met wisselende rooilijnen, groenstructuren en hogere bebouwingsaccenten als Dominicanenklooster, appartementenblokken, rechtbank en provinciehuis. De route staat haaks op de landschappelijke lijnen die hier vanuit de ontstaansgeschiedenis van de stad aanwezig zijn, respectievelijk Assendorperstraat, Assendorperdijk, Schuurmanstraat en het Almelose kanaal. In het stedenbouwkundig plan voor het Wezenlandenterrein zijn deze lijnen opgenomen als dragers van de ruimtelijke structuur.

Datum

Dragers ruimtelijke structuur

Voor de ruimtelijke opbouw van Centrum-Oost is ingezet op deze ruimtelijke structuur. Twee van deze dragers, het Almelosekanaal en de Schuurmanstraat, onderscheiden zich echter ten opzichte van de andere lijnen omdat ze functioneren op een ander schaalniveau. De kruising tussen het Almelose kanaal (landschappelijke verbinding) en Luttenbergstraat (binnenring) vormt een richtingsverandering op het schaalniveau van de stad. De Schuurmanstraat wordt gezien als verbinding tussen de binnenring, stadspark en de historische binnenstad en vormt daarmee een entree van de historische binnenstad.

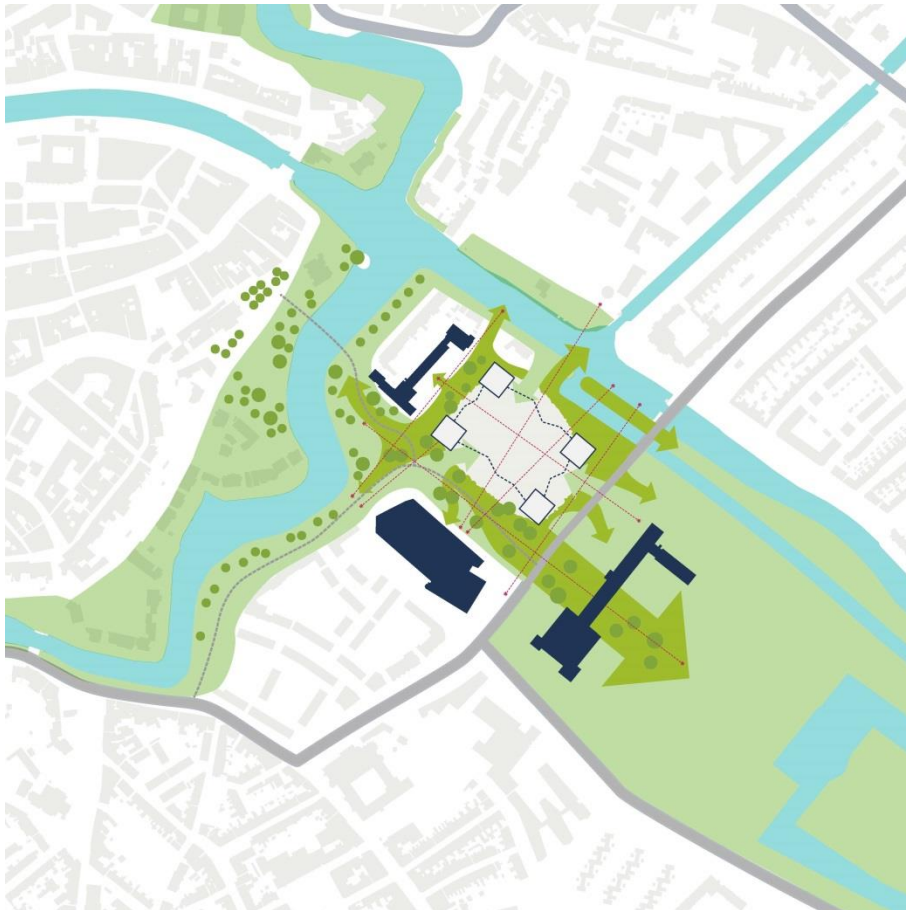
Weezenlanden-Noord

Een nieuwe stedenbouwkundige invulling van de locatie Weezenlanden-Noord biedt de kans om van een gesloten gebied, met geen noemenswaardige verblijfskwaliteit te transformeren naar een open, gemengd en verbonden groen stedelijke woonomgeving die bijdraagt aan de beleving van de binnenstad. Een ruimtelijke structuur die bijdraagt aan een sterkere samenhang met de directe omgeving maar tevens een markering van de entree van de binnenstad vormt en middels een stedenbouwkundig accent de verbinding op hoger schaalniveau met de omliggende wijken versterkt. Intensivering van het huidige programma draagt bij aan deze markering en positionering, bovendien biedt het de ruimte om meer diversiteit en functiemenging te creëren.

Datum

Gastvrije entree van de stad

De nieuwe ruimtelijke invullingen van het voormalig ziekenhuisterrein, de rechtbank, het Transitorium, en nu de locatie Weezenlanden-Noord en waarschijnlijk het opheffen van de busroute via de Schuurmanstraat vormen met elkaar een ingrijpende transformatie van de oostzijde van de schil. Er wordt dan ook ingezet op een opwaardering van Centrum-Oost tot een volwaardige en gastvrije entree die integraal onderdeel vormt van de lommerijke singelstructuur en door een continue en samenhangende inrichting van de openbare ruimte de koppeling maakt met het Almelose kanaal en Park de Weezenlanden. Een uitnodigend en openbaar karakter van de buitenruimte die een versterking vormt van het huidige netwerk is dan ook randvoorwaarde voor de ontwikkeling van de Weezenlanden-Noord locatie.

Een continue samenhangende inrichting van de openbare ruimte biedt kansen om de binnenstad, het Almelose Kanaal, de singelstructuur langs de stadsgracht en Park de Weezenlanden met elkaar te verbinden

Met de keuze voor een intensiever programma is het opnemen van een publieke parkeervoorzieningen voor bewoners en bezoekers gewenst. Hiermee kan het maaiveld vrij gespeeld worden van parkeren.

Datum

Dit geldt hetzelfde voor de inrichting van de Schuurmanstraat. De functie en positie vraagt om een nieuwe aantrekkelijke inrichting van de Schuurmanstraat als ontmoetingsplek met landmarkkwaliteit. Het is hierbij cruciaal dat een groot deel van de parkeerfunctie op maaiveld wordt verplaatst naar een gebouwde parkeervoorziening.

Referentie Mekelpark, Delft. Schuurmanstraat als ontmoetingsplek met landmark kwaliteit

Mobiliteit

In de directe omgeving van de locatie Weezenlanden-Noord spelen verschillende processen die te maken hebben met oplopende parkeerdruk. Dat heeft onder andere te maken met overloop van parkeren vanuit het gereguleerde gebied en met parkeerbehoefte van kantoren en instellingen rondom de locatie. Er is daarom behoefte aan parkeervoorzieningen ten behoeve van meerdere doelgroepen zoals bewoners en bezoekers van de herontwikkelingslocatie zelf, binnenstadsbewoners en bezoekers van kantoren en voorzieningen rondom de ontwikkellocatie (rechtbank, provinciehuis). Daarnaast is behoefte aan compensatie van parkeerplaatsen door herinrichting van openbare ruimte (binnenstad, singels) en door herontwikkeling van parkeeraccommodaties elders.

Datum

2.3 Weezenlanden-Noord

Identiteit

De identiteit van Weezenlanden-Noord wordt grotendeels bepaald door de positie en ontstaansgeschiedenis. De groene setting, positie aan de rand van de binnenstad en markering van de entree in het groter centrumgebied bieden alle condities om een nieuw en onderscheidend woonmilieu te creëren.

Functiemenging

Eén- en tweepersoonshuishoudens nemen de komende jaren een steeds prominentere plek in op de Zwolse woningmarkt. Maar ook de huidige vergrijzing stelt specifieke eisen aan de directe woonomgeving. Verbinding met vormen van vervoer, nabijheid van functies en de historische binnenstad verdienen een sterke voorkeur. Deze jongere en oudere doelgroepen hebben gemeen dat ze een hoge mate van vrijheid hebben en graag dingen buitenhuis doen. Wonen op loopafstand van voorzieningen, uitgaansgelegenheden, goede restaurants, en andere plekken om vrienden te ontmoeten vormt een grote meerwaarde. Vorming van stedelijke woonmilieus versterkt collectieve en openbare ruimte waarbij functies gedeeld worden.

Ook is er een vraag naar meer open werkmilieus, waar ruimte is voor ontmoeting en bedrijven en instanties zichtbaar zijn. Door onder andere een programmatische koppeling met omliggende publieke functies als rechtbank, provincie en eventueel middelbare school te maken ontstaat interactie tussen de diverse functies.

Datum

Funciemenging en een diverse doelgroep vormen kernbegrippen voor een nieuwe stedelijke woonomgeving in Weezenlanden-Noord. In de plint van de gebouwen wordt ruimte geboden aan vestiging van publieke functies op korte en/of langere termijn. De nadruk voor vestiging van plintfuncties ligt op de gevelwand aan de Schuurmanstraat. Het woonprogramma is gericht op een mix aan prijscategorieën van betaalbare huur tot dure koopwoningen. De woningen in de plint zijn met individuele entree's vanaf het maaiveld toegankelijk. Hiermee draagt de woonfunctie optimaal bij aan een aantrekkelijke en sociaal veilige openbare ruimte.

stedelijke woonmilieus versterkt collectieve en openbare ruimte

Fijnmazig netwerk openbare ruimte

De buitenruimte van Weezenlanden-Noord vormt een belangrijk instrument om de locatie optimaal aan te sluiten op de directe omgeving en daarmee de kwaliteiten van de omgeving te benutten voor een uiterst aantrekkelijk woon- en leefomgeving. Uitgangspunt is om de buitenruimte integraal onderdeel te laten vormen van de openbare ruimte van Centrum-Oost. Ook de zichtrelaties van, naar en door het gebied dragen bij aan het publieke karakter. Het is dan van belang dat een eventueel opgetild maaiveld ten behoeve van parkeren, een hoogteverschil van maximaal 1,5 meter heeft met ten opzichte van het omliggende maaiveld, zodat de zichtrelatie en de - zichtlijnen geborgd zijn. Een opgetild maaiveld kan tevens als meekoppelkans dienen voor waterveiligheid.

Datum

Mobiliteit

De consequenties van de ontwikkelingen zijn dat de ruimte in en om het centrum van de stad steeds kostbaarder en schaarser wordt en de kwaliteit van de openbare ruimte steeds belangrijker. Dit vertaalt zich naar de keuze voor autoluwe (of soms autovrije) maaiveld inrichtingen en collectieve parkeervoorzieningen voor binnenstad en schil.

Voor de herontwikkelinglocatie is straks de parkeervraag omvangrijk. Er is dan behoefte aan parkeervoorzieningen niet alleen voor bewoners en bezoekers van de locatie zelf maar ook voor bewoners en bezoekers van de binnenstad en van de kantoren en voorzieningen rondom de locatie (zoals rechtbank en provinciehuis). Daarnaast is behoefte aan compensatie van parkeerplaatsen door herinrichting van de openbare ruimte in het gebied (o.a. Schuurmanstraat, singels) en door herontwikkeling van parkeeraccommodaties elders. Deze omvangrijke parkeerbehoefte vraagt uiteindelijk om een nadere uitwerking in de vorm van een mobiliteitsvisie voor het centrumgebied (binnenstad en schil) en centrum oost.

De mobiliteitsvisie (meerjarenprogramma mobiliteit) dient nader ontwikkeld te worden en bevat tenminste de volgende ingrediënten:

- Dubbelgebruik van parkeervoorzieningen door meerdere doelgroepen (bewoners, bezoekers en gebruikers van het gebied en van de binnenstad).
- De mobiliteitswinst van een publieke parkeervoorziening als transferium waar uitwisseling van (deel/ huur) auto's en fietsen mogelijk is.
- Optimale situering van parkeervoorzieningen ten opzichte van zowel de hoofdinfrastructuur als het centrum stedelijk gebied;
- Duurzame en flexibele (gebouwde) oplossingen die te zijner tijd transformeerbaar zijn.

Datum

3. Globale Project-ontwikkel opgave stedenbouw, mobiliteit en parkeren

Ambities

- Vergroten centrumgebied
- Versterken entreefunctie
- Verbinding tussen Almelose kanaal als landschappelijke drager, singelstructuur en ruimtelijke verbinding tussen binnenstad en Park de Wezenlanden.
- Toevoeging multifunctionele parkstrook, gericht op ontmoeting, openbare ruimte die bijdraagt aan de functies rondom Schuurmanstraat (school, wonen, rechtbank, plintfuncties).
- Toevoeging plek aan het water (Almelose kanaal)
- (opgetild) maaiveld vrij van parkeren
- Samenhang inrichting openbare ruimte (inbreng gemeentegronden / vergroten ontwikkelgebied), maar ook maaiveld parkeren in omgeving opheffen.
- Weezenlanden-Noord is een klimaatbestendige buurt. De woningen en buitenruimte zijn waterrobuust en klimaatbestendig, waarbij extreem weer – hevige neerslag, droogte of hitte – nu en in de toekomst niet leidt tot overlast. Klimaatadaptatie in Weezenlanden-Noord is met bovenstaande ambitie een integraal onderdeel van de planvorming en bevindt zich op alle schaalniveaus van de wijk: van woning-, kavel-, buurt- tot wijkniveau.
- Alle gebouwen in Weezenlanden-Noord worden ten minste gerealiseerd als energie neutrale gebouwen, dit geldt voor zowel woningen als voorzieningen. In de wijk/buurt wordt geen aardgasinfrastructuur aangelegd.
De energie ten behoeve van het gebouwgebonden en gebruikersgebonden gebruik van iedere woning en voorziening wordt duurzaam opgewekt. Ervaring en onderzoek heeft aangetoond dat de doelstellingen haalbaar zijn, mits de principes van de trias energetica gehanteerd worden:
 - minimaliseer de energiebehoefte (isolatie);
 - wek de benodigde energie duurzaam op;
 - maak gebruik van zo efficiënt mogelijke systemen, bijvoorbeeld door middel van een warmtepomp, lage temperatuurverwarming, warmteterugwinning.Het is een uitdaging om dit ook bij hogere gebouwen toe te passen.

3.1 Sociaaleconomische taakstelling & bestemming gebouwen

Stedelijke context

- Stedelijk programma draagt bij aan verstedelijkingsopgave van Zwolle.
- Invulling draagt bij aan vergroting centrumgebied.
- Visie op parkeren oostzijde (binnen)stad (entreegebied)
- Ambities toekomstbestendigheid (energie/klimaat/ waterveiligheid/ mobiliteit/ leefbaarheid/ duurzame materialen)

Datum

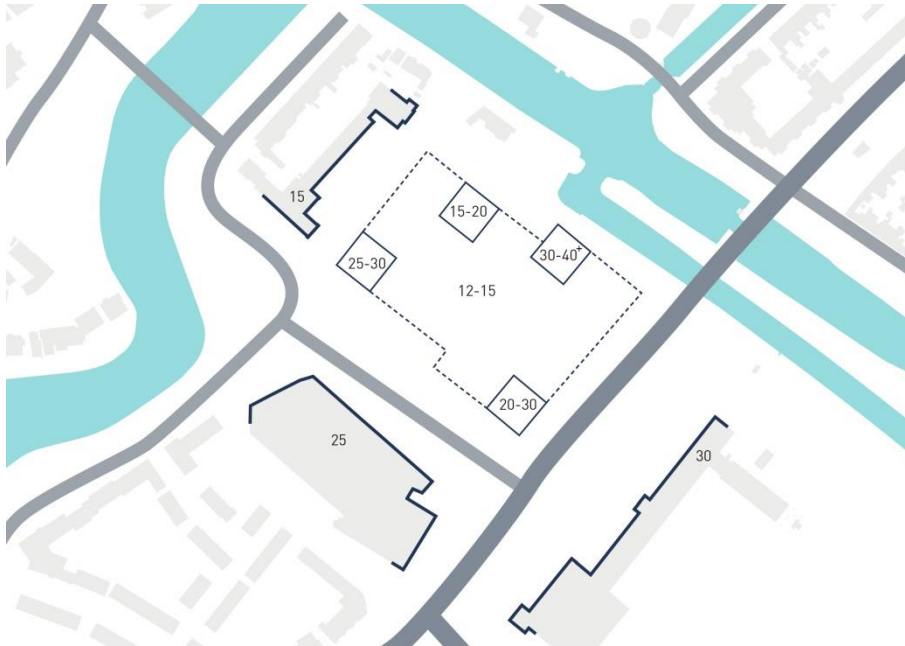
Programma

- Toekomstige buurt draagt bij aan de inclusieve en ongedeelde stad. Er is sprake van een mix aan functies (wonen en voorzieningen in de plint (bv. seats to meet, kleinschalige horeca,) en doelgroepen
- De locatie kan afhankelijk van het gekozen stedenbouwkundige model ca. 450 woningen opnemen.
- Uitgangspunt voor het programma is de lijn van de geldende woonvisie van de stad. Hier kan in het specifieke geval van worden afgeweken. WOB verzorgt minimaal 230 betaalbare huurwoningen. Het surplus wordt opgedeeld in de verhouding 30/40/30. Er wordt grotendeels ingezet op een mix van een koop in alle prijssegmenten en deels op beleggershuur woningen. Zo ontstaat dan uiteindelijk een gemengd gestapeld woonmilieu. Grondgebonden wonen wordt niet uitgesloten.
- Er is sprake van een mix aan doelgroepen, starters (waaronder young professionals), ouderen, gezinnen maar vooral voor 1 en 2-persoons huishoudens. In de opbouw van de wijk wordt rekening gehouden met de leefbaarheid voor de korte en lange termijn
- De parkeeroplossing is stedelijk, flexibel en uitwisselbaar.
- Woon- en leefklimaat is stedelijk in een groen-blauwe setting. De woningmarktanalyse geeft aan dat er behoefte is aan dit soort typologieën.

3.2 Stedenbouwkundige uitgangspunten**Programma**

- Uitgangspunt is een intensivering van het programma. Het programma kan tussen 300 en 600 woningen bevatten, afhankelijk van uitwerking van het stedenbouwkundig plan. Het is reëel om te stellen dat om en nabij de 450 woningen in een prettig woon- en leefklimaat kunnen worden gebouwd.

Datum

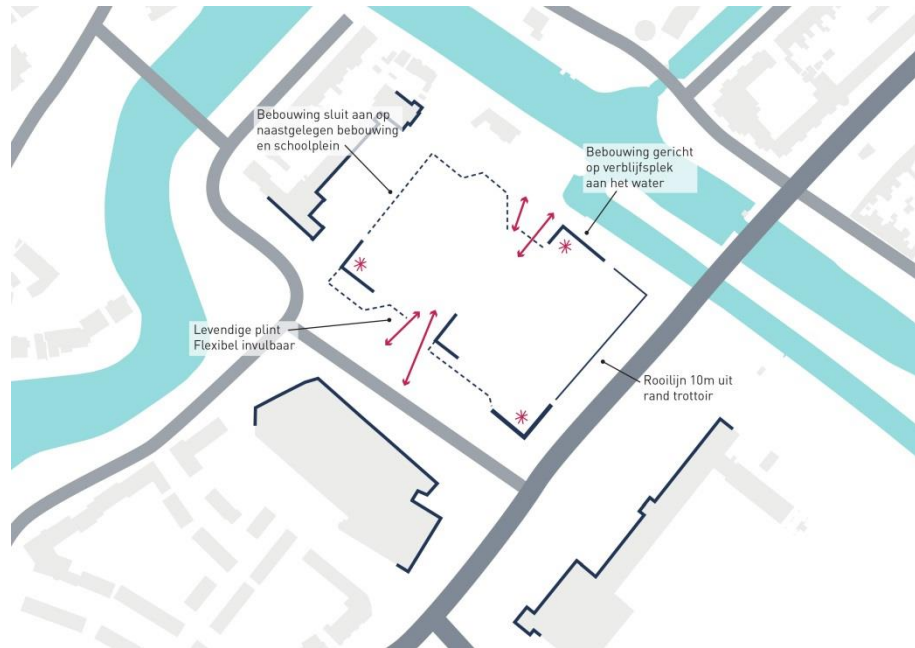

Maximale bouwhoogte

Volume/bouwhoogte

- Aansluiten op de korrelgrootte uit de omgeving. Dit betekent dat er aansluiting wordt gezocht bij de grotere korrel enerzijds aan de Schuurmanstraat/ Luttenbergstraat (rechtbank en provinciehuis) en de kleinschalige korrel aan de waterzijde
- In de basis sluit de hoogte van de bebouwing aan op de omgeving (ca. 12 tot 15 m);
- De nieuwbouw kent stedenbouwkundige accenten op de hoeken (max. rond de 30m) t.b.v. het markeren van de entree en/of het beëindigen van zichtlijnen (in hoogte en architectonische uitwerking);
- De nieuwbouw kent daarnaast een stedelijk accent (minimaal 40m), min of meer op de noordoostelijke hoek van de locatie, die de kruising van het Almelose kanaal met de binnenring accentueert. Het accent versterkt de verbinding van Weezenlanden-Noord met de omliggende wijken, rechtbank en provinciehuis.

Datum

Oriëntatie en rooilijn

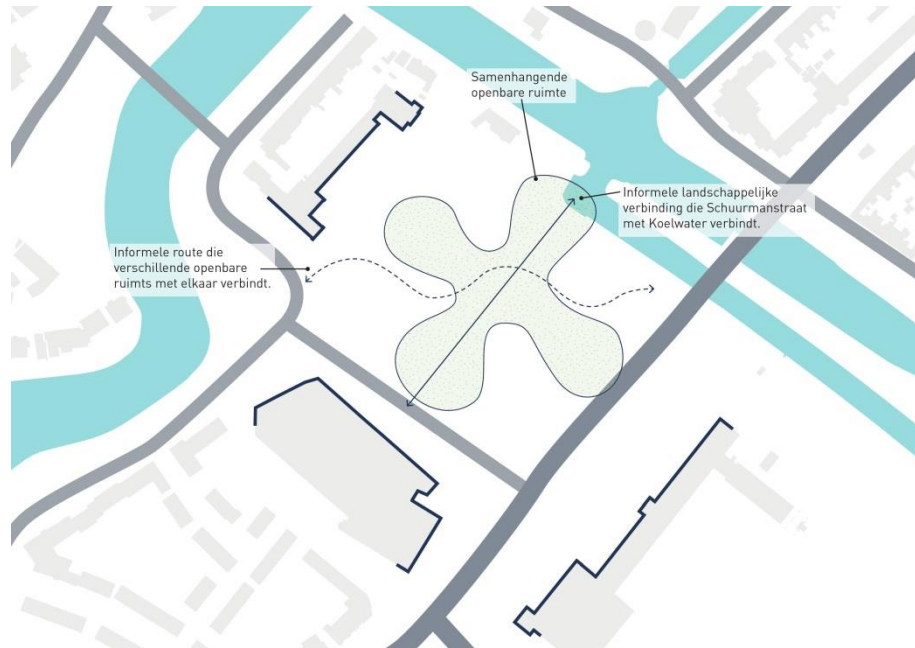
Rooilijnen

- Rooilijn Luttenbergstraat circa 10m uit het trottoir, buiten de kroonprojectie van de bestaande bomerrij;
- Rooilijn bij koelwaterkanaal: de nieuwe bebouwing zoekt relatie met het water en zoekt aansluiting bij de bestaande bebouwingsstructuur, belangrijk is dat de beleving van de waterzijde beter wordt;
- Rooilijn Schuurmanstraat: Op de hoek volgt de rooilijn het profiel van de Schuurmanstraat en richting de singel ontstaat een verspringende rooilijn.

Aansluiting bebouwing op openbare ruimte

- Bebouwing in het gebied is alzijdig;
- De aansluiting van gebouwen op de openbare ruimte wordt zoveel mogelijk vormgegeven door woon/verblijfsfuncties met entree's aan het openbaar gebied. De plint moet bijdragen aan de leefbaarheid.
- De plinten grenzend aan de belangrijkste openbare ruimtes zoals zijde van de Schuurmanstraat, de Luttenbergstraat en waar mogelijk ook aan de waterzijde, dienen flexibel te worden ontwikkeld zodat er ook andere functies kunnen worden toegevoegd. Daarmee heeft ca. een derde van de plinten een minimale verdiepingshoogte van 5m t.b.v. een flexibele invulling.

Datum

Onderdeel fijnmazig netwerk openbare ruimte

Route/ruimtelijke relatie

- Door het gebied gaat een samenhangende openbare ruimte met een hoge verblijfskwaliteit die op meerdere plekken aansluiting heeft met de omliggende openbare ruimte.
- Zichtlijnen versterken de ruimtelijke relatie en dragen bij aan het openbare karakter van de buitenruimte.
- Het gebied (op Luttenbergstraat na) wordt autoluw ingericht

Groen / bomen

- De bestaande bomen dragen bij aan de landschappelijke kwaliteiten van het gebied. Waar mogelijk dienen deze gehandhaafd te worden.
- Wanneer bomen niet gehandhaafd kunnen blijven dan dient de compensatie voornamelijk kwalitatief van aard te zijn. Er wordt niet alleen naar de bomen op de ontwikkellocatie gekeken maar naar het geheel incl. het omliggende gebied.

Datum

3.3 Uitgangspunten mobiliteit, verkeer / parkeren

Parkeren, parkeernorm

- In Zwolle geldt het Protocol Parkeren als toetsingskader voor nieuwe ontwikkelingen. Concreet voor deze locatie (schil centrum/ sterk stedelijk/1500 m van het station) betekent dit een gemiddelde parkeernorm van 1,3 pp per woning. Voor sommige doelgroepen is de norm lager (etagewoningen goedkoop) en andere hoger (koop en dure huur). Omdat het aantal en de verdeling van de woningtypen/doelgroepen nog in ontwikkeling is, wordt nu de gemiddelde norm van 1,3 pp incl. 0,3 pp voor bezoekers gehanteerd. Er zal maatwerk worden geleverd.
- Een parkeeroplossing / -inpassing die past bij de bovenstaande visie is onderdeel van de opgave voor herontwikkeling. Bij voorkeur wordt een gecombineerde voorziening gerealiseerd die zowel het eigen programma bedient als dat hij meerwaarde voor de directe omgeving en voor het centrumstedelijk gebied heeft. Gedacht moet worden in een bandbreedte van 115 tot 200 parkeerplaatsen. In ieder geval compenseert deze parkeervoorziening de 115 openbare parkeerplaatsen die verdwijnen uit de omliggende straten (Schuurmansstraat, Wiegerlinckstraat en Buserstraat). De helft hiervan (58 pp) kan worden beschouwd als bijdrage aan het bezoekersparkeren voor de woningen. De ontsluiting van de beoogde parkeervoorziening vindt plaats vanaf de Schuurmanstraat.

Fietsparkeren

- Ook het fietsparkeren is een essentieel onderdeel in de planontwikkeling. Er dient voldoende ruimte gecreëerd te worden voor het fietsparkeren zodat er een leefbare situatie ontstaat voor de lange termijn. Inpandig en direct gekoppeld aan entree's van de gebouwen heeft de voorkeur.
- Bij verdere planuitwerking nader onderzoeken of een centrale fietsparkeeroplossing t.b.v. bewoners van de binnenstad (auto-fiets transferium) gefaciliteerd kan worden.

3.4 Uitgangspunten milieu

- Rekening moet worden gehouden met hogere grenswaarden ingevolge verkeerslawaaï op de Luttenbergstraat. Aan de wettelijke voorwaarden voor het verlenen van hogere grenswaarden (i.c. de maximale ontheffingswaarden van 63 dB niet worden overschreden) moet worden voldaan;
- Indien de nieuwe bebouwing dicht bij de weg komt is de waarde uit het gebiedsgericht milieubeleid van toepassing en gelden strengere normen;
- Bij de planuitvoering moet dan ten minste bij iedere geluidsbelaste woning een geluidsluwe gevel worden gerealiseerd;
- Het verdient aanbeveling om ten behoeve van de kwaliteit van de leefomgeving piekgeluiden ten gevolge van het dichtslaan van portieren van geparkeerde auto's zoveel mogelijk te reduceren door middel van maatregelen met betrekking tot de inrichting van de buitenruimte (bijvoorbeeld het overdekt aanleggen van de parkeerplaatsen).

Datum

3.5 Uitgangspunten toekomstbestendigheid

De locatie wordt klimaatadaptief en waterrobuust ontwikkeld, dit komt tot uiting in de volgende randvoorwaarden op de locatie zelf. Daarnaast is de locatie onderdeel van het watersysteem en het groen-blauwe netwerk.

Wateroverlast, hittestress en beperken gevolgen van overstromingen (Waterveiligheid regionaal watersysteem)

Voor het stedenbouwkundig plan worden klimaatstresstesten uitgevoerd (Handreiking Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie) voor wateroverlast, hitte, droogte en gevolgen van overstromingen.

Wateroverlast

- In het plangebied is het wenselijk een bui van 60 mm/uur ($T = 100$) op te kunnen vangen/borgen (zonder schade aan gebouwen/ auto's). Er is ruimte voor tijdelijk bergen bij piekbuien in/op de gebouwen en de openbare ruimte. Het bergingscapaciteit is hierbij ten minste 60mm per vierkante meter van het gehele gebied (verharding, bebouwd oppervlak en groen/water). Bij hevige buien (extreme piekbelasting) kan het regenwater meer dan 60 mm/uur worden afgevoerd naar Park de Wezenlanden via Schuurmanstraat - Luttenbergstraat - Wethouder Alferinkweg.
- Het hemelwater mag niet geloosd worden op het riool en dient te infiltreren in de ondergrond. Hiervoor moeten er infiltratievoorzieningen aangelegd worden.
- Er dient rekening te worden gehouden met fluctuerende grondwaterpeilen. Het bebouwde gebied van Weezenlanden-Noord valt in peilgebied 480 Sallandse Weteringen/Zandwetering en heeft een zomer- en winterpeil van 0,2 m – NAP. Het Almelose Kanaal en de Stadsgrachten vallen in peilgebied 948 Zwarte Water/ Soestwetering-benedenloop en hebben een zomerpeil van 0,4 m – NAP en een winterpeil van 0,2 – NAP. Dit zijn theoretische streefpeilen. In praktijk volgt het grondwater het peil van de Weteringen. Kelders, verdiept parkeren, souterrains dienen waterdicht te worden gebouwd tot ..NAP+ (vloerpeil of maaiveld).
- Wens: Waterneutraal bouwen (met behoud van de bergingscapaciteit).
- Vitale infrastructuur zoals elektriciteit, communicatie, vuilwaterriolering enz. worden waterdicht uitgevoerd tot een peil van minimaal 2,60NAP+.

Hittestress

- Bestaande situatie is minimaal uitgangspunt (hittestresskaart).
- Om hittestress tegen te gaan worden verschillende maatregelen genomen: een groen maaiveld met weinig verharding en grote bestaande en nieuwe bomen zorgen voor veel schaduw en verkoeling; gebouwen hebben een thermisch goed isolerende gevels en zonwering. Nieuwe gebouwen ook voor schaduw gebruiken.
- Gebouwen worden zo vormgegeven dat in warme perioden en hittegolven het binnenklimaat relatief koel blijft (geen zoninval). (we gaan van circa 15 dagen per jaar 2018 > 25 graden naar circa 35 dagen in 2050).

Waterveiligheid

Kans: Parkeervoorziening draagt mogelijk bij aan kadeversterking.

Datum

- De dijk langs het Almelose kanaal is een (secundaire) waterkering (huidige ligging is op +2.00 NAP). Door klimaatverandering worden de maatgevende waterstanden in de toekomst hoger. Daarom dient er ruimte te zijn om een hogere waterkerende lijn te kunnen realiseren. In het plan dient een waterkerende lijn (constructief als kering) te kunnen worden gerealiseerd van +2,65 meter NAP. NB. dit hoeft niet per definitie de huidige kering te zijn volgens de legger. Het gaat erom dat ergens een sluitende lijn van +2,65 m wordt gerealiseerd.
- Op de waterkering (waterstaatswerk en/of beschermingszone?) is bebouwing geprojecteerd: de bebouwing wordt daarmee onderdeel van de waterkering en constructief als zodanig te worden uitgevoerd (uitgaande van toekomstige MHW).

Energie

- De locatie wordt aardgasloos (fossielvrij).
- Er wordt gestreefd dat Nul op de Meter (NOM) (minimaal energie neutraal).

Voor de locatie is door WOB, provincie Overijssel en gemeente Zwolle een verkenning uitgevoerd naar verduurzaming van de energievraag. De belangrijkste punten uit deze verkenning:

- Er wordt optimaal op de zon verkaveld/ontworpen (houdt rekening met schaduwwerking op PV(T)-systemen).
- Parkeerplaatsen voorbereid op Smart Grid voor elektrisch laden/buffering
- De dakconstructie is sterk genoeg om geïntegreerde duurzame energiesystemen (bv zonnepanelen/-boilers) te kunnen dragen.
- De gebouwen worden compact gebouwd met een goede thermische schil
- Het streven is meervoudig ruimtegebruik in relatie met bv klimaatadaptief bouwen (dakterras, daktuinen etc.) en maximalisatie van de mogelijk te treffen maatregelen (PV-panelen, postcoderoos, etc.).
- Er wordt gebruik gemaakt van hernieuwbare energie

Nr.	Vraag	Antwoord
1.	Argument 1 uit de Beslisnota conflicteert met de invulling in de Concept-Visie van argument 2 en 3. Graag zouden we de gemeente willen vragen dit toe te lichten	Het gebied centrum-oost en de locatie maken deel uit van de schil rondom de binnenstad. Ter hoogte van de ontwikkelen locatie komen een aantal gebieden/wijkdelen bij elkaar. Te samen vormen deze delen het gebied centrum-oost. De ontwikkelen locatie zelf vormt daarmee een verbindende schakel. Daarnaast vormt de Schuurmansstraat nu al een belangrijke stedelijke verbinding voor langzaam verkeer. Een dergelijke stadsentree vraagt ruimtelijk gezien om een stedelijke invulling. De argumenten onder 2 (een gemengd fors woningbouwprogramma) en onder 3 (een stedelijke parkeeroplossing vnl. voor eigen gebruik) versterken ruimtelijk gezien dit beeld.
2.	Daarnaast zouden wij graag de gemeente willen vragen wat de argumentatie is van de bouw van nog meer winkelpanden boven een parkeergarage aan de rand van het centrum, terwijl een groot deel van de vergelijkbare winkelpanden op A-locaties leegstaat.	Er wordt in de definitieve reactie belanghebbenden Groot Weezenland herhaaldelijk vragen gesteld over winkelpanden. In de visie wordt bedoeld dat in het gebied niet alleen woningen worden gerealiseerd maar dat met namen in de plinten langs de Schuurmanstraat ook andere functies gerealiseerd kunnen worden. De hoofdfunctie blijft hier wonen. De overige kleinschalige functies in de plint zijn met name gerelateerd aan de functie van de Rechtbank en de functies die in het provinciehuis zijn gehuisvest. Wat die functies in de plint precies worden is nu nog niet bekend. Voorkeur gaat uit naar flexibele werkplekken, ruimte voor overleg, gecombineerd met horeca. Er kan eventueel ook een vorm van detailhandel gesitueerd worden. Maar de formulering van winkelpanden in de vraagstelling geeft de indruk dat de intentie van de visie is dat er een aantal winkels op een rij gesitueerd wordt. Dit is niet wat er in de concept-visie bedoeld wordt. De concept-visie is niet erg concreet. Dit past bij de planfase waarin het project op dit moment bevindt. Hierna worden nog stedenbouwkundig programma van eisen en een stedenbouwkundig plan gemaakt. En moet het bestemmingsplan gewijzigd worden. Naar mate het planproces vordert zal de planvorming concreter worden.
3.	De gemeente heeft niet aannemelijk gemaakt dat het zeer hoge aantal voorgenomen woningen verenigbaar is met een aantrekkelijke stadsentree van Centrum-Oost, met hoge kwaliteit van wonen, autoluwte en een groen maaiveld met grote bestaande en nieuwe bomen. Wij zouden de gemeente willen vragen dit toe te lichten.	De concept-visie is niet het instrument om aannemelijk te maken of het maken van een aantrekkelijke entree gecombineerd met een intensiever woonprogramma haalbaar is. In de concept-visie wordt de ambitie beschreven. In het stedenbouwkundig plan moet zichtbaar gemaakt worden op welke wijze deze ambitie vorm wordt gegeven. Op dat moment is het om te beoordelen of de gestelde ambities waargemaakt kunnen worden.

4.	Graag zouden we vernemen hoe dergelijke hoogbouw in de vorm van een woon/winkelcentrum een aantrekkelijke entree van de binnenstad kan vormen	In de vraagstelling wordt woon/winkelcentrum genoemd. Dit is niet wat er in de concept-visie wordt bedoeld. Ook hier is de vraag te vroeg. In het stedenbouwkundig plan wordt zichtbaar gemaakt hoe de openbare ruimte wordt aangepast om de aantrekkelijkheid van het aantreegebied te vergroten. Ook wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze een intensiever (woon)programma op deze locatie wordt voorgesteld. De kwaliteit van de openbare ruimte langs de Schuurmanstraat, Almelose kanaal maar zeker ook door het plangebied heen vormt de drager voor een aantrekkelijk woongebied. Het stedenbouwkundig plan geeft inzicht hoe met behoud van deze kwaliteit toch een intensiever programma kan worden gerealiseerd. De concept-visie geeft ruimte om op een aantal specifieke plekken accent te realiseren. Deze accenten kunnen worden bekrachtigd met een afwijkende bebouwingshoogte. De hoogtes zijn afgeleid van de bebouwingshoogte van nabij gelegen panden. Alleen het stedenbouwkundig accent aan het Almelose kanaal is afwijkend. Hier wordt verwacht dat het accent in architectuur en bebouwingshoogte in ruimtelijke zin bijdraagt aan de leesbaarheid van de stad. Het accentueert de kruising tussen het Almelose kanaal en de binnenring. En draagt bij aan de markering van het oostelijke entreegebied van de historische binnenstad. De exacte hoogte van het stedenbouwkundig accent is enigszins afhankelijk van de stedenbouwkundige invulling van het Weezenlanden-Noord terrein. De verschijningsvorm van het accent dient zich in hoogte voldoende te onderscheiden om in ruimtelijke zin als accent te worden bestempeld. De inschatting is dat dit ca 40 meter hoog kan zijn.
5.	Wat is de voorgenomen maximale hoogte van de woontorens?	De maximale hoogte van de hoogste woontorens is 40 meter.
6.	Graag zouden wij de gemeente willen vragen hoe de doelstelling van een autoluw centrum behaald kan worden, met het aantrekken van 600-700 auto's.	Om het doel van een autoluwe binnenstad te halen is het van belang dat er voldoende parkeercapaciteit aan de randen is gesitueerd, ontsloten aan de binnenring. Deze gewenste voorziening is echter voor een zeer beperkte mate voor het opvangen van parkeerdruk vanuit de binnenstad. De voorziening zal met name in de parkeerbehoefte van bewoners van Weezenlanden -Noord en in het huidige bezoekersparkeren op maaiveld voorzien. De Schuurmanstraat, Buserstraat en langs

		de singel kan met deze voorziening autoluw worden gemaakt
7.	Waarom is de parkeerplaats van het Provinciehuis voor de drukke winkelmomenten niet genoemd in de Concept-Visie? En is deze wel meegerekend in de plannen? Hoe wordt gedacht over een tweede extra grote parkeergarage bij A28-afslag 19, Zwolle-Centrum en is dat niet logischer?	Het medegebruik van het parkeerterrein bij het provinciehuis is een mooi voorbeeld van dubbelgebruik. Zo proberen we in Zwolle bestaande infrastructuur zo optimaal mogelijk te benutten. in het voorbeeld van het parkeerterrein bij het provinciehuis: kantoorpersoneel & bezoek op doordeweekse dagen, winkelend publiek in het weekend. Naarmate de stad verder groeit en verdicht wordt het steeds meer wenselijk/ noodzakelijk om dit te doen. De komende tijd wordt gestudeerd op een nieuwe parkeerbalans voor het centrum stedelijk gebied (binnenstad+schil+spoorzone). Aan de precieze vragen voor dat onderzoek wordt nu gewerkt. In dat kader past de vraag of er extra parkeervoorzieningen voor het centrum nodig zijn, en waar die het beste kunnen komen.
8.	Is rekening gehouden met de sterke afname van parkeerdruk vanuit het Provinciehuis rond 2021? En waarom is dit niet genoemd in de Concept-Visie?	Met het nieuwe werken worden huidige kantoorgebouwen intensiever gebruikt. Dit geldt zeker ook voor het provinciehuis. Een deel van het gebouw wordt inmiddels verhuurd aan partijen. De parkeerdruk ten gevolge van de functies in het provinciehuis neemt tot nu toe alleen maar toe. Om de gewenste parkeerbalans voor de komende jaren voor het gebied te kunnen bepalen zonder onder meer overleg worden gevoerd met de provincie.
9.	Ook willen we de gemeente vragen hoe ervoor gezorgd wordt dat de centrumring dit verkeer kan verwerken zonder files en verslechtering van woonkwaliteit in de aanliggende/omliggende woonwijken.	De parkeervoorziening die in de visie wordt voorzien is voor een belangrijk deel de compensatie voor parkeerplaatsen die er nu al zijn, of voor auto's die nu ook al ergens in de binnenstad of in de schilwijken parkeren. Denk o.a. aan: - Compensatie van de huidige parkeerplaatsen tussen de bestaande flats in het Schuurmankwartier - Compensatie van parkeerplaatsen die nu langs de straten in en om het gebied liggen (Buserstraat, Wiegerlinckstraat, Schuurmanstraat, Groot Weezenland) - De ambitie om in de parkeervoorziening ook bezoek van bijv. het provinciehuis te laten parkeren. De hoeveelheid extra verkeer door deze ontwikkeling moet nog nader worden bepaald en is met name het gevolg van het vergroten van het aantal woningen in

		Weezenlanden-Noord.
10.	Tevens vragen wij van de gemeente niet alleen de op de recente voorlichtingsavond gedane mondelinge, maar ook een schriftelijke bevestiging dat de autobereikbaarheid en parkeergelegenheid direct bij de woningen van belanghebbenden, alsmede de rust van de doodlopende ontsluitingsstructuur gehandhaafd blijven, waarbij de Wiecherlinckstraat niet wordt doorgetrokken naar het Almelose Kanaal.	Bij de uitwerking van de visie naar een stedenbouwkundig plan wordt rekening gehouden met de genoemde belangen van omwonenden.
11.	Hoe is rekening gehouden met afname van parkeervraag door “Mobility-as-a-service”?	Zowel de Gemeente Zwolle als WOB zien kansen in het inzetten van Mobility as a Service (MaaS), als een manier om te komen tot duurzamere vormen van mobiliteit en ook als middel om voor een bepaald woningbouwprogramma toe te kunnen met minder parkeerplaatsen. Dus beide partijen hebben de ambitie om MaaS in de plannen een plek te geven. MaaS zal in de planontwikkeling nog verder moeten worden uitgewerkt.
12.	Hoe kan gezien bovenstaande ontwikkelingen de parkeergarage businesscase sluitend zijn?	Parallel aan het maken van het stedenbouwkundig plan zal ook gerekend worden aan de haalbaarheid van de parkeergarage (zowel de investering als de exploitatie).
13.	Graag willen we de gemeente vragen waarom de nieuwe eigenaren van 72 koopwoningen en huurders van de ruim 200 woningen op het terrein van het voormalige Weezenlanden Ziekenhuis niet zijn uitgenodigd voor de informatiebijeenkomst of op een andere wijze zijn geïnformeerd over de grootschalige bouwplannen vlak bij hun nieuwe woning.	De WOB en de gemeente hebben gemeend de huidige huurders van de te slopen woningen en de <i>direct</i> omwonenden uit te nodigen. Zij worden als direct belanghebbenden gezien.
14.	Kan de gemeente aangeven waarom een dusdanig korte reactietermijn was gepland met betrekking tot de Concept-Visie? Hierop aansluitend willen wij de gemeente vragen om een redelijke reactietermijn in acht te nemen bij verdere voorgenomen besluiten.	De inzet was om vòòr de gemeenteraadsverkiezingen het toenmalige college de visie te laten vaststellen. Toen bleek dat deze reactietermijn te kort was, is hier van afgezien. Wij zijn met u van mening dat redelijke reactietermijnen in acht moeten worden genomen.

Verslag

Datum	19 juni 2018
Vergadering	Gesprek met Omwonenden Groot Wezenland/ Almelose Kanaal
Zaal	Stadhuis, kamer SH 10
Aanwezig	Yvonne Hulst, bewoner Almelose Kanaal Matthijs Valstar, bewoner Groot Wezenland Johann Visser, bewoner Groot Wezenland Marije Mook, Openbaar Belang Ryanne Hooijer, Openbaar Belang Ciska Waalewijn, gemeente Zwolle Enita Bouwhuis, gemeente Zwolle
Voorzitter	Ciska Waalewijn
Notulist	Enita Bouwhuis

Aanleiding gesprek

Tijdens de bewonersavond van 20 februari hebben de omwonenden kennisgenomen van de concept-visie Centrum-Oost en globale Project-ontwikkelingsopgave. De reactietijd was gesteld op 2 maart, mede met het oog op om de visie voor de gemeenteraadsverkiezingen door de gemeenteraad goedgekeurd te hebben. De omwonenden hebben hierover op 1 maart een eerste reactie gestuurd, waarin zij aangeven de reactietijd te kort te vinden. Naar aanleiding van deze brief is door het college besloten geen besluit te nemen en dit weer op te pakken als het nieuwe college is gevormd.

Op 15 april ontving de gemeente de definitieve reactie. De gestelde vragen zijn beantwoord en de antwoorden, het concept-raadsvoorstel en een voorstel van op te nemen randvoorwaarden zijn vorige week aan de omwonenden verstuurd. Hierover vindt nu dit gesprek plaats.

Proces

Volgens het proces komt de visie na akkoord door het college ter goedkeuring in de raad. De agenda van de raad wordt bepaald door agendacommissie. Het streven is om de visie zo snel mogelijk na de vakantieperiode ter goedkeuring in de raad te hebben. De gemeente informeert de omwonenden wanneer de visie ter goedkeuring komt in de raad. Hierbij bestaat ook de mogelijkheid van inspreken. De brief van de omwonenden gaat als bijlage mee naar de Raad, daarnaast de 2-kolommenbrief. De visie wordt op onderdelen aangepast, onder vermelding van randvoorwaarden en wensen vanuit omwonenden.

Rolverdeling Openbaar Belang/gemeente

Openbaar Belang (WOB) is primair aan zet voor de vervangingsoperatie van de woningen in de sociale huur. Het surplus aan beleggershuur en koop, dient te worden uitgevoerd door een commerciële partij. WOB wil hierin vinger aan de pols te houden en geeft aan dat er een goed programma moet liggen voordat er wordt gezocht naar een ontwikkelaar. Het doel is een goede leefbare wijk. De rol van de gemeente is in het aankomend stadium beperkter van

aard. De gemeente is verantwoordelijk voor de visie voor dit gebied en onderzoekt de mogelijkheden voor extra parkeerplaatsen. De gemeente is ook verantwoordelijk voor bestemmingsplanwijziging.

Het proces loopt al enige tijd en voor WOB is het van groot belang dat ze in 2021 kunnen starten met de sloop. Naast een belofte aan de bewoners, vraagt de staat van de woningen hierom. Daarnaast heeft de gemeente een verplichting richting WOB en haar bewoners en loopt het proces anders dan van te voren bedacht. Mede door de visie die is ontwikkeld. Op dit moment lopen er twee processen. De visie (gemeente) en het ontwikkelen van het stedenbouwkundig plan (WOB).

Zorgen omwonenden

Matthijs, Yvonne, Johann zijn, en vertegenwoordigen, omwonenden van het plangebied, in het bijzonder de bewoners van Groot Wezenland 30 e.v. en Almelose Kanaal, met wie zij via groeps-apps contact hierover onderhouden

De omwonenden hebben in hun definitieve reactie van 15 april hun zorgen geuit en geven aan dat de antwoorden hierop hun nog meer zorgen geven. Dit wordt vooral veroorzaakt door het feit dat nog veel onderzocht moet worden en er nog weinig concreet is. Ook hebben zij zorgen over wat deze ontwikkeling doet voor hun leefomgeving en mogelijk financiële consequenties (woningwaarde/planschade). De kwaliteit (van dit deel) van de stad gaat hen ook oprecht aan het hart

Ciska geeft aan dat de beantwoording ook is gebaseerd op de inhoud van de visie. Na vaststelling van de visie start de verkenning. Op dit moment zitten we in het voortraject en is hiervoor. Het nemen van goede beslissingen vraagt om gedegen onderzoek en dit kan pas na akkoord van de Raad.

Randvoorwaarden

De voorgestelde randvoorwaarden zijn geformuleerd op basis van de definitieve reactie van 15 april en krijgen op deze manier een plek in het proces. De randvoorwaarden worden door gemeente serieus meegenomen en getoetst. Het is de bedoeling om ook de consequenties van de luchtkwaliteit, de milieueffecten etc. op te nemen. Dit is ook een onderdeel van het bestemmingsplan. Omwonenden vinden dat de formulering van randvoorwaarden zoals voorgesteld door de gemeente nauwelijks toetsbaar is. Zij zullen een voorstel doen om deze aan te scherpen"

Parkeren/verkeersdruk

De gemeente onderzoekt samen met WOB de mogelijkheden voor het parkeren. Er wordt onderzocht wat de parkeerbehoefte is voor de (toekomstige) bewoners van het gebied incl. bezoekersparkeren,

Zijn er mogelijkheden voor dubbelgebruik? Wat nu op de Schuurmanstraat staat moet ook een plek krijgen in de parkeergarage (autoluw maken van het plangebied). Ook wordt in dit onderzoek meegenomen de mogelijkheden voor parkeren van bezoekers aan de binnenstad, echter dit komt als laatste aan bod. Er is nog geen besluit of het Noordereiland eventueel gaat verdwijnen en wat hiervan de mogelijke consequenties zijn, ook voor deze plek.

Daarnaast wordt onderzocht wat een logische route is om de bereikbaarheid zo goed mogelijk te houden. Het is uitgangspunt is, dat de auto te gast is en dat er veel groen in de omgeving moet komen. De Schuurmanstraat moet de groene entree naar Park de

Weezenlanden en centrum worden.

De omwonenden zijn bezorgd over het perspectief van een parkeergarage met 600-700 plaatsen. De locatie is lastig bereikbaar vanaf de snelweg, de bestaande ontsluitingsstructuur van de wijk loopt nu in de spitsen al vast, en wat zijn de consequenties voor de lokale milieukwaliteit? Daarnaast is het langeretermijnperspectief (20+ jaar) voor de exploitatie onzeker, zo is er nu een piek in projectmedewerkers bij de provincie (besteding verkoopopbrengsten Essent-aandelen), en zijn er relevante ontwikkelingen op gebieden als zelfrijdende auto's en *mobility-as-a-service* - andere steden kijken in dit kader al naar mogelijkheden van tijdelijke parkeergarages. Ciska: de gemeente staat (nog) geen autoremend beleid voor Marije geeft aan dat er wordt gekeken naar de mogelijkheden voor een mobiliteitshub en dat op deze manier wordt gestimuleerd om het autogebruik te verminderen.

Aantallen woningen

In de door de gemeenteraad vastgestelde Woonvisie (2017) is de ambitie uitgesproken om zesduizend woningen extra te realiseren in Zwolle, waarvan drieduizend in en om het centrum. Hiervoor wordt onderzocht welke plekken hiervoor binnen Zwolle geschikt zijn en Weezenlanden Noord is een van die plekken.

Er moet vooraf aannemelijk gemaakt worden hoeveel woningen op deze plek komen. In de visie wordt genoemd als uitgangspunt is een intensivering van het programma. Het programma kan tussen 300 en 600 woningen bevatten, afhankelijk van uitwerking van het stedenbouwkundig plan.

Het is een logische plek voor meer woningen. Omwonenden ervaren de door de gemeente voorgestelde bovengrens van 600 woningen als zeer hoog voor deze locatie

Bestemmingsplan

In het bestemmingsplan zal naar verwachting toestemming worden gegeven voor meer woningbouw en hierin komt ook een omschrijving van wat wenselijk is in de plint. Het streven is dat in de plint voorzieningen komen die bijdragen aan een goede leefomgeving en maatschappelijke doeleinden ondersteunen. Te denken valt aan een kinderopvang, horecavoorziening voor bijv. bezoekers rechtbank/provinciehuis of een bakker. Het is niet de bedoeling dat hier (grootschalige) detailhandel komt. Een andere mogelijkheid voor de plint is dubbelgebruik in combinatie met wonen.

Eventuele planschadesclaima kunnen worden ingediend, als het bestemmingsplan onherroepelijk is. In het stedenbouwkundig plan wordt een bezonningsstudie en privacy studie uitgevoerd. Zo wordt voor de omwonenden inzichtelijk van de hoogbouw voor hun eigen leefomgeving doet.

Communicatie

WOB heeft in het voortraject een intensief participatietraject gevoerd waar ook randvoorwaarden en wensen door de bewoners zijn ingebracht. Om het geheel voor de bewoners laagdrempelig te houden hebben er drie bakfietsmomenten plaatsgevonden,

waarvoor ook de omwonenden zijn uitgenodigd. Marije geeft aan ook omwonenden gesproken te hebben. De uitnodiging is door onze gesprekspartners als omwonende niet ontvangen, wellicht is er iets mis gegaan in de verspreiding. De uitnodiging hadden ze wel moeten ontvangen.

De omwonenden willen graag meedenken en inhoudelijk worden betrokken. Afgesproken wordt om een 1x per 6 weken op de maandagavond om 20.00 uur een overlegmoment te plannen waarin WOB en de gemeente de omwonenden op de hoogte brengen van nieuwe ontwikkelingen en zij mee kunnen denken. De eerste afspraak wordt gepland in september. Indien er niets te melden is, komt de afspraak te vervallen.

De omwonenden vragen zich af of er ook is stil gestaan bij consequenties voor andere gebieden in de stad. Als voorbeeld noemen zij het Weezenland en de Filosofenallee. De omwonenden hebben contact met bewoners van deze gebieden. Wellicht is het een idee om hen ook te betrekken bij de communicatie of vertegenwoordigers te betrekken bij het gesprek. Onderzocht wordt of een contactpersoon van de bewoners kan worden uitgenodigd.

Beantwoorde vragen

Vraag 10:

De gemeente doet de toezegging dat bij de uitwerking van de visie naar een stedenbouwkundig plan rekening wordt gehouden met de genoemde belangen van omwonenden. De omwonenden willen nog reageren op de beantwoording. Op basis van de reacties wordt bepaald of de beantwoording moet/kan worden aangepast. Matthijs signaleert dat de gemeente beweert dat winkels in de genoemde straten boven parkeergarages in de stad weer gevuld zijn. In de praktijk is dit niet zo en staan er nog 5 winkelpanden leeg (hij heeft foto's meegenomen). Ciska: het is niet zo relevant, want er komt eigenlijk geen detailhandel in het plan. Wel misschien kinderopvang, een barretje, evt. voorzieningen met "maatschappelijke doeleinden". Dit wordt aangepast in het twee-kolommenstuk.

Reactietijd

De omwonenden uiten hun ongenoegen over de reactietermijn. Ze ervaren dat ook deze keer voor hun reactie op de antwoorden en randvoorwaarden. Ze willen graag gedegen reageren en eventuele andere partijen raadplegen. Afgesproken wordt om de reactie op de antwoorden en randvoorwaarden uiterlijk woensdagochtend 27 juni aan te leveren. De visie en bijlagen wordt dan op 3 juli besproken door het college. De omwonenden worden meegenomen in de correspondentie.

Aanvulling

Omwonenden stellen de gemeente / WOB voor om ook met de provincie te gaan praten over bijv. synergie m.b.t. parkeren, en de beoogde groene corridor van Park maar stad. En om ook de Luttenbergstraat in de planvorming te betrekken.

Gemaakte afspraken:

1. De omwonenden worden geïnformeerd wanneer de visie ter goedkeuring komt in de Raad
2. Er wordt 1 x per 6 weken een afspraak gepland met de omwonenden, WOB en de gemeente.
3. De omwonenden een voorstel van op te nemen randvoorwaarden/wensen sturen en

reageren op de beantwoording. De gemeente ontvangt de reactie uiterlijk woensdagochtend 27 juni.

4. Enita zoekt contact met de een bewoner van Nieuwbouwproject De Weezenlanden en vraagt hem om contact op te nemen met Matthijs.

Zorgpunten die door omwonenden worden benoemd	Reactie/ acties voor het vervolg
Een eventuele (zeer) hoge bebouwingsdichtheid vraagt om navenant hoge plankwaliteit, onder meer blijkend uit een beeldkwaliteitsplan.	Deze randvoorwaarde wordt ondersteund door de gemeente. Een beeldkwaliteitplan wordt onderdeel van het stedenbouwkundig plan. Bij de uitwerking wordt gedacht aan een kwaliteitsteam overeenkomstig de ontwikkeling bij Kraanbolwerk en Weezenlanden om de bouwplannen te begeleiden.
In de planvorming zullen de voorgestelde bebouwingsdichtheid, bouwhoogte en omvang van gebouwde parkeervoorziening inhoudelijk overtuigend worden gemotiveerd. (nu nog geheel niet het geval).	In de visie is ook aandacht besteed aan deze onderdelen. In het stedenbouwkundigplan moeten deze nader worden uitgewerkt. De omwonenden worden betrokken bij het opstellen van het stedenbouwkundigplan.
In de planvorming worden kaders gesteld aan de exploitatie om ervoor te zorgen dat het plangebied ook op langere termijn aantrekkelijk blijft.	Hiermee is de gemeente het volledig eens.
Het plangebied krijgt in zijn geheel de functie "wonen".	In de visie wordt uitgegaan dat in het gebied en met name in de plint langs de Schuurmanstraat andere functies wenselijk zijn. Deze functies kunnen het gebied verlevendigen en aanvullend zijn op de functies in de omgeving zoals de rechtbank, school en provinciehuis.
Langetermijntrends o.g.v. mobiliteit, w.o. perspectieven van <i>Mobility-as-a-service</i> , worden meegenomen in de planvorming voor parkeren in het plangebied. Het businessplan van de parkeergarage zal rekening houden met (kosten van) ombouw in geval de vraag naar parkeerplaatsen op termijn ernstig mocht afnemen.	De gemeente is voorstander van mobility as a service.
De groene oppervlakte in het plangebied blijft minimaal gelijk.	De oppervlakte groen wordt bepaald door de uitwerking. In de visie wordt uitgegaan van gebouwde parkeervoorzieningen om de omgeving van de woningen zoveel mogelijk autovrij te krijgen. Dit biedt kansen om een goede leefbare buitenruimte te maken met onder andere groen.
De waterbergingscapaciteit van het plangebied wordt ingericht op de verwachte piekbelasting in het jaar 2080 (niet 2050).	Klimaatadaptatie en waterberging is een belangrijke randvoorwaarde voor deze ontwikkeling. Daarbij wordt geanticipeerd op een hoge piekbelasting. Deze is niet gebonden aan een jaartal. Het jaartal 2050 komt voort uit de ambitie om in 2050 klimaatadaptief te zijn ingericht.
Geen toename van inblik vanuit het plangebied	Rekening wordt gehouden met de bestaande

in bestaande woningen.	woningen bij het uitwerken van het plan. U wordt daar ook bij betrokken..
Behoud van lichtinval in bestaande woningen, aan te tonen middels een bezonningsstudie.	Bij de uitwerking wordt ook een bezonningsstudie gemaakt.
Behoud van het beschermd stadsgezicht, gezien vanaf de gracht en vanuit de binnenstad (vergelijk Bestemmingsplan Binnenstad en Omgeving, 14 mei 2013: bebouwing <u>Groot Wezenland 30-41</u> valt in "zone 2" i.v.m. "het zicht vanuit de binnenstad", dus zichtbaar boven de woningen uittorende nieuwbouw zou zeer onlogisch zijn)	In de visie waar wordt uitgegaan van een verstedelijkingsopgave. Daarbij wordt aangesloten bij de bestaande hoogtes van de provinciehuis en de rechtbank. De Luttenbergstraat heeft een ander profiel dan de zone langs de gracht. Bij het project Weezenlanden is de zone langs het water laag en sluit aan op de overzijde van de gracht (met uitzondering van het gebouw naast de rechtbank). De zone langs de Luttenbergstraat is hoger en sluit aan bij het Dominicanenklooster, rechtbank en provinciehuis.
In verband met te verwachten toename van het fietsverkeer van het plangebied naar het historische centrum v.v.: een verkeersveilige fietsoversteek ter hoogte van / naast het Kerkbrugje, waar kruisingen aan beide zijden nu in de spitsen reeds overbelast en daardoor onveilig zijn.	Bij een verstedelijkingsopgave is niet uit te sluiten dat er een verkeertoe name is. In het bestemmingsplan wordt dit verder onderzocht.
Geen (blijvende) toename van verkeersdruk te en/of hinder voor omwonenden door het verkeer in de directe omgeving van het plangebied.	Bij een verstedelijkingsopgave is niet uit te sluiten dat er een verkeerstoename is. Een eerste onderzoek geeft aan dat de huidige wegen voldoende capaciteit hebben voor deze opgave. Voor het bestemmingsplan wordt dit verder onderbouwd.
Behoud van autobereikbaarheid en parkeergelegenheid direct bij bestaande woningen, ook tijdens de realisatie.	In de visie wordt uitgegaan van een goede bereikbaarheid van het plan en de omgeving. Bij de uitvoering is een goed contact met de omgeving noodzakelijk om de bereikbaarheid optimaal te houden.
Behoud van doodlopende auto-ontsluitingsstructuur naar bestaande woningen; geen doortrekking van de Wiecherlinckstraat naar het Almelose Kanaal, noch wordt het Almelose Kanaal op enige andere wijze per auto bereikbaar gemaakt vanuit het plangebied	Deze randvoorwaarde komt overeen met wat is opgenomen in de visie
Eén aanspreekpunt voor evt. schade aan bestaande woningen tijdens of ten gevolge van realisatie, alsmede een nulmeting voorafgaand aan sloop- en bouwactiviteiten in het plangebied.	Bij een project van deze omvang zorgt de ontwikkelaar voor een contactpersoon tijdens de sloop- en bouw.
(Vertegenwoordigers van) Omwonenden worden op regelmatige basis gehoord tijdens	Deze randvoorwaarde wordt onderschreven. De omwonenden worden regelmatig geïnformeerd

uitwerking van de plannen. Informatie- en inspraakmomenten worden breed en tijdig gecommuniceerd.	en ontvangen uitnodigen voor inspraakmomenten.
---	--

Andere punten	Reactie gemeente
In de visie Centrum-Oost wordt veelvuldig van een "opgave" gesproken, waar dit naar inzicht van omwonenden een "gemeentelijke ambitie" betreft, dus een keuze.	De visie gaat in op de verstedelijkingsopgave van de stad en de positie en kansen die deze locatie biedt om de stad te versterken. De verstedelijkingsopgave komt voort uit de omgevingsvisie en woonvisie.
De ontwikkeling van het plangebied heeft in potentie, en bij voorkeur, meerwaarde door de verbinding tussen de binnenstad en Park de Wezenlanden te versterken (groen, aantrekkelijk, sociaal veilig).	Deze randvoorwaarde komt overeen met wat is opgenomen in de visie.
Omwonenden zien graag dat maximale hoogte van de bebouwing in het plangebied substantieel minder zal zijn dan de nu voorziene 40 meter. De bouwhoogte blijft bij voorkeur beperkt tot vijf bouwlagen inclusief kap (conform "zone 3" zoals benoemd in Bestemmingsplan Binnenstad en Omgeving, 14 mei 2013)	Deze opmerking sluit niet aan bij het huidige plangebied en de visie. Momenteel staan er appartementen gebouwen die ca 7 lagen hoog zijn.
Mede gezien de hoge ambities o.g.v. klimaatneutraliteit, circulariteit, gas, water, hittestress, woonmilieu etc. lijkt beperking van het aantal te plannen woningen en parkeerplaatsen in het plangebied onontkoombaar.	In de uitwerking is de uitdaging om de ambities en de groei van de stad te verbinden.
Ook bewoners van andere min of meer aanliggende buurten (Plan De Wezenlanden, Filosofenallee, enz.) zijn belanghebbend, het verdient aanbeveling dat zij betrokken raken.	Naast de stakeholders worden ook momenten georganiseerd om de omgeving te informeren zodat ook deze reactie kunnen worden meegenomen in het proces.
Indien er ten gevolge van het plan waardevermindering dreigt aan bestaande woningen, zullen omwonenden niet schromen om planschade te claimen bij de gemeente.	In kader van een bestemmingsplanprocedure bestaat de mogelijkheid om planschade in te dienen.

Verslag

Datum 27 februari 2018

Vergadering Verslag bespreken visie Weezenlanden Noord met Zwolle Groenstad

Zaal Kamer 11

Aanwezig John van de Molegraaf, Zwolle Groenstad
Erik van der Linden, Woningbouwvereniging Openbaar Belang
Gerko Grobbe, gemeente Zwolle
Oebele Jansma, gemeente Zwolle
Enita Bouwhuis, gemeente Zwolle

Afwezig

Voorzitter Oebele Jansma

Notulist Enita Bouwhuis

Zwolle Groenstad is uitgenodigd om van gedachten te wisselen over de visie Weezenland Noord.

Besproken wordt:

- Oebele geeft een toelichting op de visie.
- Voor dit gebied wordt een groen leefmilieu (groenere openbare ruimte) nagestreefd. Verdichting vraagt namelijk om een versterking van de bestaande groenstructuur. Het wordt een groene verbindingroute naar de stad met start bij Park de Weezenlanden.
- Zwolle Groenstad vraagt aandacht voor de mobiliteitshub/factor (overstap auto/fiets/e-bike en oplaadmogelijkheden voor allen). Een goede luchtkwaliteit is van groot belang voor nu en de toekomst. Erik geeft aan dat over mobiliteit wordt nagedacht.
- De wens van Openbaar Belang is nul op de meter, alleen is dit voor hoogbouw op dit moment nog moeilijk te realiseren. Energieneutraal bouwen is het uitgangspunt.
- Erik geeft aan dat een onderzoek onder de bewoners aangeeft dat er geen voorkeur is voor behoud van een bepaalde boom. De aanwezigheid van groen (welbevinden) vindt men belangrijker.
- Openbaar Belang kent veel groene (gestapelde) ambities, echter het geheel moet betaalbaar blijven. Onderhoud kost ook geld.
- Een gebouwde (flexibele) parkeervoorziening maakt meer groen mogelijk.
- Met betrekking tot het Stedenbouwkundig Plan: de effecten van hittestress zijn meetbaar.
- Oebele geeft het advies dat Zwolle Groenstad aansluit bij de stadsgesprekken over de Omgevingsvisie. Zo kunnen zij hun visie hier goed kenbaar maken.
- De gemeente investeert in groen in de omgeving. Dit wordt in onder andere bepaald in de investeringsagenda binnenstad (2025). De lange termijn is belangrijk.
- John geeft aan dat je van de bomen aan de Luttenbergstraat eigenlijk moet afblijven. Gezonde bomen kunnen goed worden verplant en worden hergeplant in andere delen van de stad.
- Bomen ondervinden veel schade bij bouwwerkzaamheden. Er vindt over het algemeen geen boombescherming plaats. Dit kan veel beter.

- In het stedenbouwkundig plan en groenplan is kwalitatief en kwantitatief aandacht voor veel groen. Bomen dienen een integraal onderdeel te zijn van het plan. Ook in het kader van hun bijdrage aan CO2 en fijnstofreductie. Het advies van John is om visie te durven hebben dat het groener kan. Bij voorkeur op stedelijk niveau.
- In het groenplan kan ook worden bekeken of gezonde bomen verplant kunnen worden of elders in de stad kunnen worden ondergebracht.
- Afgesproken wordt als het conceptstedenbouwkundig plan gereed is ontvangt John een uitnodiging om hierover over van gedachten te wisselen.

Verslag

Datum	2 maart 2018
Vergadering	Verslag visie Weezenlanden Noord met Milieuraad Zwolle 10.00-11.00 uur
Zaal	Zaal 3
Aanwezig	Siebe Pool, werkgroep Milieuzorg van Milieuraad Zwolle Hans IJzerman, werkgroep Milieuzorg van Milieuraad Zwolle Jan van Dijk, Natuurplatform van Milieuraad Zwolle Erik van der Linden, Woningbouwvereniging Openbaar Belang Han Goodijk, gemeente Zwolle Oebele Jansma, gemeente Zwolle Enita Bouwhuis, gemeente Zwolle
Afwezig	
Voorzitter	Oebele Jansma
Notulist	Enita Bouwhuis

De Milieuraad is een adviesorgaan voor ontwikkelingen in de stad en is onderverdeeld in verschillende (werk)groepen zoals energie, afval en vervoer.

Er volgt een toelichting op het plan:

- Het gebied betreft een gebied met veel kijkgroen.
- Groenstructuren verknopen hier (dwarsverbanden)
- Het Almeloskanaal is de structuurdrager.
- Weezenlanden Noord is een belangrijke stadstree, door de verbinding met park, zichtlijnen en openbare route door het gebied
- Het te bouwen aantal woningen in relatie met de groene structuur wordt uitgewerkt in het stedenbouwkundig plan. Er komen ook andere functies/faciliteiten aan de Schuurmansstraat.
- Functies Almeloskanaal voor dit plangebied:
 - Beter in de routing op te nemen.
 - Beter op te zoeken/te vinden voor inwoners van Zwolle
 - Verbinding met Park de Weezenlanden
 - Versterken van de waterveiligheid en infiltratie
 - Door het ervaren van groen worden de ecologische verbindingen versterkt.
- Jan ziet het als een gouden kans om het groen in te vullen. Ecogroen zet het gebied op de kaart. (na ontwerp woningen ideeën voor groen in te brengen)
- Erik: De ambities voor de woningen is nul op de meter (voor hoogbouw lastig realiseerbaar) en gasloos. Het wordt een duurzame wijk, energieneutraal. In verband met de grote van het project, nu al in overleg met betrekking tot de afvalafvoer. Er is aandacht voor veel aspecten.
- Aandacht voor parkeren is een belangrijke taak.
- Siebe: let bij energieneutrale woningen op de oriëntatie ten opzichte van de zon. En wellicht is voor de gevels met goede bezonning, toepassing van verticale

zonnepanelen iets voor de opwekking van elektriciteit ?

- Klimaatrobustheid ook stedenbouwkundig van belang.
- Met betrekking tot de infiltratie dient er veel worden geïnvesteerd. Het waterschap is ook betrokken. Waterkelders wordt genoemd als idee.
- Ondergronds parkeren in relatie tot groen heeft bestuurlijk draagvlak. Uitwisselbaarheid is het uitgangspunt om zo te kunnen reageren op toekomstige veranderingen.
- Mobiliteit heeft aandacht in de mobiliteitsagenda (schaalsprong, over de gracht heen, bezoekers, elektrisch rijden, zelfrijdende auto's, stimuleren autogebruik te verminderen).
- Hittestress vraagt de aandacht, dit dient het zelfde niveau te behouden of lager te zijn.
- Het exact aantal te bouwen woningen wordt nog onderzocht en de ambities dan afgewogen. Het geheel moet betaalbaar blijven voor WOB.
- Han geeft aan dat ervaringen met waterdoorlatende bestrating niet goed zijn. Het is kwetsbaar, omdat het kan dichtslippen. Waterpasserende bestrating biedt betere mogelijkheden. Het geopperde wadi-idee van Jan is een onderzoek waard. Een uitvlucht als het misgaat heb je nodig en het dient een betaalbaar compromismiddel te zijn.
- Reactie van de Milieuraad over het plan:
 - Lof voor het hele plan; het is duurzaam en ecologisch
 - Heb aandacht voor collectief warmtenet op niveaulocatie
 - Je kunt gebruik maken van afkoeling; ventilatielucht
- Afgesproken wordt:
 - Jan stuurt een stuk over natuurinclusief bouwen (nieuwe wet 2 januari ingegaan) Zie bijlage
 - De Milieuraad wordt meegenomen in de ontwikkelingen rondom het stedenbouwkundig plan.

Bijdrage Jan van Dijk

NATUUR

Natuurinclusief bouwen

De nieuwe bebouwing biedt grote kansen voor de vergroting van de biodiversiteit in de stad. In de bebouwing worden voorzieningen gerealiseerd voor onder andere gierzwaluwen, huismussen, spreeuwen en vleermuizen.

Ook met de inrichting van het groen in de openbare ruimte wordt rekening gehouden met het versterken van de fauna in dit nieuwe stadsdeel. Er komen veel bloeiende en vruchtdragende planten en bomen voor vogels en insecten. Ook wordt rekening gehouden met vogels die schuilmogelijkheden nodig hebben en struiken of bomen waarin ze hun nest kunnen maken.

Ook wordt voldoende laagblijvend struweel gerealiseerd bijvoorbeeld voor egels.

Omdat beleven van (stads-) natuur door bewoners en passanten belangrijk is worden informatieborden geplaatst en wordt uitleg aan bewoners gegeven.

Nog ter informatie de definitie van Natuurinclusief bouwen:

Onder natuurinclusief bouwen verstaan we: oprichten van bouwwerken en inrichting van de omgeving van gebouwen zodanig dat natuurwaarden er baat bij hebben. De maatregelen kunnen hard zijn (bijv. nestkasten) of zacht (bijv. tuinen). Ze kunnen betrekking hebben op beschermde plant- en diersoorten of op algemene soorten.

Verslag

Datum	2 maart 2018
Vergadering	Verslag visie Weezenlanden Noord met Vrienden van de Stadskern 9.00-10.00 uur
Zaal	Zaal 3
Aanwezig	Frank Witbraad, Vrienden van de Stadskern Erik van der Linden, Woningbouwvereniging Openbaar Belang Han Goodijk, gemeente Zwolle Oebele Jansma, gemeente Zwolle Enita Bouwhuis, gemeente Zwolle
Afwezig	
Voorzitter	Oebele Jansma
Notulist	Enita Bouwhuis

Oebele geeft een toelichting op de conceptvisie. Frank vindt het jammer dat ze zo laat worden ingeschakeld. In het beginstadium is het effectiever. Erik geeft aan dit te begrijpen, echter WOB wilde eerst de bewoners informeren. Frank kan geen toezegging doen over levering. WOB is nu in de lead voor het stedenbouwkundig plan en zal indien nodig de Vrienden van de Stadskern betrekken bij het proces.

Over de conceptvisie:

- Frank geeft aan dat in de omgevingsvisie de keuze voor de centrumontwikkeling laag is ingezet. De vraag naar stedelijk wonen neemt toe. Het is legitiem dat hierover wordt nagedacht en wordt ingezet op hogere bouwhoogtes. In theorie vraag een hogere drempelwaarde, een schaalsprong, om meer voorzieningen. Dit mist hij in de omgevingsvisie.
- Frank vraagt zich af of er is nagedacht over de relatie buitengebied en centrum (vanaf Wythem naar de Wipstrik, via Park de Weezenlanden naar het centrum)
- De stedelijke verkeersontsluiting (via de centrumring) loopt vast. Het laadvermogen is bereikt.
- Han geeft een toelichting op de visie. Hij noemt o.a.
 - Toevoeging 3000 woningen aan het centrum
 - Loop grote AA
 - Betere ontsluiting Park de Weezenlanden. Deze wordt meer onderdeel van het centrum. De Schuurmansstraat mist de verbinding/aansluiting nu.
 - Singelstructuur en routes
 - Almeloskanaal is de ecologische verbinding
- Frank geeft aan dat alle plekken aan de randen van het centrum zijn opgepakt als zelfstandige projecten. Je kunt het nu op schaalniveau aanpakken.
- Frank: De omgevingsvisie is de katalysator voor dit gebied. Het biedt kansen doordat

je op een andere manier naar de stad kijkt. De hogere hoogtes zijn ook beter uit te leggen. Daarnaast merk je verschuiving in de politiek. De tijd is er nu rijp voor.

- In de schil komen woon- en werkmilieus bij elkaar. De provincie en de rechtbank worden er ook bij betrokken.
- Weezenlanden Noord/Centrum Oost is de 3^e stadsentree. De te realiseren parkeeroplossing is bij voorkeur uitwisselbaar. Frank vraagt zich af of het laadvermogen voor deze locatie al is bereikt.
- De meerjarige mobiliteitsagenda die wordt opgesteld, vormt de visie voor de parkeervoorzieningen in de stad. Parkeren wordt aan de openbare ruimte onttrokken en vraagt om maatwerk.
- In de ruimtelijke (structuur) verkenning van het gebied worden (haakse) lijnen doorgezet in het gebied. De groene omgeving is van sterke kwaliteit met zichtlijnen en het gebied wordt betrokken bij de openbare ruimte.
- In dit gebied komen niet alleen woonfuncties, ook andere faciliteiten worden toegevoegd. Uitgangspunt is dat in de plint geleefd wordt.
- Er wordt gediscussieerd over het stimuleren van koppeling stad met de regio/ richting groen/landelijk. Als voorbeeld wordt het Zwarte Water genoemd. Dit verankert de stad met alle richtingen.
- Met betrekking tot hoogtes geeft Frank aan vorm een ensemble met omliggende gebouwen, accentueer bijzondere (hoogte) plekken. In omliggende wijken ontbreekt samenhang, is er geen verbindende factor. Dit geeft de architect de ruimte om hier iets mee te doen. Hoogte echter niet pontificaal aan de weg, maar in de 2^e lijn.
- De drempelwaarde/schaalsprong is goed voor de discussie over hoogbouw en de samenhang met het gebied.
- Dit gebied vraagt om een gevarieerd woonmilieu. Als je de omgevingsvisie letterlijk toepast mis je deze kans.
- De gemeente is in de lead voor de visie, WOB voor het stedenbouwkundig plan.
- Af te hechten door het college op 13 maart.
- Afgesproken wordt:
 - Frank levert een stuk tekst aan voor dinsdag
 - Vrienden van de Stadskern wordt betrokken bij het ontwerp (onder embargo is geen probleem)

Nieuw sbrief

11 juli 2017

Weezenlanden-Noord (Schuurmanstraat / Wiecherlinckstraat)

Stedenbouwkundig plan steeds concreter

Donderdagmiddag 6 juli waren we weer bij u in de wijk aanwezig. Dit keer om het stedenbouwkundige plan te laten zien. Het is een voorlopig plan, maar de meest essentiële punten worden wel duidelijk. Het groen krijgt ook weer een belangrijke plek in de nieuwbouw en het Almelose Kanaal wordt beter betrokken. We hebben donderdag veel positieve geluiden gehoord.

Natuurlijk was er ook een aantal kritische opmerkingen, bijvoorbeeld over parkeren en inkijk. Deze nemen we mee bij de verdere uitwerking van het plan.

Alle gesprekken met bewoners, de uitkomsten van de twee werkgroepen en projectdagen met externe partijen waren de input voor dit plan.

Werkgroep 'Gebouwen'

Uit de werkgroep 'Gebouwen' zijn onder meer de volgende aandachtspunten gekomen:

- Speelse architectuur/mix van verschillende gebouwen/grote en kleine woningen
- Lichte kleuren, zonnige gebouwen met grote ramen
- Zonnepanelen (en groen) op de daken en kleine windturbines
- Portiek voor contact met je burens
- In fietsenstalling ook ruimte voor scootmobielen

Werkgroep 'Openbare ruimte'

Uit de werkgroep 'Openbare ruimte' zijn onder meer de volgende aandachtspunten gekomen:

- Groen Almelo Kanaal multifunctioneel, met spel en speelaanleidingen
- Flexibel in de tijd in te richten
- Multifunctioneel groen: zowel speels als ontworpen ingericht
- Geen hangplekken
- Mogelijkheid voor bewoners om zelf de ruimte in te vullen
- Water als beleving, bomen
- Flexibele ruimte: bijv. koffietentje, tijdelijk kroeg of ontmoetingsplek

Structuur

Het plan laat een nieuwe structuur voor de wijk zien: vier bouwblokken, samengesteld door verschillende gebouwen met diverse gebouw-hoogtes, die samen één buurt vormen. De bouwblokken zijn omzoomd door groen. In de hoven van de bouwblokken wordt geparkeerd door de bewoners van de aangrenzende woningen.

Er loopt een groene assenkruis door de buurt, tussen de 4 bouwblokken door. Van de Thomas à Kempis school naar het Provinciehuis. Maar ook van de Rechtbank naar het Almelo Kanaal. Het is de bedoeling dat de buurt autoluw wordt. De hulpdiensten moeten wel te allen tijde bij iedere woning kunnen komen. De paden in het groen zijn vooral bedoeld voor fietsers en wandelaars.

Deze structuur is in overleg met de gemeente tot stand gekomen. Er wordt ook nog in samenwerking met de gemeente gestudeerd op een mogelijke parkeervoorziening in de buurt.

Wonen

In het plan zijn verschillende soorten woningen getekend. Appartementencomplexen van zo'n 6 à 8 lagen, maar ook complexen van 3 lagen hoog. De plattegronden zijn nog niet uitgewerkt, maar door verschillende typen en groottes te bouwen, proberen we verschillende doelgroepen in de wijk te krijgen. Daarbij kunt u denken aan kleine appartementen voor starters. Ook zijn er grondgebonden woningen (eengezinswoningen) in de plannen verwerkt.

Fasering

Tijdens het tweede bakfietsmoment zijn er vragen gesteld over de fasering, de peildatum en wanneer er verhuisd moet worden. Dat weten we op dit moment nog niet. Zoals ook in het schema hieronder weergegeven, willen we dit in het voorjaar van 2018 bekend hebben. We begrijpen heel goed dat deze onduidelijkheid voor veel onrust kan zorgen. Dat vinden we erg vervelend. De fasering en planning zijn een enorme puzzel die we goed en doordacht moeten maken.

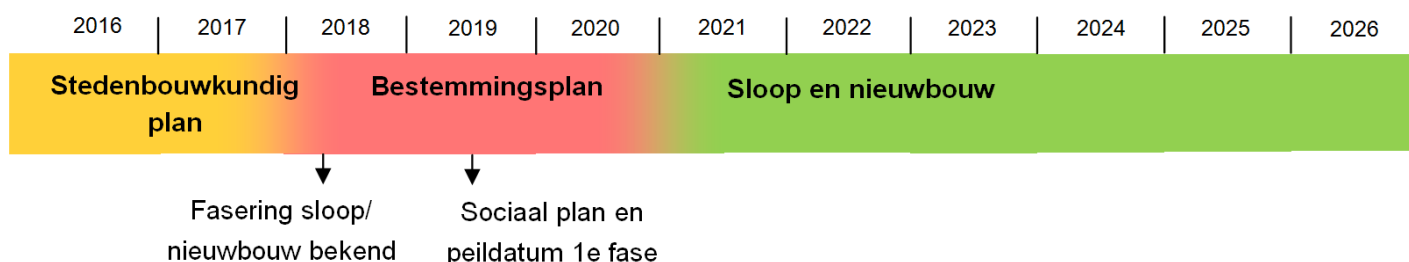
Het vervolg

Urhahn, het stedenbouwkundig bureau, gaat de komende weken dit plan verder uitwerken. Er zijn nog veel punten die de nodige aandacht verdienen, zoals zon en schaduw, het parkeren, autoluw maken en de klimaatbestendigheid van de wijk. Zodra er nieuws te melden is, komen we weer met de bakfiets bij u in de wijk.

Vragen?

Heeft u vragen, neemt u dan contact op met Openbaar Belang via (038) 45 67 222 of via info@openbaarbelang.nl. Ook kunt u altijd contact opnemen met de woonconsulenten voor vragen.

Verder kunt u ook contact zoeken met de Bewonerscommissie 008 via bewonerscommissie008@gmail.com of met de Centrale Huurdersraad via info@centralehuurdersraad.nl.

Nieuw sbrief

6 december 2017

Weezenlanden-Noord (Schuurmanstraat / Wiecherlinckstraat)

Waar staan we?

In juli hebben wij tijdens een bakfietsmoment het eerste stedenbouwkundig plan met ruimte voor minimaal 230 sociale huurwoningen in Weezenlanden-Noord aan u laten zien. De opmerkingen gemaakt door de bewoners hebben we meegegeven aan Urhahn, het stedenbouwkundig bureau. En zij zijn verder gegaan met dit voorlopige ontwerp.

Wat gebeurde er bij de gemeente?

In juli 2017 heeft de gemeente een concept omgevingsvisie 'mijn Zwolle van morgen 2030' gepresenteerd (te vinden op www.zwolle.nl/omgevingsvisie). Hieronder staan een aantal citaten uit deze omgevingsvisie:

'De toenemende intensivering van het gebruik van de binnenstad maakt het noodzakelijk dat de schil rondom de historische binnenstad verder verstedelijkt en daarmee qua sfeer en beleving beter aansluit op de historische binnenstad.'

'Zwolle mag tot 2027 circa 6.000 woningen bouwen, waarvan 3.000 woningen binnenstedelijk.'

'Zwolle is in 2030 een levendige stad. Binnenstad, de ring daar omheen en de spoorstad is het nieuwe centrum van de stad. Daar wordt gewoond, gewerkt en ontmoeten we elkaar. Het behoud van de oude, historische binnenstad en de innovatieve omgeving vormen samen de binnenstad. Er is een grote diversiteit aan bewoners, gebruikers en activiteiten. Panden worden multifunctioneel gebruikt: er wordt gewinkeld, gewerkt, ontmoet en gewoond. We zorgen voor optimale benutting van ruimtes; het groene karakter blijft. We behouden de sociale kracht van Zwolle: voor elkaar, met elkaar.'

Stedelijker, leefbaarheid en woonkwaliteit

Openbaar Belang werkt aan toekomstbestendige en gemengde wijken. Weezenlanden-Noord is een belangrijke plek aan de oostkant van het centrum. De concept (omgevings)visie van de gemeente heeft invloed op onze plannen. De gemeente Zwolle werkt momenteel deze visie verder uit voor de oostkant van de stad. Deze moet begin volgend jaar zijn afgerond.

Er wordt dus nu onderzocht hoeveel stedelijker Weezenlanden-Noord kan worden. Daarbij is het voor onze bewoners en ons wel heel belangrijk dat er veel aandacht is voor leefbaarheid en woonkwaliteit. En natuurlijk dat er minimaal 230 sociale huurwoningen terugkomen en dat de planning van de start van de eerste sloop in 2021 blijft.

Vernieuwde planning

In onze planning stond dat we begin 2018 bij u terug zouden komen met meer nieuws over het stedenbouwkundig plan en de mogelijke fasering. Dit gaat nu niet lukken. In **februari 2018** komt de gemeente, naar u toe om hun uitgewerkte concept visie voor de oostkant van het centrum te presenteren. Dit moment wil de gemeente ook gebruiken om met elkaar hierover in gesprek te gaan. Na dit gesprek kan Openbaar Belang met Urhahn weer verder met het stedenbouwkundig plan. Daar hoort dan ook het vaststellen van de fasering en opstellen van het sociaal plan bij.

Op locatie

Donderdagmiddag 14 december zijn we van 16.00 uur tot 18.00 uur bij u in de wijk. U bent van harte welkom om langs te komen. U vindt ons voor de tweede flat aan de Schuurmanstraat (nrs. 51 t/m 97). U kunt ook bellen met Openbaar Belang via (038) 45 67 222 of mailen naar info@openbaarbelang.nl

De Bewonerscommissie 008 en de Centrale Huurdersraad zijn ook geïnformeerd over deze nieuwsbrief. Het is voor hen waarschijnlijk lastig om toelichting te geven op de inhoud van deze brief, omdat er op dit moment niet veel meer informatie is dan wat hier gemeld is. Wilt u toch contact met hen, dan kan dat door een mail te sturen naar bewonerscommissie008@gmail.com of naar info@centralehuurdersraad.nl.

Nieuw sbrief

26 februari 2018

Weezenlanden-Noord (Schuurmanstraat / Wiecherlinckstraat)

Zwolle

Bewonersavond

Ruim 100 bewoners en omwonenden uit de Weezenlanden-Noord waren aanwezig bij een informatiebijeenkomst op dinsdag 20 februari in het Thomas à Kempis College. De bijeenkomst startte met de toelichting van de gemeente Zwolle op de concept visie Centrum-Oost. Openbaar Belang sloot de avond af met haar vervolgplannen.

Deze nieuwsbrief is een verkorte weergave van de bewonersavond.

Concept visie gemeente Zwolle

De gemeente heeft onderzocht:

- Hoe het centrum van Zwolle aantrekkelijker gemaakt kan worden. Onderdeel hiervan is hoe om te gaan met mobiliteit en parkeren.
- Hoe er de komende 10 jaren in en rond het centrum van Zwolle 3000 woningen gebouwd kunnen worden.
- Hoe Weezenlanden-Noord stedelijker kan worden.

Het meer stedelijk worden betekent dat er meer woningen komen naast de 230 belofde sociale huurwoningen.

Bij de nieuwe invulling van Weezenlanden-Noord vindt er een goede afstemming plaats met wat er in de rest van de stad gaat gebeuren. Dit heeft betrekking op het parkeren en de inrichting van de Schuurmanstraat (parkeren onder de grond en geen parkeren op maaiveld) en het mogelijk verplaatsen van de busroute. Hierdoor wordt een 'groenere verbinding' tussen de binnenstad en Park de Weezenlanden mogelijk. Ook wordt ingezet dat de stad de kanaalzone (het Almelose Kanaal) meer kan ervaren. Dit is slechts een beperkte opsomming uit de visie. De concept-visie is te vinden op de homepage van onze site www.openbaarbelang.nl. Ook te vinden op www.zwolle.nl. (zoeken op 'besluitenlijst college', 13 februari 2018).

De gemeente heeft de visie aan u gepresenteerd om te horen wat u hiervan vindt. U kunt tot en met uiterlijk **vrijdag 2 maart** uw reactie op verschillende manieren achterlaten:

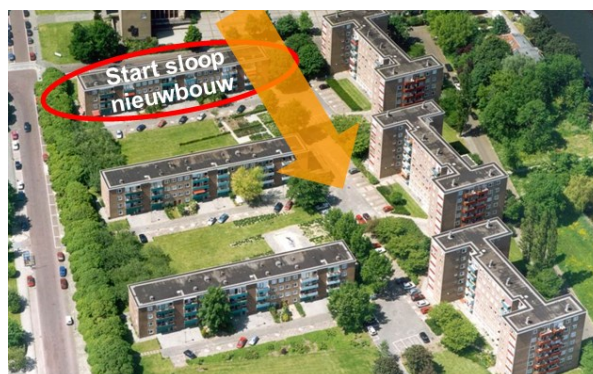
- Link op website van de gemeente
- Brief achterlaten in de brievenbus bij Wiecherlinckstraat 74 t/m 108

Plannen Openbaar Belang

Zowel Openbaar Belang als de gemeente willen van Weezenlanden-Noord een mooie en groene wijk maken, waar verschillende doelgroepen kunnen gaan wonen. Deze visie maakt dat mogelijk.

Planning

De definitieve planning hangt af van het stedenbouwkundig plan dat de komende maanden wordt gemaakt. Waar we nu op inzetten is dat de sloop in 2021 start bij de flat aan de Schuurmanstraat 3 t/m 49. Op deze locatie wordt een appartementengebouw gebouwd met sociale huurappartementen. Er komen daar waarschijnlijk 60 – 90 appartementen en zodoende kunnen veel bewoners uit de Weezenlanden-Noord (met een vast huurcontract) hier in één keer, dus zonder tussenverhuizing, naar toe verhuizen.

Toezeggingen

Ook in de vernieuwde plannen houden we vast aan wat we eerder hebben toegezegd:

- Recht van terugkeer
- Minimaal 230 sociale huurwoningen
- Streven naar gelijke woonlasten bij terugkeer

Een nieuw (t)huis

Er zijn verschillende mogelijkheden waar u uw nieuwe thuis kunt maken.

Woont u in de eerste flat die gesloopt wordt?

- U kunt met ophoging van de inschrijfduur in 1x naar een andere sociale huurwoning (ook van andere corporaties) buiten Weezenlanden-Noord.
- U kunt tijdelijk ergens gaan wonen in of buiten Weezenlanden-Noord en dan later terugkeren naar de nieuwbouw.

Woont u in één van de andere flats?

- U kunt in 1x verhuizen naar de eerste nieuwbouw in Weezenlanden-Noord.
- Wilt u terugkeren op een andere plek in dit gebied, dan gaan we later kijken hoe dit voor u georganiseerd kan worden.
- U kunt met ophoging van de inschrijfduur in 1x naar een andere sociale huurwoning (ook van andere corporaties) buiten Weezenlanden-Noord.

Er werd door bewoners enthousiast gereageerd op de mogelijkheid gelijk te verhuizen naar de nieuwbouw van de eerste fase. Ook leverde dat de terechte vraag op hoe dit dan kan in relatie tot sociaal plan en de daaraan gekoppelde uitverhuisvergoeding. Openbaar Belang kan hier pas echt duidelijkheid over geven wanneer de planning definitief is. Vanzelfsprekend gaan we hierover ook in overleg met de bewonerscommissie.

Passend toewijzen

De nieuwe huurwoningen moeten vanuit regelgeving 'passend' worden toegewezen. Dat betekent dat uw inkomen moet passen bij de huurprijs. Omdat u onder een sociaal plan komt te vallen, zijn er bij toewijzing uitzonderingen mogelijk. U kunt bijvoorbeeld met een hoger inkomen toch een woning met een lagere huur toegewezen krijgen.

Terugkeergarantie

De terugkeergarantie geldt voor alle bewoners in Weezenlanden-Noord die op het moment dat hun sociaal plan in werking treedt een contract voor onbepaalde tijd hebben voor hun woning.

Vervolgstappen

- Gemeente rondt de visie af
- Openbaar Belang stelt stedenbouwkundig plan op
- Openbaar belang werkt planning, fasering en sociaal plan verder uit

Wanneer we nieuws hebben, komen we weer bij u in de wijk langs.

Vragen?

Heeft u vragen, neemt u dan contact op met Openbaar Belang via (038) 45 67 222 of via info@openbaarbelang.nl.

Op donderdag 1 maart zijn we bij u in de wijk. Tussen **11.00 en 12.00 uur** kijken we hoeveel brieven en vragen er zijn gepost. Heeft u nog vragen, dan kunt u langskomen. U vindt ons in het portiek van de **Wiecherlinckstraat 74 t/m 108**.

Verder kunt u ook contact zoeken met de Bewonerscommissie 008 via bewonerscommissie008@gmail.com of met de Centrale Huurdersraad via info@centralehuurdersraad.nl.

Overdracht College-Raad

Datum 4 oktober 2018

onderwerp	Plan van aanpak energietransitie 2018-2022
portefeuillehouder	Monique Schuttenbeld
informant	Numan, Marielle (2508)
medeopstellers	Epema, Maarten Oolthuis, Gabor
afdeling	Proces- Programma- en Projectmanagement
bijlagen	Voorstel: Beslisnota Plan van aanpak energietransitie 2018-2022 Bijlage: Energieprogramma 2018-2022

Voorgesteld besluit raad

1. Het concept plan van aanpak Energietransitie richtinggevend te bespreken.
2. Het college de opdracht te geven de uitkomsten van die bespreking te verwerken in het definitieve plan van aanpak en deze vervolgens ter besluitvorming voor te leggen aan de raad.

Beslisnota voor de raad

Datum 2 oktober 2018

Openbaar

Onderwerp Plan van aanpak energietransitie 2018-2022
Versienummer 1

Portefeuillehouder Monique Schuttenbeld
Informant G. Oolthuis, M. Epema, M. Numan
Afdeling Projecten
Telefoon 06 104 29 671
Email G. Oolthuis@zwolle.nl

Bijlagen Energieprogramma 2014-2018

De raad wordt voorgesteld te besluiten om:

1. Het concept plan van aanpak Energietransitie richtinggevend te bespreken.
2. Het college de opdracht te geven de uitkomsten van die bespreking te verwerken in het definitieve plan van aanpak en deze vervolgens ter besluitvorming voor te leggen aan de raad.

Datum 2 oktober 2018

Inleiding

In het coalitieakkoord is een plan van aanpak voor de energietransitie aangekondigd, omdat we grote stappen willen zetten in het realiseren van een duurzame energievoorziening: een forse reductie van de CO₂ uitstoot en flinke toename van schone energie. Het plan daarvoor ligt voor u. De energietransitie gaat Zwolle kansen bieden en is tegelijk complex en onvoorspelbaar. Wij beschouwen het plan van aanpak dan ook niet als een blauwdruk, maar als een dynamisch document dat op gezette tijden wordt herijkt. Dit plan gaat over het geheel van de energietransitie. De concrete uitwerking van speerpunten vindt plaats in projecten, met een eigen projectplan.

We bespreken dit plan van aanpak graag met uw raad in een richtinggevend debat. De uitkomsten van die bespreking verwerken we dan in een definitief plan van aanpak, om dit vervolgens ter besluitvorming aan u voor te leggen.

Beoogd effect

- Een basis leggen voor de Zwolse energietransitie, van waaruit samenwerking met stad kan worden aangegaan.
- Duidelijkheid over de speerpunten die de gemeente Zwolle daarbij ziet en de rol(len) die zij daarin vervult.
- Het bieden van een wenkend perspectief aan inwoners, bedrijven en instellingen in Zwolle dat uitnodigt om samen aan de slag te gaan met de transitie naar duurzame energie.

Argumenten

1. Het plan van aanpak is richtinggevend voor de stappen die Zwolle wil zetten in de energietransitie.

In juli 2017 heeft de Raad het ambitiesdocument 'Zwolle geeft je energie' vastgesteld. Hierin is bepaald dat Zwolle uiterlijk in 2050 energieneutraal wil zijn. Als tussenstap op weg naar 2050 hebben we afgesproken dat in 2025 de hoeveelheid CO₂-uitstoot in vergelijking met 1990 25% lager ligt en dat we 25% van de totale energievraag op duurzame wijze opwekken. Concreet betekent dit voor 2025 een besparingsdoelstelling van 1,6 PetaJoule (PJ)/jaar en het jaarlijks opwekken van 1,2 PJ duurzame energie. We streven ernaar dit zo te realiseren dat er ook sociaal-economische meerwaarde ontstaat voor de inwoners van Zwolle.

Er is veel te doen, gedurende een flink aantal jaren. En worden stevige beslissingen gevraagd. Dit vraagt om een wenkend perspectief dat mensen in beweging zet. Dat perspectief is er: de energietransitie biedt veel kansen voor Zwolle. Door energie niet langer in te kopen, maar zelf op te wekken, blijven geldstromen in de stad en dragen we bij aan een duurzaam Zwolle. We gaan lokaal duurzame energie oogsten uit bodem, (afval)water, zon, biomassa en wind. Gedeeltelijk grootschalig, gedeeltelijk kleinschalig en geïntegreerd in onze gebouwde omgeving. We werken samen aan een nieuw energiesysteem met een balans tussen vraag, aanbod, transport en opslag van energie. Daarvoor zijn nieuwe manieren van samenwerken en een nieuwe rolverdeling nodig tussen inwoners, overheden, bedrijven en instellingen. Gezamenlijk gaan we de komende jaren een transitie doormaken naar een schone, betaalbare en lokaal gefundeerde energievoorziening, waarin iedereen mee kan doen.

We zetten in op de volgende speerpunten:

Datum 2 oktober 2018

1. De gebouwde omgeving (inclusief bedrijven en instellingen) energiezuinig en waar mogelijk energiepositief maken. Hieronder valt ook de voorbeeldrol van de gemeente met haar eigen vastgoed en energieverbruik in de openbare ruimte;
2. Bevorderen van grootschalige duurzame opwekking van elektriciteit en warmte;
3. Het op het juiste moment aanpassen van de energie-infrastructuren en energie opslagcapaciteit (buffering);
4. Verkeer en vervoer energiezuinig maken en stoppen met fossiele brandstoffen;
5. Organiseren van een brede samenwerking.

2. We hechten aan een breed draagvlak voor onze aanpak van de energietransitie

Het plan van aanpak is begin september op hoofdlijnen besproken met een vertegenwoordiging van de partners in de stad waarmee we de transitie uitvoeren. Hun inbreng is zoveel mogelijk meegenomen in de versie die nu voorligt. De opmerkingen betroffen onder meer de rol van bewoners in de transitie, de organisatie van de samenwerking met de partners in de stad en de benutting van de natuurlijke duurzame bronnen in de gemeente.

Als volgende stap willen we het plan aan u voorleggen, in twee instanties. In eerste instantie voeren we graag een richtinggevend gesprek met u over de bovenstaande speerpunten en de daarmee verbonden keuzes op belangrijke aspecten als de ruimtelijke impact van grootschalige opwek, de sociale kant van wijktransities, energiebesparing bij bedrijven en instellingen, en de gemeentelijke rolneming. De uitkomsten van de bespreking willen we verwerken in een definitief plan van aanpak, om dit vervolgens ter besluitvorming aan u voor te leggen.

Vervolg

De energietransitie is in volle gang. Dit plan structureert de Zwolse aanpak. Veel projecten lopen al, zoals geothermie, zonneparken en bewonersinitiatieven. Andere projecten zullen binnenkort worden opgestart, zoals de sectorale ondersteuning van bedrijven bij energiebesparing en het opstellen van warmteplannen voor alle wijken. De bijlage 'inspanningen en mijlpalen' geeft een overzicht.

De komende maanden zullen wij de volgende onderwerpen aan u voorleggen:

- Stand van zaken Berkum Energieneutraal
- Verkenning warmtestrategie
- Verkenning geothermie
- Startnota regionale energiestrategie

Risico's

Een beschrijving van de risico's van de energietransitie volgt in een latere fase en zoveel mogelijk aan de hand van concrete projecten.

Financiën

Uit de begroting 2018 is €1,02 miljoen beschikbaar, waarvan €270.000 structureel geld en €750.000 incidenteel. Met dit budget kunnen we inzet leveren op met name de onderdelen Grootschalige opwekking en Infrastructuur en opslag. Om de ambities te verwezenlijken zoals benoemd in het coalitieakkoord, met name de energiebesparing in de gebouwde omgeving, is een hoger budget nodig. Bij de begroting 2019 zal daarom worden voorgesteld om aanvullend €720.000 beschikbaar te stellen voor de energietransitie.

Datum 2 oktober 2018

Communicatie

Een conceptversie van het energieprogramma is besproken met een aantal belangrijke stakeholders. Invulling en samenwerking wordt op projectniveau verder uitgewerkt met betrokken partners in de stad en regio.

Openbaarheid

Dit stuk is openbaar.

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

GEMEENTE ZWOLLE

Zwolle geeft energie

Plan van aanpak 2018-2022

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting	3
Rol van de gemeente	4
Speerpunt 1: Besparen in de gebouwde omgeving.....	5
Speerpunt 2: Grootschalige opwek.....	11
Speerpunt 3: Infrastructuur en opslag.....	14
Speerpunt 4: Fossielvrij verkeer en vervoer	16
Speerpunt 5: Organiseren brede samenwerking.....	18
Financiën en organisatie	20
Aan de slag!.....	21
Bijlage Cijfermatige onderbouwing	22
Bijlage Inspanningen en mijlpalen	24

Voorwoord

Het college heeft in het coalitieakkoord aangegeven met een plan te komen, omdat het grote stappen wil zetten in het realiseren van een duurzame energievoorziening: een forse reductie van de CO₂ uitstoot en flinke toename van schone energie. Het plan daarvoor ligt voor u. En het goede nieuws is: de doelstellingen zijn haalbaar.

Er is veel te doen, gedurende een flink aantal jaren. We zullen voor grote beslissingen komen te staan. Dit vraagt om een wenkend perspectief dat mensen in beweging zet. Dat perspectief is er: de energietransitie biedt veel kansen voor Zwolle. Door energie niet langer in te kopen, maar zelf op te wekken, blijven geldstromen in de stad en dragen we bij aan een duurzaam Zwolle dat zichzelf goeddeels kan dragen. We gaan lokaal duurzame energie oogsten uit bodem, (afval)water, zon, biomassa en wind. Gedeeltelijk grootschalig, gedeeltelijk kleinschalig en geïntegreerd in onze gebouwde omgeving. We werken samen aan een nieuw energiesysteem met een balans tussen vraag, aanbod, transport en opslag van energie. Daarvoor zijn nieuwe manieren van samenwerken en een nieuwe rolverdeling nodig tussen inwoners, overheden, bedrijven en instellingen. Met de gemeente als professionele partner. Gezamenlijk gaan we de komende jaren een transitie doormaken naar een schone, betaalbare en lokaal gefundeerde energievoorziening, waarin iedereen mee kan doen.

Er zijn vele wegen naar een energieneutraal Zwolle. We kunnen nog niet alle stappen tot 2050 overzien, omdat we niet weten welke (technologische) ontwikkelingen nog komen. Daarom is dit geen vastomlijnd plan, maar een adaptief, dynamisch programma. Een plan dat ons helpt ons doel én zo veel mogelijk positieve neveneffecten te bereiken.

Dit plan van aanpak legt het fundament voor de Zwolse energietransitie. Vanuit dit fundament kan gericht verder inhoud worden gegeven aan de samenwerking met partners in de stad, zoals bewoners, de netbeheerder, corporaties, bedrijven en instellingen, maar ook financiers en leveranciers, om samen de energietransitie in Zwolle waar te maken.

Namens het college van burgemeester en wethouders,

Monique Schuttenbeld

Wethouder Energie

Samenvatting

In juli 2017 heeft de raad het ambitedocument 'Zwolle geeft je energie' vastgesteld. Hierin is bepaald dat Zwolle uiterlijk in 2050 energieneutraal wil zijn.

Als tussenstap op weg naar 2050 hebben we afgesproken dat in 2025 de hoeveelheid CO₂-uitstoot in vergelijking met 1990 25% lager ligt en dat we 25% van de totale energievraag op duurzame wijze opwekken. Concreet betekent dit voor 2025 een besparingsdoelstelling van 1,6 PJ/jaar en het jaarlijks opwekken van 1,2 PJ duurzame energie¹. We streven ernaar dit zo te realiseren dat er ook sociaal economische meerwaarde ontstaat voor de inwoners van Zwolle.

De doelstellingen zijn fors en vragen om gerichte inspanningen en duidelijke keuzes. Toch is het goed te beseffen dat we niet alle stappen kunnen voorzien, omdat we niet weten welke (technologische) ontwikkelingen nog komen. Dit vraagt om goede monitoring en tijdig bijsturen indien nodig.

Het college zet deze collegeperiode in op de volgende speerpunten:

1. De gebouwde omgeving (incl. bedrijven en instellingen) energiezuinig en waar mogelijk energiepositief maken. Hieronder valt ook de voorbeeldrol van de gemeente met haar eigen vastgoed en energieverbruik in de openbare ruimte;
2. Bevorderen van grootschalige duurzame opwekking van elektriciteit en warmte;
3. Het op het juiste moment aanpassen van de energie-infrastructuren en energie opslagcapaciteit (buffering);
4. Verkeer en vervoer energiezuinig maken en stoppen met fossiele brandstoffen.
5. Organiseren van een brede samenwerking;

Deze speerpunten worden in de volgende hoofdstukken toegelicht en voorzien van acties. Cijfermatige onderbouwingen zijn zoveel mogelijk in de bijlagen opgenomen in verband met de leesbaarheid van dit document.

¹ Zie bijlage 1 voor een cijfermatige onderbouwing

Rol van de gemeente

De energietransitie is iets van de hele gemeenschap. Wij zullen allemaal de gevolgen van de energietransitie in het dagelijks leven merken: bij het wonen, werken, eten en vervoeren: óveral. De omslag naar een duurzame energievoorziening gaat niet vanzelf, dat vraagt wat van ons allemaal. De een is daar actiever in dan de ander. De gemeente investeert in bewustwording en biedt handelingsperspectief door te informeren over wat we zelf kunnen doen. De laatste jaren groeit het veranderingsbesef snel. Er komt een brede beweging op gang, waarbij wij willen aansluiten.

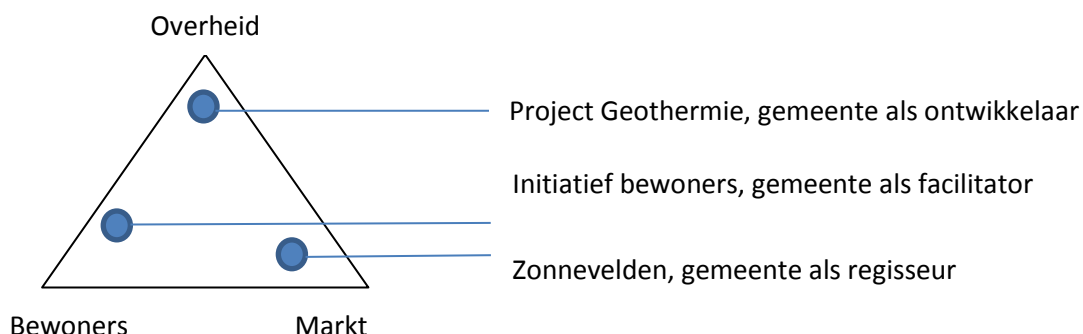
De gemeente voert de regie over het geheel van de energietransitie en is bij veel activiteiten betrokken. Per activiteit en fase van de activiteit is de rol van de gemeente verschillend, met organisatorische en financiële gevolgen. Afhankelijk van de situatie en de fase van het project is de gemeente regisseur, facilitator, uitvoerder, beleidsmaker en/of toezichthouder. Bij veel van de activiteiten is de gemeente tevens initiator en/of aanjager. Op het gebied van bewustwording en het schetsen van handelingsperspectief heeft de gemeente een informerende en stimulerende rol. De rolkeuze bepaalt hoeveel tijd en geld de gemeente aan een activiteit moet besteden.

Voorbeelden:

In het project Geothermie heeft de gemeente op dit moment de rol van (mede)initiator, regisseur en ontwikkelaar. De rol van ontwikkelaar en uitvoerder kan voor projectonderdelen in een latere fase overgenomen worden door andere (markt)partijen.

In verschillende wijken in Zwolle wordt door bewoners onderzocht hoe zij gezamenlijk een stap kunnen zetten in de verduurzaming van hun leefomgeving. Bijvoorbeeld door gezamenlijk zonnepanelen in te kopen. De gemeente faciliteert in dit geval het initiatief waar nodig.

Als het gaat om de aanleg van zonnevelden, zijn er verschillende marktpartijen die hebben aangegeven dit te willen realiseren in Zwolle. De gemeente heeft verantwoordelijkheden op het gebied van ruimtelijke ordening en treedt in dit geval op als regisseur, ziet toe op de naleving van de afspraken in de Zwolse Energiegids.

Speerpunt 1: Besparen in de gebouwde omgeving

De gebouwde omgeving (inclusief bedrijven en instellingen) energiezuinig en waar mogelijk energiepositief maken. Hieronder valt ook de voorbeeldrol van de gemeente met haar eigen vastgoed en energieverbruik in de openbare ruimte.

Het college zet de komende jaren stevig in op besparen. Wat je bespaart, hoeft je immers niet op te wekken. De doelstelling om 25% energie in 2025 te besparen (1,6 PJ/jr), moet in de gebouwde omgeving gerealiseerd worden door het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad en het bedrijfs- en maatschappelijk vastgoed. Met deze doelstelling loopt Zwolle vooruit op de landelijke afspraken in het klimaatakkoord, dat doelt op 49% CO₂ reductie in 2030. Dit betekent een grote verbouwing: een transformatie van de 55.000 woningen en 4.000 gebouwen in Zwolle, veelal matig geïsoleerd en bijna allemaal verwarmd door aardgas², naar goed geïsoleerde woningen en gebouwen die we vanuit duurzame bronnen verwarmen en waarin we schone (zelf opgewekte) energie gebruiken.

Een duurzame woningvoorraad

Circa 30.000 woningen zijn in Zwolle particulier eigendom en daar is in de periode 1990-2015 al een besparing gerealiseerd van 20%. Deze trend geeft vertrouwen dat door particulieren het 25% doel in 2025 wordt gehaald, zeker gelet op de breed groeiende aandacht voor energiebesparing en duurzame energie. Denk aan initiatieven van PEC power, WijBedrijf Dieze en Blauwvinger Energie. Het programma blijft de nodige aandacht besteden aan deze doelgroep omdat er –ook na 2025– nog veel moet gebeuren. Het gemeentelijk energieloket, Verbeter en Bespaar, wordt ingezet om bewoners te ondersteunen met praktische adviezen en tips. De alliantie Nieuwe Energie Overijssel ondersteunt de transitie in de gebouwde omgeving met kennis en geld.

De beschikbaarheid van capaciteit om deze verbouwing te regelen is een aandachtspunt. Het is niet alleen een voorwaarde om de transitie te laten slagen, maar ook een kans voor groei van regionale werkgelegenheid.

Vanuit het energieprogramma is er veel aandacht voor de sociale kant van de transitie: om deze te laten slagen, moet iedereen mee kunnen doen. Dat is niet vanzelfsprekend; het verduurzamen van een woning vergt grote investeringen die niet voor iedereen op te brengen zijn. Met name particuliere huiseigenaren met een krappe beurs zijn een aandachtsgroep. Een haalbare en betaalbare transitie voor iedereen vraagt om nieuwe financieringsconcepten en aansluiting bij de belevingswereld van de bewoners van de wijk. Het project Transform 1.0, waaraan Zwolle ook deelneemt, houdt zich hiermee bezig. Het woningabonnement is een voorbeeld van zo'n nieuw financieringsconcept en in 2017 is een proef met 600 woningeigenaren in de provincie Overijssel gestart.

Voorbeeld: het woningabonnement

Het woningabonnement biedt woningeigenaren de mogelijkheid een abonnement te nemen op energiebesparende maatregelen in hun huis. De huiseigenaren hoeven daardoor vooraf geen eigen spaargeld in energiebesparing (isolatie) of energieopwekking (zonnepanelen, warmtepomp) te steken of daarvoor te lenen. Ze betalen per maand met een abonnement

² In Hanzeland en Stadshagen ligt een warmtenet en in Holtenbroek is stadsverwarming.

via een centrale organisatie aan de bedrijven die de voorzieningen aanleggen. Zij kunnen het abonnementsgeld betalen doordat hun energierekening daalt en krijgen een garantie op hun energiebesparing.

Van de huurwoningen is 18.000 in bezit van de corporaties en 7.000 in handen van commerciële verhuurders. De Zwolse woningcorporaties werken hard aan de landelijke doelstelling om in 2020 gemiddeld energielabel B of beter te hebben. Dit is een tussenstap op weg naar een gasloze en energieneutrale woningvoorraad. In Berkum heeft deltaWonen bijvoorbeeld een proeftuin ingericht met woningen met A+, A++ en A+++ label. In het concept-klimaatakkoord is afgesproken dat de woningcorporaties onderdeel zijn van de zogenaamde startmotor, om al in 2021 grote aantallen woningen aardgasvrij te maken. De gemeente wil op korte termijn nadere afspraken maken met de corporaties over hun dragende rol in de energietransitie in het algemeen en de wijktransities in het bijzonder. In overleg met de commerciële verhuurders wordt ook voor de commerciële huurwoningen een aanpak ontwikkeld om de woningen ter verduurzamen. De transitie bij woningcorporaties en commerciële verhuurders moet respectievelijk 0,09 en 0,035 PJ besparen.

Aardgasvrije wijken

Om een overgang te maken naar aardgasvrij en energieneutraal wonen, is een plan nodig hoe Zwolle in fasen kan overstappen van verwarming door aardgas op alternatieven zoals een warmtenet, all electric en/of duurzaam gas. In nauwe samenwerking met netbeheerder Enexis, de provincie en woningcorporaties wordt op stads- en wijkniveau in kaart gebracht welke alternatieve bronnen aanwezig zijn, wat de beste oplossing is voor een bepaald gebied en wat een geschikt moment is om over te stappen. Denk aan de vervangingstermijn voor bestaande netwerken. Deze strategie wordt vastgelegd in de Zwolse Warmtegids (vanaf 2021 voor iedere gemeente verplicht) en geconcretiseerd in warmteplannen. Die warmteplannen raken iedere bewoner direct en met impact.

Om tijdig de gehele woningvoorraad energieneutraal en aardgasvrij te hebben, moeten in 2025 de eerste 5.000 woningen aangesloten zijn op een aardgasvrije warmtevoorziening. Dit betekent twee of drie Zwolse wijken! Hierdoor wordt een besparing gerealiseerd van 0,225 PJ. Berkum, bestaande uit circa 2.000 woningen, is de eerste wijk die aangepakt wordt. Het project Berkum Energieneutraal 2025 is inmiddels gestart. Op dit moment wordt onderzocht welke volgende wijk(en) tot de scope van deze gebiedsgerichte aanpak kunnen horen.

De gemeente wil voorkomen dat er nog nieuwbouw met aardgasaansluiting gerealiseerd wordt. Voor projecten die uitgaan van een aardgasaansluiting, maar nog niet tot uitvoering zijn overgegaan, wordt gezocht naar een alternatieve duurzame energievoorziening.

Voorbeeld: Berkum Energieneutraal 2025

Doelstelling is om de gehele wijk, met circa 2000 woningen, in 2025 energieneutraal te hebben en daadwerkelijk af te sluiten van het aardgas. In dit project worden twee sporen parallel uitgewerkt: energiebesparing én duurzame energie-opwek. Bewoners/bedrijven werken samen met overheid, nutsbedrijven, bedrijfsleven en maatschappelijke instellingen aan het verduurzamen van de wijk Berkum. Via een zorgvuldig proces wordt een afweging gemaakt welke duurzame energievoorziening voor Berkum de beste is. Met dit project brengen we de verduurzaming van de gebouwde omgeving op gang. Bovendien leren we ervan, zodat iedere volgende wijk steviger en beter voorbereid aan de slag gaat. Onze

ervaringen delen we met het Expertisecentrum Energietransitie Overijssel en landelijke leerprogramma's.

Voorbeeld: Geothermie als duurzame warmtebron

Geothermie is een duurzame warmtebron en één van de mogelijkheden om aardgas te vervangen. Eén geothermiebron kan jaarlijks warmte produceren voor circa 10.000 woningen. Zwolle Noord blijkt kansrijk voor de realisatie van een geothermiebron.

Een geothermiebron in Zwolle Noord biedt kansen voor afname van warmte door woningcorporaties die woningen bezitten langs het mogelijke hoofdtracé. De drie Zwolse woningcorporaties hebben hun intentie uitgesproken om de mogelijkheden voor toekomstige warmteafname te onderzoeken.

Méér zonnepanelen op daken

Zwolle is heel actief als het gaat om zonnepanelen op daken en in 2016 zelfs uitgeroepen tot Solar City. Denk aan panelen op particuliere daken, gemeentelijk vastgoed en grote projecten bij onder andere Scania, Ikea, Wehkamp en hogeschool Windesheim. Toch is er nog veel dakoppervlak van woningen en bedrijven in Zwolle beschikbaar voor zonnepanelen. We gaan de positieve lijn verder doorzetten en het dakpotentieel nog beter benutten. Op dit moment wordt al gewerkt aan cases in Hanzeland (in samenwerking met programma Spoorzone) en Marslanden. Overigens wordt de opbrengst van zonnepanelen op daken verrekend bij de gebouwde omgeving, omdat de panelen 'achter de meter' geplaatst worden.

Ruim baan voor kleinschalige initiatieven

De gemeente vindt lokale initiatieven belangrijk. Deze initiatieven zijn vaak kleiner van opzet dan die van commerciële bedrijven of grote ontwikkelaars. Ondanks hun relatief beperkte CO2 reductiebijdrage, zijn zij maatschappelijk van grote waarde. Zij zorgen voor bewustwording, draagvlak en eigenaarschap bij inwoners, bedrijven, verenigingen en instellingen. Zij zijn cruciaal voor het op gang brengen van een groter vliegwielt. Kleinschalige initiatieven hebben om uiteenlopende redenen soms wat steun nodig om op gang te komen. De opgave voor de komende jaren is om een deel van de lokale initiatieven waar nodig te steunen bij het omzetten van idee naar uitvoering. Vanuit het energieprogramma wordt hiervoor capaciteit gereserveerd. Kleinschalige initiatieven leveren in 2025 een geschatte bijdrage van 0,01 PJ/jr.

Voorbeeld: Op initiatief van de Sporthal Zwolle-Zuid wordt in samenwerking met de initiatievenmakelaar Overijssel en de gemeente Zwolle gewerkt aan het verduurzamen van de sporthal door het plaatsen van zonnepanelen. Om de exploitatie van de hal te verbeteren én om de binding met de wijkbewoners te vergroten. De samenwerking wordt gezocht met andere maatschappelijke organisaties in het gebied, zoals het wijkcentrum SIO, de Koningskerk en anderen. Bewoners kunnen via de postcoderoosregeling deelnemen.

We zetten in op:

- Nieuwe financieringsconcepten (Transform 1.0)
- Nadere afspraken maken met woningcorporaties
- Aanpak ontwikkelen voor commerciële verhuur
- Aardgasvrij maken van 5.000 woningen voor 2025
- Méér zonnepanelen op daken
- Kleinschalige initiatieven

Verduurzamen maatschappelijk en commercieel vastgoed

Zwolle telt ongeveer 4.000 panden die in gebruik zijn door bedrijven en instellingen. Gezamenlijk verbruiken ze de helft van de energie in Zwolle.

Veel bedrijven en instellingen, zoals Wehkamp, Scania en Hogeschool Windesheim, pakken hun verantwoordelijkheid en zetten stappen. Ook vanuit het besef dat verduurzaming van een bedrijventerrein economische waarde brengt voor bedrijven, zoals verduurzaming van woningen dat brengt voor woningeigenaars. Verduurzaming heeft daarnaast een positieve werking op het imago van het desbetreffende bedrijf of bedrijventerrein, wat op termijn economische voordelen kan brengen.

Maar er is een grote groep bedrijven en instellingen die de echte beweging nog moet gaan maken. Bedrijven en instellingen zijn vaak grootverbruikers van energie en betalen er relatief weinig voor. De energiebelasting voor grootverbruikers is namelijk lager dan die voor kleinverbruikers. De economische prikkel om te besparen is daarmee beperkt en terugverdientijden van investeringen in besparingsmaatregelen relatief lang. Wat ook meespeelt, is dat het bedrijf niet altijd eigenaar is van het bedrijfspand waarin ze gehuisvest zijn. Om de beweging bij bedrijven op gang te brengen, zet de gemeente in op een sectorgerichte aanpak en de naleving van de wet milieubeheer.

De sectorgerichte aanpak, is een stimulerende aanpak gericht op vrijwillige deelname. Energiebesparing is meestal niet de core business van een bedrijf, maar het is wel degelijk interessant om er in te investeren. Uitgangspunt is dat de ene bedrijfstak de andere helpt om energie- en kostenbesparing te realiseren. Een aanzienlijke stap in de energie- en kostenbesparing kan gerealiseerd worden door een betere afstelling en inregeling van klimaatinstallaties

Van bedrijven wordt verwacht dat ze zich minimaal aan de wettelijke verplichtingen houden t.a.v. energiebesparing. Bedrijven zijn vanuit de wet Milieubeheer verplicht om energiebesparende maatregelen te treffen die zichzelf binnen 5 jaar terugverdienen. Vanaf volgend jaar komt daar nog een informatieplicht bij. De gemeente gaat bedrijven ondersteunen bij het naleven door ze te informeren, te adviseren en te stimuleren. In combinatie met de informatieplicht gaat de omgevingsdienst, namens de gemeente, handhaven bij achterblijvende bedrijven.

We zetten in op:

- Sector- en gebiedsgerichte aanpak bij welwillende bedrijven
- Naleving van de wet Milieubeheer door bedrijven

Voorbeeld:

Ondernemers op Hessenpoort werken al langere tijd samen aan verduurzaming van het bedrijventerrein. Zo wordt naast de mogelijkheid van een zonnepark de mogelijkheid van een energiehub verkend. Op Hessenpoort wordt actief gestuurd op Breeam gecertificeerde bouw. Euroma is daarvan een recent voorbeeld.

De gemeente ondersteunt een aanpak van Energieke Regio in samenwerking met Nuts&Co op bedrijventerrein Marslanden, die eind 2018/begin 2019 van start gaat. Bedrijven worden actief benaderd en gestimuleerd no-regret-maatregelen te nemen.

Tabel: hoe besparen we 1,6 PJ/jr in 2025

Inspanning	Opbrengst in PJ	in %	CO2 reductie in kton
Een duurzame woningvoorraad			
- Energiebesparing door particuliere eigenaren	n.t.b.		n.t.b.
- Energiebesparing door woningcorporaties	0,09	(6%)	7,7
- Energiebesparing door commerciële verhuurders	0,035	(2%)	3,0
Wijk voor wijk aardgasvrij			
- Berkum Energieneutraal 2025 (2000 woningen)	0,09	(6%)	7,7
- Nog eens 3000 woningen aardgasvrij	0,135	(8%)	11,5
Méér zonnepanelen op daken (50.000 m2 extra)	0,15	(9%)	20,4
Ruim baan voor kleinschalige initiatieven	0,01	(1%)	0,9
Energiebesparing door bedrijven / instellingen			
- Sectorgerichte aanpak	0,8	(50%)	68,2
- Naleven milieuwetgeving door bedrijven	0,29	(18%)	24,7
Totaal	1,6	(100%)	144

Gemeente geeft het goede voorbeeld

De gemeente heeft een voorbeeldfunctie in de energietransitie. Daarom streeft de gemeente ernaar dat haar eigen energiehuishouding met ingang van 2030 energieneutraal is.

De afgelopen jaren heeft de gemeente daarom al fors geïnvesteerd in verduurzaming: door de toepassing van LED verlichting in de openbare ruimte is eind 2017 al een besparing van 24% op het energieverbruik gerealiseerd t.o.v. 2013. Ook heeft de gemeente 31 gemeentelijke gebouwen voorzien van in totaal 4670 zonnepanelen. Volgens de planning komen daar in 2019 nog eens 2000 zonnepanelen bij. Het Stadhuis wordt verwarmd via een Warmte-Koude-Opslag en het Stads kantoor via het warmtenet in Hanzeland. Met ingang van 2019 is alle ingekochte elektriciteit afkomstig van Nederlandse windmolens, waardoor de gemeente met ingang van 2019 al klimaatneutraal³ is als het gaat om elektriciteit. Ook

³ Klimaatneutraal of CO2-neutraal zijn termen die aangeven dat een proces niet bijdraagt aan klimaatverandering (de CO2 uitstoot wordt gecompenseerd door bijvoorbeeld boomaanplant of de inkoop van groene stroom). Energieneutraal wil zeggen dat het energieverbruik 0 is: er wordt evenveel energie verbruikt als opgewekt.

heeft de gemeente extra geld vrijgemaakt voor het energieneutraal bouwen van de WRZV-hallen.

De gemeente maakt plannen voor het plaatsen van zonnepanelen op taluds en zonnepanelen boven parkeervoorzieningen en werkt samen met onderwijsinstellingen aan een concreet plan om zoveel mogelijk schoolgebouwen energieneutraal te krijgen.

Uiterlijk 1 mei 2019 stelt de gemeente een routekaart vast voor een fossielvrije en klimaatneutrale energiehuishouding in 2030. Dit is de gemeentelijke invulling van de routekaart maatschappelijk vastgoed uit het energieakkoord. De realisatie van de doelstelling kan gefinancierd worden vanuit het investeringsbudget dat hiervoor in de perspectiefnota is gereserveerd.

We zetten in op:

- Verduurzamen gemeentelijk vastgoed, waaronder schoolgebouwen
- Verduurzamen in de openbare ruimte (LED)

Speerpunt 2: Grootschalige opwek

Bevorderen van grootschalige duurzame opwekking van elektriciteit en warmte

Om aan de doelstelling van 25% duurzame energie in 2025 te voldoen, moet er vanaf dat moment jaarlijks 1,2PJ aan schone energie opgewekt worden.

Ruimtelijke impact is groot

Ruimtelijke impact en kwaliteit zijn belangrijke aandachtspunten bij grootschalige opwek. Al in de Omgevingsvisie 1.0 is de energietransitie aangemerkt als een topprioriteit in het ruimtelijke beleid, omdat energie-opwek veel ruimte gaat vragen. In de Omgevingsvisie 2.0 wordt hier nadere invulling aan gegeven. Het uitgangspunt uit de Zwolse Energiegids blijft daarbij overeind dat - met oog voor landschappelijke kwaliteit - optimaal ruimte moet worden geboden om de transitiedoelstellingen in te kunnen vullen.

Er komt veel kijken bij grootschalige energie-opwek. Vergelijk het met een groot bedrijf dat zich in Zwolle wil vestigen: dat vraagt de inzet van de gemeente als het gaat om het verkennen van mogelijkheden, vergunningverlening, afstemming met de omgeving en belangrijke stakeholders, het tijdig betrekken van de raad, etc. De Zwolse Energiegids, die in december 2017 door de raad is vastgesteld, biedt kaders voor het beoordelen van grootschalige initiatieven. Zo moet de initiatiefnemer een participatieplan opstellen met de omgeving. Te denken valt aan mede-eigenaarschap, financiële deelneming of een bijdrage aan een lokaal energiefonds. De gemeente vindt het belangrijk dat op een goede manier invulling wordt gegeven aan deze afspraken. Daarom is zij in geval van initiatieven nauw betrokken bij het omgevingsproces.

Ook zetten we in op een goede afstemming met buurgemeenten over kansrijke locaties. In de nabijheid van Tolhuislanden worden in Dalfsen windmolens geplaatst. En de gemeente Olst-Wijhe oriënteert zich op de mogelijkheid om in Herxen windmolens te plaatsen. Dit raakt ook inwoners van Zwolle (en vice versa). Het is belangrijk dat alle belanghebbenden gehoord worden, ongeacht aan welke kant van de gemeentegrens zij wonen.

We zetten in op:

- Goede verankering van energietransitie in Omgevingsvisie 2.0
- Begeleiden van grootschalige energie-opwek initiatieven
- Afstemming met buurgemeenten over grootschalige opwek aan gemeentegrens

Schone energie uit zon, wind, geothermie, aquathermie en waterkracht

Jaarlijks 1,2 PJ duurzame energie opwekken kan niet zonder inzet van grootschalige energiebronnen. We streven ernaar dat een substantieel deel van de in Zwolle gebruikte energie in Zwolle wordt opgewekt. De gemeente zet de komende jaren in ieder geval in op grootschalige zon-, en windenergie, geothermie, aquathermie en waterkracht.

Denk bij zon aan zonnenvelden, drijvend of op land, zonnepanelen op parkeerterreinen en langs/op geluidswallen. Buiten de gebouwde omgeving overwegen we voorkeursgebieden aan te wijzen, om versnippering te voorkomen.

Er zijn concrete initiatieven voor drijvende zonnenvelden op de Sekdoornplas en Bomhofplas. Deze initiatieven zorgen voor een wezenlijke bijdrage. Ook zijn er initiatieven voor zonnenvelden bij De Weekhorst (bij Harculo), Hessenpoort en Herfte. Op taluds in Zwolle kan naar schatting nog 20 hectare aan zonnepanelen geplaatst worden en ook ziet de gemeente mogelijkheden om via enkele grootschalige dakprojecten ('voor de meter') zonne-energie op te wekken. Grootschalige initiatieven worden door de gemeente begeleid. De doelstelling is om in 2025 0,31 PJ/jr met zon op te wekken.

Plaatsing van grotere windturbines vraagt in bijna alle gevallen om een afweging via de Zwolse Energiegids. In het coalitieakkoord is overeengekomen dat in de periode tot 2025 wordt geïnvesteerd in één locatie voor windenergie: Tolhuislanden. Dat doen we omdat we zo aansluiten bij bestaande concentratie van windmolens, het bestaande distributienetwerk en bij ontwikkelingen in aangrenzende gemeenten. Er wordt intensief samengewerkt met een bewonerscollectief uit Tolhuislanden in de planvorming.

Geothermie is een duurzame warmtebron en één van de mogelijkheden om aardgas te vervangen. Eén geothermiebron kan jaarlijks de warmte produceren voor circa 10.000 woningen, ongeveer 0,20 PJ/jr. Zwolle Noord blijkt kansrijk voor de realisatie van een geothermiebron. Woningcorporaties uit Zwolle hebben de intentie uitgesproken om die warmte af te nemen. Momenteel wordt de technische, organisatorische en financiële haalbaarheid nader verkend en volgen er gesprekken met strategische partners, waaronder Enexis en de corporaties, over mogelijke toekomstige deelname. Samenwerking met Kampen en Zwartewaterland is gezien de ligging van de bron een mogelijkheid.

Aquathermie en waterkracht zijn technieken waarvan verkend wordt of ze in Zwolle toegepast kunnen worden. Met name aquathermie, waarbij energie uit bijvoorbeeld oppervlaktewater gehaald wordt, kan voor een waterrijk gebied als Zwolle een uitkomst zijn. In het klimaatakkoord wordt een driejarig actieprogramma aquathermie aangekondigd per 2019, met 4-6 proeftuinen voor aquathermie in de wijk. Zwolle wil een van deze proeftuinen voor haar rekening nemen. Het waterschap en Enexis zijn in dat geval belangrijke partners.

Ook met waterkracht gaan we aan de slag: we verkennen in een pilot of het benutten van waterkracht in de IJssel of watergangen haalbaar is.

We zetten in op:

- Realiseren van meer grootschalige duurzame energie
- Onderzoek naar en voorbereiden besluit over geothermie
- Proeftuin aquathermie en pilot waterkracht

Voorbeeld

Parkpaviljoen de Wezenlanden wordt verwarmd met het water uit de naastgelegen parkvijver: een mooi Zwols voorbeeld van aquathermie.

Enexis is samen met o.a. het Waterschap bezig met een proef om het water uit het Oude Almelose Kanaal in te zetten voor koeling en verwarming.

Tabel: wat levert het op

Inspanning	Opbrengst in PJ	Opbrengst in %	CO2 reductie in kton
1. Zonnevelden	0,31	(26%)	42,1
2. Extra opwekking zonne-energie op taluds e.d.	0,05	(4%)	6,9
3. Grootschalige dakprojecten (voor de meter)	0,04	(3%)	5,4
4. Windenergie	0,25	(21%)	14,2
5. Project geothermie	0,20	(17%)	11,3
6. Warmte en koude uit oppervlaktewater (aquathermie)	0,21	(18%)	28,6
7. Waterkracht	0,01	(1%)	1,4
8. Innovatie-effecten	0,10	(8%)	13,6
9. Nog in te vullen	0,03	(2%)	21,1
Totaal	1,2	(100%)	144,6

Speerpunt 3: Infrastructuur en opslag

Het op het juiste moment aanpassen van de energie-infrastructuren en energie-opslagcapaciteit (buffering).

Infrastructuur en opslag dragen niet rechtstreeks bij aan de duurzaamheidsdoelen, maar zijn voorwaardescheppend en kaderstellend: de plek waar (grootschalig) energie wordt opgewekt, is veelal niet de plek waar het wordt afgenomen. Het moet getransporteerd en soms opgeslagen worden totdat het gebruikt wordt. Dat betekent dat regelmatig conversie plaats moet vinden van de opgewekte stroom, naar bijvoorbeeld waterstof, om opslag en gebruik voor transport of industrie mogelijk te maken. Omdat met de infrastructuur grote investeringen en lange afschrijvingstermijnen gemoeid zijn, wordt dit ook meegenomen in het bepalen van het juiste moment van aanpassing.

De benodigde aanpassingen aan de infrastructuur hebben een grote impact op zowel de onder- als bovengrond. Veel energie-infrastructuur ligt immers in de bodem, doorgaans onder de bestrating. Maar ook bovengronds wordt de transitie zichtbaar in de openbare ruimte, in de vorm van extra elektriciteitshuisjes en warmtepompen.

Voorbeeld: het project Berkum Energieneutraal 2025 kan alleen slagen als op het juiste moment de energie-infrastructuur voor Berkum aangepast is. Dit is weer afhankelijk van de gekozen alternatieve energiebronnen. Daarom zijn Enexis en de gemeente Zwolle nauw betrokken bij dit project.

Er moeten scenario's ontwikkeld worden wanneer welke maatregelen gerealiseerd kunnen worden en moet in kaart gebracht worden welke impact het aardgasvrij maken heeft op de infrastructuur. Gemeenten zijn verplicht deze zogenoemde warmtestrategie uiterlijk 2021 gereed te hebben. De warmtestrategie, inclusief een visie op het gas- en elektriciteitsnet, wordt vastgelegd in de Warmtegids. Deze warmtegids biedt focus en samenhang maar is geen eindpunt. Elk jaar kijken we opnieuw waar we staan en passen we met voortschrijdend inzicht onze plannen waar nodig aan.

De alternatieve elektriciteits- en warmtebronnen hebben invloed op de bestaande netwerkinfrastructuur in Zwolle. Gasleidingen moeten wellicht vervangen worden door warmtenetten. Redenerend vanuit de gewenste situatie in 2050, worden warmteplannen ontwikkeld voor 2040, 2030 en 2025. Deze plannen worden periodiek herzien, bijvoorbeeld in geval van technologische innovatie. De plannen zijn de basis voor concrete projecten, waarin de noodzakelijke veranderingen in de infrastructuur gerealiseerd worden.

Opslag van energie wordt met name na 2025 belangrijk. Technologische ontwikkelingen op dat vlak worden komende jaren gevolgd en leiden eventueel tot aanpassing van het beleid.

Infrastructuur bevindt zich in een complexe omgeving: gemeentegrenzen kunnen overschreden worden, warmtenetten zijn (nog) niet gereguleerd. Infrastructuur vraagt om forse investeringen en heeft een lange (economische) levensduur. Samenwerking met Enexis en buurgemeenten op deze onderdelen is noodzakelijk. Omgevingsmanagement moet ervoor zorgen dat belanghebbenden tijdig en op de juiste manier betrokken worden in de plan- en besluitvorming.

We zetten in op:

- Opstellen van de warmtegids
- Opstellen van een warmteplan per gebied

Speerpunt 4: Fossielvrij verkeer en vervoer

Verkeer en vervoer energiezuinig maken en stoppen met fossiele brandstoffen

We zien dat de stad blijft groeien en daarmee ook de mobiliteit. Wij willen een duurzame groei mogelijk maken en de leefbaarheid blijven waarborgen. In de nog vast te stellen mobiliteitsvisie wordt daarom veel aandacht geschonken aan het leefbaar houden van de stad, door in te zetten op fietser en voetganger en schoner openbaar vervoer.

Veel vervoersmiddelen hebben nog steeds fossiele brandstoffen nodig. De transitie naar fossielvrij transport hangt deels af van de eisen die de EU en het Rijk gaan stellen, het prijsbeleid en de aanwezigheid van duurzame en gezonde alternatieven. Gelukkig is de bereidheid van de transportsector, (auto-)bedrijven en inwoners om zelf te komen tot fossielvrij vervoer merkbaar.

Na de stap van de auto-industrie om vol in te zetten op elektrisch rijden, is er ook een toenemende vraag naar auto's en bedrijfsvoertuigen die op waterstof kunnen rijden. Om in te spelen op deze ontwikkelingen is het van belang dat er in de toekomst een of meerdere waterstoftanksstations komen in Zwolle e.o.

De gemeente stimuleert de beweging naar duurzame, actieve mobiliteit. In de nog vast te stellen mobiliteitsvisie wordt een aantal aandachtspunten uitgewerkt om mobiliteit te bevorderen, waaronder:

- Bewustwording, kennis en begrip rondom duurzame mobiliteit. Het onder handbereik hebben van duurzame mobiliteit helpt bij het besluit om het te gaan gebruiken. Daarom stimuleren wij initiatieven op het gebied van schoon vervoer, de elektrische fiets en (elektrische) deelauto's.
- Een (vracht)autoluwe binnenstad;
In het centrumgebied is sprake van groeiende overlast van vrachtauto's. De gemeente streeft ernaar om de binnenstad (vracht)autoluw te maken en de logistieke functies te verminderen, bijvoorbeeld door autovrije-tijdzones. Daarom werkt zij samen met bedrijven en ondernemers om de (centrum) logistiek te verduurzamen.
- Schonere openbaar vervoer in en rondom Zwolle;
Wij zetten, samen met de provincie als opdrachtgever, in op schoon openbaar vervoer, waarbij we toewerken naar zero-emissie. Momenteel wordt de aanbesteding voor het busvervoer in en rondom Zwolle voorbereid. Ook wordt er ingezet op ten minste 100% hernieuwbare energie of brandstof en voor de stadslijnen op Zero-emissievoertuigen
- Extra laadpalen voor elektrisch vervoer;
Fossielvrij autorijden kan bijvoorbeeld op elektriciteit. Maar consumenten schaffen een dergelijke auto alleen aan, als er voldoende laadpalen aanwezig zijn. De komende 3 à 4 jaar worden daarom circa 200 extra laadpalen (voor 400 auto's) geplaatst in de openbare ruimte.
- Programma Slim en Duurzaam Regio Zwolle;
Dit programma betreft een samenwerking tussen rijk, provincie Overijssel en regio gemeenten en heeft als doel om de CO2 reductie te bewerkstelligen en daarnaast de bereikbaarheid te bevorderen door het aantal auto's in de spits te reduceren (spitsmijdingen).

Qua doelen en monitoring wordt het cluster geïntegreerd in het energieprogramma.

Voorbeeld: In de proef Stadslogistiek, die gepland staat voor 2019, wordt ingezet op stiller, schoner en andere soorten van (vracht)vervoer. Onder het motto 'schooner en minder' worden zogenaamde stekkerlocaties voor gekoeld transport gerealiseerd, wordt het gebruik van elektrische vrachtauto's gestimuleerd en ingezet op vrachtfietsen in plaats van (vracht)auto's.

We zetten o.a. in op:

- De gedragscomponenten: bewustwording, kennis en begrip in relatie tot duurzame mobiliteit
- Circa 200 extra elektrische laadpalen (voor 400 auto's) in Zwolle
- Schoner openbaar vervoer
- Een (vracht)autoluwe binnenstad
- Het programma Slim en Duurzaam
- Proef Stadslogistiek

Speerpunt 5: Organiseren brede samenwerking

Het organiseren van een brede samenwerking met bewoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen: opgavegericht en meerschallig.

Om de energietransitie te laten slagen, moet iedereen meedoen en mee kunnen doen: bewoners, bedrijven en instellingen. Het eigenaarschap is namelijk gedeeld: een bewoner of corporatie is eigendom van een woning, de netbeheerder eigenaar van de ondergrondse infrastructuur en de gemeente eigenaar van de openbare ruimte. Dit vraagt om een brede samenwerking tussen de verschillende spelers: groot en klein, georganiseerd en ongeorganiseerd, (semi-) professioneel en particulier; maar allemaal met de bedoeling over te stappen op schone en betaalbare energie. De energietransitie is van ons allemaal.

Het is mooi om te zien dat die brede samenwerking in de praktijk al ontstaat: bewoners, bedrijven en instellingen zoeken elkaar op en onderzoeken hoe ze de energietransitie kunnen versnellen. Ze vormen een positieve energiebeweging van Zwolse voorlopers en zijn van plan via concrete projecten met elkaar aan de slag te gaan. Doel van deze projecten is - naast concrete energiebesparing of –opwekking - het vergroten van bewustwording. Bijvoorbeeld door prikkelende creatieve en culturele uitingen en bijeenkomsten die leiden tot betrokkenheid en een gevoel van ‘Hier wil ik aan meedoen!’.

Voorbeeld: Club Cele is een dynamisch platform voor culturele verdieping en publieke programma's met een maatschappelijke context. Club Cele jaagt aan, zet de stad in beweging en is het vertrekpunt van idee naar realisatie. Zij programmeren regelmatig over duurzaamheid en schone energie. Hier ontstaan nieuwe ideeën en verbindingen.

Er zijn al diverse samenwerkingen: op lokaal niveau wordt in het project Berkum Energieneutraal 2025 met partners als Enexis, woningcorporatie deltaWonen, de provincie en bewoners samengewerkt om de hele wijk Berkum energieneutraal te maken. Door de gemeenten Deventer, Apeldoorn, Zwolle en Zutphen wordt gewerkt aan het project Transform 1.0. Dit project ontwikkelt nieuwe financieringsconcepten voor de transitie van de gebouwde omgeving, zoals de gebouwgebonden financiering. En in de alliantie Nieuwe Energie Overijssel wordt door Overijsselse gemeenten en partners samengewerkt aan verschillende energievraagstukken. Onderling wisselen deze partners kennis uit om er voordeel mee te doen.

Het rijk, de provincie en VNG verwachten van gemeenten dat ze initiatief nemen op lokaal en regionaal niveau. Op onderdelen waarop wezenlijk meerwaarde te verwachten is, wordt dan ook stevig door Zwolle ingezet, in professioneel partnerschap met andere spelers. Samenwerkingsverbanden die de komende tijd meer vorm krijgen rondom specifieke opgaven zijn de energieregio in het kader van de regionale energie (RES), en samenwerking met buurgemeenten Staphorst, Dalfsen, Raalte, Wijhe/Olst, Heerde en Hattem in het kader van grootschalige opwek van energie.

De belangrijkste uitdaging die we zien voor de komende jaren is de organisatie van de uitvoering. Het is logisch dat het zwaartepunt nu nog ligt bij het ontwikkelen van initiatieven en noodzakelijke beleidskaders, maar dit zal verschuiven. Het realiseren van het beleid zal

veelal projectmatig tot stand komen, waarbij sprake is van gedeeld eigenaarschap en eigen verantwoordelijkheden. Bestaande projecten, zoals Berkum Energieneutraal 2025, zetten we op de afgesproken wijze voort. Nieuwe projecten willen we oppakken in een gezamenlijke werkorganisatie van de betrokken/verantwoordelijke partijen. De governance moet vooraf goed geregeld worden, zodat een slagvaardige organisatie ontstaat.

Waar zetten we op in:

- Projecten door 'Zwolse voorlopers'
- Berkum Energieneutraal 2025
- Transform 1.0
- Alliantie Nieuwe Energie Overijssel
- Een Regionale energiestrategie (2019 gereed)
- Samenwerking met buurgemeenten (grootschalige energie)
- Organiseren uitvoeringskracht / werkorganisatie

Financiën en organisatie

Om de doelen voor 2025 te halen is een grote gemeentelijke inspanning nodig. Dat is zeker. Hoe groot precies is voor de periode tot aan 2025 niet aan te geven, omdat de energietransitie veel onzekerheden kent. Meer dan een jaar vooruit ramen is niet mogelijk. Neem bijvoorbeeld het gasbesluit van 29 maart 2018⁴. Dat had vorig jaar niemand voorzien en het geeft extra urgentie aan de energietransitie.

Uit de begroting 2018 is €1,02 miljoen beschikbaar, waarvan €270.000 structureel geld en €750.000 incidenteel. Met dit budget kunnen we structurele inzet leveren op met name de onderdelen Grootschalige opwekking en Infrastructuur en opslag. Om de ambities te verwezenlijken zoals benoemd in het coalitieakkoord, met name de energiebesparing in de gebouwde omgeving, is een hoger budget nodig. Door slim samen te werken met partners in de stad en externe financiering te verwerven, verwachten we in 2019 met €1,72 miljoen toe te kunnen.

Daarbij gaan we er vanuit dat investeringsprojecten (zoals Geothermie, verduurzaming gemeentelijk vastgoed en Berkum Energieneutraal 2025) separaat gefinancierd worden en niet ten laste komen van het programmabudget. Waarbij het streven is om deze investeringen in het project terug te verdienen. We onderzoeken de mogelijke inzet van nieuwe financieringsinstrumenten, zoals een lokaal energiefonds. Het eerste project dat ter besluitvorming wordt voorgelegd is Geothermie, in najaar 2018.

Aan de raad wordt tijdens de voor- en najaarsmomenten verantwoording afgelegd over de voorgaande periode en wordt budget aangevraagd voor de komende periode. Conform het afwegingskader nieuw beleid worden bij de begroting van 2019 alleen incidentele middelen gevraagd voor 2019. Echter, de energietransitie vraagt een langjarige, structurele inspanning op tenminste dit niveau. Dit wordt meegenomen in de Perspectiefnota 2020-2024.

Interne organisatie en samenwerking

Een opgave zo ambitieus en urgent als de energietransitie vraagt naast een doordacht plan om een professionele inzet. De gemeente heeft hiervoor een programmateam samengesteld dat verantwoordelijk is voor uitvoering van het programma.

Het programmateam werkt nauw samen met belanghebbenden en partners uit de stad en met collega's van onder andere economie, vastgoed, beheer openbare ruimte, klimaatadaptatie, sociale zaken, mobiliteit en sport. Bij nieuwe ruimtelijke initiatieven wordt het energieteam al in een vroeg stadium betrokken.

Zo denkt het programmateam mee bij de nieuwe fietsenkelder bij het station, de nieuw te bouwen WRZV hallen en de ontwikkeling van Wezenlanden Noord. Energie (en klimaatadaptatie!) krijgen volop aandacht bij deze ruimtelijke plannen.

⁴ Op 29 maart maakte het kabinet bekend dat de gaswinning in Groningen op termijn volledig wordt beëindigd. In 2030 zou er geen kubieke meter aardgas meer uit de grond moeten komen.

Aan de slag!

De energietransitie is de afgelopen jaren op gang gekomen en ontvouwt zich nu in volle vaart.

Dit energieprogramma is gericht op realisatie van de doelstellingen in 2025. Het programma geeft aan waar de gemeente haar 'energie' op wil richten. Het is ook de basis voor professionele samenwerking met partners in de stad. In de bijlage is per speerpunt een indicatie weergegeven van de 'mijlpaalproducten' die we nu voorzien.

Er zijn continu nieuwe ontwikkelingen die van invloed zijn op de transitie in Zwolle. Flexibel zijn in de uitvoering is daarom belangrijk en vraagt om adaptieve sturing. Jaarlijks bekijken we daarom of aanpassing van het energieprogramma nodig is.

We monitoren de voortgang van het energieprogramma en de -transitie in Zwolle en doen hierover tijdens de beleidscyclus verslag aan de raad en de stad. Dan bespreken we ook de financiën. Het is belangrijk dat de voortgang van de energietransitie voor iedereen te volgen is. We gaan de technische informatie van de energiemonitor in een publieksvriendelijke vorm beschikbaar stellen via onze website. Het eerste deel zal in het voorjaar van 2019 worden gepubliceerd.

Het informeren en betrekken van de bewoners heeft als doel om bewustwording te vergroten en te stimuleren om zelf tot actie over te gaan. Zoveel mogelijk geven we handelingsperspectieven en antwoord op de vraag: "Wat kan jij nu al doen?" En uiteraard blijven we enthousiasmerende initiatieven, goede resultaten en mooie voorbeelden delen ter inspiratie en motivatie.

Verbeter en Bespaar

Verbeter en Bespaar (V&B) is het energieloket van de gemeente Zwolle. Op de website van V&B is heel veel informatie te vinden over energiebesparende maatregelen, subsidiemogelijkheden, best practices, et cetera. Ook kunnen bewoners via V&B energieadvies aanvragen.

Wil jij je woning klaarmaken voor de transitie naar aardgasvrij? Lees hier wat je nu al kan doen

- Isoleren is altijd goed! Veel van die maatregelen verdienen je op termijn terug.
- Kook je nog op gas? Overweeg dan over te stappen op inductie. Dat heeft veel voordelen ten opzichte van koken op gas. Zeker bij het overstappen op een nieuwe keuken is inductie een logische keuze.

Bijlage Cijfermatige onderbouwing

Huidige situatie:

In 2016 bedroeg het energieverbruik (exclusief verkeer en vervoer) in Zwolle 6,1 PJ: 3,9 PJ aardgas en 2,2 PJ elektriciteit. Uitgaande van een geprognostiseerde groei van 5% van het aantal inwoners en economische bedrijvigheid in Zwolle stijgt bij ongewijzigd beleid het energieverbruik tot 6,4 PJ. De hoeveelheid duurzaam opgewekte energie in Zwolle bedroeg in 2016 ongeveer 0,34 PJ.

Als het gaat om CO₂ uitstoot, heeft Zwolle de volgende ontwikkeling laten zien:

Uitstoot CO₂ (kiloton)	1990	2015	Groei %
<i>Bedrijven</i>	300	420	+ 40%
<i>Particulieren</i>	200	160	-20%
Totaal	500	580	+16%

Let op: CO₂ uitstoot wordt niet gemeten, maar via een berekening op basis van energieverbruik geschat. Tot 2015 werd CO₂ uitstoot via de landelijke emissieregistratie gepubliceerd, vanaf 2015 via de klimaatmonitor, maar de berekeningswijze en dus het resultaat verschilde. Het energieverbruik wordt door de netbeheerders *gemeten* en via de klimaatmonitor gepubliceerd.

Doelstellingen programma:

Hoe minder je verbruikt, hoe minder je -duurzaam- hoeft op te wekken. Daarom is de emissiereductie-doelstelling van 25 % die door de gemeenteraad is vastgesteld opgevat als besparingsdoelstelling. Dit houdt in dat tot 2025 minimaal 25% energiebesparing moet worden gerealiseerd, ofwel een verlaging van het energiegebruik (achter de meter) van 1,6 PJ/per jaar. Als een particulier of een bedrijf zonnecellen op het dak installeert, telt dit mee als besparing omdat er minder stroom aan het net wordt onttrokken⁵.

Van het restant van het energieverbruik in 2025 moet 25% grootschalig duurzaam opgewekt worden. Dat leidt tot het volgende overzicht:

Energieverbruik en uitstoot per jaar⁶	Energieverbruik in PJ	Uitstoot CO₂ in kton
Peiljaar 1990		500 (100%)
Peiljaar 2016	6,1	580
Prognose 2025 bij ongewijzigd beleid (groei 5%)	6,4	610
Energiebesparing 25%	-1,6	-145
Prognose 2025 bij gewijzigd beleid	4,8	465

⁵ Het is voor netbeheerders onmogelijk om vast te stellen of en hoeveel stroom achter de meter duurzaam opgewekt wordt, want de meter ziet alleen het saldo. Daarom rekenen wij dit als besparing.

⁶ De cijfermatige onderbouwing in dit plan is conform landelijke standaarden gebaseerd op de klimaatmonitor en tot stand gekomen met de grootst mogelijke zorgvuldigheid, op basis van op dit moment bekende informatie en algemene en/of onderbouwde aannames.

Duurzame opwekking 25%	1,2	-116
Status 2025	4,8	349 (70%)

De CO2 emissie in Zwolle bedroeg naar schatting 500 kton in 1990 (exclusief verkeer en vervoer). De uitstoot mag in 2025 maximaal 375 kton bedragen. De programmadoelstellingen voldoen hieraan, waarbij een reserve is ingebouwd voor tegenvallers.

Detallering doelstelling energiebesparing:

De besparingsdoelstelling voor 2025 is 1,6 PJ. Hiervan is 0,33 PJ te realiseren door particulieren en 1,27 PJ door bedrijven. Deze verhouding is als volgt tot stand gekomen: Bij particulieren is de totale uitstoot sinds 1990 20% gedaald (terwijl het aantal inwoners van Zwolle substantieel is toegenomen).

Bij bedrijven en instellingen is de CO2 uitstoot sinds 1990 *gegroeid* met 40%. Dat heeft deels te maken met de groei van het aantal bedrijven, maar gemiddeld is de uitstoot per bedrijf slechts 4% gedaald sinds 1990. Van de 59.000 vastgoedobjecten in Zwolle zijn 4.000 van bedrijven/instellingen. Deze 4.000 gebouwen verbruiken evenveel energie als de 55.000 woningen in de stad. De nadruk op energiebesparing moet daarom komende jaren bij bedrijven en instellingen liggen.

Bijlage Inspanningen en mijlpalen

Verduurzamen gebouwde omgeving	
Aardgasvrij maken van 5.000 woningen voor 2025	Projectplan Energieneutraal Berkum 2025 (Q4 2018) Projectuitvoering Berkum (2020-2025) Plan van aanpak 3000 extra woningen aardgasvrij in 2025 (Q4 2019) Projectuitvoering 3000 extra woningen (2022-2025)
Meer zonnepanelen op daken	Projecten Spoorzone en Hanzeland
Sector- en gebiedsgerichte aanpak bij welwillende bedrijven	Plan van aanpak sectorgerichte uitwerking Gebouwde omgeving (Q4 2018) Routekaart verduurzamen maatschappelijk vastgoed (2019) Start energieaanpak Energie Regio / Nuts&Co Marslanden (Q3 2018)
Verduurzamen gemeentelijk vastgoed	Investeringsvoorstel LED Straatverlichting (Q4 2018) Routekaart verduurzamen gemeentelijk vastgoed (Q1 2019) Ontwikkelplan zonnepanelen op taluds en parkeerplaatsen (Q2 2019) Realisatie 2000 extra zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed (Q2 2019)
Grootschalige duurzame energie-opwek	
Begeleiden van grootschalige energie-opwek initiatieven	Raadsbehandeling zonneparken Sekdoorn, Bomhof en Weekhorst (Q3 2018) Participatiecampagne drijvende zonneparken Blauwvinger Energie (Q1+2 2019) Realisatie drijvende zonneparken (Q2 2019) Ontwikkelovereenkomst PCR zonnepark Scholtestee (Q4 2018) Participatiecampagne zonneparken Scholtensteeg en de Weekhorst Blauwvinger Energie (Q2-4 2019)

	Plan van aanpak + besluitvorming ontwikkeling grootschalige opwekking Tolhuislanden (Q4 2018) Realisatie zonnepark de Weekhorst Q1 2020 Realisatie grootschalige opwekking Tolhuislanden (2022-2024)
Onderzoek naar en voorbereiden besluit over geothermie	Go-no-go Geothermie (Q4 2018) Gewenste rol gemeente en samenwerkingsvorm geothermie bepalen (Q2 2019) Investeringsbesluiten geothermie (Q1 2020) Proefboring geothermie (2021-2022) Levering eerste warmte geothermie (2022/2023)
Proeftuin aquathermie (2019) en pilot waterkracht	Besluit waterkracht pilot Overijssel (Q4 2018)
Energie-infrastructuur en –opslag	
Opstellen van een warmtestrategie	Warmtevisie vastgelegd in warmtegids (Q1 2019)
Opstellen van een wamteplan per gebied	Warmteplannen voor alle wijken (2021)
	Visievorming energie-hubs (Q3 2018) Energiegids 2019
Fossielvrij vervoer en mobiliteit	
Circa 200 extra laadpalen in Zwolle (voor 400 auto's)	Realisatie extra laadpalen Zwolle: 2018-2022
Schonere stadsdistributie	Proef stadslogistiek in 2019
Organiseren brede samenwerking	Mijlpalen
Transform 1.0	Besluit uitvoering Transform
Berkum Energieneutraal 2025	Zie gebouwde omgeving
Een regionale energiestrategie	Regionale Energiestrategie (2019)
Organiseren uitvoeringskracht / werkorganisatie	Start Zwolse projectenorganisatie energietransitie (Q1 2019)

Overdracht College-Raad

Datum 4 oktober 2018

onderwerp	Deelname experiment centrale stemopneming
portefeuillehouder	Henk Jan Meijer
informant	Veen, Dick van (2160)
medeopstellers	Reijgersberg, Gerard (4125)
afdeling	Inwonerszaken
bijlagen	Voorstel: Beslisnota Deelname aan Experiment Centrale Stemopneming

Voorgesteld besluit raad

In te stemmen met deelname aan het experiment centrale stemopneming van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bij de gecombineerde provinciale staten- en waterschap verkiezingen van maart en de Europees Parlementsverkiezing van mei 2019.

Beslisnota voor de raad

Datum 21 september 2018

Openbaar

Onderwerp Deelname aan Experiment Centrale Stemopneming
Versienummer 1

Portefeuillehouder H.J. Meijer
Informant Dick van Veen/Gerard Reijgersberg
Afdeling Inwonerszaken
Telefoon (038) 498 2160
Email DLJ.van.Veen@zwolle.nl

Financiële gevolgen

Betreft doel 9.3.1 We ondersteunen de primaire processen
Begroting wijzigen Nee
Dekking ten laste van het reguliere verkiezingsbudget

Bijlagen

De raad wordt voorgesteld te besluiten om:

- 1 In te stemmen met deelname aan het experiment Centrale Stemopneming van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bij de gecombineerde Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen in maart 2019 en de Europese Parlementsverkiezingen in mei 2019

Datum 21 september 2018

Toelichting op het voorstel

Inleiding

Sinds er weer met het rode potlood wordt gestemd ervaren verscheidene gemeenten tijdens verkiezingen enkele knelpunten bij de stemopneming. Ook in de gemeente Zwolle merken we dat op de stembureaus door de lange verkiezingsdag de vermoeidheid leidt tot verminderde concentratie waardoor de kans op fouten toeneemt.

In een poging om deze knelpunten weg te nemen is de Tijdelijke experimentenwet stembiljetten en centrale stemopneming in het leven geroepen. Deze wet biedt gemeenten de mogelijkheid te experimenteren met een andere vorm van stemopneming die de efficiëntie, transparantie en controleerbaarheid van de stemopneming moeten vergroten.

Mede namens de VNG heeft de minister van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties de gemeenten opgeroepen om mee te doen aan het experiment. Op termijn zal centrale stemopneming wettelijk verplicht worden. Het experiment kan pas worden gehouden na goedkeuring van de gemeenteraad.

Beoogd effect

Een centrale telling verloopt rustiger en overzichtelijker, biedt gelegenheid om fouten te corrigeren en verkleint het risico op een hertelling. Hetgeen de betrouwbaarheid van de uitslag en het vertrouwen van de inwoners in het verkiezingsproces ten goede komt.

Werkwijze

Bij de huidige werkwijze vindt na sluiting van de stembureaus eerst een voorlopige telling op partijniveau plaats. Als deze voorlopige uitslag op partijniveau is vastgesteld en doorgegeven wordt er in het stemlokaal overgegaan tot een telling op kandidaatniveau. Hierbij wordt het aantal op iedere afzonderlijke kandidaat uitgebrachte stemmen vastgesteld door de leden van het stembureau. Afhankelijk van het aantal uitgebrachte stemmen bij het desbetreffende stembureau kan het telproces enkele uren duren.

Bij deelname aan het experiment centrale stemopneming vindt na sluiting van de stembureaus ook eerst een voorlopige telling op partijniveau plaats. De voorlopige uitslag zal dus ook bij gebruik van centrale stemopneming al op de verkiezingsdag bekend zijn. Na het vaststellen van de voorlopige uitslag zorgt het stembureau er voor dat alle bescheiden worden ingepakt. Het tellen van de stemmen die op de afzonderlijke kandidaten zijn uitgebracht gebeurt de volgende dag door een daarvoor ingesteld gemeentelijk stembureau. De ingezette tellers vallen onder verantwoordelijkheid van het gemeentelijk stembureau. Het gemeentelijk stembureau stelt na de telling voor elk stembureau de uitslag vast. Als het gemeentelijk stembureau er zeker van is dat de stemopneming juist is uitgevoerd, maakt dit het proces-verbaal van de stemopneming voor de gemeente op.

Argumenten

1. Kans op fouten bij telling is aanzienlijk kleiner

Ten eerste vindt de gehele telling bij de werkwijze die nu wordt gehanteerd plaats door de stembureauleden die al een dag zitting hebben gehad op het stembureau. Vermoeidheid kan daarom aan het einde van de avond zorgen voor telfouten, zeker bij langere telprocedures zoals bij de gecombineerde verkiezing. Als er de volgende dag geteld wordt door frisse telteams is de kans op fouten aanzienlijk kleiner. Bovendien heeft de verkiezingsorganisatie bij

Datum 21 september 2018

centrale stemopneming beter zicht op het telproces en kan er ook worden gestuurd of ingegrepen als dit noodzakelijk is voor een correct verloop.

2. *Verbeterde controleerbaarheid en transparantie van de stemopnemng*

Een ander argument voor deelname aan het experiment met centrale stemopneming is de verbeterde controleerbaarheid en transparantie van de stemopneming. Omdat de telling van alle stembureaus op één locatie plaatsvindt is namelijk de telling van elk van deze stembureaus te volgen voor geïnteresseerde inwoners, waar een belangstellende bij de stemopneming in het stemlokaal maar één stembureau tegelijkertijd kan volgen.

3. *Ervaringen in het land zijn positief*

Bij de gemeenteraadsverkiezingen op 21 maart 2018 hebben diverse grotere gemeenten zoals Rotterdam, Enschede en Assen al deelgenomen aan dit experiment. De ervaringen waren heel positief.

Risico's

Er zijn geen risico's aan dit experiment verbonden

Financiën

De kosten voor deelname aan het experiment centrale stemopneming worden geraamd op €45.000. Het betreft o.a. huur van sporthal in de Hogeschool Windesheim, inrichting van de ruimte, de logistiek, de beveiliging, inzet van tellers en instructies voor alle deelnemers etc. Hier staat tegenover dat op andere kosten met betrekking tot de uitslagverwerking kan worden bespaard omdat nu centraal wordt geteld.

Daarnaast stelt het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een vergoeding beschikbaar van totaal €20.000 (€10.000 voor de centrale stemopneming bij de provinciale staten- en waterschap verkiezingen in maart 2019 en €10.000 voor de centrale stemopneming bij de Europees Parlementsverkiezing in mei 2019). De uiteindelijke kosten van deelname aan het experiment centrale stemopneming moeten worden gedekt uit het reguliere budget voor verkiezingen

Communicatie

Met de afdeling communicatie zal, nadat de gemeenteraad haar goedkeuring heeft gegeven, afstemming plaatsvinden over de juiste wijze en vorm. Tevens zal op basis van de Experimentenwet deelname aan het experiment via de gebruikelijk kanalen kenbaar gemaakt moeten worden.

Vervolg

Het raadsbesluit moet worden medegedeeld aan het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Na de verkiezingen van 20 maart 2019 zal de gemeentelijke organisatie evalueren hoe de centrale stemopneming is verlopen en op basis van deze evaluatie bepalen of er een vervolg kan worden gegeven aan de nieuwe werkwijze. Indien gewenst bij de verkiezingen van het Europees Parlement in mei 2019.

Openbaarheid

Datum 21 september 2018

Het voorstel is openbaar.

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

College 2018-2022

Vergadering d.d.	25 september 2018
Locatie	Villa Heidebad, Epe
Aanvang	09.00
Eindtijd	10.30
Voorzitter	Henk Jan Meijer
Griffier/Secretaris	Ingrid Geveke

Aanwezige leden	Dogger, William, Geveke, Ingrid, Heer, Rene de, Meijer, Henk Jan, Schuttenbeld, Monique, Sloots, Klaas, Willigen, Michiel van, Agterhuis, Henriette, Koppert, Cathelijne
Afwezige leden	Anker, Ed

0. Memo gemeentesecretaris
Kennisgenomen
01. Afspraken perscontact
Kennisgenomen
- 02.1. Ingekomen stukken
- 02.2. Vragen ex artikel 45 Reglement van Orde
- 02.2.1. Vragen ChristenUnie ex art/ 45 Reglement van Orde inzake lessen uit Droogte
Een antwoord wordt ambtelijk voorbereid.
03. Rondvraag
 - Burgemeester Meijer en wethouder Schuttenbeld kijken terug op een mooie opening van de tentoonstelling Giacometti-Chadwick in Museum de Fundatie
 - Wethouder Schuttenbeld heeft de tentoonstelling van "Psychedelic to the Vatican" geopend in de Statenzaal, waar internationale kunstenaars zich presenteren
 - De gemeentesecretaris meldt dat zij deel heeft genomen aan de Raad van Inzicht van Landstede, waarbij gesproken is over de strategie van de Landstede Groep
 - Diverse leden van het college van B&W kijken terug op een mooie burendag op 22 september
- 03.1..*. Activiteiten rondom carnaval
 - Zittingsavond: burgemeester, wethouders De Heer en Schuttenbeld
 - Seniorencarnaval: wethouders Dogger en Anker
 - Externe receptie: wethouders de Heer en Schuttenbeld.
- 03.2..*. Weekoverzichten en representatieve verplichtingen college
Kennisgenomen

04. Bovenlokale aangelegenheden
- Burgemeester Meijer en wethouder Sloots kijken terug op een mooie ontmoeting met bestuurders van de gemeente Emmen in het kader van de voetbalwedstrijd FC Emmen – PEC Zwolle
 - Wethouder De Heer meldt dat hij een gesprek heeft gehad met Staatssecretaris Van Ark over onder andere Sociale Zaken in Zwolle, waarbij zij haar bewondering heeft uitgesproken voor het Werkbedrijf
 - Wethouder Van Willigen meldt dat er nader gekeken wordt naar de governance structuur van het Regionaal Servicecentrum Jeugd
 - Burgemeester Meijer informeert het college over de uitkomsten van de personele invulling regiegroep Regio Zwolle
- 04.1. Annotatie vergadering Algemeen Bestuur Omgevingsdienst IJsselland 27 september 2018
Kennisgenomen
- 04.2. Netwerkdag G40
Kennisgenomen
05. B-onderwerpen
06. Raad/Raadsplein
- Vooruitblik besluitvormingsronde raad 1-10-2018: besproken.
- 06.1. Beantwoording vraag rechtsbescherming
Het college stemt in met de beantwoording van de mondelinge vraag van de PvdA inzake Rechtsbescherming. De memo zal worden omgebouwd naar een informatienota voor de raad.
- 06.2. Beantwoording toezegging Outcomecriteria
Het college stemt in met de beantwoording van de toezegging inzake Outcomecriteria. De memo zal worden omgebouwd naar een informatienota voor de raad.
- 06.3. Schrijven Stichting Branche voor Spelen en Bewegen inzake Omgevingswet
Een advies wordt voorbereid.
- 07.a. Beslissingenlijst collegevergadering d.d.18-9-2018
Conform
- 07.b. Niet openbare verslagen d.d. 18-9-2018
Conform
- 07.c. Opheffing embargo
08. Uitnodigingen
- 08.1. 2018-10-17 Viering 30 jaar Stichting Thomas a Kempis
- 08.2. 2018-11-30 Conferentie "Werken aan geluk"
Kennisgenomen
09. Personele en organisatorische aangelegenheden
10. Portefeuilleaangelegenheden, Niet openbare en Embargo stukken
11. A-onderwerpen
- 11.a. Parkeerregulering op zondagen
Gewijzigd akkoord

1.In te stemmen met het voorstel om de huidige parkeerregulering uit te breiden met de zondagen tussen 13.00 en 17.00 uur en daarvoor:

- 2. Het aanwijzingsbesluit parkeerbelastingen 2018 vast te stellen;
- 3. De gewijzigde Regeling Parkeervergunningen aan te passen, waarbij de reikwijdte van de vergunningen wordt aangepast en het aantal bezoeken wordt verhoogd van 6 naar 7 uur per week voor de binnenstad (sector 1 en 2) en van 16 naar 18 uur voor de schilwijken (sector 5, 9, 10, 11, 12 en 13);
- 4. De raad voor te stellen in te stemmen met bijgevoegd, raadsbesluit en Eerste wijzigingsverordening Parkeerbelastingen 2018.

11.b. Herinrichting Grote Kerk

Conform

Het college besluit de raad te informeren middels bijgaande raadsinformatienota

11.c. Niet openbaar

11.d. Resultaten mantelzorgmonitor 2018

Conform

Het college besluit in te stemmen met bijgevoegde raadsinformatienota

11.e. Rapportage Vitaal en Veilig Thuis

Conform

Het college besluit:

- 1. Kennis te nemen van de eerste inhoudelijke rapportage met betrekking tot Vitaal en Veilig Thuis Aa-landen
- 2. De raad met bijgaande informatienota te informeren

11.f. Congres Nachtburgemeester

Gewijzigd akkoord

Het college besluit:

- 1. in te stemmen met het verlenen van subsidie aan het Nachtburgemeesterscongres van € 10.500.

11.g. Anterieuere overeenkomst zonnepark aan de Jan van Arkelweg 3

Aangehouden

11.h. Beantwoording artikel 45 vragen PvdA en D66 - Veiligheid van de Zwolse fietser

Conform

Het college besluit:

1 Middels bijgevoegde, gewijzigde informatienota de beantwoording van de artikel 45-vragen van de PvdA en D66 over de veiligheid van de Zwolse fietser ter kennisgeving aan de raad te sturen.

11.i. Beantwoording artikel 45 vragen PvdA Verkeersveiligheid Mozartlaan

Conform

Het college besluit:

1 Middels bijgevoegd, gewijzigde informatienota de beantwoording van de artikel 45-vragen van de PvdA over de verkeersveiligheid op de Mozartlaan ter kennisgeving aan de raad te sturen.

11.j. Beantwoording artikel 45 vragen PvdA - Gevolgen vervroegd sluiten EU regeling

Conform

11.k..*. Verondieping Bomhofsplas
Conform

Het college besluit in te stemmen met bijgevoegde, gewijzigde informatienota aan de raad

Aldus vastgesteld in de vergadering van 2 oktober 2018

Datum 2 oktober 2018

Voorzitter

H.J. Meijer

Secretaris

I. Geveke